

Møte tirsdag den 20. november 2012 kl. 10

President: Dag Terje Andersen

Dagsorden (nr. 17):

1. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Datatilsynets og Personvernemndas årsmeldinger for 2011
(Innst. 64 S (2012–2013), jf. Meld. St. 32 (2011–2012))
2. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Sametingets virksomhet 2011
(Innst. 30 S (2012–2013), jf. Meld. St. 35 (2011–2012))
3. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om auka låneramme i Husbanken
(Innst. 59 S (2012–2013), jf. Prop. 8 S (2012–2013))
4. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Michael Tetzschner, Trond Helleland, Ingjerd Schou og André Oktay Dahl om tiltak for økt boligbygging
(Innst. 56 S (2012–2013), jf. Dokument 8:72 S (2011–2012))
5. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Mette Hanekamhaug, Øyvind Korsberg, Tord Lien og Bente Thorsen om mer fysisk aktivitet i grunnskolen
(Innst. 40 S (2012–2013), jf. Dokument 8:118 S (2011–2012))
6. Interpellasjon fra representanten Elisabeth Aspaker til kunnskapsministeren:
«Betydningen av verdiformidling basert på de grunntanker og verdier som samler oss som samfunn, ble understreket da Stortinget i 2008 vedtok ny formålsparagraf for grunnskolen. Likevel opplever vi at skoler avstår fra markering av kristne høytider, dropper julegudstjenesten og avdekker stor usikkerhet om hvordan en ny og mer inkluderende formålsparagraf skal forstås. I komitéinnstillingen fra 2008 er det tydelig slått fast at en modernisert formålsparagraf må greie å ivareta to hensyn: behovet for en trygg verdiforankring for elevene, og utfordringene og mulighetene i dagens flerkulturelle samfunn. Samtidig understrekes viktigheten av at formålsparagrafen uttrykker et sett av verdier som flest mulig kan slutte opp om uavhengig av religiøs, kulturell eller nasjonal tilknytning.
Hva mener statsråden kan gjøres for at skolen skal bli tryggere i sin praktisering av ny formålsparagraf for grunnskolen?»
7. Interpellasjon fra representanten Svein Harberg til kunnskapsministeren:
«De siste årene har en rekke saker på Stortinget, også flere lovendringer, tatt utgangspunkt i et stadig mer mangfoldig samfunn der flere kulturer og religioner skal ivaretas på en god måte. Et godt grunnlag for både kulturell og religiøs sameksistens er kunnskap. RLE-faget er nå ikke lenger obligatorisk i lærerutdanningen. Antallet lærerstudenter som velger RLE, har

ved flere utdanningssteder gått kraftig ned. Andre vil tilby denne utdanningen, men tildeles ikke studieplasser til det. De endringer Stortinget har gjort, fordrer respekt og likebehandling for de forskjellige religioner og trossamfunn. For å sikre dette må nye generasjoner gjennom skolen få god religionskunnskap.

Hvordan arbeider statsråden for å sikre at denne kompetansen er tilgjengelig i grunnskolen, og vil statsråden se på tildelingene av studieplasser i religion og etikk og omprioritere plassene til de stedene der det er mange søknader?»

8. Interpellasjon fra representanten Karin Yrvin til kunnskapsministeren:

«IKT og moderne teknologi gir nye muligheter for å legge til rette for mer aktiv læring og tilpasset opplæring for elevene. Men det krever forankring av bruk hos alle tilknyttet skolen, inkludert elever, lærere, skoleledere, skoleeiere og foreldre. Det krever også at lærerne er trygge og kompetente på teknologien, slik at de opplever den som et nyttig supplement, og at de er i stand til å reflektere sammen med stadig mer teknologikompetente elever. Det fylkeskommunalt eide NDLA, som utvikler nettbaserte læremidler for videregående skole, og det statlige Senter for IKT i utdanningen har delvis fått, delvis inntatt sentrale roller i utvikling og kvalitetssikring av digitale læremidler.

Hvordan vil statsråden legge til rette for systematisk og kompetent bruk av IKT i skolen for å styrke elevenes læring?»

9. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om barn på flukt
(Innst. 57 S (2012–2013), jf. Meld. St. 27 (2011–2012))
10. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Morten Ørsal Johansen, Gjermund Hagesæter og Åge Starheim om å begrense mulighetene for gjenopptakelse av utlendingssaker
(Innst. 48 S (2012–2013), jf. Dokument 8:127 S (2011–2012))
11. Stortingets vedtak til lov om endringer i statsborgerloven
(Lovvedtak 5 (2012–2013), jf. Innst. 42 L (2012–2013) og Prop. 132 L (2011–2012))
12. Referat

Minnetale over tidligere stortingsrepresentant Marie Brenden

Presidenten: Ærede medrepresentanter!

Tidligere stortingsrepresentant Marie Brenden er død, 74 år gammel.

Det var engasjement i lokalmiljøet som førte Marie Brenden inn i politikken. Alt som kunne bidra til å gjøre Saksumdal til et bedre bygdesamfunn, ble arena for Maries mangfoldige engasjement. Her bygget hun opp igjen arbeiderlaget, startet barnehage, ble bibliotekar, pådriver for ny barneskole, leder av idrettslaget og Saksumdal Bygdahus.

Marie Brenden var stortingsrepresentant for Oppland og Arbeiderpartiet fra 1985 til 1997. I de tre periodene hun var innvalgt, var hun medlem av sosialkomiteen, justiskomiteen og forsvarskomiteen. Hun møtte også i den utvidede utenrikskomiteen, var delegat til FNs generalforsamling og delegasjonsmedlem til Europarådets parlamentariske forsamling.

Engasjert som hun var, innehadde Brenden mange offentlige verv og tillitsverv i parti og organisasjoner. Et verv hun satte spesielt stor pris på, var som medlem av styreutvalget for Lillehammer olympiske organisasjonskomité, LOOC, i 1988–1993. Hennes engasjement for idretten kom også hennes kolleger og ansatte på Stortinget til gode. Hun innehadde ledervervet i Stortingets idrettslag fire av sine tolv år som stortingsrepresentant.

Marie Brenden var et genuint politisk menneske. Hun var en politiker mange lyttet til før de trakk sine konklusjoner i vanskelige saker. Hun var liksom alltid i sentrum av stortingsgruppens meninger.

Marie Brenden hadde et lunt vesen og bidro gjerne med gode replikker. Hun var et eie godt menneske som ville alle vel, en person som hadde evne til å se deg, og som kunne lytte. Ikke få folkevalgte og ansatte i Arbeiderpartiets stortingsgruppe valgte å lytte til Maries kloke ord og vurderinger.

Etter å ha bidratt i politikken på riks- og fylkesnivå engasjerte hun seg igjen i lokalpolitikken. Helt til det siste viste hun et samfunnsengasjement som det sto respekt av. Hun var spesielt opptatt av at også dem som var litt dårligere stilt enn de fleste, måtte bli tatt vare på.

Vi takker Marie Brenden for hennes virke og lyser fred over hennes minne.

Representantene påhørte stående presidentens minnetale.

Presidenten: Representantene Knut *Storberget*, Mette *Hanekamhaug*, Torgeir *Trældal*, Ine M. Eriksen *Søreide*, Eirin *Sund*, Torbjørn Røe *Isaksen*, Sigvald *Oppebøen Hansen* og Per *Sandberg*, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Det foreligger tre permisjonssøknader:

- fra Fremskrittspartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Jan Arild *Ellingsen* i tiden fra og med 20. november til og med 23. november for å delta i NATOs parlamentariske forsamlings reise til Afghanistan
- fra representanten Anne Marit *Bjørnflaten* om studiepermisjon i tiden fra og med 20. november til og med 23. november
- fra Fremskrittspartiets stortingsgruppe om sykepermisjon for representanten Vigdis *Giltun* fra og med 20. november og inntil videre

Disse søknader foreslås behandlet straks og innvilges. – Det anses vedtatt.

Fra første vararepresentant for Troms fylke, Bjørn Inge *Mo*, foreligger søknad om fritak for å møte under repre-

sentanten Anne Marit *Bjørnflatens* permisjon, av velferdsgrunner.

Søknaden behandles straks og innvilges. – Det anses vedtatt

Andre vararepresentant for Troms fylke, Hilde Anita *Nyvoll*, har for tiden fødselspermisjon og er av den grunn forhindret fra å møte i Stortinget under representanten Anne Marit *Bjørnflatens* permisjon.

Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden slik:

For Nordland fylke: Kari *Storstrand*

For Troms fylke: Viggo *Fossum*

For Østfold fylke: Monica Carmen *Gåsvatn*

Presidenten: Kari *Storstrand*, Viggo *Fossum* og Monica Carmen *Gåsvatn* er til stede og vil ta sete.

Statsråd Rigmor *Aasrud* overbrakte 17 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Presidenten: Representanten Ingjerd Schou vil framsette et representantforslag.

Ingjerd Schou (H) [10:07:38]: På vegne av representantene Knut Arild Hareide, Borghild Tenden, Bård Hoksrud og meg selv har jeg den ære å levere et representantforslag om utbygging av nytt digitalt nødnett.

Presidenten: Representanten Jan-Henrik Fredriksen vil framsette et representantforslag.

Jan-Henrik Fredriksen (FrP) [10:08:09]: Det er en glede å overrekke et representantforslag fra stortingsrepresentantene Per-Willy Amundsen, Øyvind Korsberg, Hans Frode Kielland Asmyhr og undertegnede om umiddelbar forsterkning av redningshelikopterberedskapen.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten foreslå at Stortingets møte i dag avbrytes kl. 16 på grunn av avdukingen av maleriet «H.M. Kong Haralds edsavleggelse» i vandrehallen, og settes igjen kl. 18.

– Det anses vedtatt.

Sak nr. 1 [10:08:54]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Datatilsynets og Personvernemndas årsmeldinger for 2011 (Innst. 64 S (2012–2013), jf. Meld. St. 32 (2011–2012))

Presidenten: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver gruppe og 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på takerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Michael Tetzschner (H) [10:09:38] (ordfører for saken): Datatilsynet er ikke glemt. Det er vårt viktigste redskap for daglig ivaretagelse av personvernensyn i forvaltningen. Det hjelper oss til å holde orden i privat sektor og i norsk offentlighet generelt. Tilsynet arbeider med spørsmål som er veldig viktige for borgerne. Datatilsynet hjelper oss ved å gjøre oss oppmerksomme på områder med særlig risiko, og kan også gi råd om hvordan skadepotensialet ved personopplysninger kan reduseres.

Komiteen har også ved tidligere anledninger fremhevet betydningen av tilsynets rådgivningsarbeid overfor de ulike samfunnssektorene og organisasjonene der, slik at vi sammen kan utvikle gode, bransjevisse normer. Utviklingen av bransjevisse kutymer som går lenger enn lovens minstekrav til behandling av personfølsomme opplysninger, kan supplere formelle lover og forskrifter, samtidig som det minner aktørene på at de ikke nødvendigvis bør utnytte de tekniske muligheter til lovens yttergrense.

Komiteen har også villet peke på at det praktiske erfaringsgrunnlaget Datatilsynet får gjennom sin virksomhet, representerer et kunnskapssenter for personvernspørsmål som lovgiver kan bruke ved utviklingen av nye regler, når og hvis den teknologiske utviklingen gjør det nødvendig. Derfor er ombudets rolle som deltaker i samfunnsdebatten velkommen. Vi ser også at de problemstillingene som tilsynet identifiserer for oss gjennom årsmeldingen, er viktige beskjeder til Stortinget som lovgiver.

Komiteen har merket seg i årsmeldingen at det er bevegelse i det internasjonale personvernarbeidet. Både i EU, OECD og Europarådet pågår det en revisjon av de internasjonale standarder for personvern. Man kan faktisk si at rettsutviklingen i EU i denne meldingsperioden – men også inn i dette år – har gitt grunnlag for en viss optimisme. For egen del vil jeg registrere at implementeringen av datalagringsdirektivet har stoppet opp, det som var så veldig viktig for svært mange, er nå lagt i bero. Samtidig kommer det nye initiativ som nærmer seg problemstillingene fra den andre siden – hvordan kan vi utvide borgernes personvern?

I januar i år foreslo EU-kommisjonen et helt nytt regelverk for modernisering av EUs personvernregler. Det er en generell forordning om beskyttelse av personopplysninger, og den skal altså med tid og stunder erstatte personvern-direktivet, som i og for seg tidligere har vært gjennomført i Norge ved personopplysningsloven fra 2000. Det er særlig fire prinsipper som er vesentlige her: For første at man styrker retten til å bli glemt. Man skal gjøre det enklere å flytte med seg data fra en tilbyder til en annen, hvor den første, som f.eks. har mistet et kundeforhold, blir pålagt å slette opplysninger. For det tredje er det et dokumentasjonskrav, som beveger seg noe mer vekk fra kon-

sesjonstankegangen og over til å dokumentere at man har gode rutiner for å behandle følsomme personopplysninger. Så er det også – ganske fornuftig – laget enklere regler for mindre bedrifter. Dette er en rettsutvikling som jeg synes er veldig spennende.

Vi har ikke lagt opp til noen stor og lang generaldebatt om personvernspørsmål i dag, og komiteens innstilling gjenspeiler jo at det er bred enighet om hvor viktig det er med personvern. Likevel må vi innrømme at når vi kommer ned under de generelle vurderingene som alle kan si seg enige i, så kom det til syne en noe forskjellig avveining mellom regjeringen og opposisjonen, som i komiteen er representert med Høyre, Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet. Det er på to punkter i innstillingen vi har skilt litt lag. Det ene er at særlig komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti har fremhevet problemene med at institusjoner og skoler ikke klarer å holde klasselister internt. Det andre er at de samme medlemmer har fremhevet hvor bra det er at skatteopplysninger nå ikke flyter fritt rundt i cyberspace. Regjeringen har vel egentlig blitt presset til dette ut fra et opinionstrykk, men der har jo selvfølgelig regjeringspartiene en annen oppfatning.

Håkon Haugli (A) [10:15:07]: Den årlige behandlingen av Datatilsynets og Personvernemndas årsmeldinger gir Stortinget en anledning til å diskutere personvern. Saksordføreren har på en god måte redegjort for komiteens arbeid med saken.

Den teknologiske utviklingen går raskt. Det er ikke så mange år siden vi snakket om EDB, elektronisk databehandling. I dag er begrepet utdatert fordi det knapt finnes databehandling som ikke er elektronisk.

Den 25. januar la Europakommisjonen fram forslag til modernisering av personvernreglene i EU. Dagens personvernregelverk er i all hovedsak fra 1995, da mindre enn én prosent av europeerne brukte Internett. I oktober deltok jeg, sammen med Fremskrittspartiets Hans Frode Kieland Asmyhr, på et møte mellom Europaparlamentet og nasjonale parlamenter i Europa om reformen.

Gjennom norske medier kan man få inntrykk av at diskusjonen i EU går i retning av et svekket personvern. Det er det motsatte som skjer. Den foreslåtte reformen innebærer en styrking av individuelle rettigheter. Det handler bl.a. om rett til å bli glemt og samtykke til lagring av personopplysninger. Fordi teknologien er internasjonal, må vi ha regler som gjør det mulig å sikre personvernet på tvers av landegrensene. Datatilsynet har deltatt i det forberedende arbeidet med det nye personvernregelverket i EU. Det er bra, og det er avgjørende at Datatilsynet også framover både har mulighet til og prioriterer å delta i diskusjonene i EU. Det er viktig at tilsynet er oppdatert på den teknologiske utviklingen og på internasjonal tenkning på personvernområdet.

I meldingsåret 2011 vedtok Stortinget å implementere datalagringsdirektivet. Jeg skal ikke gå inn i saken på nytt, men kun konstatere at deler av debatten i og utenfor Stortinget hadde en form vi neppe er tjent med. Våre naboer, som har innført direktivet, er selvsagt ikke «totalitære

overvåkningssamfunn». Når det er sagt: De siste årenes debatt om personvern har vært verdifull. Den har styrket bevisstheten om hvor viktig personvern er og om hvordan dette utfordres ved at teknologien endrer seg.

Jeg vil også kort kommentere en av opposisjonens merknader – den om skatteopplysninger: For Arbeiderpartiet er åpenhet omkring skatteopplysninger viktig. For alle tilhengere av demokrati og liberal økonomi burde åpenhet om økonomiske forhold være en selvfølge. Det finnes også en rekke eksempler på at søkelys på ligningstall har gitt regelendringer, f.eks. i kampen mot nullskattytere, skatt på reell formue, høyere skatt på kapitalinntekter som egentlig er lønnsinntekter, og fokus på høye inntekter i hele bransjer, som advokater og meglere. Ny teknologi har imidlertid ført til en spredning og bruk av disse skatteopplysningene, som i enkelte tilfeller har krysset grensen for hva vi bør akseptere av personvern hensyn, og som har åpnet for misbruk ved kriminell virksomhet. Facebook-applikasjonen som kunne sortere dine venner etter inntekt, er et eksempel på dette. Arbeiderpartiet mener endringene Stortinget gjorde i ligningsloven § 8-8 i 2011, er riktige og nødvendige og at dagens lovverk sikrer en fornuftig balanse mellom de ulike hensynene. Personopplysningene i skattelistene er like offentlige som før, men hensynet til personvern ivaretas langt bedre.

I statsbudsjettet for 2013 foreslår regjeringen 37,9 mill. kr til drift av Datatilsynet. Det innebærer at regjeringspartiene siden 2005 har økt Datatilsynets rammer med 72 pst. I tillegg er tilsynet i samme periode tilført til sammen 13,45 mill. kr i prosjektmidler. Det er et uttrykk for hvor høyt vi prioriterer personvern og hvilken viktig jobb Datatilsynet gjør.

Åge Starheim (FrP) [10:19:12]: Både representanten Tetzschner og representanten Haugli har gjort greie for komiteen si behandling av denne saka, og det er rett som Tetzschner seier, det er stor einigheit i komiteen omkring dette.

Eg har berre lyst til å knyte nokre kommentarar til det som går på elektronisk meldingsutveksling imellom helseføretaka. Dersom du i dag er på reise og flyttar deg frå heimstaden din til ein annan del av landet og plutsleg vert så sjuk at du hurtig må leggjast inn på eit sjukehus, og du ikkje er i stand til å gjere greie for deg, så har det sjukehuset som du vert innlagd på, store vanskar med å skaffe seg informasjon om korleis den helsemessige stoda di er. Grunnen er at det i dag ikkje føreligg noka meldingsoverføring imellom sjukehusa om personar sin helsesituasjon. Det er berre 12 av 429 kommunar som har teke i bruk elektronisk meldingsutveksling med helseføretaka. Dette gjer at det er stor fare for at ein person kan komme riktig ille ut når det sjukehuset som vedkommande vert innlagd på, ikkje får greie på om han har føretatt ein operasjon, er allergisk eller brukar medikament som kan vere farlege for eventuelle andre inngrep på vedkommande.

Representantane frå Rogaland, Hordaland og Sogn og Fjordane har årlege møte med Helse Vest. I førre veke vart vi informerte av representantar frå Helse Vest om at det no går føre seg eit arbeid for å utarbeide retningslinjer slik

at ein skal kunne ha moglegheiter for å overføre personlege opplysningar frå kommunelegane og kommunekontora til dei andre sjukehusa, slik at ein på ein veldig hurtig måte – dersom ein vert innlagd på eit anna sjukehus – kan klare å fange opp korleis den helsemessige stoda til vedkommande er. Men då er det også veldig viktig at personvernet er på plass, slik at ikkje personopplysningar kan komme på vidvanke, og at andre enn dei som har behov for det, kan få tak i personopplysningar som ikkje skal komme ut til andre enn dei som skal nytte dei.

Derfor er Framstegspartiet glad for at Datatilsynet gjer ein glimrande jobb, og vi føler oss rimeleg sikre på at også i denne situasjonen vil Datatilsynet kunne klare å følgje opp ei omorganisering av opplysningar mellom legekontor og helseføretak på ein forsvarleg, trygg og sikker måte.

Aksel Hagen (SV) [10:22:50] (komiteens leder): Når en er stortingsrepresentant, er det mange saker en fort finner ut at en skulle ha brukt mer tid på og satt seg mer inn i, for de er så viktige for samfunnsutviklinga vår. Dette er absolutt et av de saksområdene, og det syns jeg også saksordfører Michael Tetzschner fikk fram på en veldig god måte.

Vi snakker jo på mange måter om en av de viktigste infrastrukturene i samfunnet vårt, nemlig den kommunikative infrastrukturen – hvordan vi skal organisere den, hvordan vi skal styre den og hvordan vi skal, skal vi si, overvåke den på en god måte, slik at den fungerer hensiktsmessig. Men det er jo lett å prioritere ned og vekk et saksområde kanskje særlig når det er såpass dynamisk som dette saksområdet er, for det er i kontinuerlig endring. Ett av poengene for oss som var imot innføring av datalagringsdirektivet, var nettopp at dette er en så dynamisk situasjon at det var dumt å fryse seg fast til én posisjon nettopp når hele temaet er så under debatt og utvikling. Jeg er enig med de to talerne før meg som sa at det som nå skjer i Europa, er positivt, for det er på mange måter en utvikling i riktig retning.

Et annet poeng med datalagringsdirektivet som jeg har reflektert meg tilbake til, er dette med at det vi hadde som hensikt ved eventuelt å innføre et slikt direktiv, var å ta de kriminelle. Det minner meg litt om det som foregår ved flyplassene våre, der kniven i sekken din blir fratatt deg når du passerer sikkerhetskontrollen, men kjøper du deg et rekesmørbrød etterpå, kan du få en identisk kniv i handa med en gang for nettopp å spise det samme smørbrødet. Og det er litt det samme med datalagringsdirektivet også: Vi klarer ikke å stoppe dem som skal stoppes, og så skaper vi en mer problematisk virkelighet for den store majoriteten av oss som ikke har tenkt å gjøre noe galt, for å si det på den måten.

Så er det én av de to merknadene fra opposisjonen som jeg syns er særlig interessant, og det er den som går på dette med spredning av elev- og studentlister, for dette er ett eksempel på en problematisk realitet som det er viktig å overveie. Jeg kan samtidig ikke dy meg for å minne litt om at i hvert fall et par av de samme partiene er veldig ivrige på at alle opplysninger om de samme elever og studenter skal spres ut i «cyberspace» – som var det Michael

Tetzschner brukte som begrep – når det gjelder karakterer. Tanken om at det er problematisk å spre personopplysninger om elever og studenter, gjelder tydeligvis ikke når det gjelder å spre opplysninger om karakterer for de samme elever og studenter.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [10:25:57]: Teknologitvillingen gir enorme muligheter, men også betydelige utfordringer, når det kommer til personvern. Stadig mer blir digitalisert, og store deler av livene våre foregår og finnes på portaler og i databaser verden over. Teknologien preger svært mange av våre daglige gjøremål. Stadig mer informasjon lagres, og vi etterlater oss elektroniske spor nesten uansett hva vi gjør og hvor vi går. Noen av oss har til og med mobiltelefoner som kan gjøre rede for hvor vi er til enhver tid. I tillegg kommer informasjon om hva vi har kjøpt, og når vi har kjøpt det, og dersom vi bruker bank- eller kredittkort, er det det som er realiteten. Det registreres når og hvor vi har kjørt gjennom bomringene. Selv reiseruter til og fra jobb registreres.

Mesteparten av denne informasjonen ligger tilgjengelig på Internett. Internett er et fantastisk verktøy for å finne og dele informasjon, men også en arena der stadig mer personlig informasjon ufrivillig ligger åpen. Blant denne tilgjengelige informasjonen fant vi tidligere bl.a. skatteinformasjon om alle skattepliktige i landet – en informasjon som både bidro til trakassering og kriminalitet, men som også var viktig for å sikre deler av skattesystemets åpenhet og legitimitet.

Med en så enorm, og stadig voksende, kontinuerlig informasjonsflyt av personopplysninger er det et stort, og stadig økende, behov for et stadig sterkere personvern.

Det er viktig at vi griper fatt i de utfordringene som bl.a. en stadig mer elektronisk hverdag bringer med seg. Folk må informeres om hvilke rettigheter de har. Her er Datatilsynets rolle som kunnskapsformidler viktig. Gode nettsider og andre brukervennlige tjenester er et «must» for at vi alle skal kunne kjenne til hva vi kan kreve av personvern, og hvordan vi selv kan innrette oss slik at vi kan unngå at våre personopplysninger blir stjålet eller misbrukt.

Personvernet er under press, og ny teknologi gjør økt kontroll, registrering og overvåking. Ny teknologi innebærer alltid nye muligheter, men det er politikens rolle å sette grenser for teknologien når det finnes interessekonflikter som her, opp mot personvernet.

Jeg er skeptisk og kritisk til den stadig mer omfattende overvåking, registrering og kontroll. Jo mer informasjon som lagres, jo større muligheter gir det for misbruk og informasjonslekkasjer.

Framveksten av informasjonssamfunnet krever at vi har en tydelig og prinsipiell holdning til personvern og enkeltindividets ukrenkelighet. Hva er menneskeverd? Hva er den enkelte borgers rettigheter? Hvordan forholder vi oss til en informasjonsflyt som i stadig større grad utfordrer enkeltindividets rett til privatliv?

De siste årene har personvernet blitt presset flere ganger. Datalagringsdirektivet er ett eksempel som kan trekkes fram, og de lovendringene som store deler av Høyre og hele Arbeiderpartiet støttet, rokket ved noen av våre

grunnleggende personvernprinsipper. Vi blir stadig møtt med lignende problemstillinger. Nye saker vil dukke opp, og i mange saker vil det være gode grunner for å innføre strengere kontroll.

Det er summen av enkeltsaker som gjør at vi gradvis og nesten umerkelig sklir i feil retning. Summen av gode hensikter kan gjøre at en går i en retning ingen egentlig ønsker, og til et samfunn der menneskeverdet krenkes.

Hensyn må alltid avveies, men dersom vi ikke her har et bevisst forhold til de grunnleggende prinsippene, vil vi nesten umerkelig fortsette å skli bort fra det grunnleggende personvernet.

Jeg har merket meg at regjeringen tidligere har invitert Stortinget til en helhetlig og samlet drøfting av personvernsspørsmål, og at det samtidig har blitt varslet at det vil komme en egen melding til Stortinget om personvern. Det er selvfølgelig skuffende at en slik melding ikke har kommet. En slik melding er spesielt viktig nå som flere store saker de siste årene har svekket personvernet. Jeg vet at statsråden har hatt mye å gjøre i det siste, men jeg håper at hun allikevel kan forsikre om at en slik melding vil foreligge helst innen utgangen av denne perioden.

Statsråd Rigmor Aasrud [10:30:48]: Den teknologiske utviklingen går raskt – svært raskt. Nordmenn er ivrige etter å ta i bruk ny teknologi og nye muligheter. Vi bruker smarttelefonene våre til å surfe på nettet, til å holde oss oppdatert på sosiale medier, til å betale reiser i kollektivtransporten eller til å finne veien via kartløsninger – og mye mer.

I nesten alt vi gjør, etterlater vi oss en hale av spor som forteller detaljert hva vi har gjort, og hvor vi har vært i løpet av dagen. «Big data» er et begrep som brukes om store mengder elektroniske spor som vi legger igjen etter oss i løpet av en dag. Dette er spor som kan sammenstilles og analyseres.

Dette utfordrer personvernet for den enkelte. De behandlingsansvarlige må informere om hvilke personopplysninger de behandler, og hva disse opplysningene skal brukes til. Dessuten må vi alle alltid være bevisst på hvilken informasjon vi etterlater oss, og hvordan denne informasjonen kan brukes av andre.

Samtidig åpner teknologien for store muligheter. Vi kan legge til rette for enklere tjenester for innbyggerne, tjenester som kan brukes hvor som helst, når som helst.

Det er regjeringens mål å legge til rette for flest mulig gode digitale tjenester i forvaltningen. Vi vil bruke mulighetene som digitaliseringen gir, til å ivareta personvernet for brukerne. «Privacy by Design» – eller innebygd personvern – kalles det. Digitale innsynsløsninger, elektronisk rapportering av det registrerte eller muligheter til selv å oppdatere opplysninger kan være aktuelle tiltak. Vi kan sørge for nye digitale løsninger av personvennlige alternativer som innebygd førstevalg, f.eks. ved at det ikke etterspørres mer informasjon enn helt nødvendig. Ønsker den enkelte å gi tilleggsinformasjon, må han eller hun selv ta initiativ til det.

I årsmeldingen for 2011 peker Datatilsynet på personvernutfordringer i offentlig informasjon. Offentliggjøring

av skattelister er et eksempel på det. I år har tilgangen til skattelistene vært litt strammere enn tidligere år. Skattelistene er fremdeles offentlige. Det bør de være. Samtidig er skatteyternes personvern bedre ivaretatt, fordi listene ikke i like stor grad som før kan brukes til underholdning, sjikane eller planlegging av kriminalitet. Pressen har ikke hatt lov til å legge ut hele den elektroniske skattelisten på sine nettsider. Innsyn krever innlogging med MinID.

De nye reglene viser at teknologien åpner muligheter for bedre personvernløsninger. Dataminimalitet er godt personvern. Det betyr at man ikke innhenter flere personopplysninger enn formålet krever. Kanskje kan formålet også oppnås med anonyme løsninger. Elektronisk billettering i kollektivtransporten er et godt eksempel. Bransjen og myndighetene har sammen utarbeidet en bransjenorm for anonym elektronisk billettering. Passasjerene kan velge om de vil reise anonymt, eller om de vil identifisere seg.

De siste årene har det pågått revisjon av internasjonalt regelverk, som saksordføreren var inne på. Dette gjelder både i OECD, i Europarådet og, ikke minst, i EU. Vi bruker stadig flere nettbaserte tjenester. De kan tilbys fra hvor som helst i verden, selv om brukerne sitter i Norge. Tjenestene forutsetter flyt av personopplysninger.

Et resultat av dette er at også personvernutfordringene blir mer internasjonale. Et godt internasjonalt rammeverk kan være til stor hjelp når vi skal løse utfordringene. Det er også en fordel både for tilbydere og for brukere om regelverket i de ulike landene er så ensartet som mulig. Derfor er det bra at Datatilsynet prioriterer internasjonalt arbeid. Regjeringen følger også med på det internasjonale personvernarbeidet for å ivareta norske interesser.

Utredningen av personvernkonsekvenser skal være en naturlig del ved behandling av alle personopplysninger. Gjennom en aktiv holdning til personvernsspørsmål skal vi ligge i forkant og ivareta innbyggernes personvern på en god måte.

Jeg ser fram til en god debatt om hvordan vi ivaretar innbyggernes personvern, når vi neste år skal debattere meldingen om personvern, som regjeringen legger fram senere i år.

Presidenten: De talerne som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Michael Tetzschner (H) [10:35:56]: Hvis jeg skulle knytte noen bemerkninger til statsrådets innlegg, må jeg bare si at det var mange positive toner. Vi ser frem til å få en god drøftelse til personvernets fremme sett i lys av den internasjonale utviklingen, slik statsråden nå har lovet Stortinget.

Det som fikk meg til å ta ordet, var Aksel Hagens innlegg, som jeg stort sett satt og nikket begeistret til. De som kjenner meg, vet at det kanskje er en liten terskel før jeg blir veldig begeistret. Men så buttet det. Det var da han sa at Høyres ønske om innsyn i og kunnskap om skolen ville ha spesielle personvernmessige utfordringer knyttet til seg. Det må være en misforståelse, for vi har aldri sett for oss det. I tråd med det jeg sa om klasselister, ville det være meget fjernt for oss å be om data som kunne spores tilba-

ke til den enkelte elev. Vi snakker om kunnskap som blir aggregert, både over individnivået – altså elevnivået – og over klassenivået. Hvis skolen skulle inneholde fire elever, får vi slå den sammen med noen nærliggende skoler, slik at vi nettopp ivaretar personvern hensyn.

Hvis dette fortsatt er et anliggende hos representanten Hagen, kunne han kanskje hviske et par ord til sin rød-grønne kollega Håkon Haugli. Han argumenterte jo nettopp under sitt forsvar for stor åpenhet om skattelistene med at det var så viktig å få systemkontroll via enkeltpersoner. Da må jeg igjen si til Haugli – siden jeg nå har taletid – at også her må det være mulig å innhente kunnskap om hvordan et skattesystem virker, uten å gå til den enkelte adresse, den enkelte person og den enkelte familie. Det er jeg sikker på at man får til, bl.a. ved å se på ligningspraksis hos landets forskjellige instanser. Den kunnskapen finnes, uten at man behøver å utlevere folks personlige data.

Aksel Hagen (SV) [10:38:23]: La oss fortsette litt med den rolige, reflekterende tonen som vi i komiteen har funnet så langt.

Når det gjelder debatten om å offentliggjøre karakterer, er det interessant det Michael Tetzschner sier, at hvis skolen er for liten og klassene for få, er det en ekstra utfordring. Nettopp dette har jeg møtt i mitt eget fylke, Oppland, der det har vært en del debatt omkring dette. Der har vi hatt representanter som har argumentert for en ganske så firkantet og tøff praksis, der det nesten har vært mulig å finne fram til den enkelte eleven. Jeg regner med at Michael Tetzschner tar med seg dette tilbake til sine partivenner i Oppland. Så kan vi møtes til en debatt om dette litt senere.

Det er interessant at vi vil ha åpenhet omkring skattelister – og at vi er veldig skeptiske til åpenhet omkring karakterer.

Min måte å tenke på har vært følgende: Når det gjelder skattelistene, er det viktig å få informasjon ut til velgerne. Det er velgerne som i stor grad trenger informasjon om hvordan skattesystemet vårt fungerer, for på den måten å kunne delta i den politiske debatten omkring det. Når det gjelder karakterer, har vi et system i dag der elever, lærere, foreldre, og de skolepolitikere som har ansvaret for det, har tilgang til den type opplysninger. Det er kanskje ikke overraskende, men jeg mener at vi rød-grønne har et godt standpunkt i begge saker. Vi gir informasjon til dem som trenger informasjon, henholdsvis velgere, i det ene tilfellet, og, i det andre tilfellet, elever, lærere, foreldre, skolepolitikere og skoleledelse.

Håkon Haugli (A) [10:40:23]: Jeg vil først bemerke til representanten Geir Jørgen Bekkevolds innlegg at å påstå at innføring av datalagringsdirektivet har rokket ved noen av våre grunnleggende personvernprinsipper og knytte det til menneskeverd, er et standpunkt og en debattform jeg tar avstand fra. Jeg vil gjerne utfordre representanten Bekkevold til å presisere på hvilken måte dette direktivet berører menneskeverdet.

Men det var representanten Tetzschners påstander som fikk meg til å tegne meg igjen. Åpenhet omkring økonomiske forhold mener jeg er en grunnplanke i et liberalt de-

mokrati. Når han bruker begrepet «systemkontroll», mener jeg han forveksler verdien av en åpen, fri debatt om faktiske forhold med statlig kontroll. Mine eksempler, som er hentet fra regelendringer som er gjort, er nettopp drevet ut fra en sunn, offentlig debatt om skatteforhold. Jeg vil gjerne utfordre representanten Tetzschner: Er han enig i en påstand f.eks. om at markeder fungerer best når informasjonen er tilgjengelig for alle? Er han enig i at økonomiske forhold primært bør være åpne for alle?

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1 ... Jo, her står det at representanten Tetzschner har bedt om ordet. Er det til denne saken?

Michael Tetzschner (H) (fra salen): Ja, jeg ble utfordret.

Presidenten: Ja. Men representanten må be om ordet for å få det. Presidenten vurderer ikke om representanten føler seg utfordret. Hvis representanten ber om ordet, skal han få det.

Michael Tetzschner (H) [10:42:11]: Jeg er i det fredssommelige hjørnet i dag, jeg, men siden jeg fikk en direkte utfordring om ikke vi var for informasjon: Særlig vi som er tilhengere av markedøkonomien, er jo for at aktørene kan ha mest mulig informasjon før de tar sine beslutninger. Men det blir litt som å se på opplysningene om utviklingen i et handelsfelt, hvordan varene blir etterspurt. Man kan utmerket – både fra bedriftenes og myndighetenes side, hvis man interesserer seg for regulatoriske ting rundt omsetningen av varer – planlegge uten å kjenne den enkelte kjøper eller enkelte konsument eller følge vedkommende hjem, eller vite hvor han eller hun bor. Det er akkurat parallelt til det vi snakker om: Det er fullt mulig å gi en beskjed til velgerne om hvordan skattesystemet virker, om hvordan fordelingen av inntekt er i verden, eller i Norge, som vi må ha for øye her – i det hele tatt ha en fornuftig debatt på opplyste premisser, uten å ta utgangspunkt i at enkeltpersoner har fått sine skatteforhold luftet for all verden.

Presidenten: Representanten Haugli har hatt ordet to ganger tidligere, og får dermed ordet til en kort merknad, begrenset til inntil 1 minutt.

Håkon Haugli (A) [10:43:50]: Representanten Tetzschner trekker opp et skille mellom allmenne og individuelle forhold. Jeg vil bare påpeke at f.eks. åpenhet rundt lederlønn handler om individuelle forhold, og er et prinsipp jeg tror vi vil være enige om er slik det bør være. Det er viktig for innsyn og åpenhet og for at det tas kloke beslutninger at vi også har innsyn i enkelte individuelle forhold. Så det er ikke noe krystallklart skille, men det er klargjørende og bra at også Høyre er tilhengere av åpenhet.

Presidenten: Da kan ikke presidenten se at flere har bedt om ordet til sak nr. 1. Er det riktig oppfattet? – Det er det.

Sak nr. 2 [10:44:26]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Sametingets virksomhet 2011 (Innst. 30 S (2012–2013), jf. Meld. St. 35 (2011–2012))

Presidenten: Etter ønske fra komiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver gruppe og 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Eirik Sivertsen (A) [10:45:11] (ordfører for saken): Staten Norge er etablert på territoriet til to folk, samer og nordmenn. Begge folkene har den samme rett til og det samme krav på å kunne utvikle sin kultur og sitt språk. Samene er et urfolk som har et folkerettslig krav på et særlig kulturvern. Sametinget er derfor også etablert gjennom sameloven for å etterleve Grunnloven § 110 a. Dette gir Sametinget en særstilling som et folkevalgt organ med stor frihet.

Sametingets årsmelding for 2011 gjør rede for arbeidet i Sametinget, de oppgavene Sametinget skal forvalte og økonomiske og administrative utfordringer. Meldingen tar for seg en lang rekke områder som Sametinget arbeider med – alt fra arbeid med diskriminering og likestilling, samisk samarbeid på tvers av landegrenser, regionalpolitiske spørsmål, areal- og miljøpolitiske spørsmål via kultur, kulturminnevern og språk, til barnehager, skoler og sikring av tradisjonell kunnskap.

Det er ikke mulig i et kort innlegg å komme inn på alt som berører de samiske samfunn. Jeg må derfor trekke fram noe. Det er ikke slik at alt som ikke blir nevnt, ikke anses som viktig. Det er hele komiteen, med unntak av Fremskrittspartiet, som står sammen om flertallsmerknadene. Jeg regner med at Fremskrittspartiet selv tar ordet for å redegjøre for sine avvikende syn i saken.

Innlednings vis har jeg behov for å berømme Sametinget for den jobben som er gjort de senere årene med å rydde opp i sider ved forvaltningspraksisen. Det gjelder både økonomistyring, åpenhet og innsyn. Blant annet har også Sametinget nå fått på plass en ordning med postjournal på nett. Dette bidrar til å gi direkte innsyn i, og medfører større åpenhet om, den virksomheten som Sametinget har. Det er gledelig.

Konsultasjonsordningen har blitt et godt verktøy for dialog mellom staten og Sametinget. Det oppnås ikke enighet i alle saker, men i flertallet av saker oppnås det enighet eller delvis enighet. Instituttet har nå utviklet seg over noe tid, og ser ut til å fungere godt etter intensjonen. Det gir et viktig bidrag til å sikre samiske interesser.

Sametinget tar i sin årsmelding opp forhold omkring konsultasjoner med Landbruksdepartementet. Komiteens flertall har ikke hatt noe behov for å gå konkret inn i dette forholdet, men har påpekt at det foreligger en avtale mellom regjeringen og Sametinget om konsultasjoner. Jeg vil

likevel legge til at det vil være viktig for legitimiteten til ordningen med konsultasjoner at partene har tillit til hverandre. Tillit bygges over tid og gjennom gjensidig respekt for hverandre.

De samiske språkene er truede språk. Satsing på språk er derfor en av hovedstrategiene til regjeringen. Det gjøres først og fremst gjennom tiltak som beskrives i handlingsplanen for samiske språk. Og da er det gledelig at det både ifølge Nordlandsforskning og publikasjonen Samiske tall forteller 5 er positive tegn i språklig utvikling. En tydelig tendens i tallene for 2011–2012 er den store økningen i tallet på elever med samisk som fag i den videregående skolen. Dette er positivt for fremtiden for samiske språk. Positivt er det også at tallet på elever med samisk som førstespråk i grunnskolen holder seg relativt stabilt. Tallene for samiske språk i barnehagen er også relativt stabile, iallfall hvis vi tar hensyn til den generelle nedgangen i barnekullene i Nord-Norge.

Fremdeles er det likevel slik at andrespråkfaget i grunnskolen er et problem. Her ser vi en samlet nedgang på 41 pst. fra skoleåret 2005–2006 til 2011–2012. Det betyr at det ikke er et udelte positivt bilde av utviklingen. Det er likevel lov til å glede seg over de positive tendensene som kan påvises.

Det går et klart skille i denne salen mellom Fremskrittspartiet og de andre partiene i synet på hvordan det samiske folk skal få sine rettigheter innfridd etter Grunnloven og internasjonale konvensjoner. Det viste ikke minst debatten vi hadde i fjor høst, da vi debatterte hvorvidt vi skulle si opp våre forpliktelser etter ILO-konvensjon nr. 169 eller fortsatt være medlemmer.

Fremskrittspartiet står selvfølgelig helt fritt til å fremme sin politikk. Det blir likevel bare hult og lite troverdig når partiets medlemmer i sine merknader kritiserer de siste 25 årenes innsats for å redde de samiske språkene, og kaller den mislykket. Spesielt lite troverdig blir det når Fremskrittspartiets svar på utfordringen er å ikke gjøre noe som helst. Deres svar er å kutte alle bevilgninger til samiske formål.

Stortinget har ved flere anledninger behandlet meldingen om Sametingets virksomhet mer enn ett år etter at den er avgitt fra Sametinget. Det har derfor vært et mål for komiteen å gjøre dette raskere. Det har vi lyktes med denne gangen, og jeg vil takke komiteens medlemmer for konstruktivt samarbeid.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [10:50:32]: Meldingen om Sametingets virksomhet er en årlig foreteelse for Stortinget og er like interessant hver gang.

Fremskrittspartiet er opptatt av samisk kultur og samiske språk. Vi er opptatt av å bevare en kultur og et språk som er en del av den norske kulturarven og den norske historien. Vi vil – på lik linje med flertallet i denne salen – at vi skal ha en samisk minoritet i Norge, at vi skal ha et samisk språk, og at kulturen de står for, skal bevares på en god måte.

Sametinget ble opprettet som følge av dårlig samvittighet for den uretten som den samiske minoriteten har vært utsatt for gjennom flere år.

Sametinget ble også opprettet som følge av den uroen som oppsto i forbindelse med konfliktene rundt Alta-vassdraget. Men det blir ikke noe bedre at man retter opp feil ved å gi enkelte særrettigheter basert på kulturell bakgrunn eller etnisitet. Det er et faktum at Sametinget har fått tildelt en del fordeler på grunn av etnisitet. Man må være same – det må være dokumentert – for i det hele tatt å ha stemmerett ved sametingsvalget og for å være valgbar. Det vil altså si at etnisiteten er bakgrunnen for om man kommer inn i Sametinget eller ikke. Etnisiteten din sier om du kan være med og bestemme hva som skjer innen det samiske forvaltningsområdet, på bekostning av en hel del andre i befolkningen, som ikke har disse rettighetene.

Saksordføreren var inne på et felt i meldingen som også Fremskrittspartiet har vært opptatt av, og det går på det samiske språk og ivaretagelsen av dette. I undersøkelsen gjort av Nordlandsforskning om bruken av det samiske språk ser vi at det ikke er – som også saksordføreren var inne på – et utdelt positivt bilde som tegnes. Når det viser seg at anvendelsen av språket som morsmål, men også som førstespråk og andrespråk i skolen, går ned, er det et tegn på at det er noe som ikke fungerer helt som det skal.

Fremskrittspartiet har lenge etterlyst bl.a. statistikk over minoritetsspråk i Norge, og da spesielt samisk. Vårt naboland Finland har slike statistikker og bruker dem konsekvent for å planlegge tiltak bl.a. rettet mot dem som prater samisk. Norge har blitt kritisert flere ganger – av alt fra minoritetsspråkpakten i Europa til FNs rasediskrimineringskomité – for ikke å ha en slik statistikk. Da er det kanskje på tide at vi får en sann statistikk, at vi bruker den statistikken til å få de opplysningene vi behøver for å kunne planlegge for fremtiden, slik at de samiske språkene skal kunne opprettholdes, videreutvikles og bli varige språk i Norge.

Vi ser at antallet som bruker samisk som første- og andrespråk i grunnskolen, har gått ned, og vi vet at det har blitt gjort en del tiltak opp gjennom årene for at det samiske språket skal bli ivaretatt. Når man i flere år har brukt én medisin som ikke virker, vil jeg faktisk ha prøvd en ny medisin. Da ville jeg ha bedt regjeringen se på om det er andre ting vi kan gjøre for at samiske språk kan ivaretas på en god måte slik at vi fortsatt kan ha samiske språk i Norge, og at de ikke dør ut med den generasjonen som er nå.

Fremskrittspartiet er opptatt av å bevare samisk språk og kultur, men vi er opptatt av at det ikke skal skje ved at enkelte gis særretter på grunn av etnisitet og på grunn av kulturell bakgrunn. Norge består av ett folk, og det er nordmenn. Så har vi en del minoriteter i Norge som vi absolutt skal ivareta på en god måte.

Trond Helleland (H) [10:55:27]: Høyre forholder seg til – og vil forholde seg til – det som Stortinget har vedtatt, nemlig at vi i Norge har to folk. Vi har et urfolk, som er det samiske, og derfor har vi også Sametingets årsmelding til behandling. Sametinget er et uavhengig organ. Det er et veldig klart standpunkt. Det å omdefinere et folk fra å være et urfolk til å bli en nasjonal minoritet er i hvert fall ikke noe som kan gjøres over bordet og i en stortingsdebatt uten en mer grundig vurdering av det.

Jeg vil si at Høyre slutter seg til de felles merknade-

ne som alle partier, unntatt Fremskrittspartiet, står sammen om. Sametingets virksomhet i 2011 viser at bruken av lulesamisk og sørsamisk har økt blant ungdom, ifølge den undersøkelsen Nordlandsforskning har gjort. Det er positivt at de mest utsatte språkene tas i bruk. Man kan spørre: Er det nødvendig at vi skal ta vare på sånne små språkgrupper? Jeg mener at det absolutt er en rikdom for et lite land som Norge å ha flere minoritetsspråk, eller urfolksspråk, som bidrar til å styrke mangfoldet i dette lange og flotte landet vårt.

Så er det fokus på konsultasjonsordningen, og at den fungerer bra. Ja, i utgangspunktet virker det som om dette nå har begynt å finne sin form, men Sametinget har altså kritiske merknader til konsultasjonene mellom Landbruksdepartementet og Sametinget i forbindelse med lovgivning der. Jeg har også merket meg at Sametinget ønsker større grad av koordinering av konsultasjonene mellom flere departementer, altså at flere departementer kan møtes sammen, og Sametinget. Det er noe jeg mener enhver regjering bør se på med tanke på hvordan man møter Sametinget i forbindelse med konsultasjoner.

NRK Sameradioen melder om at det akkurat nå pågår en debatt i Sametinget. Det er lagt fram et forslag om å fjerne forvaltningsområdet for samisk språk. Den debatten pågår nå i Sametinget. Jeg synes det er en interessant debatt fordi den reiser en rekke spørsmål. En av begrunnelsene er jo at stadig flere med samisk bakgrunn flytter til byene og ikke bor i forvaltningsområdet for samisk språk. Samtidig reiser det spørsmålet: Skal man kunne forvente at enhver kommune i Norge skal kunne svare på henvendelser på samisk? Dit er det vel ganske langt å gå, men jeg synes uansett det er spennende at Sametinget drar opp denne debatten, og jeg ser fram til at Stortinget vil bli invitert til å delta i den debatten etter hvert.

Språkdebatten vil fortsette i årene framover, og det vil sikkert også spørsmålet om hvorvidt samene er en minoritet eller et urfolk, men Høyre forholder seg altså til det Stortinget har vedtatt, nemlig at samene er et urfolk.

Aksel Hagen (SV) [10:58:55] (komiteens leder): Jeg har tidligere, for litt siden, fra denne talerstolen sitert vår nå avdøde visesanger, tekstforfatter – skal vi si: riksironiker – Odd Børretzen om forholdet til ikke-røykere. Han har også gitt oss et bidrag i samedebatten, der han i en av sangene sine sier at hvis samene ikke er fornøyd med hvordan de har det her i landet, kan de dra tilbake dit de kommer fra.

Det utsagnet minner meg litt om det Fremskrittspartiet her sier fra talerstolen, og det de har skrevet i særmerknedene sine.

Jeg sier som Eirik Sivertsen, og det trodde jeg var helt akseptert – jeg håper at også Høyre står fullt og fast ved det, sjøl om Høyre her argumenterer med at det er på grunn av at det er flertall her i salen at man først og fremst står på denne linjen – at den norske stat er dannet på territoriet til to folk, det samiske og det norske. Vi prater ikke om ett land og ett folk, og så er det noen minoriteter inne her.

Jeg hadde håpet at på et eller annet tidspunkt ville Fremskrittspartiet også klare å komme fram til den erkjen-

nelsen. Det er noe trist over Fremskrittspartiets manglende respekt for samisk kultur og egenart og samenes status. Men det er ikke overraskende, for i alle de saker der Fremskrittspartiet har en mulighet til å kjempe mot mangfold, ja, så kjemper de mot mangfold – så også i denne saka. Og ikke på en forsiktig linje – det brukes uttrykk som «tar sterk avstand fra» den tilnærminga som vi andre – den store majoriteten, heldigvis – har til hele dette saksområdet. Det er veldig vanskelig – eller det er ikke vanskelig, det er umulig – å forstå at Fremskrittspartiet samtidig kan være troverdig når en sier en er opptatt av å bevare det de kaller minoritet – det at de er glad i det samiske språket, den samiske kultur – og de kritiserer de virkemidler som er brukt så langt.

Det er interessant å ta en virkemiddeldebatt. Nettopp Sametinget sjøl er veldig flink til å drive med virkemiddeldebatt, både en kritisk debatt og utvikling av nye virkemidler. Årsmeldinga viser på en god måte den debatten. Når Fremskrittspartiet år ut og år inn sier – og håper å bli trudd på – at de er opptatt av å bevare, og samtidig kritiserer eksisterende virkemiddelbruk, er det på tide at partiet sjøl kommer opp med noen egne virkemidler, noe egen virkemiddelbruk. Det har jeg ennå ikke sett at Fremskrittspartiet har gjort, utover at det ikke skal være noen såkalt særbehandling av samer.

Der Fremskrittspartiet misliker Sametinget og alt det gjør, blir jeg – som mange andre – veldig imponert over bredden i engasjementet. Jeg er enig i at det er litt tilfeldig hva en trenger å trekke fram i et slikt innlegg fra Stortingets talerstol. Jeg har bl.a. lagt merke til det en nå gjør når det gjelder likestillings- og antidiskrimineringsarbeid – der er en i gang med et veldig viktig og godt arbeid. Det er veldig flott å se at en er så god på nettopp antidiskriminering, når en tenker på at de sjøl har vært utsatt for diskriminering, og fortsatt er utsatt for diskriminering, fra det norske folk. Det er bra vi har Sametinget, og skal vi hylle Sametinget og ikke bare synes det er fint at de er der som pynt, må vi samtidig godta at de utøver sin makt som sameting. Der har vi hatt krevende debatter, og vi vil nok få det framover, bl.a. om ressurser og ressursutnytting.

Så en siste kommentar til Trond Helleland om forvaltningsområdet i forhold til hvor samer bor. Det syns jeg også er en veldig interessant debatt – at vi på den ene sida sier at det er veldig viktig at det samiske språk overlever, at den samiske kultur overlever, og så bor flesteparten av samene en annen plass enn der vi, ut fra å se på kartet, tror samer bor. Dette er en viktig debatt, og vi som ikke er samer, er særlig avhengig av at Sametinget sjøl er offensivt og godt i den debatten.

A k h t a r C h a u d h r y hadde her overtatt presidentplassen.

Heidi Greni (Sp) [11:03:30]: Staten Norge er etablert på territoriet til to folk – nordmenn og samer – og begge gruppene har den samme retten til å utvikle sin kultur og sitt språk. Senterpartiet vil sikre den norske urbefolkningens mulighet til kulturell og materiell utvikling på egne premisser, i tråd med internasjonale avtaler og konvensjo-

ner. Urfolks kår og mulighet for utøvelse av den samiske kulturen er et fellesskapsansvar. Den samiske kulturen må tas vare på og formidles til resten av befolkningen for å øke kunnskapen om Norges urbefolkning, og samisk kulturkunnskap må være obligatorisk både i grunnskolen og i den videregående skolen. Kunnskap om den samiske kulturen vil også være viktig i kampen mot mobbing. Dessverre har vi i den senere tiden sett fryktelige eksempler på at samiske ungdommer har blitt trakassert på grunn av etnisitet, noe vi selvfølgelig tar sterk avstand fra. Mye tyder på at dette er utbredt, og at det er viktig å forebygge med holdningsskappende arbeid.

Språket er bærebjelken i alle kulturer. Jeg er særlig bekymret for utfordringene med å bevare sørsamisk og lulesamisk som levende språk, da begge disse er språk som svært få bruker i dagligtalen. De er på en måte en minoritet i minoriteten. Derfor er det gledelig at Nordlandsforskning har gjort en språkundørsøkelse som viser at utviklingen for sørsamisk og lulesamisk nå er positiv. Flere unge forstår og snakker disse språkene enn hva som var tilfellet i foreldregenerasjonen. På den andre siden er det bekymringsfullt med tanke på samisk som bruksspråk at mange lell velger å bruke norsk i dagligtale, selv i samtale med andre samiskspråklige.

For å bevare de samiske språkene mener Senterpartiet det er viktig at tospråkligheitskuddet til kommuner og fylkeskommuner styrkes, og det er gledelig at Røyrvik nå har fått status som tospråklig kommune.

Vi må sørge for at samiske elever har gode og tilstrekkelige læremidler, og vi må sikre at det finnes et godt og variert tilbud av barne- og ungdomslitteratur også på samisk.

Kunnskapsdepartementet har satt i gang en prosess som har som formål å sikre en samisk barnehagelærerutdanning. Tidlig innsats er viktig for å få ungene til å bli glad i å bruke det samiske språket mest mulig. Regjeringen har foreslått en årlig ekstrabevilgning til samiske språk og kulturutvikling på 10 mill. kr de neste årene.

Det framkommer i meldingen at reindrift bestandig har vært oppfattet og akseptert som en helt spesiell samisk næring. Selv om langt fra alle samer jobber i reindriftsnæringen, tror jeg det først og fremst er reindrift de aller fleste forbinder med samisk kultur. Reindriftsnæringen er bygget på to selvstendige grunnlag – en næringspolitisk produksjonsverdi og en samepolitisk kulturverdi.

Norge har som mål å øke matproduksjonen med 20 pst. de neste 20 årene. Reinen lever hovedsakelig av lav og nyttiggjør seg derfor en beiteplante som andre beitedyr ikke er skapt til å utnytte. Det er viktig at vi sikrer en bærekraftig reindriftsnæring gjennom å tilpasse reintallet, redusere tap og øke produksjonen. Det er av avgjørende betydning at reintallet reduseres i de områdene der det er for mye rein. Det er viktig for å ivareta hensynet til dyrevelferd, og det er viktig for å hindre naturødeleggelser. Her har næringen selv et stort ansvar for å handle raskt. Når slaktevekten på kalv i enkelte områder i Finnmark er under det halve av gjennomsnittlig slaktevekt i Sør-Norge, er det åpenbart at noe må gjøres med reintallet.

Påkjørsel av rein er et annet stort problem for næringen.

Jernbaneløpplanen mot dyrepåkjørsler med tog fokuserer på tiltak mot påkjørsel av elg, rein, sau og storfe og har en gjennomsnittlig bevilgning på 10 mill. kr i året de neste seks årene. Flere strekninger på Nordlandsbanen har hatt store problemer med påkjørsel av rein og er derfor blant de prioriterte strekningene for igangsetting av tiltak. Det er avgjørende med godt samarbeid mellom aktørene, og det er viktig at alle parter bidrar til å effektivisere tiltakene.

Den største utfordringen næringen har, er tap på grunn av rovdyr. Rovdyrsituasjonen oppleves som vanskelig i reindriftsnæringen. Rovviltforliket som ble vedtatt våren 2011, har som målsetting å få raskere og mer effektivt uttak av skadedyr i beiteområder. Senterpartiet vil være garantist for at rovviltforliket som ligger til grunn for forvaltningen, følges opp. Det skal ikke oppholde seg rovdyr i prioriterte beiteområder.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [11:08:57]: Sametinget er og skal være regjeringens fremste premissleverandør i samiske spørsmål. I 20 år har Sametinget spilt en sentral rolle, både i det samiske miljøet og overfor befolkningen generelt. Det er avgjørende at samarbeidsformene og dialogen mellom Sametinget og regjeringen fungerer godt. Både vi politikere og andre premissleverandører og samfunnet for øvrig har et ansvar for å bevare og videreutvikle samisk kultur. Vi må bygge opp under mangfoldet i det samiske samfunnet og vil være med og sikre sameenes rett til et eget språk, kultur og samfunnsliv. Samenes egenart må sikres ved at deres levemåte, kultur og verdier blir ført videre til nye generasjoner. For å kunne utforme en god politikk på dette området trengs det en forståelse av hvilke utfordringer som finnes. Samtidig er det viktig å peke på positive trekk, som samisk kulturliv, samisk mat og samisk reiseliv. Alt dette er med på å styrke identitet og selvfølelse.

Samepolitikken krever oppfølging på alle forvaltningsnivå. Den statlige politikken legger premissene for utvikling av samiske samfunn og samisk i storsamfunnet. Politikken på fylkes- og kommunalt plan avgjør mye hvordan de konkrete tiltakene når folk flest.

I samiske kjerneområder forutsettes det full tospråklighe i offentlige institusjoner. Skoleverket har imidlertid en utfordring når det gjelder å gi undervisning i og på samisk, og antallet samisktalende har sunket mye de siste årene. Også samiske språk- og kultursentre sliter med å få økonomisk støtte i flere kommuner. Språket er en svært viktig del av kulturen. Det er derfor viktig at det samiske språket blir bevart og videreført.

En av de største utfordringene for samiske barn i dag finnes i skolen. Opplæringssituasjonen er bekymringsfull, med både mangel på læremidler på eget språk, manglende lærere til å lære bort og kanskje også rektorer som ikke gir rom for en smidig timeplan. Vi ser at samiske barn ikke får det de har rett til, nemlig en god samisk språkopplæring. Det trengs en bevisst satsing på å utdanne flere samiske lærere og førskolelærere, og tempoet i arbeidet med å utvikle og oppdatere læremateriell på samisk må settes opp. Skolen må bidra mer til å øke norske barns

kjennskap til samisk kultur og språk. Det tror jeg også er viktig.

Til slutt har jeg lyst til å adressere den kanskje mest alvorlige utfordringen overfor den samiske befolkningen, nemlig det som representanten Heidi Greni også var innom i sitt innlegg; diskrimineringen og trakasseringen som mange samer møter, i mange tilfeller daglig. Mens 3,5 pst. av den norske majoritetsbefolkningen føler seg utsatt for diskriminering, viser forskning at tallet for samisktalende samer er på hele 35 pst. Samer opplever altså ti ganger mer diskriminering enn etniske nordmenn, og det er utenfor de definerte samiske språkområdene samene opplever dette oftest. Her opplever halvparten av samene diskriminering og oppgir å ha blitt mobbet dobbelt så ofte som majoritetsnordmenn i løpet av det siste året. Dette ble eksemplifisert senest for litt over en måned siden av reportasjer om hvordan en ung samisk jente ble verbalt og fysisk angrepet og trakassert av en guttegjeng på et utested i Trondheim. De hetset, knuffet, dyttet og gikk så langt som å tenne på jakken hennes.

Dette var ett av mange eksempler på at samer blir utsatt for diskriminering og trakassering på grunn av andres uvitenhet, disrespekt og dårlige holdninger. Dette må vi til livs. Vi har et ansvar ikke bare for å videreføre tradisjonene, språket og kulturen, men også for å skape økt forståelse og respekt for dem. Vi må sikre at samenes levemåte, kultur og verdier blir ført videre i respekt også av nye generasjoner, for Norge tjener på å ha et mangfoldig og rikt samfunn.

Statsråd Rigmor Aasrud [11:13:27]: Trygghet, mangfold og likeverd er noen av bærebjelkene i vårt samfunn. Dessverre er det sånn som bl.a. representantene Bekkevold og Greni har beskrevet, at mange samer opplever å bli møtt med negative fordommer og stereotyper. Blant annet i media har vi sett flere eksempler på hvordan enkeltpersoner er blitt utsatt for hets og personangrep fordi de er samiske. Samepolitikken må ha som mål at de som i dag vokser opp, skal ha en reell mulighet til å bruke sin kultur og sitt språk uten frykt for å bli diskriminert.

Norsk samepolitikk bygger på folkerettslige prinsipper og grunnleggende moralske forpliktelser. En målrettet samepolitisk satsing over flere stortingsperioder og med skiftende regjeringer har hatt stor betydning for enkeltindividers opplevelse av sin egen samiske identitet. Rettighetsutvikling, institusjonsbygging og formalisering av dialogen mellom myndigheter og samer har stått sentralt i samepolitikken fram til nå. Det er etablert lover, regelverk og ordninger for å styrke samisk språk og kultur, nærings- og samfunnsliv.

Kommunal- og forvaltningskomiteens innstilling viser at det fortsatt er bred politisk enighet om samepolitikken. De institusjonelle og rettslige rammene som allerede er lagt, er viktige utgangspunkt for regjeringens videre samepolitikk. I politikktutforming framover vil det være behov for å se nærmere på hvordan samepolitiske målsettinger og etablerte rettigheter kommer til praktisk uttrykk i våre offentlige velferdsordninger og offentlige tjenester. Kommunene er de fremste velferdsprodusentene,

og regjeringen er opptatt av at også samiske brukere får et velferdstilbud hvor språklige og kulturelle behov ivaretas.

Samiske språk er bærebjelken i samisk kultur. Regjeringen arbeider ut fra målsettingen om at samiske språk skal være levende. Språkene skal være synlige og bli brukt på alle samfunnsområder. Et viktig virkemiddel for å nå målene om levende samiske språk er samelovens språkregler. I forvaltningsområdet for samiske språk, som nå består av ti kommuner, er samisk og norsk likestilte språk.

Sørsamisk er klassifisert som et alvorlig truet språk på UNESCOs røde liste over truede språk, og det er behov for en rekke tiltak for å bevare og utvikle språket. Regjeringen besluttet 12. oktober i år å innlemme Røyrvik kommune i Nord-Trøndelag i forvaltningsområdet for samiske språk fra 1. januar 2013. Røyrvik blir dermed den andre sørsamiske kommunen i forvaltningsområdet.

Jeg tror vi bestandig skal tørre å se på om vi har de riktige måtene å organisere arbeidet med språk på. Derfor er det positivt at Sametinget også debatterer om forvaltningsområdene fyller målsettingene som Sametinget har. Men jeg vil advare mot å tro at det å lage en statistikk, sånn som man har i Finland, der man kan angi i folkeregisteret hvilket språk man bruker, vil bedre språksituasjonen i de samiske områdene.

Som en del av Kulturløftet har regjeringen hatt et ønske om å styrke samisk språk og kultur. Derfor er det i regjeringens forslag til statsbudsjett foreslått å øke tildelingen til samisk kultur og språktiltak med 10 mill. kr per år over en femårsperiode. Midlene skal forvaltes av Sametinget.

Det er viktig med god valgdeltakelse ved sametingsvalgene. Høy valgdeltakelse er avgjørende for Sametingets legitimitet som demokratisk og representativt organ. Vi har behov for mer kunnskap om hvordan valgordningen virker, og hvordan velgeratferd endres på grunn av endringer i valgordningen. Regjeringen har derfor i sitt forslag til statsbudsjett foreslått å sette av midler til forskning på sametingsvalget i 2013.

I et velfungerende demokrati skal også mindretallets interesser høres og sikres. På den måten vil vi kunne bygge et samfunn som er tuftet på likeverd og respekt. I Norge i dag er det heldigvis et stort politisk flertall som mener at vi skal ha et sameting, og at dette utfyller demokratiet i Norge.

En aktiv og målrettet samepolitikk i samspill og dialog med Sametinget er avgjørende for å bevare og utvikle samiske språk og samisk kultur. Bare gjennom et slikt målrettet arbeid vil vi kunne bygge ned negative stereotyper og fordommer mot samisk kultur. Mitt håp er at vi på den måten vil gjøre det lettere for samer å leve ut sin samiske identitet.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Ingalill Olsen (A) [11:18:45]: Det norske sametinget ble åpnet i 1989. Det har derfor en relativt kort historie som demokratisk arena, sammenlignet med Stortinget. Jeg vil allikevel si at det har skjedd mye i norsk samepolitikk i løpet av disse årene. En årsmelding gir oss anledning

til å stoppe opp og reflektere litt omkring de overordnede politiske sakene knyttet til dette feltet.

For enhver demokratisk institusjon er valgdeltakelse avgjørende for legitimiteten, så også for Sametinget. Samene bor spredt – i mange kommuner er under 30 stykker innført i valgmannstallet. Det betyr at de kun har anledning til å avgi forhåndsstemme. Disse stemmene sendes så inn og telles sammen med flere, for å sikre frie og anonyme valg. Det har igjen ført til at valgdeltakelsen i valgkretser med færre enn 30 manntallsførte har gått ned.

Det å kunne stemme ved valgting på selve valgdagen ser ut til å ha en betydelig effekt på oppslutningen omkring sametingsvalget. Sametingsvalget har heller ikke vært gjenstand for systematisk valgforskning, slik norske valg har vært. Fornyrings-, administrasjons- og kirkedepartementet har avsatt midler til det, som statsråden sa, og vil fortsatt ha en dialog med Sametinget for å drøfte framtidig forskning på dette feltet.

For å styrke samisk kultur og identitet er styrking og bevaring av de samiske språk svært viktig. Språk er en kulturbærer og en viktig del av det unike i enhver kultur.

Regjeringen har tatt på seg ansvaret for å sikre utviklingen av de samiske språkene, og det overordnede målet er at nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk skal utvikles og være levende språk også i framtiden. For å være et levende språk må språket brukes og overføres mellom generasjonene. Dette er en oppgave både på individnivå for den enkelte språkbruker og på myndighetsnivå, ved å sørge for at språket blir synlig i det offentlige rom. Skilting på både samisk og norsk ved Universitetssykehuset Nord-Norge, i kommunehus og i statlige etater er et eksempel på en slik synliggjøring.

Mange samer har ikke samisk som morsmål, uten at det bør true den samiske identiteten.

Det har også vært stor fraflytting og befolkningsnedgang i samiske områder. Også blant samer ser man urbaniseringstrender, og en undersøkelse fra 2011 viste at fire av ti personer har forlatt samiske distrikter og blitt byborgere. Det nye bosettingsmønsteret utfordrer våre tradisjonelle tankemønstre omkring hvor samer bor, hva de gjør, og hvordan de lever. Det er like viktig at det er samiske barnehager i Oslo som at det er det i samiske kjerneområder.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [11:22:22]: At Stortinget har vedtatt at vi har to folk i Norge, betyr derimot ikke at det er riktig. Det er flere kjente jurister av en viss størrelse som har stilt spørsmål ved riktigheten av at samer er et urfolk, men nok om det.

Jeg blir litt betenkt når det står representanter på denne talerstolen og nærmest påstår at andre representanter lyver – eller i hvert fall går veldig langt i å påstå noe slikt. Det er også litt bekymringsfullt at noen står og refererer til visesangere og tillegger partier meninger og holdninger som de absolutt ikke har.

At representanten Hagen er uenig med Fremskrittspartiet, er én ting – det har representanten Hagen lov til å være – men å stå her og komme med slike påstander, komme med slike ballespark, som Hagen gjør, viser at han har en argumentasjon som er på et lavmål, etter min me-

ning. Det er greit å diskutere, det er greit å være uenig, men å tillegge partier den holdningen som Hagen tillegger oss, bekymrer meg virkelig – når det fra denne talerstolen tillates at det gjøres.

Fremskrittspartiet er opptatt av samisk språk og samisk kultur. Å påstå noe annet er usant. Vi har ikke kuttet i alt til samiske formål, vi beholder en god del av de pengene som skal brukes til bl.a. opplæring og kulturbevaring. Så påstanden fra representanten Hagen er totalt feil, og jeg vil ta sterk avstand fra slike holdninger.

Når det gjelder statistikk, er statsråden tvilende til at det blir bedre språkutvikling av å føre statistikk. Tja, en slik oversikt over språkbrukere og planlegging av tiltak virker faktisk i andre land, men for all del: Det trenger jo ikke virke i Norge, vi er jo litt spesielle. Finland bruker denne statistikken til å etterleve sine forpliktelser. De bruker denne statistikken for å kunne lage gode planer, slik at de kan gi god opplæring i samiske språk så samiske språk kan utvikle seg. Derfor har jeg tro på at også Norge kan klare det samme, ved å vite hvor mange som snakker – og hvor de snakker – de samiske språkene.

Så til særbehandlingen, som jeg mener Sametinget har fått. Spørsmålet er om denne særbehandlingen har virket. Så et annet spørsmål: Er Sametinget helt ukontroversielt?

Presidenten: Presidenten vil påpeke at et uttrykk som «ballespark» ikke nødvendigvis øker kvaliteten på debatten, så jeg håper vi kan avstå fra slike uttrykk.

Eirik Sivertsen (A) [11:25:57]: Jeg tror jeg er enig med presidenten i hans vurdering av om noen uttrykk bidrar til kvaliteten på debatten.

Jeg ba om ordet på bakgrunn av siste talers synspunkter på bl.a. – det første – Sametinget, hvorvidt Sametinget er omstridt eller ikke. Nei, Sametinget er ikke omstridt; det er Fremskrittspartiet som forsøker til å gjøre det til en omstridt sak. Det er slik at et bredt flertall i denne sal – i motsetning til noen av de ekspertene som foregående taler viste til – mener at nasjonen Norge er etablert på territoriet til to folk, at vi har to folk her. Derfor har vi vedtatt en grunnlovsbestemmelse som skal sikre at begge folkene har mulighet til å utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunn. Nei, dette er ikke omstridt; dette er noe Fremskrittspartiet forsøker å gjøre til noe som er omstridt.

Så til det andre: Fremskrittspartiets samepolitikk. Nå har vi hørt Fremskrittspartiet vise til at de ønsker å ta vare på det samiske språk og den samiske kultur, og nei, de kutter ikke i alt, det er noe som er igjen. Men Fremskrittspartiet har jo ikke svart på utfordringen. Hvis det er slik at de mener at de siste 25 årene ikke har gitt de resultatene – til tross for at vi i dag kan vise til en forsiktig framgang på noen områder, spesielt etter at vi satte i verk handlingsplanen for samiske språk – hva er da Fremskrittspartiets svar? Fremskrittspartiets svar, slik jeg hører det, er bare at nei, vi har bare ett folk i Norge, vi skal ikke gjøre noen spesielle grep for å ta vare på det samiske språket, den samiske kulturen og de samiske næringene som bærer kulturen fram.

Så er det slik at vi har mye statistikk, vi vet noe

om språkopplæring, om hvem som vil ha språkopplæring. Men det er altså ikke så lenge siden vi hadde en debatt om byråkrati og veksten i det offentlige byråkrati, da høyrepartiene, deriblant også Fremskrittspartiet, var veldig opptatt av å holde det nede. Men ved første anledning, ved første korsvei, springer man fram, ber om flere utredninger, mer statistikk og dermed mer rapportering og mer kontroll.

Denne politikken henger ikke på greip, den er ikke konsistent over tid. Det kunne vært fristende å antyde at her tok man det mest behagelige, populistiske standpunktet fra sak til sak, men det er sikkert slik at Fremskrittspartiet har et annet syn på det.

Aksel Hagen (SV) [11:28:46]: Innlegget mitt kunne egentlig bare blitt en hyllest til Eirik Sivertsen for hans glimrende innlegg for å komme Morten Ørsal Johansen i møte. Likevel har jeg et par poeng.

For det første om Odd Børretzen. Odd Børretzen sier på en glimrende måte nettopp det den store majoriteten i denne salen sier på en glimrende måte, at vi har to folk i landet vårt. Fremskrittspartiet er uenig i at vi har det. Slik sett er det ingen original sammenligning – eller kobling – jeg gjør mellom Odd Børretzens ironiske betraktninger og Fremskrittspartiets posisjon i denne saken. Så Fremskrittspartiet bør bare være stolt over at de på denne litt indirekte måten har fått framført standpunktet sitt.

Så er jeg helt enig med Eirik Sivertsen i at ja vel, la oss si at det er for dårlig det vi gjør, at virkemidlene er for dårlige. For det første skulle vi ikke brukt virkemidler, og når vi først bruker dem, er de for dårlige. Da bør Fremskrittspartiet stå overfor to valg: enten legge fram et samepolitisk handlingsprogram – det hadde det vært veldig spennende å få – eller så synes jeg Fremskrittspartiet bare skal dempe kritikken sin og gå litt roligere eller stillere i dørene og ikke si med brask og bram i innlegg etter innlegg at de er veldig opptatt av samisk kultur og veldig opptatt av samisk språk. Jeg satt i KUF-komiteen i de tre – eller to og et halvt – første årene i denne perioden. Jeg har litt selektiv hukommelse, men jeg tror Fremskrittspartiet gikk imot samtlige bevilgninger på samtlige poster som hadde med språk og utdanning å gjøre, i den komiteen. Så jeg blir veldig glad hvis jeg senere i dag kan få det motbevist – at det tross alt var noen små kronebeløp som kanskje Fremskrittspartiet også beholdt.

Presidenten: Representantene bes om å omtale hverandre som representant og gjerne gå via presidenten.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [11:31:44]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om auka låneramme i Husbanken (Innst. 59 S (2012–2013), jf. Prop. 8 S (2012–2013))

Presidenten: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir be-

grenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til tre replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre vil presidenten foreslå at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Håkon Haugli (A) [11:31:45] (ordfører for saken): I statsbudsjettet for 2012 ble det vedtatt en låneramme for Husbanken på 15 mrd. kr. På grunn av økt bruk av Husbankens låneordninger har regjeringen foreslått en utvidelse av lånerammen til 20 mrd. kr. Det er samme beløp som regjeringen foreslår i statsbudsjettet for 2013.

Ved behandlingen av årets statsbudsjett ba regjeringspartiene regjeringen følge etterspørselen i Husbanken nøye og komme tilbake til Stortinget med en vurdering av behovet for økte lånerammer. Vi er svært fornøyde med at regjeringen nå gjør nettopp dette.

I proposisjonen blir det vist til at Husbanken gir grunnlån til utbedring, oppføring og kjøp av bolig, startlån til unge og vanskeligstilte og lån til barnehager.

Grunnlån skal bidra til å fremme bokvaliteter som universell utforming og energisparing i nye og eksisterende boliger. Per 31. august var det gitt ca. 7 mrd. kr i grunnlån. Den høye etterspørselen etter grunnlån har bl.a. sammenheng med høy og økende aktivitet i byggesektoren i 2012. Det er det grunn til å glede seg over. Tall for tredje kvartal 2012 viser at det ble gitt igangsettingstillatelse til bygging av totalt 8 107 boliger. Det er nesten 38 pst. flere boliger enn i tredje kvartal i fjor. Det aller viktigste vi gjør i boligpolitikken, er å legge til rette for bygging av flere boliger. Den største delen av rammeøkningen vil derfor bli brukt til å dekke den store etterspørselen etter grunnlån.

Startlån blir gitt for å hjelpe dem som sliter med å etablere seg i egen bolig. Per 31. august var det gitt ca. 5,7 mrd. kr i startlån. Lån til barnehager blir gitt til bygging av nye, privateide barnehager, og per 31. august var det gitt ca. 0,8 mrd. kr i barnehagelån.

Om det er noe vi bør ha lært av den internasjonale finanskrisen, er det betydningen av tilsyn med finansinstitusjoner og viktigheten av stabile finansmarkeder. Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti har få merknader i denne saken, men kritiserer Finanstilsynet i flere avsnitt.

Norsk økonomi går godt. Vi har lav rente, lav arbeidsledighet og orden i statsfinansene. Gjeldsnivået blant norske husholdninger er høyt og vokser. Det bekymrer oss, og det er noe OECD har påpekt i sine vurderinger av norsk økonomi.

Finanstilsynets oppgave er å sikre stabile finansmarkeder. Når de stiller krav til bankene, gjør de jobben sin. Opposisjonen viser i sine merknader bl.a. til at «Høyre har frarådet denne skjerpelsen». Det er vanskelig å forstå at partier med regjeringsambisjoner vil overprøve Finanstilsynets faglige vurderinger.

Hva er det opposisjonen vet om stabiliteten i norske fi-

nansinstitusjoner, som Finanstilsynet ikke vet? Det resonneres med at «gjeldsbetjeningsevnen på søknadstidspunktet» bør være avgjørende. Betyr dette at partiene mener det bør være helt opp til bankene å gi lån uten krav om egenkapital? Jeg har hittil forstått opposisjonen slik at de ikke er imot et egenkapitalkrav, men de mener grensen bør gå ved 10 og ikke 15 pst. Hvorfor bør grensen gå akkurat der? Med den logikken de legger an, bør ikke bankene også fritt kunne fravike krav om 10 eller 15 pst.?

Å holde orden i økonomien er et hovedmål for regjeringen og for Arbeiderpartiet. I boligpolitikken er det ingen lettvinne løsninger. Skal flere få et sted å bo, må det bygges mer. Ved behandlingen av neste sak får vi anledning til å diskutere boligpolitikk mer generelt.

Regjeringens mål er at alle skal bo godt og trygt. Husbanken er statens viktigste redskap i boligpolitikken. Å utvide lånerammene – slik vi gjør det i dag – er ett av flere bidrag til økt byggeaktivitet og økt bokvalitet i Norge. Jeg er glad komiteen enstemmig har sluttet seg til regjeringens forslag.

Marit Nybakk hadde her overtatt presidentplassen.

Michael Tetzschner (H) [11:35:56]: Jeg vil begynne med å si at Høyre støtter innstillingen i sin substans. Det vil si at vi utvider Husbankens låneramme til 20 mrd. kr.

Men det vi har tillatt oss å påpeke, er den problemstillingen som foregående taler, representanten Haugli, var inne på. Det er for det første vår bekymring for at den innstramningen, som Finanstilsynet gjorde før nyttår 2011/2012, ødela mange unge familiers etableringsplaner. Med et slag økte man kravet til egenkapital med 50 pst. – fra 10 til 15 prosentpoeng. Det kan jo ha den virkningen at mennesker som har en utmerket økonomi, som har begynt i ny jobb etter utdannelse, men som ikke har en historikk med oppspart kapital og heller ikke har «foreldre i bakklommen» – for å si det sånn – som gir dem backing, vil få nei. Og vi har fått en del meldinger om at akademikerpår, der begge har fått solide jobber, men som altså har for lav egenkapital, blir nektet dette. Det er da vi sier at det må gjøres en kredittvurdering, på bankfaglig grunnlag, som ansvarliggjør låntakerne med hensyn til risikoen ved å ta opp lån – risiko for at renten kan stige. Og så må banken på sin side vurdere gjeldsbetjeningsevnen hos dem som søker lån.

Det underlige er, siden man skjuler seg bak faglige begrunnelser, at dette altså skal ha en prisdempende effekt. Nå inneholder jo selve saken at man skal tilføre Husbankens låneramme 33 pst. mer – altså 5 mrd. kr. – uten at det er problematisert om det kan ha noen innvirkning på presstendensene i byggemarkedet og boligmarkedet. Men det er altså disse førstegangsetablererne, som fra før av har minst midler, og som følgelig ville ha etterspurt de billigste og rimeligste boligene, som altså skal være ofre for en slik innstramning.

Vi kan berolige representanten Haugli med at vi også er opptatt av at vi har solide banker. Men da burde man kanskje se på bankenes utlånspraksis når det gjelder usik-

rede forbrukslån, for de ligger jo mye dårligere an i en situasjon hvor man gjennomfører stresstester eller – enda verre – kommer ut for finanspolitisk uvær.

Så er det jo også denne paradoksale virkningen: Etter at man har presset mennesker, som kunne betalt boligen gjennom finansiering fra normale banker, så henviser man dem til låneordninger som egentlig er reservert for de svakerestilte på boligmarkedet. Risikoen ved dette er jo at de som ordningen egentlig var designet for, blir stående bakerst i den køen. I tillegg vil jo startlånene ofte ha egenkapitalen ned mot 0 pst., samtidig som kommunene også har en mellompartsrisiko og tar kredittrisikoen videre på vegne av Husbanken.

Så det er mange paradokser, som det er grunn til å dvele ved, i denne saken. Og igjen ser vi at regjeringen ikke har noe samlet grep om boligpolitikken. Den er fragmentarisk. Vi stemmer for denne saken fordi den avbøter noen av de andre problemene som denne regjeringen har skapt – eller sett til at Finanstilsynet har skapt. Da må jeg også si at det ikke er spesielt imponerende av et radikalt parti som Arbeiderpartiet en gang var, å si at Finanstilsynet nå er blitt deres viktigste drivkraft i boligpolitikken. Det synes jeg er en nokså defensiv holdning – det er også andre spørsmål som må avveies.

Så spør representanten Haugli – siden vi innrømmer en viss kreditt for å ha villet ha en egenkapital – hvorfor vi har blitt stående ved 10 pst. og ikke et hvilket som helst annet tall. Svaret på det er at 10 pst. var utgangspunktet, det var det som markedet hadde innrettet seg på, det var det de boligsøkende hadde innrettet seg på. Så regjeringens «fremslipping» av Finanstilsynet, hvis de har funnet på dette på egen hånd, viser egentlig noe om teknokratiets seier ved å kunne slå i stykker fremtidsplanene for unge mennesker som hadde tenkt å etablere seg i boligmarkedet.

Heidi Greni (Sp) [11:41:11]: Den økte lånerammen til Husbanken er et viktig bidrag til økt boligbygging i Norge. Økt ramme gir Husbanken mulighet til å gi tilsagn til lån til flere boliger med universell utforming og energisparing. Også behovet for startlån til kommunene vil bli ivaretatt med denne økte rammen.

Økningen kommer som følge av høy etterspørsel etter lån fra Husbanken i 2009 og fram til i dag. Det er først og fremst etterspørsel etter grunnlån som har vært stor.

Grunnlån i Husbanken stiller strengere krav til universell utforming og energisparing enn det som følger av plan- og bygningsloven. Ved utgangen av tredje kvartal hadde Husbanken gitt tilsagn om grunnlån til oppføring av vel 3 000 boliger. Økningen i antall søknader var ved utgangen av september på nesten 40 pst. sammenliknet med fjoråret.

Startlån er et viktig verktøy for å hjelpe unge i etableringsfasen, og særlig vanskeligstilte, inn i egen bolig. Kommunens utlån til husholdninger i form av startlån øker sammenliknet med i fjor, og sammenliknet med tidligere år. Husbanken selv opplyser at det er en særlig stor økning i aktiviteten i de kommunene som deltar i et gjensidig forpliktende samarbeid med Husbanken. Dette er kommuner som har store boligsosiale utfordringer.

Ved utgangen av tredje kvartal hadde Husbanken lånt

ut 6,3 mrd. kr til kommunene i startlånmidler. Husbanken opplyser i sin kvartalsrapport at 57 pst. av startlånene gikk til førstegangsetablerere, og at 54 pst. av dem som mottar startlån, er i aldersgruppen 35 år eller yngre. Det er hovedsakelig husholdninger som tidligere har leid privat bolig, som har søkt og fått innvilget startlån.

Låneordningene i Husbanken er viktig både for distriktene og for byene. Senterpartiet ønsker en aktiv husbank som kan fortsette å gjøre en god jobb over hele landet, og vi ønsker økt boligbygging. Til det siste er det åpenbart også behov for mange tiltak, noe som vi skal diskutere i den neste saken her i dag, og som vi vil få anledning til å ha en bred og helhetlig debatt om i forbindelse med behandlingen av boligmeldingen til våren.

Åge Starheim (FrP) [11:43:57]: Eg skal vere forholdsviss kort.

Vi er einig med representanten Tetzschner i hans merknadar om det som gjeld vanskar for unge som ikkje har nødvendige midlar til å få seg ein bustad. Men vi får vel la det vente til neste sak, det er eit meir riktig tidspunkt å ta det, i og med at denne saka berre gjeld å auke rammene til Husbanken.

Men eg har lyst til å nytte anledninga til å skryte av Høyre, som no ser ut for å ha endra sitt syn på det som var oppe i ei tidlegare sak, som gjaldt eit representantforslag frå ein del framstegspartirepresentantar om betre tilrettelegging for førstegangsetablerarar i bustadmarknaden, der vi hadde bl.a. følgjande forslag:

«Stortinget ber regjeringens sørge for at Finanstilsynets forslag til egenkapitalkrav blir rådgivende og ikke bindende for bankene.»

No ser det vel ut til, ifølgje merknadane som ligg i denne saka, at Høyre no har endra syn og har same syn på dette som Framstegspartiet har. Det er vi svært glade for.

Statsråd Liv Signe Navarsete [11:45:39]: I mange område i landet er det høg etterspurnad etter bustader. Regjeringa ynskjer å medverke til auka bustadbygging, og eg er særst nøgd med at kommunal- og forvaltningskomiteen har slutta seg til framlegget om å auke låneramma til Husbanken med 5 mrd. kr. Det betyr at Husbanken si låneramme då vert på 20 mrd. kr i 2012.

Husbanken gir grunnlån til bygging av nye eller utbetring av eksisterande bustader, lån til barnehagar og startlån til unge og vanskelegstilte på bustadmarknaden. Den store etterspurnaden viser kor viktig rolle Husbanken har for finansiering av gode bustader med høg kvalitet i heile Noreg. Ei tilstrekkeleg låneramme gjer at Husbanken kan gi fleire lån, slik at byggenæringa kan byggje fleire nye bustader med gode kvalitetar.

Lån frå Husbanken er dei viktigaste verkemidla vi har for å sikre ei god bustadfordeling i heile landet, fremje kvalitetar som miljø og universell utforming, og hjelpe vanskelegstilte inn på bustadmarknaden. Nettopp på grunn av den høge etterspurnaden etter lån frå Husbanken, er det trong for ei låneramme på 20 mrd. kr i 2012.

Søknadsinngangen har vore høg i 2012. Det ligg søknader på vent for om lag heile rammeauken. Me ynskjer

øg å halde fram aktivitetsnivået frå 2012 inn i 2013, og har difor gjort framlegg om ei låneramme på 20 mrd. kr òg i statsbudsjettet for 2013.

Den høge etterspurnaden etter grunnlån har m.a. samanheng med ein stor aktivitet i byggsektoren i 2012. Han ligg for tredje kvartal på 10 pst. over det som var tilfellet same periode i 2011. Det er bra, og det er viktig. Difor vil òg den største delen av rammeauken verte nytta til å dekkje den store etterspurnaden etter grunnlån.

Eg meiner Husbanken gjer ein viktig jobb både i dei store byane, der pressproblema er størst, og ute i distrikta og i landet elles. Det er Husbanken sin styrke at dei er til stades i heile landet, og det er ekstra viktig at låneramma i Husbanken vert godt vareteke ifrå staten si side.

Eg vil òg leggje fram ei bustadmelding for Stortinget våren 2013. Då skal me m.a. vurdere låneordningane i Husbanken, og me skal sjølv sagt òg der drøfte mange andre sider ved bustadpolitikken. Men akkurat i denne saka gjeld låneramma til Husbanken, og eg er – som sagt – veldig nøgd med innstillinga frå komiteen.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Håkon Haugli (A) [11:48:47]: Representanten Tetzschner brukte hele sitt innlegg på Finanstilsynets egenkapitalkrav. Høyre har verken i dag eller da vi sist diskuterte boligpolitikk i forbindelse med Fremskrittspartiets forslag om tiltak for førstegangsetablerere, fremmet noe slikt forslag. Representanten Starheim gir Høyre komplimenter for å ha snudd i saken, og da er det naturlig å spørre: Er det riktig at Høyre har snudd? Og i så fall: Når vil et forslag om å overkjøre Finanstilsynet bli fremmet her i Stortinget, eller er dette bare noe man sier fra talerstolen og ikke er innstilt på å følge opp i praksis?

Tetzschner retter også et angrep mot Arbeiderpartiet for å ha en boligpolitikk som bare består i å forsvare Finanstilsynets egenkapitalkrav. Det faller på sin egen urimelighet, vi tar utfordringen i boligmarkedet på stort alvor. Det kommer vi tilbake til i neste sak, og det gjelder selvsagt også førstegangsetablererne.

Men løssluppen kritikk og manglende kontroll med finansinstitusjoner framstår som Høyres eneste svar. Det er ikke den veien vi bør gå.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [11:50:00]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Michael Tetzschner, Trond Helleland, Ingjerd Schou og André Oktay Dahl om tiltak for økt boligbygging (Innst. 56 S (2012–2013), jf. Dokument 8:72 S (2011–2012))

Presidenten: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begren-

ses til 5 minutter til hver gruppe og 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til tre replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Presidenten vil videre foreslå at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Håkon Haugli (A) [11:51:12] (ordfører for saken): Fire av Høyres stortingsrepresentanter har fremmet forslag om tiltak for økt boligbygging. Forslagsstillerne er opptatt av å legge til rette for at folk har et sted å bo, at det bygges nok boliger, og at folk flest får råd til å bo i de boligene som bygges. Det er mål jeg oppfatter vi er enige om alle sammen.

Før jeg går inn på de enkelte forslagene, vil jeg si tre ting om boligbygging i Norge.

For det første: Vi er inne i en periode med historisk høy befolkningsvekst. I mars ble vi fem millioner her i landet. Dette merkes særlig i og rundt de største byene. Det er grunnleggende positivt at folk får barn, at norsk økonomi går så godt, at husstandsinntektene går opp, og at vi tiltrekker oss arbeidskraft fra utlandet, men det fører også til økt behov for nye boliger. Prognosesenteret beregner at det årlige boligbehovet i Norge er ca. 38 000 nye boliger per år.

For det andre: Byggeaktiviteten er på vei oppover. Vi regner i år med at det ferdigstilles ca. 30 000 nye boliger. Siden midten av 1980-tallet har vi kun i to enkeltår fått like mange nye boliger, i 1988 og i 2007. Likevel matcher ikke tilbudet etterspørselen. Utviklingen går i riktig retning, men det må bygges mer.

For det tredje: I perioden 2001–2005 ble det bygd i snitt 22 000 boliger i året. Dette økte så til 31 000 i 2008. I 2009 falt det igjen til 21 763. Nedbremsingen kom som konsekvens av finanskrisen. Og likevel: Selv i kriseåret 2009 ble det altså ferdigstilt flere boliger enn i 2003. Det er altså ikke slik at boligbyggingen har bremsset ned under denne regjeringen, tvert imot. Det er i snitt bygd langt flere boliger i året enn i den forutgående stortingsperioden, finanskrise til tross.

Manglende politisk vilje i enkelte kommuner, produktivtets- og kapasitetsutfordringer i byggenæringen, for få ferdigregulerte tomter til boligformål og for lite helhetlig areal- og transportplanlegging er blant årsakene til at det ikke bygges enda mer.

Arbeiderpartiet tar utfordringene i boligmarkedet på alvor. Vi er bl.a. bekymret for folks mulighet til å etablere seg i egen bolig. Det finnes imidlertid ingen quick fix. Vi er opptatt av at tiltak må ses i sammenheng.

Av de opprinnelige forslagene er ikke alle opprettholdt. Jeg vil kun kommentere dem det skal voteres over senere i dag.

De tre første forslagene berører den statlige innsigelsesadgangen. Så lenge kommunene har ansvaret for å vedta reguleringsplaner med endelig virkning, er det behov for et innsigelsesinstitutt som kan sikre nasjonale og regio-

nale hensyn. Om to nabokommuner uten innsigelse skulle vedta hvor traseene for vei og jernbane skulle gå, ville vi med all sannsynlighet fått mange veier og jernbaner som ikke hang særlig godt sammen.

Når det er sagt: Vi tar misnøyen med innsigelsesadgangen på alvor. Vi mener løsningen ligger i bedre samordning på statlig hold. Innsigelsesadgangen er en viktig sikkerhetsventil, men kommunene må møte en mer koordinert stat.

Når det gjelder forslag nr. 4, er det enighet om behovet for tiltak som kan korte ned planleggingstiden for store samferdselsprosjekter. Samferdselsministeren har lansert en pakke med tiltak: tidsfrister, samordning i en tidlig fase og parallelle planprosesser. Det er et godt initiativ.

Jeg vil til slutt kommentere Høyres forslag om å oppheve forbudet mot lavinnskuddsborettslag. Reglene om at det maksimalt kan være 75 pst. fellesgjeld når et nytt borettslag blir stiftet, og forbudet mot såkalte spekulasjonsskjøp, ble vedtatt 14. juni i fjor. Det sikrer trygge rammer rundt kjøp av borettslagsbolig og hindrer i verste fall at folk pådrar seg og sine medandelseiere gjeld de ikke har mulighet til å betjene. Det var bred enighet fra sentrale aktører om behovet for lovendring, inkludert NBBL, og vedtaket ble fattet av et bredt flertall, alle partier unntatt Høyre og Venstre.

Selv om det er uenighet om mye av det som foreslås, vil jeg takke forslagsstillerne for at de bringer den boligpolitiske debatten inn i stortingssalen. Komiteens innstilling tydeliggjør de politiske forskjellene i boligpolitikken. Det samme forventer jeg at debatten her i dag vil gjøre.

Presidenten: Da er neste taler representanten Gjermund Hagesæter, selv om han tegnet seg etter representanten Tetzschner. Deretter er det Michael Tetzschner.

Det kan være en fordel å tegne seg tidlig, slik at vi får en liste som reflekterer størrelsen på partiene, i riktig rekkefølge.

Gjermund Hagesæter (FrP) [11:55:52]: Ja, det er heilt riktig at Framstegspartiet framleis er større enn Høgre, og det håpar eg at vi kjem til å vere i lang tid.

Eg synest det er positivt at ein fremmar dette forslaget. Dette er ei viktig sak, for låg bustadbygging og stigande bustadprisar er tema som har blitt debattert i Stortinget mange gonger – òg på andre arenaer – utan at noko har skjedd.

Vi har i dag ein veldig sterk befolkningsauke i landet. Befolkninga aukar med ca. 70 000–80 000 per år, hovudsakleg på grunn av arbeidsinnvandring og innvandring frå utlandet, og det gjer at den bustadbygginga som skjer no, er altfor låg til å dekke den auka befolkningsveksten. Det gjer sjølvstapt at ein får stigande bustadprisar og veldig store problem, spesielt for unge som skal etablere seg på bustadmarknaden.

Regjeringspartia og saksordførar Håkon Haugli seier at dei ser desse problemstillingane, men regjeringa og regjeringspartia verkar handlingslamma. Ein prøver å leggje skulda på kommunane, ein viser til at det er like høg byggeaktivitet no som då befolkningsveksten var langt lågare.

Det er nok riktig, men poenget er at når befolkningsveksten aukar så mykje som no, må også tilbodet av bustader og byggeaktiviteten opp på eit langt høgare nivå.

Framstegspartiet meiner at det er marknaden som best kan regulere tilbod og etterspurnad, utan at ein har ei statleg detaljstyring. Vi meiner at viss ein ikkje hadde hatt alle desse motsegnsinstitutta, alle desse nye krava, alle desse lovreguleringane, forskriftene og rundskriva med omsyn til korleis planprosessane skal gjennomførast, men også til korleis bustadene skal utformast – viss ein ikkje hadde hatt denne styringsiveren frå regjeringa – ville tilbod og etterspurnad i bustadmarknaden vore langt meir balansert enn det det er.

No registrerer eg at regjeringspartia seier at ein er nøydd til å sjå på om dette med motsegner blir misbrukt. Det har ein altså funne ut etter sju år: at ein må sjå på det. Då er mi oppfordring at ein bør gjere meir enn å sjå på det, ein bør handle og få vekk nokre av desse unødige og utidige motsegnene overfor kommunane, som gjer at det tar lang tid, ja fleire år, å få regulert ei byggeklar tomt.

I tillegg er det alle desse nye detaljkrava når det gjeld utforminga av bygget, som ein ikkje ønsker å reversere. Ein ønsker attpåtil å skjerpe dette, med passivhus. Så har ein då nye tilsyn og detaljstyring på det området. No skal det kome eit nytt uavhengig tilsyn frå 1. januar 2013 som vil koste kanskje 10 000–20 000 per bustad, og då er det sjølv sagt bustadkjøpar som må betale det.

Så etter vår oppfatning er det dette som er årsaka til at det blir bygt for få bustader i dette landet: ein har for mange reguleringar og for mykje detaljstyring av marknaden. Dersom byggemarknaden hadde fått fungere fritt utan statleg detaljstyring og innblanding, ville det ha vore ein langt betre balanse enn det er i dag.

Avslutningsvis vil eg seie noko om dette med låginn-skotsburettslag, eit forslag som Høgre har fremma på nytt. Der vil eg berre presisere at Framstegspartiet synest det er fornuftig at ein har ein eigenkapital på 25 pst.

Det kjem av at viss ein skulle ha tillate 100 pst. lånefinansiering, ville det ikkje berre gått ut over den enkelte kjøparen som då får problem med økonomien. Vedkommande ville overført sine problem til dei andre i burettslaget. Derfor synest vi det er greitt å ha ein eigendel på 25 pst. Men vi ser ingen problem med at den enkelte lånefinansierer også dei siste 25 pst. dersom ein etter ei god bankfagleg vurdering meiner at det er forsvarleg. Vi har full tiltru til at bankane vurderer det på ein god måte.

Heilt til slutt vil eg fremme dei forslaga som Framstegspartiet er medforslagsstillar til.

Presidenten: Representanten Gjermund Hagesæter har tatt opp de forslagene han refererte til.

Michael Tetzschner (H) [12:00:53]: Regjeringen gnistrer ikke akkurat av tiltakslyst – heller ikke når det gjelder boligpolitikken. Etter syv år har regjeringen ikke klart å fremme en boligmelding til Stortinget, en melding der vi sammen kunne diskutert virkemidlene i boligpolitikken mer inngående.

Dette representantforslaget er ikke ment som et uttømmende alternativt forslag til en boligmelding, men det er i hvert fall en invitasjon til å ta opp boligspørsmålene i en noe større sammenheng.

Vår grunnleggende oppfatning er at det må gjøres noe med tilbudssiden. Det bygges for få boliger i Norge. Det er underdekning av rimelige boliger, og ubalansen er størst i storbyene og områdene rundt dem. Så vi sier at tilbudssiden må styrkes, forbudssiden må svekkes.

Vi mener at oppgave én er å fjerne motkreftene til boligbygging, få bort unødige planprosesser, få bort innsigelser som ikke hviler på lovens forutsetninger om innsigelser.

Oppgave to er å få opp farten i de planprosessene som er nødvendige av hensyn til styring og folkevalgt medvirking.

Oppgave tre er å få bort urimelige kostnadsdrivere. Denne regjeringen har i to omganger skjerpet de tekniske krav, først i 2007 og senere i 2010. Vi har nå en bygningsmelding til behandling. Der skal vi gå inn i problematikken mer detaljert, så jeg vil ikke bruke mer av tiden her til spørsmål som hører inn under Meld. St. nr. 28 for 2011–2012.

Oppgave fire er å gjøre førstegangsetablering lettere, ikke vanskeligere, for unge som skal inn på boligmarkedet. Høyre har i sine alternative budsjetter stadig ønsket en bedre spareordning for ungdom, med høyere sparebeløp og høyere fradragmuligheter. Vi har tidligere vært inne på diskusjonen om den uventede og sterke økningen i egenkapitalkravet. Det er altså en gruppe mennesker som nå blir fratatt muligheten til å etterspørre boliger fordi de skal utgjøre problemer, ifølge Finanstilsynet.

Oppgave fem er f.eks. å ta vekk femårsregelen på reguleringsplanene. Det vanskeliggjør finansieringssiden. Fem år i særlig kompleks, tette bystrøk er ingen tid. Det er mange prosjekter som har fått nei nettopp fordi tidshorisonten er så kort. Vi ønsker at man går tilbake til den gamle ordningen: Bystyret eller kommunestyret vedtar en reguleringsplan, og den gjelder inntil en ny blir vedtatt.

Oppgave seks er å støtte kommunen i arealpolitikken gjennom stimulanser og veiledning. Der er vi i en situasjon hvor de statlige særinteresser overprøver lokalt selvstyre og bruker innsigelsesinstituttet negativt. Vi ønsker å gjøre fylkesmennene til veiledere, hvis det er slik at staten har oppfatninger, og ikke til blokkerende instanser.

Oppgave syv er bedre statlig organisering. Vi ønsker å ha et departement som er ansvarlig for alle virkemidler i boligpolitikken, og det departementet skal være Kommunal- og regionaldepartementet. Vi ønsker altså å overføre plandelen fra Miljøverndepartementet. Vi ønsker også å videreføre det byggekostnadsprogrammet som den nåværende regjering la ned i 2010, og som var initiert av tidligere kommunalminister Erna Solberg.

Oppgave åtte er at staten også kan bruke positive virkemidler ved å hjelpe til med forpliktende finansiering av løsninger for skinnegående baner, som utenfor byenes tette sentrum kan åpne for nye områder for boligbygging. Der trenger ikke staten å gjøre mye annet enn å gå inn med en

forpliktende delfinansiering som gjør at kommunene med trygghet kan planlegge.

Oppgave ni er å føre en forutsigbar skatte- og avgifts-politikk og ikke så tvil om vanlige folks evne til over tid og av egen inntekt å skaffe seg og beholde en bolig.

Jeg vil også si at etter å ha hørt representanten Hauglis innlegg, får man nesten det inntrykk at når det går bra med boligproduksjonen, er det regjeringens skyld, og når det går dårlig, skyldes det konjunktorene. Og vi skal nærmest alle godta at prisene på boliger stiger mye raskere enn pri-sene på alle andre mulige varer i samfunnet. Det er ikke en bærekraftig utvikling.

Jeg vil avslutte med å ta opp forslag nr. 7.

Presidenten: Representanten Michael Tetzschner har tatt opp det forslaget han refererte til.

Aksel Hagen (SV) [12:06:09] (komiteens leder): Det er fint å få en boligdebatt mens vi i posisjon jobber med stortingsmeldinga. Vi møtes mye på konferanser og i paneldebatter for tida, men det er også fint å ta det i stortings-salen.

Når Michael Tetzschner mener at det gnistrer eller funkler lite av vår boligpolitikk, kunne vi forvente at det da var veldig spennende å lese gjennom de forslagene som har blitt fremmet her. Jeg skal vise til dem og kommentere dem. Min hovedreaksjon er at jeg ikke synes det er så mye veldig spennende, avvikende og gnistrende ved denne forslagslista heller.

For å ta det med boligstatsråd først: Det er veldig spennende å diskutere om en skal reorganisere regjeringa. Mitt utgangspunkt er at vi har for mange statsråder og ikke for få. Sjøl har jeg vært opptatt av, og det var også Michael Tetzschner inne på, at vi kanskje burde hatt en felles plan-leggingsstatsråd. Kanskje er det like mye det som ligger i forslaget her, som en felles boligstatsråd. Men jeg vil gjerne ha flere diskusjoner rundt hvordan vi kan effektivisere og få en mer helhetlig tenkning ut av den sentrale stat, inkludert regjeringa.

Når det gjelder innsigelser, synes jeg forslaget som ligger der, nesten er identisk med det som er gjeldende regel-verk på området. Det blir foreslått at en skal ta ut en litt dif-fus siste mulighet for at en kan komme med innsigelser av andre grunner av vesentlig betydning. Ut fra det vesle jeg undersøkte i går, er dette en innsigelsesmyndighet som er brukt i minimal grad. Dette understreker jo at Høyre mener det samme som vi rød-grønne, at her er det sannsynligvis ikke et regelverk som bør endres, men en praksis som må forbedres. Dermed er det veldig bra at departementet nå tar den praksisgjennomgangen og – ikke minst – i den for-bindelse skjeler til de deler av landet vårt der dette funge-rer veldig bra. Vi har vært på en komitétur til Stavanger-regionen, der det synes som det nå har blitt utviklet en god praksis, preget av tillit, raushet og en felles ambisjon om at færrest mulig saker skulle havne i Miljøverndepartemen-tet.

Når det gjelder forslag nr. 3, med utgangspunkt i fal-lende produktivitet: Jeg har lært meg de siste månedene at vi skal være litt forsiktige med å si at det entydig er fal-

lende produktivitet. Byggenæringa er så mangt, og jeg tror det er riktigere å si at det er veldig ujevn kvalitet. Og så er det fint at næringa sjøl har lyst til å gå i dialog med oss for å forbedre kvaliteten. Da er det ikke minst alt som har med utdanning å gjøre, etter- og videreutdanning, hvor-dan vi tar imot arbeidsinnvandrere osv., viktig å få til her. Det er så bra at seriøse deler av næringa er så interesserte i å samarbeide med sentrale myndigheter på akkurat det området.

Når det gjelder forslag nr. 4, svarte Håkon Haugli på en veldig god måte. Jeg har et eksempel fra Lillehammer som er veldig tydelig i denne situasjonen, og jeg skjønner ikke helt det som blir skrevet av forslagsstillerne om at dette er et nærmest ikke-eksisterende problem.

Når det gjelder forslag nr. 5, brukes formuleringen at det trengs et avtaleverk. I Aftenposten på søndag så jeg at Erna Solberg sa et eller annet om at det trengs et sty-ringsorgan, noe over kommunen og fylkeskommunen. Jeg mener fra før at vi heller bør prøve å forenkle systemene våre, så jeg er veldig skeptisk til at vi skal få et nytt organ, og at det skal styre i tillegg til de organene vi allerede har. Enda en gang: Jeg tror ikke det er regelverket vårt som er hovedproblemet her. La oss heller utnytte de muligheter og ikke minst ambisjoner som ligger i gjeldende plan- og bygningslov.

Så litt til Fremskrittspartiet helt til slutt. Jeg har i en tidligere debatt her i salen i dag sagt at Fremskrittsparti-et benytter enhver anledning til å ha et innvandringspoli-tisk «statement» uansett hva som er overskriften på saka. Her blir det også gjort på nytt. De mener at årsaken til at det er boligmangel, er at det er så mange innvandrere. Det er litt interessant nettopp i forbindelse med dette, for her har vi en byggenæring som er så glad for at vi har mye ar-beidsinnvandring for nettopp å kunne ha det aktivitetsni-vået som vi mener bør være der, og som vi vil forsterke. Mesteparten av innvandrerne i Norge i dag er nettopp ar-beidsinnvandrere som vi trenger i denne næringa. Men den innvandringa vil Fremskrittspartiet tydeligvis ikke ha.

Heidi Greni (Sp) [12:11:27]: Det er viktig å legge til rette for at alle har et trygt sted å bo, og at det bygges nok boliger.

Det siste er ikke tilfellet i dag. Som følge av finanskri-sen fikk vi en kraftig nedgang i byggeaktiviteten i Norge, med et bunnivå i 2009. Samtidig med redusert boligbyg-ging har vi opplevd en historisk vekst i befolkningen. Til sammen har dette naturlig nok ført til at etterspørselen etter boliger er mye større enn tilbudet. Selv om byggetakten har økt hvert år siden 2009 og utviklingen går i rett retning, opplever vi fortsatt et stort underskudd. Prognosesenteret anslår det årlige behovet for nybygging til å ligge rundt 38 000 boliger. I fjor ble det bygget 28 000 boliger, altså er det hele 10 000 for få.

Årsakene til at det bygges for få boliger er etter min me-ning mange og sammensatte og veldig ulike fra pressområ-der og til mindre lokalsamfunn. I enkelte pressområder er manglende politisk vilje til fortetting en viktig årsak. For få ferdigregulerte tomter til boligformål og for lite gjen-nomtenkt transport- og arealplanlegging er en annen vik-

tig årsak. Forslagsstillerne peker på innsigelser fra statlige myndigheter som en hovedårsak. Innsigelser kan helt riktig gi lengre saksbehandlingstid i noen plansaker, og Senterpartiet er helt enig i at vi må få en bedre samordning av statlige innsigelser. Men kommunene har som hovedregel myndighet til å vedta arealplaner med endelig virkning. Miljøverndepartementet er eneste myndighet som kan overprøve et slikt vedtak. All den tid kun 2 pst. av kommunestyrenes planvedtak behandles hos Miljøverndepartementet, og mange av de vedtakene som da fattes også er i tråd med kommunestyrets beslutning, kan det neppe være noen hovedårsak til at det bygges for få boliger.

Senterpartiet ser med bekymring på at det ser ut til å være fallende produktivitet i byggebransjen, iallfall i deler av næringen. Det skyldes ikke lavere arbeidstempo, men at mange jobber må gjøres opp att på grunn av feil og mangler. Derfor må et kompetanseløft helt klart være et prioritert satsingsområde framover.

I distriktskommunene er årsaken til at det bygges for få boliger ofte lave boligpriser. Byggekostnaden på en bolig, hvis vi ser bort fra tomtekostnadene, er omtrent den samme i hele landet. Markedsverdien på den samme eneboligen kan være det mangedobbelte i Oslo i forhold til i en liten kommune med folketallsnedgang. En tommelfingerregel i mange småkommuner er at verdien halveres når man setter nøkkelen i døra. Da sier det seg selv at man må være rimelig sikker på at her skal man bo resten av livet før man tør å sette opp sin egen bolig. Derfor er Kommunaldepartementets prosjekt med tilskudd til utvalgte kommuner en viktig ordning å høste erfaringer fra. Evalueringen vil vise om dette bør bli en varig ordning slik at alle kan få bosette seg der de ønsker. Mange spør seg om det ikke blir ledige boliger når folketallet i en kommune går ned, men ofte blir ikke tomme boliger lagt ut for salg. Arvingene velger å sitte med dem og bruke dem til fritidsboliger, da det paradoksalt nok er både to og tre ganger så dyrt å kjøpe seg hytte i samme området.

Representantforslaget ble fremmet på et tidspunkt da det var klart at regjeringen ville legge fram en helhetlig melding om boligpolitikk. Derfor mener vi det vil være naturlig å avvente meldingen og se de ulike tiltakene i sammenheng. Komiteens flertall er derfor innstilt på å drøfte deler av representantforslaget i behandlingen av den varslede stortingsmeldingen.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [12:15:53]: Det er et enormt press på boligmarkedet om dagen. Dette skyldes ikke enormt gode økonomiske tider, men kanskje mer en mangel på en aktiv boligpolitikk.

I 2011 ble det kun bygget 28 000 nye boliger, til tross for at det anslåtte årlige boligbehovet er på ca. 38 000. Den lave boligbyggingen vil føre til en videre opphetning av et allerede opphetet boligmarked.

Det er behov for nye grep for å få flere boliger, samtidig som vi må unngå byspredning av hensyn til klima, jordvern og sosial kapital. Norges bolig- og byutviklingspolitikk er ikke bærekraftig, og det er på tide å tenke nytt og smartere. Norge har aldri hatt høyere befolkningsvekst enn nå, og veksten i 2011 var på 65 000 personer, eller 1,3 pst. Be-

folkningen har nå bikket fem millioner innbyggere. Omtrent fire av fem nordmenn bor i byer og tettsteder, og det er her veksten er sterkest.

Dette påvirker boligprisene. Boligprisene har firedoblet seg siden 1993 og er nå høyere enn noen gang i norsk historie. Det skyldes ikke bare befolkningsveksten, men også veksten i norsk økonomi, lav rente og endrede familiemønstre, som har gitt flere enkeltpersonshusholdninger og dermed flere husholdninger totalt og økt etterspørselen etter boliger.

Mangelen på en bevisst, nasjonal boligpolitikk bidrar også. Administrerende direktør i Selvaag Bygg, Baard Schumann, har tidligere uttalt at boligprisene kunne vært 10–20 pst. lavere dersom regjeringen hadde ført en aktiv boligpolitikk.

Kristelig Folkeparti ønsker en bærekraftig boligpolitikk. Bærekraft handler ikke bare om å bygge hus med bærekraftige materialer, det handler også om byer og tettsteds design. Vi må tilstrebe en by- og tettstedsutvikling som i større grad legger til rette for at vi kan bo, arbeide og handle på samme sted. Derfor ønsker Kristelig Folkeparti rikspolitiske retningslinjer som sikrer tilstrekkelig boligbygging i områder med vekstpress.

Det blir stadig vanskeligere for unge å komme inn på boligmarkedet. 98 pst. av befolkningen mellom 20 og 30 år sier at de ønsker å eie egen bolig, men stadig flere står utenfor. Kristelig Folkeparti mener mer må gjøres for å hjelpe unge inn på boligmarkedet. Boligprisene er doblet på ti år, uten at beløpsgrensene i BSU har hengt med. 82 pst. av de unge mellom 17 og 34 år mener at dagens BSU-grense på 150 000 kr ikke er nok. Og senest i sommer, som mange vet, etterlyste konsernsjef i DNB, Rune Bjerke, at BSU-grensen skulle økes til 300 000 kr. Kristelig Folkeparti foreslo for inneværende budsjettår nettopp å øke beløpsgrenser til 300 000 kr for totalt sparebeløp, 25 000 kr for årlig sparebeløp og økt fradrag til 28 pst. Dette ville utgjøre en enorm forskjell for mange unge som strever med å komme inn på boligmarkedet.

Dette er særlig viktig i lys av regjeringens nylige skjerping av egenkapitalkravet til 15 pst. ved kjøp av bolig, som isolert sett synes mer som et tiltak for å styrke bankene snarere enn å legge til rette for et mer velfungerende boligmarked.

Egenkapitalkravet vil føre til at flere unge vil få enda større problemer med å komme inn på boligmarkedet. Regelen kan presse unge over i leiemarkedet og øke spekulasjonen der. Jeg mener det er behov for å senke egenkapitalkravet fra 15 til 10 pst., dvs. det nivået som gjaldt før den nylige økningen.

Regjeringen har varslet at det kommer en melding om boligpolitikk. Kristelig Folkepartis forventninger til meldingen er klare. Vi forventer at det kommer en strategi for økt boligbygging i Norge, slik at det bygges nok boliger til å mette etterspørselen. Ungdom må i større grad gis mulighet til å komme inn på boligmarkedet med en bedre BSU-ordning f.eks., og for at flere skal ha anledning til å kjøpe egen bolig, må også egenkapitalkravet senkes, etter vårt syn.

Kristelig Folkeparti mener det er nok av gode virke-

lighetsbeskrivelser og nostalgiske tilbakeblikk fra regjeringen, nå er det behov for handling, tiltak og virkemidler som kan bedre situasjonen på boligmarkedet. Det er forventningene våre til den varslede boligmeldingen.

Statsråd Liv Signe Navarsete [12:20:58]: Regjeringa sitt mål og den overordna visjonen er at alle skal bu godt og trygt. Ein god bustad er ein grunnleggjande føresetnad for eit godt liv og for å skape ein god heim for ungar og vaksne.

I den seinare tida har det vore ein høg folketilvekst i Noreg – historisk høg. Det har difor vore stilt spørsmål om det vert bygd nok bustader her i landet. Det er gledeleg å sjå at bustadbygginga er på rett veg. Nye byggjetal frå Statistisk sentralbyrå syner at det i årets 9 første månader vart sett i gang bygging av 22 300 bustader, og det er nesten 10 pst. fleire enn i same periode i 2011. Prognosesenteret har anslått ei igangsetjing av 30 000 bustader i 2013 og 31 000 bustader i 2014. I tillegg veit me at det kvart år dei siste åra har vorte bygd om 2 000–3 000 bustader frå næringsbygg. Viss anslaget for igangsetjing av nye bustader treffer, nærmar me oss den aktiviteten me hadde i høgkonjunkturperioden før finanskrisa. Den auka byggeaktiviteten har til ein viss grad bidrege til å dempe presset i bustadmarknaden. Me er difor på rett veg med bustadbygginga, men me må gjere meir. Regjeringa er, som ein samla komité, oppteken av å føre ein politikk som legg til rette for at takten i bustadbygginga vert halden oppe og auka, og at det vert bygd nok bustader i heile landet. Eg vil likevel understreke at staten ikkje skal styre kor mange bustader som skal byggjast. Vår oppgåve er å sikre gode rammevilkår og leggje til rette for effektive byggeprosessar. Det er private hushald som kjøper bustad, det er private utbyggjarar som byggjer ut bustader, og det er kommunane som har ansvaret for å leggje til rette for at me skal ha byggeklare tomter.

Eg vil her nemne regjeringa sitt mål om å redusere byråkratiet i byggesaksprosessar. I bygningsmeldinga som eg la fram i juni, varsla regjeringa at fleire enkle byggjetiltak skal kunne setjast i verk utan å måtte søkje kommunen fyrst. Målet er å redusere omfanget av saker med 30 pst. Det vil gi kommunane ressursar til ei raskare byggesakshandsaming. Elektronisk sakshandsaming skal innførast, noko som vil forenkle ytterlegare.

Forslaga som vert lagde fram i dag, er eit godt grunnlag og vil gi gode innspel til det arbeidet som me gjer no med bygningsmeldinga, men ikkje alle. Eg synest at debatt om regjeringas interne organisering er eit spørsmål for regjeringa – den interne organiseringsdebatten vil eg ta der og ikkje på Stortingets talarstol.

Når det gjeld forslag nr. 2, er Miljøverndepartementet i gong med å sjå nærare på praktisering og konsekvensar av ei motsegnsoordning etter plan- og bygningslova – om ho fungerer etter målet – og for å samordne betre, slik eg varsla i bygningsmeldinga at regjeringa skulle kome tilbake og arbeide med i tida framover. Eg vil òg kome attende til det i meldinga om bustadpolitikken.

Når det gjeld forslag nr. 3, er eg samd i det å prioritere eit kompetanselyft for heile byggenæringa. I bygnings-

meldinga som er til handsaming i Stortinget, er det difor gjort framlegg om å etablere eit samarbeidsprosjekt med næringa, som skal heite Bygg21. Det skal vere ein arena for samarbeid mellom byggenæring og styresmakter for å kunne gjennomføre det kunnskapslyftet som næringa her treng. Og næringa treng kompetanse – det har vore ein produktivtetsnedgang sidan 2000 som står i sterk motstrid til den produktivtetsveksten som me har i anna næringsliv her i landet. Forslaget om eit permanent senter for FoU for bygge-, anleggs- og eigedomsnæringa vil verte vurdert i dialog med næringa i det arbeidet. Me har særskild god dialog med byggenæringa om desse spørsmåla. Petter Eiken, som var styreleiar for Byggjekostnadsprogrammet, er engasjert som prosjektleiar for å planleggje oppstartinga av Bygg21. Det må organiserast slik at det får varige verknader i næringa, for Direktoratet for byggkvalitet seier til meg at me ikkje ser varige endringar i næringa etter byggjekostnadsprogrammet. Då må me organisere det nye programmet betre enn det gamle.

Eg er òg overraska over at ein foreslår å oppheve forbodet mot låginnskotsburettslag etter at eit breitt politisk fleirtal vil oppretthalde forbodet. Det kommenterer eg ikkje ytterlegare. Eg ser at tida går såpass fort, så eg får heller kome tilbake til det andre punktet i eit seinare innlegg.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Gjermund Hagesæter (FrP) [12:26:17]: Eg synest ikkje det var så veldig mykje nytt frå kommunalministeren på dette temaet her. Det blei sagt at alle skal bu godt og trygt, og det blei sagt at regjeringa er på rett veg, men eg er ikkje så sikker på om det då er trass i regjeringa eller på grunn av regjeringa.

Vidare blei det sagt her at gode rammevilkår er viktig og at ein skal redusere byråkratiet og vurdere det fortløpande. Men så ser vi òg at det blir foreslått t.d. uavhengig tilsyn, noko som vil koste den enkelte huskjøpar 10 000–20 000 kr. Og det skal skje frå 1. januar neste år utan at det er kome nokre forskrifter på dette området i det heile.

Mitt spørsmål er: Innser ikkje kommunalministeren at det ville vore betre og hatt færre reguleringar, mindre detaljstyring, og at vi då ville ha fått bygd meir?

Statsråd Liv Signe Navarsete [12:27:19]: Ei av dei store utfordringane i byggenæringa er byggefeil. Då det vart innstrammingar i TEK 7 og TEK 10, skjedde det på grunnlag av ein stor debatt, ikkje minst i media og sjølv sagt òg i denne salen, om kva regjeringa då ville gjere for å sikre at enkeltpersonar og familiar ikkje fekk livsprosjektet sitt øydelagt av udugelege handverkarar. Det er framleis eit problem. Mange milliardar vert skusla vekk av samfunnet, av familiar og enkeltpersonar sine midlar fordi det er byggefeil. Alle landa rundt oss har ein bygningskontroll, og det er ikkje unaturleg at eit land som Noreg med dei erfaringane me har, òg skal ha ein uavhengig kontroll, som ikkje skal detaljkontrollere, som ikkje skal fordjupe seg i enkelttiltak, men som skal sjå til at dei store prosjekta vert

bygde på ein god og sikker måte til beste for dei som skal kjøpe bustadene.

Michael Tetzschner (H) [12:28:30]: Vi skal selvfølgelig som lovgivende organ ikke ha for mange oppfatninger om den nærmere inndeling mellom departementer, men det har ikke unngått vår oppmerksomhet at regjeringen virker dårlig koordinert i spørsmål som ikke minst gjelder planlegging og lokalt selvstyre.

Det jeg kunne tenke meg å høre nærmere om fra statsråden, er hvordan hun stiller seg til sin statsrådkollega Bård Vegar Solhjells instruksjer om at Fylkesmannen skal bruke økte statlige innsigelser hvis kommunestyrene ikke gjør som miljøstatsråden vil, og om hun ikke deler synet fra KS, som mener at dette er en overføring av lokalt selvstyre til sentralt politisk skjønn, og at det også burde ha vært varslet etter vanlige lovendringsprosedyrer.

Statsråd Liv Signe Navarsete [12:29:28]: Eg skal vere forsiktig med å gå inn på andre statsrådar sine område, men eg vil likevel seie at eg deler intensjonen i brevet som statsråd Solhjell har sendt ut. Intensjonen var at byggingspolitikken og bustadpolitikken skal få ein mykje tydlegare plass i planleggingsarbeidet enn det det har hatt i kommunane fram til i dag. Det trur eg er viktig, at ein tillegg det å få på plass bustader, større vekt.

Når det gjeld KS sine innspel, så forventar eg at dei vert tekne opp i dei diskusjonane som me jamleg har med KS, i konsultasjonsmøta, som òg sjølv sagt Kommunaldepartementet som samordningsdepartement er med på – me får diskutere dei der. Utover det synest eg det er vanskeleg å gå inn og kategorisere andre statsrådkolleger sine brev som vert sende frå andre departement.

Michael Tetzschner (H) [12:30:29]: Det synes jeg statsråden burde interessere seg for, for det griper jo rett inn i statsrådens embetsområde.

Statsråden har tidligere snakket varmt for det lokale selvstyret. Hun sier her at brevets intensjon kan være forsvarelig. Men det er jo ikke sånn her i verden at man kan bli bedømt ut fra sine intensjoner – det er ut fra virkningene og hvordan dette ser ut.

Mitt spørsmål er: Kunne hun tenke seg å medvirke til å innfri Kommunenes Sentralforbunds ønske og krav om at dette brevet trekkes tilbake, fordi det nettopp er en stor inngripen i noe av det som har vært norsk politisk felleseie, nemlig det lokale selvstyret?

Statsråd Liv Signe Navarsete [12:31:20]: Eg har ikkje fått nokon førespurnad frå KS om denne saka, men eg vil følge nøye med på denne saka òg, som eg gjer på andre saker som gjeld det lokale sjølvstyret, og på kommunane sitt ve og vel og deira moglegheiter til å utføre sitt arbeid. Og, som eg elles gjer dersom eg ser at det får utslag som eg ikkje ynskjer, så kjem eg til å ta det opp dersom det kjem framfor meg. Per dags dato har eg ikkje hatt slike førespurnader, verken frå kommunane eller frå KS.

Men som sagt: Eg er alltid oppteken av å lytte til kommunane og KS, og eg vil gjere det òg i denne saka.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Ingalill Olsen (A) [12:32:26]: Alle mennesker trenger et skikkelig sted å bo, men boformer kan variere ut fra hvor i landet man bor, hvilken livsfase man er i, og hvordan en selv ønsker å leve sitt liv. Uansett er det behov for boligforsyning og tilgang til nye boliger.

Vi har en historisk høy befolkningsvekst, noe som selv sagt øker presset på behovet for bolig. Samtidig opplever vi en sterk urbanisering hvor unge mennesker flytter fra små steder til byer og tettsteder. Det øker presset på boligmarkedet i sentrale strøk, men samtidig frigjøres ikke boliger i mindre sentrale strøk, som en kanskje skulle tro.

Selv kommuner med negativ folketallsutvikling opplever boligmangel, delvis fordi det ikke bygges nye boliger på grunn av kostnadene. En ny bolig vil i enkelte områder av landet falle kraftig i pris straks en setter nøkkelen i døra. Pris og etterspørsel på boligmarkedet fungerer ikke likt i dette landet. Distrikts-Norge etterspør utleieboliger eller såkalte gjennomgangsboliger for å kunne trekke til seg nye innbyggere, eller nødvendig kompetanse på ulike områder.

Vår generelle velstandssøkning gjør også at dersom noen flytter fra Distrikts-Norge, betyr ikke det nødvendigvis at de er nødt til å selge sin bolig. Vi har 418 000 fritidsboliger i Norge. Noen av dem er barndomshjem eller tidligere bopel som nå er klassifisert som fritidsbolig. Dette gir oss nordmenn stor frihet og store muligheter, men slike forhold påvirker også den totale tilgangen på boliger.

For å løse boligmangelen må det bygges flere boliger, det må fortettes og det må planlegges for økt boligbygging. Planlegging og bruk av areal er et myndighetsansvar. Tilgangen på boliger i Norge viser at markedet ikke kan råde alene. Det forsyner ikke alle som trenger bolig med bolig, men hvis alle aktører – kommunale myndigheter, private entreprenører og kapitalmarkedet – samarbeider og har felles mål, kan vi raskt få økt boligbygging i Norge. Det må være målet vårt framover.

Lise Christoffersen (A) [12:35:16]: Markedsløsninger har alltid vært Høyres mantra i boligpolitikken. Det var bakgrunnen for dereguleringen av boligmarkedet under Willoch, og det var bakgrunnen for Erna Solbergs vin-geklipping av Husbanken som en bank for vanlige folk. Av og til kan små nostalgiske tilbakeblikk være ganske oppklarende.

Nå har Høyre fått et mantra til, nemlig innsigelsesinstituttet, som framstilles som en av de viktigste hindringene for en god boligforsyning. Temaet har vært reist gang på gang i salen her det siste året, men istedenfor ord har altså det flertallet som sitter nå, faktisk gjort noe med det spørsmålet. Stortinget har i ny plan- og bygningslov vedtatt to viktige ting for å få bukt med det som til tider kunne oppleves som en ressursødende og udemokratisk praksis, med innsigelser sent i saksbehandlingen, ofte på kryss og tvers, og en stakkars kommune var låst uansett hva man gjorde. Men i ny § 3-2 har altså alle med innsigelsesmyndighet nå

fått både rett og plikt til å delta aktivt i planleggingen som berører deres område. I ny § 5-5 er det bestemt at retten til å fremme innsigelse bortfaller dersom plikten til tidlig deltakelse ikke er overholdt, forutsatt at kommunen har gjort sin plikt og varslet berørte ved oppstart.

Miljøvernministeren har understreket viktigheten av dette overfor fylkesmennene når det gjelder boligbygging spesielt. Fylkesmennene har fått beskjed om å bidra til at planer blir så gode som mulig for boligforsyning, og de skal gå inn tidlig. Hvis kommunene med åpne øyne velger å se bort fra det viktige målet om boligforsyning, så kan selvfølgelig innsigelse fremmes, og da kan innsigelse faktisk bli et viktig virkemiddel for økt boligbygging. Det viser at virkeligheten ikke alltid er så sort hvitt som Høyre vil ha det til på dette området.

Men så er det dessverre ting som tyder på at loven ikke etterleves slik Stortinget har ment. En ny rapport fra Asplan Viak og Agenda viser bl.a. at 137 av 140 kommuner har mottatt innsigelser eller varsel om innsigelse til kommune- og kommunedelplan uten at det alltid har vært begrundet i nasjonale mål. Men nesten like alarmerende er det at bare 18 pst. av kommunene mener at den nye § 5-5 i plan- og bygningsloven faktisk har bidratt til tidlige innspill i planprosessene. Når nesten 60 pst. svarer: nei, det har den ikke, eller nei, det vet vi ikke, er det noe som ikke stemmer.

Vi har bedt om, og fått, miljøvernministerens aksept for at det nå er tatt et initiativ på tvers av alle departementer for virkelig å få satt de nye bestemmelsene ut i livet sånn som Stortinget har ment at de skal praktiseres. Det er kanskje vel så viktig som å oppheve innsigelsesinstituttet fullt og helt.

Kjersti Toppe (Sp) [12:38:35]: I dag blir det bygd færre bustader enn det er behov for. Ser vi vekk ifrå Oslo-regionen, er det sannsynligvis Hordaland og Bergen som på dette området har dei største utfordringane i landet. I Bergen viser utbyggarane gjerne til to forhold som forsinkar bustadbygginga:

1. det tar for lang tid å klargjera nye tomter, og
2. kommunen er for treig med å behandla planar og søknader.

Bergen brukar tre gonger så lang tid på å behandla ei plansak som Oslo. Det er eksempel på at det har tatt ti år frå ein plan dukkar opp til ein har kunne starta bygginga. Å styrka kommunanes planavdelingar er eitt viktig tiltak for å redusera saksbehandlingstida i kommunane.

Dei styrande politiske partia må òg bidra med å vera føreseielege med gode overordna planar og unngå stadige dispensasjonar. Mange dispensasjonar bidreg i seg sjølve til å trenera sakene, og dei fører til fleire klagar frå både naboar og fylkesmann, forståeleg nok. Bergen og Hordaland ligg elles heilt på landstoppen når det gjeld talet på dispensasjonar, og dei ligg òg på landstoppen i krangling med fylkesmannen – det har kanskje ein liten samanheng.

For å sikra auka bustadbygging trengst ein aktiv kommunal tomtepolitikk. Da den store bustadbygginga i Bergen skjedde på 1970-talet og 1980-talet, var Bergen tomteselskap ein sentral aktør. I dag har bystyret i Bergen

omgjort dette 100 pst. kommunalt eigde tomteselskapet til eit selskap som berre skal ha til oppgåve å sikra pengar til kommunekassa, såkalla finansielt eigarskap. Bergen tomteselskap har måtta overført store utbytte til kommunen, som kommunen har brukt til velferd. Selskapet si kjerneverksemd har gått med underskot i fleire år, og det kan gå mot avvikling av heile tomteselskapet.

Å avvikla eller vengeklippa kommunale tomteselskap, slik som no skjer i Bergen, er å gravleggja ein aktiv kommunal bustad- og tomtepolitikk. Ein tydeleg kommunal tomtepolitikk er nødvendig for å sikra areal til offentlege formål, sosial bustadbygging og å redusera prispresset. Erfaringa er at når private overtar, blir helst bustader til betalingssterke par i 50-åra prioriterte. Marknaden rår, og prisane stig i vêret.

I Rogaland og Sandnes gjer dei interessante grep. Dei er gode på regionalt samarbeid. Ordføraren i Sandnes har uttalt til Aftenposten 3. august i år at det er brei einigheit om at kommunen må sitja i førarsetet for bustadbygginga. Gjennom Sandnes tomteselskap kjøper kommunen inn areal, legg til rette for veg, vatn og kloakk og sel så ferdigregulerte tomter til private byggjefirma. Desse konkurrerer så om å få byggja på tomta, bl.a. om kor billig dei kan selja dei ferdige bustadene. Kommunen sjølv seier at konkurransen fører til at bustadene ligg 15–20 pst. under marknadspris. Målet er at dei skal kontrollera 40 pst. av marknaden. Dette er klok politikk. Eg meiner det er behov for ein slik aktiv kommunal tomtepolitikk i alle kommunar i landet.

Trond Helleland (H) [12:41:56]: Jeg er glad for den velvilligheten som komitélederen, Aksel Hagen, viser ved å peke på at regjeringspartiene nå sitter midt oppe i drøftelsene om en ny boligmelding, og at det da er hyggelig å få litt innspill fra Stortinget også – mens Senterpartiet i debatten har vært mest opptatt av å si at det er litt ufint av Høyre å fremme nye forslag i boligpolitikken, all den tid Stortinget skal ha en boligpolitisk melding til behandling. Vi fremmet altså vårt forslag 7. mars i år. Stortinget og komiteen har brukt god tid på dette forslaget, men vi har ikke sett noen boligmelding fra regjeringen. Så vi venter fortsatt i spenning, og jeg er glad for å få muligheten til å debattere dette.

Norge passerte 5 millioner innbyggere i mars i år, var det vel. Da hadde det gått ca. 40 år siden vi passerte 4 millioner. SSB spår at vi om 17 år, altså i 2029, vil passere 6 millioner innbyggere. Det er også forventet at 9 av 10 av de nye innbyggerne vil bosette seg i og rundt de store byene i dette landet, dvs. at det blir en befolkningsøkning på 900 000 på 17 år. Når vi vet at det tar 10–12 år å gjennomføre et veiprojekt, og at det tar kanskje det dobbelte å gjennomføre store jernbaneprosjekt, er det noen av oss – dvs. alle – som begynner å få det travelt. Vi trenger nye virkemidler, vi trenger et bedre samarbeid mellom stat og kommune.

Jeg merket meg Kjersti Toppes innlegg, som var et innlegg som burde vært holdt i bystyret i Bergen, med et ensidig angrep på byrådet. Jeg tror ikke det er den måten en skal behandle forholdet mellom stat og kommune på. Sta-

ten må tilrettelegge, staten må også gå i seg selv og se at innsigelsesinstituttet nok har sin virkning, eller har sine fordeler. Men da må samordningen, som statsråden også sa, bli bedre. Derfor ønsker vi også å peke på at kanskje plan- og bygningsloven i sin helhet burde vært behandlet av kommunalministeren. Slik det er i dag, ser vi at ting blir liggende, det tar tid. Lier kommune har f.eks. i lang tid planlagt en storstilt utbygging på Lierstranda, der det i dag stort sett er lager og industri, med store arealer for boliger. Lier kommune er i dag uten kommuneplan fordi staten fremmet innsigelse og anket saken til Miljøverndepartementet for snart to år siden. I juli i fjor, i 2011, var staten på befaring i Lier. Fortsatt har de ikke hørt noe fra Miljøverndepartementet. Vi trenger fortgang også i statlige prosesser, vi trenger å rydde opp i det byråkratiet som hindrer en offensiv boligutvikling i dette landet.

Håkon Haugli (A) [12:45:12]: Når det gjelder Representanten Tetzschners ukritiske tro på at markedet løser alt og angrepene på staten, er det mulig det gnistrer av dette, men gode svar i boligpolitikken er det ikke. Det er tydeligvis behov for å minne Høyre om at de styrer mange av de kommunene der utfordringene er størst. Arbeiderpartiet er ikke uenig i at staten har en viktig rolle, bl.a. med å sikre gode rammebetingelser og godt samspill, men kommunene må gjøre sin del av jobben, og det håper jeg at vi kan være enige om. Kommunene har bl.a. ansvar for å regulere nok areal til boligformål.

Representanten Tetzschner gjemmer seg bak statlige innsigelser som forklaring på at det ikke bygges mer. Faktum er at fylket vi er i nå, Oslo, har færrest statlige innsigelser, men er samtidig den delen av landet der det bygges minst i forhold til behovet. Boligprodusentenes Forening beregner det årlige behovet i Oslo til 7 000 nye boliger. Byrådet i Oslo, ledet av Høyre, har selv et måltall på 4 500 ferdigregulerte boliger, og i fjor ble det regulert 1 800. I år ser det ut som om det blir enda færre, og det er alvorlig. Samtidig bygger kommunen ned tilbudet av kommunale boliger. Det er nesten 1 000 færre boliger for vanskeligstilte i Oslo nå sammenlignet med 1996, og lokale folkevalgte for Høyre, bl.a. partiets fraksjonsleder i byutviklingskomiteen, omtaler fortetting langs kollektivknutepunkter i Oslo vest som rasering. Det samme ser vi i Bærum, et annet av Høyres utstillingsvinduer. Der vil kommunestyret f.eks. ikke fortette langs den oppgraderte Kolsåsbanen. Og på Fornebu, der Bærum Høyre ville bremse og ha færre boliger, bidro en statlig innsigelse til 1 000 flere boliger etter vedtak i Miljøverndepartementet.

Det er helt åpenbart at Høyre svikter i mange kommuner, og at vedtak i kommuner har stor betydning for boligbyggingen. Det er som sagt mange årsaker til at vi ikke bygger mer, men om Høyre virkelig vil bidra med noe i boligpolitikken, kan de starte med å invitere sine ordførere til en alvorsprat, ikke stikke hodet i sanden eller gjemme seg i det beduintelte de kaller statlige innsigelser.

Eirik Sivertsen (A) [12:47:37]: Norge har igjen fått boligspørsmål på dagsordenen som et viktig politisk tema – i media, i kommunene og nasjonalt, og jeg tror også

at boligpolitikken nå diskuteres oftere rundt middagsbordene blant vanlige folk.

De siste årene har boligprisene steget kraftig, og det har blitt vanskeligere for mange, og særlig for unge, å etablere seg i egen bolig. I Arbeiderpartiet er vi urolige over utviklingen. For Arbeiderpartiet er bolig en av hovedpilarene i velferdspolitikken. Arbeid til alle, retten til utdanning, en god helse sammen med muligheten til en god bolig er plattformen vi bygger velferdssamfunnet på.

La meg slå fast: I all hovedsak har vi hatt og har en god boligpolitikk i Norge. I Norge eier åtte av ti sin egen bolig, vi har romslige boliger med høy standard, og det er få som står helt utenfor boligmarkedet, og er registrert som helt bostedsløse. Dessverre er det slik at den siste kategorien er økende. Det er for meg et symptom på økende forskjeller i samfunnet. I Arbeiderpartiet vil vi ikke akseptere at folk forblir stående helt uten bolig.

Men det går et hovedskille i denne salen mellom regjeringspartiene, som ønsker fellesskapsløsninger, og de borgerlige partiene, med Høyre og Fremskrittspartiet i spissen, som sverger til at markedet skal fikse denne utfordringen. Fremskrittspartiet er tydeligst på dette. Vi hørte representanten Hagesæter tidligere i dag, med lovprisninger til markedet – at markedet regulerer dette best – i motsetning til vårt svar, som er at det er fellesskapets demokratiske organer som må gripe inn og legge til rette for boligbygging. Ifølge representanten Hagesæter er det alle disse lovene, forskriftene, kravene, reglene og rundskrivene som er problemet – det er det som gjør at folk ikke får seg bolig. Men markedet har jo hatt ganske stor frihet også fram til nå, og det har altså ikke løst utfordringene

For oss er det et politisk ansvar å sørge for boligbygging gjennom å legge til rette for og skape gode rammebetingelser, slik statsråden beskrev det i sitt innlegg. Vi har styrket det boligsosiale arbeidet vesentlig. Regjeringen har forenklet og styrket bostøtten. Aldri før har så mange mottatt startlån fra Husbanken. Det er nå mer enn 100 000 kommunale utleieboliger i Norge.

Vi skal fortsette den boligsosiale innsatsen, men det er nå også tid for å ta grep i boligpolitikken – boligpolitikken som angår alle, fordi vi alle skal ha en god bolig. Derfor er boligmeldingen viktig. Vi er i arbeid, og vi imøteser innspillene og ideene som kommer – også fra Høyre – og vi er selvfølgelig glade for at representanten Helleland er spent.

Vi vil ta til orde for å styrke de politiske løsningene. Det betyr ikke planøkonomi, men det betyr at vi har et politisk ansvar, og at alle skal ha en god bolig, det ansvaret skal vi ta.

Michael Tetzschner (H) [12:50:51]: Jeg er glad for at statsråd Navarsete har erkjent at blant kostnadsdriverne i boligbyggingen er lengden på reguleringsprosessen, rekkefølgebestemmelser, innsigelsesinstituttet fra statlige sektormyndigheter og nye krav i byggteknisk forskrift til energibruk og universell utforming. Det er interessante innrømmelser som gir grunnlag for å diskutere hvordan man kan forbedre politikken.

Jeg hadde også tenkt å komme tilbake til et par punk-

ter hvor Arbeiderpartiets representant ikke var helt uvillig til å diskutere våre innvendinger, og det gjelder å kunne identifisere motkreftene. Der har vi særlig fremhevet innsigelsesinstituttet og uhjemlet bruk av innsigelsesinstituttet som en stor synder. Innsigelse er et negativt virkemiddel, i den betydning at det er et virkemiddel som sinker eller stopper planer, uten at det tas alternativt bedre beslutninger. Når innsigelse fremmes, kan ikke kommunen disponere arealet til f.eks. boligbygging før innsigelsen er trukket eller Miljøverndepartementet har avgjort saken. Derfor hadde det vært en stor fordel for debatten om miljøvernministeren hadde funnet tid, anledning og interesse for Stortingets debatt om boligpolitikk.

I perioden 2007–2010 er det fremmet innsigelse i 42–54 pst. av kommuneplanens arealdel. Medregnet varslet om innsigelse i planprosessen, som også fører til stans i saksbehandlingen, ble det brukt innsigelse i nesten alle kommuneplanprosessene for perioden 2007–2010. Av 140 kommuner som har revidert kommuneplanen eller utarbeidet kommunedelplaner i perioden, oppgir 137 – som også representanten Christoffersen var inne på – at det ble varslet eller fremmet innsigelse i planprosessen. Dette er nedslående resultater.

46 pst. av kommunesektorens brukere mener at innsigelse er for mye preget av sektorbaserte avgjørelser og for lite av helhetlige vurderinger. Nesten 80 pst. av de folkevalgte er helt eller delvis enige i at ordningen, slik den praktiseres i dag, medfører stor begrensning i det lokale selvstyret og bør endres.

Vi har fått erfaringer fra Lier, Namdal, Fana, Bergen og Heggedal om at ting stopper opp, og det er enkelt å gjøre noe med det. Vi kan sikkert avvente boligmeldingen en stund til, men det viktige er at regjeringen får ut proppen i systemet og får fortgang i disse planprosessene.

Statsråd Liv Signe Navarsete [12:54:05]: Det er interessant å sitje og fylgje med på debatten som synleggjør at det går nokre skiljelinjer i denne salen mellom dei raud-grøne partia og dei andre partia i synet på bustadpolitikken, og kva for verkemiddel som bør nyttast. Men det er òg nokre likskapspunkt, nokre sakar ein òg kan vere einige om, og det er viktig.

I mitt fyrste innlegg rakk eg ikkje kome innom alle forslaga, og det er spesielt forslag nr. 5 eg vil kommentere. Det går på «etablering av et avtaleverk mellom kommune og stat for samarbeid om infrastrukturbygging etter Nasjonal transportplan.»

Det er jo skipa gode rutinar for dialog og samarbeid mellom dei ulike offentlege aktørane i Nasjonal transportplan. Eg var sjølv deltakar i arbeidet med å få samordna arbeidet mellom Oslo og Akershus. Det var særdeles viktig i eit område der det er stort press.

Stortinget har vedteke at veksten i transport skal kome på kollektivsida, sykkel og gange. Det betyr at me er nøydd til å endre måten me ser på areal- og transportplanlegging. Det betyr at arbeidet som samferdsleministeren no gjer, er veldig viktig for å sjå på – inn mot Nasjonal transportplan – korleis me reint praktisk skal leggje opp det arbeidet, slik at me får utbygging langs knutepunkt, at me

får transporttrasear som matchar byggeområda, at me får samordna statlege interesser i ein tidleg fase, og at me får parallelle planprosessar som vil spare tid. Tid er pengar, som det heiter, og det er òg viktig når det gjeld å få opp farta på bustadbygginga, men ikkje minst for òg å kunne sjå dette i eit heilskapsperspektiv og òg i eit klimaperspektiv – ikkje minst i dei store byane.

Når det gjeld forslag nr. 6, har regjeringa vurdert samordning av byggjesakshandsaming hos kommunen og Arbeidstilsynet. Arbeidsgruppa kom fram til at det ikkje ville gi nokon fordelar med ei full samordning. Difor har regjeringa meint at samordning bør avgrensast til dei tekniske krava.

Elles har regjeringa i stortingsmeldinga om bygningspolitikk gått inn for eit lovarbeid om forenkling av byggesaker, som eg har nemnt før, som òg skal omfatte samordning av regelverk mellom ulike sektorstyresmakter.

Det er viktig at debatten me no fører, har heilskapen med seg. Det er ikkje berre motsegner som er årsaka til at det er mangel på bustader. Det er den store folkeveksten, som har kome spesielt dei tre siste åra. Det er at kommunar, som Oslo, har mange byggeklare tomter, men ikkje der utbyggjarane vil byggje. Det er eit resultat av at me òg har mange sekundærbustader fordi dei har vorte investeringsobjekt. Det må me òg ha med oss i debattane om korleis me skal leggje til rette for at alle skal ha ein god og trygg bustad.

Aksel Hagen (SV) [12:57:34]: For det første hadde statsråden en veldig god påminnelse til oss alle når vi diskuterer bolig: Det er et tema der alt henger sammen med alt.

Her i salen er Høyre støtt veldig sint og oppgitt over alt som har med stat å gjøre, og veldig glad i enkeltkommunen – enkeltkommunen har alltid rett. Heldigvis – får jeg si – er det ikke slik når Høyre utformer programmet sitt for boligpolitikk. Da har også Høyre behov for å gjøre noe på overkommunalt nivå. Avtaleverket har allerede vært nevnt. Enda en gang: I Aftenposten sier Erna Solberg at vi må ha et styringsorgan mellom sentral stat og over den enkelte kommune for å få mer orden på boligbygginga. Også Høyre – utenfor stortingssalen – ser at ikke minst for å få den gode, helhetlige tilnærminga til dette med bolig, må vi opp på et overkommunalt plan for å bedrive det vi kan kalle god, regional planlegging. Var det noe vi virkelig lærte, stort sett av Høyre-ordførere, da vi var på komitétur i Stavanger-regionen, var det nettopp at problemet ikke var innsigelsesinstituttet. Det som løste dette, var at alle gode krefter – kommuner, fylkeskommuner, Statens vegvesen, fylkesmannen og byggenæringa i et byggeforum – satte seg ned sammen og drev offensiv, god og helhetlig planlegging, der alle gjorde det som Lise Christoffersen sa var så viktig i innlegget sitt, at man tidlig kom opp med standpunktene sine, slik at man kunne få reelle drøftinger. At det hadde endt opp med noen innsigelser i Oslo, var alle enige om var mer et tegn på at man hadde mislyktes litt helt på tampen. Det skulle man ha klart å unngå hvis man hadde fått levd ut dette på den måten som alle var så innstilt på skulle være god praksis.

Det er så mye god praksis der ute som vi i Stortinget i større grad må se. Da er det denne nye måten å drive god, offensiv og helhetlig planlegging på som vi må få alle til å bli en del av, mer enn at det er regelverket som er det store problemet.

Jeg undrer meg litt over at et parti som Høyre, som helt sikkert har klare ambisjoner om å få både planstatsråd og boligstatsråd, kan ha en så lettvinnt tilnærming til bl.a. innsigelser.

Vi kan diskutere om det er et heldig navn eller ikke, men alle er jo enige om at det å varsle innsigelse er navnet på det innspillet som sentrale myndigheter kommer med tidlig i en planleggingsprosess, for når det kommer til hellinga, er det jo få av disse som havner i departementet som en uløst konflikt.

Til slutt: Når det gjelder Bård Vegar Solhjell og det brevet, så var det godt ment, det er jeg overbevist om. Det var en oppfordring til å gjøre det som vi alle er enige om, nemlig at kommuner og fylkeskommuner skal sette temaet bolig høyere opp på planleggingsdagsordenen.

Gjermund Hagesæter (FrP) [13:00:59]: Sjølv om det ikkje har komme så veldig mykje nytt fram i denne debatten, synest eg at debatten på ein klar måte synleggjer at det er eit skilje i stortingssalen mellom opposisjonen, som har mest tru på marknaden og at marknaden også regulerer boligbygging – slik det er på dei fleste andre område der som ein får fridom innanfor ramma. Då vil forholdet mellom tilbod og etterspurnad i bustadmarknaden bli regulert til eit gunstigare nivå. Så har vi posisjonen, som har større tiltru til planøkonomisk tankegang og at staten skal styre.

Eirik Sivertsen hadde eit innlegg der han kritiserte bl.a. meg fordi eg viste til marknaden. No er det ikkje slik at marknaden skal få lov til å vere heilt fri. Ein skal ha rammer, og ein skal ha reglar når det gjeld korleis bustaden skal vere. Men ein skal altså ikkje ha for mykje detaljstyring. I dag har ein altfor mykje detaljstyring – og det har ein hatt i lang tid. Byggenæringa har ikkje hatt stor fridom. Dei har liten handlefridom, og det har ført til at det blir bygd for lite. Ein har i dag eit tosfra tal lovar som regulerer byggenæringa og kommunane – pluss forskrifter, pluss rundskriv – som styrer alt frå planarbeidet i kommunane til korleis bygga skal bli bygde. Dette blir detaljstyrt, og det gjer sjølv sagt at tilbodet ikkje er slik det ville vore i ein fri marknad.

Så hadde representanten Aksel Hagen ein merknad når det gjeld det at eg viste til at ein av grunnane til at vi har så stor etterspurnad – så stort press – i dag, er at vi har ein stor befolkningsauke i Noreg. Vi ligg an til å auke med 70 000–80 000 i Noreg, og eg viser til at størstedelen av dette kjem på grunn av innvandring frå utlandet. Mykje arbeidsinnvandring fører til at vi blir fleire i dette landet. Det fører sjølv sagt til at desse må ha ein stad å bu – anten må dei inn på leigemarknaden, eller dei må inn på eigemarknaden og kjøpe bustad. Uansett vil dette krevje at bustadbygginga og tilbodet av bustader – for både sal og leige – aukar. Eg kan ikkje skjønne kva som er problematisk med å vise til ei slik faktaopplysing som dette. Dersom ein skal bli kritisert for det, skjønar eg ikkje

kva ein skal kunne seie frå denne talarstolen utan å få kritikk.

Per-Kristian Foss hadde her overtatt president-plassen.

Presidenten: Neste taler er representanten Eirik Sivertsen, deretter representanten Michael Tetzschner.

Jeg ser at Tetzschner er på vei opp på talerstolen, men det er altså Eirik Sivertsens tur, deretter Michael Tetzschner.

Eirik Sivertsen (A) [13:04:15]: Det kunne jo være fristende å anta at representanten Tetzschner ønsket at han var i mine sko, men jeg tror kanskje ikke det var årsaken til at han ønsket å innta talerstolen.

Jeg er glad for at representanten Hagesæter presiserte at også markedet må styres. I hans første innlegg kunne det oppfattes som om politikken var å slippe markedet helt fritt. Det er jo sånt vi vanligvis hører fra Fremskrittspartiet, men det var en grei presisering å få.

Jeg tok ordet for andre gang for å snakke litt om det som representanten Tetzschner har vært opptatt av i denne debatten – og ved flere andre anledninger – nemlig innsigelsesinstituttet, for Tetzschner sa tidligere at innsigelse er et negativt virkemiddel. Ja, det er mulig at noen opplever det sånn, men innsigelsesinstituttet er også et veldig positivt virkemiddel, for innsigelser har som hensikt å ta vare på fellesskapets interesser. Utfordringen er da at det ofte krysser lokale interesser, og det er i denne avveiningen vi finner alle disse dilemmaene. Vi er enige om at det med dagens praksis er mange utfordringer. Det handler om samordning mellom ulike sektormyndigheter som har denne retten, og det handler om saksbehandlingstid og hvor lang tid disse prosessene må ta. Jeg deler også den bekymringen som har vært framsatt her, om grunnlaget for å fremme innsigelser, der bl.a. KS har lagt fram en rapport som viser at det ikke alltid er slik det burde være. Men jeg mener – grunnleggende – at innsigelser er et viktig institutt som vi skal beholde. Det sikrer fellesskapets interesser, og av og til går fellesskapets interesser foran lokaldemokratiets interesser.

Jeg har også noen kommentarer til forslag som nå er kommet fra Fremskrittspartiet og Høyre, for der berører man også innsigelser. Det heter bl.a. i forslag nr. 2 at en bare skal

«fremme innsigelse til forslag til kommuneplanens arealdel og reguleringsplan kun i spørsmål som er av nasjonal eller vesentlig regional betydning, og ikke i spørsmål som av andre grunner er av vesentlig betydning for vedkommende organs saksområde».

Da må jeg spørre: Skal jeg oppfatte det slik at Statens vegvesen nå ikke skal få lov til å fremme innsigelser på bakgrunn av trafiksikkerhetsspørsmål eller av hensyn til gående og syklende?

Tilsvarende gjelder også forslag nr. 4, der man foreslår at Stortinget skal be

«regjeringen fremme forslag om tiltak for å begrense innsigelsesadgangen for statlige myndigheter som virker hemmende på boligbygging og lokal handlefrihet».

Innsigelser er jo i sin natur en begrensning i lokal handlefrihet.

Skal dette forstås som et forslag om å avskaffe hele innsigelsesinstituttet? Jeg tror ikke det, men det er et ganske upresist forslag, og vi har tidligere utfordret høyrepartiene på å være konkrete på hvilke instanser det er som i dag har innsigelsesrett, som skal miste den? Det kan man tenke på til boligmeldingen kommer.

Presidenten: Representanten Michael Tetzschner har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Michael Tetzschner (H) [13:07:30]: Jeg takker presidenten for at han slapp til Sivertsen først. Det bidrar til å heve debatten mot slutten.

På slutten av debatten kan vi se at det er to ting som skiller regjeringssiden og opposisjonssiden. Det ene er at regjeringssiden synes planverket er en del av skaperverket – det er perfekt, det skal ikke gjøres noen endringer. Høyre er kritisk til det som ikke fungerer, og vil gjerne regulere, men det skal være fornuftige reguleringer, som fungerer sammen med markedet.

Det andre punktet der jeg ser at det også er en forskjell i salen, er troen på at sentrale statsråder – som i praksis er det sentrale byråkrati – kan gå inn og gjøre jobben til bygningsrådene land og strand rundt. Det tror ikke vi. Vi ser ikke på det lokale selvstyret som en samling rampegutter og rampejenter som vil arbeide mot felles nasjonale interesser.

Trond Helleland (H) [13:08:38]: Først til representanten Aksel Hagen, som mener at det er en forskjell på hva Høyre mener i denne sal og hva partileder Erna Solberg har framført i Aftenposten. Nei, det er ingen forskjell. Det vi sier, er at nå må vi få et nytt – som jeg også sa i mitt innlegg – samarbeid mellom stat, kommune og fylke for å avklare det som bl.a. ble avklart i Oslopakke 3. Dette må gjelde hele landet. En må ha et forpliktende samarbeid, der også staten er en samarbeidspartner og ikke kun en innsigelsesinstans.

Så til representanten Sivertsen, som sa at fellesskapet må gå foran lokaldemokratiet. Hva er fellesskapet? Er fellesskapet Jernbaneverket, er fellesskapet Vegvesenet, er fellesskapet Fylkesmannens miljøvernavdeling? Det er jo det som er innsigelsesinstansene i dagens system. Vi ønsker ikke å fjerne dette, men vi forlanger i hvert fall at disse etatene begynner å snakke sammen. I Oslo skal det bygges et nytt nasjonalmuseum. Problemet der er at staten har lagt inn innsigelser på kryss og tvers – mot hverandre – noe som forsinker hele prosessen.

Nå har regjeringen snakket om samordning i hele denne debatten. Det har vært sju år med rød-grønt styre. Regjeringen har snakket om at markedet ikke må få lov til å herje fritt med boligmarkedet – i sju år med rød-grønt styre. Hva har skjedd? Ingenting. Det er snart et halvt år igjen av denne stortingsperioden. Regjeringen har ennå ikke fremmet ett forslag som bidrar til det de sier at de skal gjøre. Det blir bare snakk. Så langt har det ikke kommet ett for-

slag som skal stagge markedet, som Sivertsen er opptatt av, eller som skal sette fellesskapet foran lokaldemokratiet.

Jeg tror vi nå må tenke nytt. Vi må begynne å se et samarbeid mellom forvaltningsnivåene, ikke et system der staten er dominerende, der Miljøverndepartementet kan trenere, og der det ikke skjer noen ting. Da blir det ikke boliger til den nye millionen som skal komme i Norge i løpet av 17 år.

Lise Christoffersen (A) [13:11:09]: Jeg skal ikke bidra til å forlenge debatten unødig, for jeg ser at en annen komité allerede for lengst har tatt plass inne i salen. Men det kan vel kanskje være spennende å få med seg en debatt om plan- og bygningsloven og boligpolitikken også for en annen komité.

Jeg har bare lyst til å kommentere et par av de tingene som Høyres Michael Tetzschner har tatt opp. En av de tingene han viste til i sitt første innlegg, og som ikke har blitt kommentert noe særlig herfra, var forslaget om å oppheve fem års levetid for reguleringsplaner, og at planene da skulle leve inntil en ny plan var vedtatt. Det virker som om Michael Tetzschner da har gått i den fellen å tro at en reguleringsplan bare gjelder inntil en ny reguleringsplan er vedtatt. Men sann er det jo ikke, for en gjeldende reguleringsplan må jo oppheves, og det skal skje etter den samme prosessen som en bruker når en faktisk skal lage en ny reguleringsplan. En av de viktigste tilbakemeldingene til Planlovutvalget, som gikk gjennom den gamle loven, kom fra kommunene og gikk nettopp på den ubegrensede levetiden til reguleringsplanene og hvordan det var en hindring for å holde tempoet i både planprosesser og det å få satt planene ut i livet.

Lier kommune ble også brukt som et eksempel her på hvordan statlige innsigelsesmyndigheter legger lokk på all utvikling. Den gangen jeg var ordfører – og jeg gikk av for snart ti år siden – hadde Drammen kommune og Lier kommune i god tid før det blitt enige om å lage hver sin kommunedelplan inn mot kommunegrensen, fordi vi hadde felles interesser i grenseområdet, og vi var enige om at vi skulle bruke ett år på det. Drammen kommune holdt sin del av avtalen. Da det året var gått, sa Lier kommune nei, vi vil ikke være med på det allikevel, vi vil starte en helt ny kommuneplanprosess. Jeg tror Lier kommune også er nødt til å ta sin del av ansvaret for at de prosessene der har dratt ut i tid.

Helt til slutt: Når Michael Tetzschner sier at flertallet opplever planverket som skaperverket, har jeg nesten lyst til å si ja. Som kommunepolitiker opplevde jeg plan- og bygningsloven og planverket som det viktigste instrumentet jeg hadde for å styre utviklingen i den byen der hvor jeg var ordfører, og som det viktigste instrumentet for å sikre folkevalgt styring over de prosessene. Egentlig er jeg ganske stolt av at vi i løpet av åtte år, ved å bruke de verkøytene vi hadde i plan- og bygningsloven, fullt ut, og kreve samordning fra dem som opererte rundt oss – enten det var kommuner, statlige instanser eller andre – greide å endre imaget til Drammen fra å være et «høl» på E18 til å få Statens Bymiljøpris. Så planverket er nesten skaperverket for meg.

Presidenten: Presidenten er nok litt usikker på hva skaperverket har her i denne debatten å gjøre, men gir allikevel ordet videre til statsråd Navarsete og deretter til representanten Eirik Sivertsen til en kort merknad.

Statsråd Liv Signe Navarsete [13:14:15]: Eg skal ikkje gi meg inn i diskusjonen om skaparverket, men kan vel seie at eg synest det er godt å høyre på ein tidlegare ordførar, for det er noko med å ha sete der ute og vore ein del av lokaldemokratiet. Då veit ein litt kor viktig det er å ha gode lovverk å forhalde seg til. Slik sett vert det iallfall født mange gode planar gjennom plan- og bygningslova og dei vedtaka som vert gjorde.

Alle i denne salen synest å vere samde om at hovudårsaka til presset i bustadmarknaden er den sterke folkeveksten – først og fremst grunna arbeidsinnvandring. Denne kom ganske overraskande på dei fleste. Men ingen såg det føre seg under finanskrisa at det skulle verte ein slik vekst, og at me skulle få eit slikt press. Det betyr at i 2008 var ikkje kommunane klare med store planar og utbyggingsområde. Bygningsselskap var ikkje klare med store prosjekt for å støtte det behovet me ser i dag. Det har kome etter 2009. For å ta på meg sjølv og lokalpolitikarskoen veit eg at då skal det skaffast tomteareal, og dei er som regel eigd av private. Det skal forhandlast fram. Ein skal regulere det – ikkje for detaljert, seier eg til alle kommunane, lat vere å detaljregulere reguleringsplanane så mykje som mange gjer. Men det tek tid: Det skal planleggjast, og det skal prosjekterast, godkjennast og finansierast når ein skal byggje ut eit område. Og så skal det byggjast, og deretter kan folk kjøpe.

Når eg høyrer opposisjonen snakkar her i dag, høyrer det ut som at det er berre plan- og bygningslova og motsegner som er årsaka til at me i dag har eit for lite utbod av bustader i forhold til folkeveksten. Det heng sjølvsagt saman med at me har fått ein folkevekst som ingen føresåg for berre tre–fire år sidan, og at det tek litt tid før ein får opp takta. Men som eg sa i mitt innlegg i stad: Me er i gang. Det er 10 pst. vekst på igangsette bustader no i år i forhold til kva det var i 2011. Me er straks på det nivået me hadde då det var høgkonjunktur, før finanskrisa. Det vil eg berømme både kommunar og utbyggjarar for, for det viser at ein evnar å snu seg rundt og gjere det som folk etterspør, nemleg skaffe fleire bustader.

Så den svartmålinga som opposisjonen legg for dagen her, kjenner eg meg ikkje igjen i. Eg kjenner meg heller ikkje igjen i, gjennom dei samtalane eg har med KS og kommunane om dette og andre tema, kor frykteleg vanskeleg det er. Regjeringa har teke initiativ til ei samordning. Det kjem me til å gjere, det ligg inne i bustadmeldinga, og det har miljøvernministeren sagt at han alt er i gang med. Me har god dialog med både KS og kommunesektoren, og eg meiner – og vil gjerne understreke – at det skjer mykje godt arbeid i kommunane som eg òg meiner me kan snakke om i positive ordelag i denne saka.

Presidenten: Representanten Eirik Sivertsen har hatt ordet to ganger tidlegare og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Eirik Sivertsen (A) [13:17:34]: Jeg ba om ordet fordi representanten Helleland åpenbart ikke fikk med seg nyansene i mitt innlegg.

Han spør: Er Jernbaneløst, Statens vegvesen og Fylkesmannen fellesskapet og nasjonen? Ja, det er faktisk. Det er organer som forvalter fellesskapets interesser på vegne av regjeringen, og deretter på vegne av Stortinget. Og ja, det er sånn at de interessene de forvalter, av og til går foran de lokaldemokratiske interessene. Sånn har det vært, sånn er det, og sånn vil det også være i framtiden. Jeg regner med at også Høyre innser at det kan være sånn at nasjonen har noen interesser som av og til går foran lokaldemokratiets.

Så litt om andelen innsigelser til kommuneplaner, som blir trukket fram som argument: Ja, det kan være riktig at noen av de innsigelsene som blir satt fram, ikke er godt begrunnet – som jeg sa i mitt innlegg – men det er heller ikke, sånn som jeg kjenner kommunene, erfaringsmessig alltid sånn at forslaget til kommunale planer er innenfor rammen av det som burde ha vært.

Aksel Hagen (SV) [13:18:53]: Jeg er i hvert fall ikke i tvil om at da vi kom til Stavanger-regionen – den delen av skaperverket som er benevnt Stavanger-regionen – var det ikke tvil om at høyreordførere ville bruke planverket for å foredle skaperverket.

Så er jeg fortsatt usikker på hva Høyre mener om dette med samordningsproblematikk. Altså: Det er lett å raljere, som representanten Helleland gjør, over staten – det er ingen som representerer helheten. Men enda en gang: Erna Solberg sier at på regionalt nivå skal det nå komme et styringsorgan der en skal avklare konflikt mellom stat og kommune. Hvem er det da som skal representere den helheten der? Må ikke da Helleland og Høyre ta i bruk litt av det samme regimet og systemene som vi har i dag? En kunne jo ha gjort slik som SV vil, og beholdt fylkeskommunen, som i dag, ifølge den samme plan- og bygningsloven, er gitt et sånt helhetsansvar. Men fylkeskommunen, den aktøren som virkelig er satt til å tenke helhet, vil jo Høyre kvitte seg med.

Presidenten: Representanten Trond Helleland har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Trond Helleland (H) [13:20:08]: Først til det statsråd Navarsete tar opp om at det har vært en stor økning i arbeidsinnvandringen, og at det kom uforberedt på de fleste: Ja, at det skulle bli så stor økning i innbyggertallet, kom nok uforberedt på de fleste. Vi har sett utviklingen nå gjennom flere år, og derfor er det viktig at vi har et planverk, for vi ønsker ikke å vrake planverket eller fjerne innsigelsesmyndigheten. Vi ønsker at skjønnets skal utvises på en måte som bidrar til boligbygging, og som ikke hindrer det. Derfor mener vi – og det er klart noe vi må gjøre hvis vi skulle komme i regjering – at plan- og bygningsloven må forvaltes enhetlig i ett departement, nemlig Kommunaldepartementet.

Så er det representanten Sivertsen, som går lenger i sin

definisjon av fellesskapet. Han løftet nå fellesskapet opp til regjeringens nivå – det er fellesskapet i Norge. Lokaldemokratiet er ikke så viktig så lenge fellesskapet, dvs. Jernbaneverket gjennom regjeringen, Avinor eller andre, skulle legge inn innsigelser. Det er ikke vår definisjon av fellesskap.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [13:21:18]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Mette Hanekamhaug, Øyvind Korsberg, Tord Lien og Bente Thorsen om mer fysisk aktivitet i grunnskolen (Innst. 40 S (2012–2013), jf. Dokument 8:118 S (2011–2012))

Presidenten: Etter ønske fra kirke- utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver gruppe og 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talarlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Stine Renate Håheim (A) [13:22:23] (ordfører for saken): Jeg går over til en annen del av skaperverket, nemlig kroppen og helsa vår.

Stortinget skal i dag behandle representantforslaget fra representanter fra Fremskrittspartiet om mer fysisk aktivitet i grunnskolen. Forslagsstillerne fra Fremskrittspartiet foreslår å øke rammetimetallet med én time og ber regjeringen innføre nasjonale retningslinjer om én time fysisk aktivitet hver dag på alle landets grunnskoler fra høsten 2014.

Jeg har lyst til å begynne med å rose representantene som står bak forslaget. Fremskrittspartiet har kommet til en viktig erkjennelse når de ser viktigheten av fysisk aktivitet, hvor viktig det er for det forebyggende arbeidet og for læring i andre fag.

Komiteen peker i innstillingen på at økt aktivitetsnivå for barn og unge krever samarbeid på og mellom ulike arenaer. Komiteen er kjent med at regjeringen våren 2013 skal legge fram en tverrdepartemental folkehelsestrategi som ledd i oppfølging av folkehelseloven, og statsråden skriver i sitt brev til komiteen at det da vil vurderes en egen delstrategi for barn og unge for å synliggjøre betydningen av tidlig innsats.

Komiteen innstiller derfor på at representantforslaget vedlegges protokollen. På den måten kan forslagets intensjoner spilles inn i det videre arbeidet med en folkehelsestrategi.

Alle partiene i komiteen peker på viktigheten av fysisk aktivitet blant barn og unge. Jeg går ut fra at partiene selv

vil kommentere sine forslag og merknader, og vil derfor fra nå redegjøre for flertallets syn.

Økt fysisk aktivitet for barn og unge har lenge vært viktig for Arbeiderpartiet og den rød-grønne regjeringen. Vi deler på mange måter den bekymringen som forslagsstillerne beskriver i forslaget. Det er en stor helsegevinst i at folk er fysisk aktive. Det er alltid billigere og bedre å forebygge enn å reparere.

Samhandlingsreformen peker på at det forebyggende helsearbeidet må skje på mange arenaer i samfunnet. Gode treningsvaner etableres tidlig, og forskning viser at aktivitet i voksen alder henger sammen med idrettsdeltakelse i barndommen. Derfor er den frivillige innsatsen som legges ned hver eneste dag i idrettslag rundt omkring i hele landet, en enormt verdifull og viktig innsats. For den rød-grønne regjeringen har det vært viktig å legge til rette for frivilligheten, og vi har også lagt om tippenøkkelen for å øke inntektene til idretten. Men det er en erkjennelse at ikke alle finner seg til rette i den organiserte idretten. Derfor er skolen en viktig arena for et tilbud om fysisk aktivitet, og derfor innførte regjeringen fra høsten 2009 to uketimer fysisk aktivitet for 5. til 7. trinn. Begrunnelsen for å legge det til ungdomstrinnet er at vi vet at aktivitetsnivået synker med alderen, og at landets 15-åringer er betraktelig mye mindre aktive enn landets seksåringer. Derfor har vi også innført aktivitet og helse som nytt valgfag på ungdomstrinnet. Hovedmålet med det er at det skal gi bedre fysisk helse for den enkelte.

Så har jeg lyst til å understreke de handlingsrommene som hver enkelt skole og skoleeierne i dag har, og som de bør benytte seg av. Det er muligheter for at skolene selv kan legge til rette for mer fysisk aktivitet. Ett eksempel er Søndre Land ungdomsskole i Oppland, som hver eneste dag har en halvtime fysisk aktivitet i skolen. Alle elevene deltar, og skolen sier selv at 95 pst. av elevene er grunnleggende positive. Det rapporteres om økt trivsel, bedre konsentrasjon, bedre læringsmiljø og mindre konflikter. La det være et eksempel til inspirasjon for andre skoler.

Så har jeg litt ros til Fremskrittspartiet for at de skriver og sier mye fint om fysisk aktivitet, om det at barn skal oppleve mestringsfølelse og styrke selvfølelsen. Men det må være lov å sette noen spørsmålstegn ved Fremskrittspartiets engasjement for fysisk aktivitet, for i motsetning til Fremskrittspartiet har Arbeiderpartiet og de rød-grønne et gjennomtenkt og helhetlig forhold til det. Vi mener at det å oppleve mestring og glede ved å kunne bevege seg, er også viktig i gymfaget. Vi synes det er viktig å lære ungdom om sin egen helse og etablere et positivt forhold til fysisk aktivitet. Derfor skal nå gymkarakteren også vurderes innsats. Men Fremskrittspartiet mener altså at det er viktigere å måle hvor langt man kan kaste en liten ball og hvor fort man kan løpe 60-meteren, enn å gi ungdom kunnskap og glede over å kunne ta vare på egen helse.

Målet må være å nå de elevene som i dag ikke liker gym, som ikke føler de mestrer det, og som heller velger å skulke gymtimene. Det er de elevene som trenger mestringsfølelse og bevegelsesglede både i gymfaget og også i den fysiske aktiviteten.

Fremskrittspartiet fremmer forslag om at regjeringen

skal innføre én time med fysisk aktivitet i grunnskolen. Det er jo litt synd at man ikke finner igjen dette i Fremskrittspartiets alternative forslag til statsbudsjett.

Da gjenstår det bare å ønske representantene fra Fremskrittspartiet i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen lykke til med å få gjennomslag i eget parti, og så ønsker vi dere også lykke til – hvis dere skulle greie det – med å få med de andre borgerlige partiene.

Mette Hanekamhaug (FrP) [13:27:44]: Skolen har alltid vært en arena vi politikere har vært opptatt av – en arena hvor politiske parti har engasjert seg, hatt sterke meninger om og ivret for å endre og forbedre.

Men dessverre ser vi at det har vært en ideologisk slåmkjøring mellom politisk motiverte reformer de siste 30 årene, som har gått ut over skoleutviklingen.

Suksessfaktoren til flere land som presterer faglig bedre enn Norge, er kontinuitet og kunnskapsbasert skolepolitikk. Mens man i andre land har hatt som mål å skape en skole som gir best mulig læring, har de skiftende regjeringene her til lands brukt skolen som arena til å markere egen politikk.

Vi i Fremskrittspartiet derimot er opptatt av resultater. Vi er opptatt av å komme fram til en politikk som gir de beste resultatene for både elevenes læringsmiljø og resultater. Dagens skole har store utfordringer. Vi produserer middelmådige resultater, skårer gjennomsnittlig på internasjonale tester, har stadig flere ungdommer som går ut fra grunnskolen uten å kunne lese og skrive tilstrekkelig, og vi har et læringsmiljø hvor tusenvis av barn blir mobbet hver eneste dag.

Framtidens kompetansesamfunn stiller helt andre krav til prestasjon og kunnskap. Skal vi henge med i den globale kunnskapsøkonomien framover, må vi se på endringer, og vi må se på hva forskningen sier om hvilke endringer vi skal gjøre.

Gym og fysisk aktivitet er en viktig del av skolehverdagen, men dessverre ser vi at fysisk aktivitet blant barn og ungdom i dag er synkende. Parallelt med den økende inaktiviteten i samfunnet ser vi også livsstilssykdommer og annet som går ut over barnas læring, kognitive kapasitet og akademiske prestasjoner.

Det har gjennom flere år blitt gjennomført omfattende forskning om fysisk aktivitet, både nasjonalt og internasjonalt, som viser en klar sammenheng mellom økt fysisk aktivitet og økt kognitiv kapasitet – altså evnen til å lære.

I representantforslaget viser vi i Fremskrittspartiet til flere av disse rapportene, til flere av de internasjonale forskningsfunnene, som viser denne korrelasjonen. Derfor er det litt skuffende å se at ingen av de andre politiske partiene ønsker å støtte Fremskrittspartiets forslag, at ingen av de andre politiske partiene støtter forslaget om å sørge for en skolehverdag som gir best mulig læring til elevene.

En annen utfordring vi ser, er bl.a. at guttene sakker stadig akterut i skolen. De topper frafallsstatistikken, de er dårligst i lesing og skriving, og de er blitt forbigått i de fagene hvor de tradisjonelt har vært sterkest. Dette er ikke fordi Norges gutter er dårligere enn jentene, men det er fordi de har en skolehverdag som ikke er tilrettelagt for

dem. Undersøkelser viser at mer fysisk aktivitet gir guttene muligheter til å føle mestring, til å få bedre konsentrasjon i fagene og til å heve seg akademisk på lik linje med jentene.

I sitt innlegg sa saksordføreren at regjeringa stiller seg positiv til forslaget, men at de vil komme tilbake til det senere. Dette er ikke godt nok. Vi må ha endringer nå. Dette er ikke nye funn, dette er ikke noe vi fant ut i går, at fysisk aktivitet er bra for læring, dette er forskningsresultater fra to, tre, fire, ja, opptil ti år tilbake, som viser – gang på gang – at fysisk aktivitet gir bedre læring. Da er det forunderlig at man til stadighet skal dytte vekk dette i prioriteringsrekken, og at det ikke er blitt prioritert, ikke før og heller ikke nå, og at man har varslet at man skal se på dette til neste år.

Vi i Fremskrittspartiet er opptatt av å skape en skolehverdag som gir best mulig læring, og som gir et godt læringsmiljø for elevene, noe fysisk aktivitet faktisk gir. Å øke rammetimetallet er veien å gå, nettopp for å få dette på plass. Når representanten Håheim var inne på prestasjoner, så er dette snakk om grunnskolen. Fremskrittspartiet har ikke tatt til orde for å innføre gymkarakter f.eks. fra 1. klasse. Fremskrittspartiet ønsker at det skal være fysisk aktivitet, stimulere til bevegelsesglede, stimulere til at barn og ungdom faktisk får lov til å bevege seg i skolehverdagen, slik at de kan prestere bedre på skolen og få bedre mestringsfølelse i hverdagen generelt.

Jeg skulle ønske vi kunne enes om å gå bort fra den praksisen som samtlige andre politiske partier har gjennomført i regjering de siste 30 årene, hvor ideologi og symboler har vært viktige i utformingen av skolepolitikken, og heller se på hva forskning viser er viktig, og støtte Fremskrittspartiets forslag om en time fysisk aktivitet hver dag i skolen.

Presidenten: Presidenten regner med at representanten vil ta opp forslaget?

Mette Hanekamhaug (FrP) [13:32:51]: Jeg ønsker herved å fremme Fremskrittspartiets forslag.

Presidenten: Representanten Hanekamhaug har dermed tatt opp det forslaget hun refererte til.

Elisabeth Aspaker (H) [13:33:11]: Det er ikke vanskelig å være enig i at det er behov for at norske barn og ungdommer skal være mer fysisk aktive. Det er heller ikke vanskelig å være enig i at det er helsebringende å være i aktivitet, uansett alder. Men spørsmålet er om det er skolen alene som kan løse den fysiske aktivitetsutfordringen for den yngre garde, særlig når vi vet at norsk skole har flest timer i kroppssøving i Skandinavia.

Da Stortinget i 2010 behandlet Meld. St. 19 for 2009–2010, Tid til læring, var det bred enighet i denne sal om at det går en grense for hva skolen kan gjøre, og at vi måtte finne et bedre balansepunkt for oppgaver foreldre og samfunnet for øvrig kan avlaste skolen med. Mange gode hensikter for skolen må ikke bli det godes fiende.

Evalueringen av Kunnskapsløftet tyder nå på at skolen

er på rett vei, og at skolen bedre evner å løfte de svakeste elevene. Men det betyr jo slett ikke at vi er i mål, og det påpekes klart og tydelig fra forskerhold at de flinkeste elevene stagnerer, og at det fortsatt er et betydelig potensial for å løfte mange flere elever faglig. Da er det viktig at vi evner å holde fokus på det som nå virker, og kraftsamler enda flere ressurser i arbeidet med grunnleggende ferdigheter, og styrking av lærernes kompetanse.

Høyre har i sine merknader vært opptatt av at kommunene og skolene utnytter det lokale handlingsrommet bedre. Det er f.eks. ingenting i veien for å organisere skoledagen med noe lengre pauser, som kan gi elevene større mulighet til å være fysisk aktive. Slik aktivitet kan tilrettelegges både i skolens utemiljø og i gymsaler eller andre egnede fellesrom innendørs.

Høyre vil også peke på at det i mange fag kan være helt naturlig å inkludere undervisningsmetoder som også innebærer undervisning utendørs, og i omgivelser der elevene kan kombinere faglige aktiviteter med fysisk aktivitet. Det har forskningsprosjektet fra Sogn og Fjordane gitt oss mange gode eksempler på. Det er erfaringer resten av Skole-Norge kan la seg inspirere av.

Høyre mener at det i dagens situasjon er andre utfordringer i skolen som krever større oppmerksomhet og prioritet, fremfor en økning av rammetimetallet tilsvarende innføring av en time daglig fysisk aktivitet for elever i grunnskolen.

Høyre vil i denne sammenheng også påpeke at resultatene fra det EU-finansierte forskningsprosjektet ENERGY viser at norske 10–12-åringer er blant de sprekkeste, sunneste og minst overvektige i denne aldersgruppen i Europa. Høyre mener at skolen – i tråd med kompetansemålene i Kunnskapsløftet – skal bidra til kunnskap om ernæring og legge til rette for fysisk aktivitet, men at dette kan ivaretas uten innføring av nye øremerkede timer til formålet.

Jeg vil avslutte der jeg begynte, med å understreke at skolen alene ikke kan løse vårt behov for å være i fysisk aktivitet. Folkehelsen må også ivaretas gjennom familien og fritidsaktivitetene våre i det livet vi lever utenom skole- og arbeidstid. Jeg skulle ønske at flere gang- og sykkelstier og tryggere skoleveier gjorde at flere unger gikk til skolen, men statistikken viser at sånn er det dessverre ikke, så her er det en jobb å gjøre.

Et annet viktig bidrag til daglig fysisk aktivitet vil jo være at vi ytterligere stimulerer frivillig sektor. Vi har et mangfold i Norge av lag og foreninger som har som ambisjon å engasjere og skape aktivitet for både unge og gamle, og dette er en sektor som Høyre ønsker å stimulere mer, og som vi ønsker å legge enda bedre til rette for. De gjør en stor og viktig jobb, og her kan vi få ut enda flere positive gevinster om vi legger enda bedre til rette.

Høyre mener det er viktig å skape rom og forståelse for at skolen i større grad skal kunne konsentrere seg om sin hovedoppgave og om å løse de utfordringene mange norske elever har når det gjelder å beherske grunnleggende ferdigheter som lesing og regning. Høyre mener derfor at tiltak for å løfte elevenes ferdigheter på disse sentrale områdene må gis førsteprioritet i tiden som kommer.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [13:37:42]: Først en takk til forslagsstillerne som reiser en viktig problemstilling. Mangel på fysisk aktivitet er et økende problem i samfunnet vårt. Ja, vi kan nesten si det så sterkt at det er i ferd med å skapes et klaseskille mellom de fysisk aktive og de inaktive, mellom dem som har et sunt kosthold, og dem som har et usunt kosthold. Mye er knyttet til økonomisk bakgrunn og til utdanningsbakgrunn.

I Senterpartiets program for denne perioden står det at vi vil legge til rette for at alle elever skal gis mulighet til en time fysisk aktivitet hver dag. Vårt poeng har vært at skolene og skoleeierne må gi dette prioritet gjennom å benytte de muligheter man har i dag til å realisere sånne tiltak. Mange skoler har også fått til dette innenfor dagens rammer.

Senterpartiet er opptatt av sunt kosthold og en fysisk aktiv befolkning. Grunnlaget for gode vaner og en god helse legges tidlig i livet, og det er klare medisinske argumenter for nødvendigheten av at unger i grunnskolealder regelmessig driver med fysisk aktivitet.

Inaktivitet har ikke bare helsemessige, men også økonomiske konsekvenser. En inaktiv befolkning med et usunt kosthold kan fort bli kostbar for samfunnet. Derfor er det riktig at vi fokuserer på fysisk aktivitet – også i skolen.

Barn og ungdom tilbringer mesteparten av hverdagen på skolen. Skolen er derfor en svært viktig arena for å øke aktivitetsnivået hos elevene og derigjennom innarbeide gode vaner som gir grunnlag for god helse i voksen alder. Det enkleste tiltaket for økt fysisk aktivitet er at alle unger begynner å gå til skolen, slik representanten Aspaaker var inne på. Dette blir ofte mer problematisert enn nødvendig. Mange bor langt unna og trenger buss, men busen kan likevel sette av elevene i en viss avstand fra skolen, slik at elevene må gå den siste strekningen – det har vi eksempler på lokalt, også i min egen bygd. Sjølsagt er det dessverre sånn at mange strekninger fortsatt er trafikkfarlige, så trafiksikkerhetstiltak er også sentralt i denne sammenheng.

Mange unger har behov for å være mer fysisk aktive i skolehverdagen enn de er i dag. Men fysisk aktivitet er mer enn bare gym. Mange føler seg utilpass i gymtimene, og faget kan oppleves som lite lystbetont. Derfor er det viktig å finne ulike måter å aktivisere elever på i den ordinære skoledagen.

Da jeg gikk på lærerskolen for over 20 år siden, var en av lærebøkene: «Lær med kroppen, det sitter i hodet». Allerede den gangen var det kunnskapsbasert viten om at bevegelse var bra for den kognitive læringa. Dette gjelder fortsatt, noe erfaringer fra Sogn og Fjordane har vist oss.

Den elevgruppa som det er lettest å aktivisere, er elevene på barnetrinnet – særlig de i 1.–4. klasse. De aller fleste i denne gruppa er stort sett sjølgående når det gjelder å bruke kroppen i lek og aktiviteter i friminutt og i SFO-tida. Sjøl uten voksenstyring kan de ta fram hoppetau og fotball.

I tillegg er elevene på barnetrinnet de som er mest fysisk aktive på fritida. Verre blir det når de når ungdomsskolealder, og når de kommer over i videregående. Det er også i denne aldersgruppa at frafallet fra organisert idrett melder seg. Det er derfor viktig å legge til rette for – og

rette fokus mot – det som motiverer disse ungdommene til å fortsette å være fysisk aktive uten å måtte drive idrett på toppnivå, og kanskje også uten å måtte ha en profesjonell trener.

I innstillinga er det bare Fremskrittspartiet som ønsker å innføre en egen time ekstra fysisk aktivitet i skolen. Likevel gir innstillinga uttrykk for sterk tverrpolitisk enighet om at det er viktig at skolene legger til rette for fysisk aktivitet i skolehverdagen. Det er mulig å organisere timeplanen på en slik måte at man kan frigjøre tid til mer fysisk aktivitet – det gjør allerede i dag flere skoler, som vi har hørt om – og så vil intensjonene i forslaget fra Fremskrittspartiet følge med i det videre arbeidet med folkehelse. Men det er også et argument for at vi bør ta en debatt om hvor sterk sentral styring vi ønsker, og hvor mange timer vi skal fastsette til hva fra sentralt hold.

Det er et sterkt behov for å rette mer oppmerksomhet mot forebyggende arbeid knyttet til helse spørsmål. Ansvaret for at ungene våre er fysisk aktive og har et godt kosthold, ligger først og fremst til foreldrene. Så skal skolen ta sin del av ansvaret for å gi elevene mulighet for å ta ansvar for egen helse i et livslangt perspektiv. Det er opplagt bedre å forebygge enn å reparere.

Dagrun Eriksen (KrF) [13:42:34]: Norge er i ferd med å få store folkehelseutfordringer knyttet til mangel på fysisk aktivitet og økning av overvekt, fedme og andre livsstilssykdommer.

Ifølge NRK viser en kartlegging gjort av Norges idrettshøgskole at kun 40 pst. av 6-åringene og 65 pst. av 9- og 15-åringene går eller sykler til skolen. Fra før vet vi at kun halvparten av norske 15-åringer oppfyller Helsedirektoratets anbefaling om minst 60 minutter daglig fysisk aktivitet.

En gjennomsnittlig norsk 15-åring sitter mer stille enn en gjennomsnittlig 65–85-åring. De siste 20 årene har det vært en dobling av fedme og en tredobling av diabetes type 2 i Norge. Stadig flere får kroniske sykdommer, og en stor andel av befolkningen rammes av psykiske lidelser i løpet av livet. Vi mener vi må starte i skoler og barnehager for å få gjort noe med dette.

Dersom vi skal få flere elever til å gå og sykle til skolen, må vi satse mer på utbygging av trygge gang- og sykkelveier. En slik satsing må både sikre finansiering av utbygging og tiltak for økt framkommelighet og bedre sikkerheten for syklistene og gående. Men det må også legges til rette for at foreldre og skole sammen gjør skoleveien attraktiv og trygg, og at man bruker den i fellesskap.

Mye fysisk aktivitet skjer i friminuttene og gjennom bevisst å legge til rette for fysisk aktivitet i skolehverdagen. For enda bedre å legge til rette for dette må vi sette klare kvalitetskrav til skolers og barnehagers utearealer som retter seg mot både arealstørrelse og innhold.

Svømming er dessverre også et forsømt område. Hver sommer kommer det oppslag i media om dårlige svømmeferdigheter hos barn. Mange ulykker med tragisk utfall kunne vært unngått med bedre svømmeferdigheter. Derfor må vi fylle bassengene, som en viss statsminister lovet for syv år siden. Vi må bygge og rehabilitere flere svøm-

mebasseng. Svømmeferdigheter er så viktig at vi mener vi også må innføre en nasjonal ferdighetsprøve i svømming på 4. trinn i grunnskolen som alle elever må bestå før svømmeopplæring kan avsluttes.

Mange ungdommer sitter stille for tiden, og vi skylder ofte på data og IKT-bruk. Da har jeg lyst til å berømme spillprodusentene som har utviklet også aktivitetsspill, som kan anbefales på det varmeste. En tenniskamp på Wii eller en rockeringkamp med en niese kan virkelig skape fysisk aktivitet i jula, som ellers har vært relativt stillesittende. Det går også an å bruke data og IKT til fysisk aktivitet og til å få ungdommene til å komme opp av stolen. Så det er ikke bare negativt med alle de nye teknologiske virkemidlene.

Det er nå ti år siden Bondevik II-regjeringen la fram den foreløpig siste folkehelsemeldingen, Resept for et sunnere Norge. Det er nå på høy tid med et krafttak for et friskere Norge. Vi tror ikke på å statliggjøre et pålegg for skolen, men på å ha et høyt fokus på dette, hvor man tenker fysisk aktivitet integrert i skoledagen på en mye sterkere måte enn man gjør i dag.

Statsråd Kristin Halvorsen [13:46:30]: Dette Dokument nr. 8-forslaget er et interessant og viktig forslag. Det viser også noen veldig interessante forskjeller mellom partienes syn på læring på borgerlig side og desto større enighet på rød-grønn side. Det er ikke sånn at vi sender hjernen alene på skolen, vi sender hele barn på skolen. Vi vet at det er en sammenheng mellom psykisk helse og fysisk helse, mellom læring og fysisk aktivitet. Det er nettopp fordi disse to ulike elementene kan spille sammen for å øke læringsutbyttet, at det er viktig å diskutere det. Der ser jeg en interessant forskjell mellom Høyre og Fremskrittspartiet i denne debatten.

Det er jo gammel – hva skal en si – folkelærdom med en sunn sjel i et sunt legeme og mot i brystet, vett i panna, stål i ben og armer og alt det der som jeg har vokst opp med, og som sikkert flere andre i salen også har vokst opp med. Det henger sammen det læringsutbyttet vi kan få på andre områder, og den fysiske tilstanden vi er i.

Jeg har lyst til bare å si til representanten Mette Hanekamhaug først at jeg mener at Fremskrittspartiet må oppdatere seg i forhold til hva som er situasjonen i skolen, og hvilken vei vi nå går. Vi er på rett vei. Det er mange positive resultater av det kunnskapsgrunnlaget vi nå har om Kunnskapsløftet, bl.a. at de svakest presterende elever har løftet seg med et helt år. Så er det selvfølgelig også noen utfordringer, særlig i forhold til at de som er høyt presterende, burde ha behov for å strekke seg enda mer. Men vi må beskrive det som pågår i skolen, på riktig måte. Hvis ikke tar vi motet fra alle dem som gjør en kjempejobb. Vi er på rett vei, og vi har veldig gode resultater å vise til. Og så har vi større ambisjoner.

Det siste jeg har lyst til å si til Fremskrittspartiet, er at når man legger inn et Dokument nr. 8-forslag om å innføre en time fysisk aktivitet hver dag for alle elever på skolen, har det en prislapp. Den prislappen er på 5,3 mrd. kr. Jeg ser ingenting av det forslaget i Fremskrittspartiets alternative budsjett her og nå. Da er det noe med at når man roper

halleluja, må man gjøre halleluja også, eller gjennomføre det også, for dette er først og fremst et spørsmål om hvordan man prioriterer ulike gode formål i forbindelse med skole og utdanning. Jeg oppfatter i hvert fall at de tre rød-grønne partiene er enig i at dette er viktige formål som vi skal få til å spille sammen, og så må vi finne ut av hva som er den rette balansen framover.

Vi har mange kroppsøvingstimer – det er det tredje største faget i skolen med til sammen 706 timer. Vi har endret vurderingene og måten å gi sluttkompetanse på, altså sette karakterer, når det gjelder kroppsøving på videregående trinn, fordi det er et fag der vi mener aktivitet i seg selv er et poeng. Det er med på å legge gode vaner for framtiden. Derfor har vi tatt med det også.

Vi vet fra forskning at det er sammenheng på to måter, med to gevinster, av økt fysisk aktivitet. Det ene er selvfølgelig den generelle folkehelsen, hvordan vi holder oss i form gjennom en stadig økende levealder – et veldig viktig perspektiv med tanke på å spare kroner på helsebudsjettene framover og å øke livskvaliteten. Men vi vet også at læringsutbyttet hos elever som får frisk luft, får lee på seg, har god kondis osv., øker. Det har vi også holdepunkter for. Vi har gode erfaringer med å se disse tingene i sammenheng.

Vi har også innført fysisk aktivitet på 5. og 7. trinn i skolen, nettopp fordi vi ser at det er en avgjørende alder med tanke på at den fysiske aktiviteten da dabber av. Det som er et stort dilemma når det gjelder fysisk aktivitet og sunn livsstil, er at de gruppene som fra før av er sunne og aktive, er mye mer mottagelige for informasjon om dette enn det de som trenger det mest, er. Derfor er det veldig mye vi kan gjøre for å påvirke befolkningen. Det betyr at de som trener, trener mer, og de som ikke trener, blir ikke overbevist. Det gjør at skolen er en veldig viktig arena med tanke på å nå fram til dem som ikke blir lært opp i en familie der fysisk aktivitet er en vanlig del av ukeplanene. Det er i hvert fall bakgrunnen for at jeg mener vi har gode argumenter når vi går videre og diskuterer hvordan vi skal utvide tilbudet med å knytte mer av den fysiske aktiviteten til skolen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Mette Hanekamhaug (FrP) [13:51:49]: Statsråden var i sitt innlegg inne på at det er viktig å prioritere hva man bruker midlene til i skolen. Da er det for meg litt forunderlig å se at en av de aller største prioriteringene i årets budsjett, er å innføre en gratis time kulturskole for alle elevene fra 1.–4. trinn, mens det ikke blir brukt en eneste krone til f.eks. økt fysisk aktivitet eller aktiviteter som stimulerer til økning av dette i skolen.

Derfor er mitt spørsmål til statsråden hvorfor de heller ønsker å prioritere en time kulturskoletilbud hver dag, framfor å sette av mer midler til økt fysisk aktivitet. Er det fordi kulturskoletilbudet gir bedre læring, eller er det andre årsaker som ligger til grunn?

Statsråd Kristin Halvorsen [13:52:39]: Det som ligger i budsjettet, er én time kulturskole enten på 1., 2., 3. eller 4. trinn i løpet av en uke. Det er fordi vi mener at

kulturskoletilbudet bør nå fram til alle barn. Det vi ser, er at det i dag er ca. 110 000–120 000 barn og unge som får ta del i kulturskoletilbudet. Da prisene økte fordi dette tilskuddet ble lagt inn i de kommunale rammene i 2004, gikk ikke køen ned. Det betyr at de som i dag søker seg til kulturskolen, er foreldre med rimelig god råd som er interessert i kultur fra før. Det betyr at ganske mange barn, som har foreldre som ikke prioriterer det høyt eller har dårlig råd, får ikke det tilbudet i det hele tatt. Der finnes det også mange talenter som har muligheter til å utvikle seg når det gjelder mer estetiske ferdigheter, og som trenger den typen impulser. Vi ønsker et mangfold når vi setter sammen det som er skolehverdagen.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Tor Bremer (A) [13:54:07]: Sidan halve salen no har vore på talarstolen og vist til Sogn og Fjordane, er det kanskje naturleg at eg forklarar kva dette handlar om.

Mattetimen på Trudvang skule i Sogndal er ikkje slik som mattetimar flest, og som me kjenner dei. Pultar og tavler er bytte ut med mattestafett ute på skuleplassen og i naturen – eit enkelt konsept som kombinerer to gode, nemleg matte og fysisk aktivitet.

Utgangspunktet er enkelt: Det er eit ark med 80 oppgåver i gongetabellen, både deling og gonging. Klassen er delt opp i lag som kvart får ein laminert lapp med utvalde oppgåver som må løysast. Det er to og to på kvart lag, slik at dei kan lære seg å samarbeida om oppgåvene i tillegg, og så spring dei tilbake og leverer lappen til neste lag når oppgåva er løyst.

Det heile starta som eit avgrensa forskingsprosjekt, der ei gruppe 4.- og 5.-klassingar fekk ein time med fysisk aktivitet i skuletida. Etter to år viste det seg at desse elevane var i betydeleg betre fysisk form og hadde mindre risiko for hjarte- og karsjukdommar enn elevar som berre gjennomførte vanleg kroppsøving etter læreplanen.

Konklusjonen vidare er at fysisk aktivitet i skulen har ei enormt stor betydning for borna sin helsetilstand, miljøet på klassetrinnet vart betydeleg betre, og borna fortalde at dei opplevde større trivsel på skulen og fekk større toleranse for kvarandre. Det vart mindre mobbing, og elevane hadde generelt meir positive innspel til problem- og konfliktløysing. Barn med annan kultur, anna språk eller annan hudfarge vart også betre integrert.

Sjølvsagt om alle dei andre faga vart kutta med 5 pst. for å få tid til den nye timen, gjorde elevane det svært bra òg på dei nasjonale prøvane. Dette kan naturlegvis alle skular gratis kopiera og få til utan at det trengst løyve verken frå regjering eller storting.

Men det trengst meir forskning på dette området. Høgskulen i Sogn og Fjordane, med den dyktige forskaren Geir Kåre Resaland i spissen, har difor søkt Forskringsrådet om 30 mill. kr til eit av dei største studia av skuleborn sin fysiske aktivitet nokon gong her i landet. Me snakkar om eit storskala prosjekt der alle dei 100 skulane i fylket skal delta.

Eg trur at dei resultata som kjem ut av denne forskinga, vil kunna revolusjonera resultata i skulen, revolusjo-

nera helse til elevane og i neste omgang organiseringa av skuledagen. Lat oss få på plass og sikra den forskingsbaserte erfaringa før me går vidare. Alt tyder på at dette går i den nemnde retninga. Arbeidarpartiet vil òg sannsynlegvis programfesta dette, så retninga er klar. Eg trur me skal ta oss den tida me treng.

Kjersti Toppe (Sp) [13:57:27]: Helse er viktig for alle menneske, men føresetnadene for å oppnå god helse er svært ulike. Sosiale forhold knytte til oppvekst, utdanning og jobb, kva vi et, trening og fysisk aktivitet er avgjerande for helse. Data viser at det er betydelege helseforskjellar mellom sosioøkonomiske grupper i Noreg. Hjarte- og karsjukdommar, kroniske lungelidingar og kreft er blitt dei nye folkesjukdommane. Helsetilstanden aukar med høgare utdanning og inntekt. Tilsvarende gir lågare inntekt og utdanning dårlegare helse. Desse helseforskjellane er sosialt skapte, og kan førebyggjast med ein aktiv fordelings- og folkehelsepolitikk.

Fysisk aktivitet er ein viktig faktor for god helse. Grunnlaget for fysisk aktivitet blir lagt i barneåra. I eit folkehelseperspektiv er det urovekkande at undersøkingar tyder på at norske barn og unge er langt mindre fysisk aktive enn før. Ifølgje Folkehelseinstituttet er ein av fem åtteåringar i dag overvektige eller feite. Auka satsing på førebyggjande helsearbeid retta mot barn og unge i skulen er blant dei aller viktigaste tiltaka for å førebygge sjukdom og jamne ut sosiale helseforskjellar. Då når vi alle barna.

Ein times fysisk aktivitet i skulen er noko Senterpartiet har nedfelt i inneverande program. Kreftforeninga, Den norske legeforening, Nasjonalforeninga for folkehelse, Norsk Fysioterapeutforbund og Norges idrettsforbund har gått saman om det same kravet.

Forskning viser at fysisk aktivitet i skuletida ikkje berre bidrar til å førebyggja sjukdom, men fremmar òg læring ved at det verkar positivt på minnet, gir auka konsentrasjon og styrker det sosiale miljøet.

Det er ikkje nødvendig å utvida rammetimetallet for å få dette til. I Sogndal, som mange har referert til, har dei erfaring med å innføra 60 minutt med fysisk aktivitet kvar dag. Tida er tatt av andre skuletimar og gjennom at barna begynte fem minutt tidlegare på skulen.

I tillegg til betre fysisk form hos elevane registrerte skulen betre klassemiljø, mindre mobbing og at barn frå andre land blei betre integrerte. Det er òg fleire internasjonale studiar som no viser at dei barna som får meir fysisk aktivitet i skulen, på kostnad av dei tradisjonelle faga, ikkje blir svakare i dei faga – heller tvert om.

Eg er svært glad for at Høgskulen i Sogn og Fjordane nyleg har fått tildelt 17,5 mill. kr av Forskingsrådet for å starta opp det treårige prosjektet Fysisk aktivitet og skuleprestasjonar. Prosjektet går i hovudsak ut på å undersøka samanhengen mellom fysisk aktivitet og læring, trivsel og folkehelse hos alle 5.-klassingar i fylket.

Eg håpar prosjektet vil bana veg for eit nasjonalt tilbod, der alle elevar i grunnskulen blir sikra ein skulekvardag som inneber ein time fysisk aktivitet kvar dag.

Marianne Aasen (A) [14:00:29] (komiteens leder): Jeg har lyst til å starte med å si at det er veldig bra at Fremskrittspartiet har tatt opp saken, rett og slett fordi dette er en debatt jeg tror det er nødvendig å ta – også her. Den foregår i stor grad ute i norske lokalsamfunn, på skoler og blant forskere.

Jeg har gjort meg noen betraktninger etter å ha hørt de ulike partiene komme med sine synspunkter. Alle er jo positive, generelt: Vi vil jo både at vi selv skal trimme mer, og at alle andre skal trimme mer – både av hensyn til folks fysiske helse og fordi vi vet at det slår inn på økonomiske parametre, for å bruke den type begrep. Vi blir friskere, og da blir det f.eks. mindre helseutgifter – og det er særlig viktig når det gjelder barn.

Men det er et tilleggsmoment, og det er dette med læringsutbytte, og der vil jeg jo si det er en viss nyanseforskjell mellom Fremskrittspartiet og Høyre i debatten. Høyre viser til grunnleggende ferdigheter som svært viktige mål, og det er de helt enige om, men det er nyanseforskjeller når det gjelder om fysisk aktivitet i seg selv vil bedre læringsutbyttet. Forskning dokumenterer det. Jeg tror egentlig at vi bare så vidt har startet denne debatten, og at i norsk skole, i norsk utdanningspolitikk er en nødt til å ta dette med fysisk aktivitet mye mer på alvor – ikke minst fordi det er så store sosiale forskjeller, som Anne Tingelstad Wøien var inne på. Det blir større og større forskjeller i vekt på barn fra familier med dårlig økonomi kontra barn fra familier med god økonomi. I enkelte bydeler i Oslo er det sågar slik at barn kanskje veier litt for lite, som også handler om sosial bakgrunn.

Så dette med helse og kosthold – alt dette – kan ikke isoleres og plasseres hos familien eller hos frivillige alene og vise til at vi må ha flere sykkelstier. Selvfølgelig må vi det, og selvfølgelig har familien et hovedansvar, men det er bare ikke nok. Jeg er sterkt redd for at disse forskjellene kommer til å forsterke seg framover, og jeg tror vi må gjøre noe med dette for å klare å få til en helhetlig skoledag – hvor læringsutbyttet også blir bedre. For det nytter ikke med flere mattetimer hvis folk sliter med fysiske og psykiske plager. Da hjelper det ikke, da går det rett og slett ikke inn. Vi vet fra forskning at halvtimen etter at du setter deg ned og skal løse en komplisert logisk utfordring, fungerer hjernen bedre, du løser den lettere, og når man samtidig gjør en skanning av hjernen, er det rett og slett større aktivitet. Så det er ingen tvil om at dette virker.

Jeg vil utfordre partiene til å jobbe mer med dette, for jeg tror vi må se en skole i framtiden hvor vi – på et eller annet vis – må ha fysisk aktivitet hver dag. Men det er et viktig poeng det som representanten Stine Renate Håheim tok opp – skal det skje i regi av en gymtime, eller skal vi ha mer FYSAK, som jeg tror passer mange elever mye bedre enn tradisjonell gym.

Truls Wickholm (A) [14:03:48]: Det er jo interessant når Fremskrittspartiet kaster seg inn i debatten og hovedargumentet er at politikken må bli mer forskningsbasert. Jeg er for så vidt for det. Jeg er for at vi skal ha en forskningsbasert tilnærming til utdanningspolitikken. Så et lite tips kunne jo vært å bruke den samme tilnærmingen til

f.eks. klimapolitikken, transportpolitikken eller andre områder der Fremskrittspartiet går mer etter magesfølelsen enn etter det kunnskapsbaserte. Men jeg er glad for at Fremskrittspartiet i skolepolitikken nå ser ut til å lande på den linja.

Hanekamhaug tar opp at vi må slutte å gjøre skolen og det som virker, til gjenstand for politiske, ideologiske markeringer, og hun trekker opp i innlegget sitt at vi er midelmådige, at vi gjør det dårlig på internasjonale tester, men saken er at vi gjør det stadig bedre på internasjonale tester – pilene peker i den riktige retningen. Da hadde det vært hyggelig om representanten Hanekamhaug hadde gått opp her og sagt at nå kan det virke som om den nasjonale kunnskapspolitikken er på rett spor, vi gjør noen ting bra, jeg vil ha, kanskje, litt mer fysisk aktivitet – noe jeg for så vidt er enig med henne i. Det som derimot blir litt rart for meg, er når angrepet hennes i replikkordskiftet rettes mot kulturskolen, mot musikk, for er det et annet område som vi vet stimulerer kognitive evner eller muligheten til å tenke i rom og tid, er det nettopp musikk. Hvis vi gjør et kjapt søk på Internett, ser vi at University of California, med Gordon Shaw, blant flere, har funnet ut at åtte måneders keyboard-øvelse for førskolebarn ga en «boost» i romtenkningen på IQ på 46 pst. Hm. Interessant forskning! Agnes Chan, ved et kinesisk universitet, har funnet ut at voksne med musikktraining lærte seg fortore flere ord enn dem uten musikktraining når det var om å gjøre å huske mange ord etter hverandre.

Så her gjør Hanekamhaug seg på en måte til den største hoggestabben for sin egen kritikk. Hun prøver å skape ideologiske forskjeller der hun heller burde ha gått til forskningen, burde ha gått til kunnskapen for å se på hva som faktisk fungerer i skolen, og ikke prøve å sette gode tiltak opp mot hverandre for å skåre billige poenger hos dem som eventuelt er imot musikk- og kulturskole.

Elisabeth Aspaker (H) [14:07:00]: Statsråden startet sitt innlegg med å konstatere at her var det fullt sprik på borgerlig side. Det vil jeg tilbakevise. Representanten Marianne Aasen, lederen av komiteen, sto jo her oppe ganske nylig og sa at det på dette området faktisk er bred politisk enighet om betydningen av mer fysisk aktivitet for barn og ungdom, men det vi er uenige om, er veien til målet.

Jeg la stor vekt på i mitt innlegg at vi må finne en arbeidsdeling mellom hva skolen på den ene siden kan bidra til, og hva familien og lokalsamfunnet på den andre siden kan bidra til. Så la jeg også stor vekt på at det innenfor skolens ramme i dag er en betydelig frihet til å organisere seg på måter som gjør at ungene får romsligere pauser. Jeg mener det er grunn til å se på om enda flere kommuner bør tenke smart når det gjelder å samlokalisere idrettsanlegg i nærheten av skoler, så man kan bruke disse anleggene også i skoletiden, og motivere og inspirere ungene til å være mer i aktivitet. Kanskje kan man også på den måten rekruttere dem til aktivitet etter skoletid, ved at de får kjennskap til og blir vant med å bruke denne typen fasiliteter.

Så jeg mener at det vi er uenige om her på borgerlig side, er i så fall veien mot målet – ikke betydningen av at

ungene er mer fysisk aktive, og at det er helsebringende, og at det også gir oss mer energi til å holde ut når vi skal sette oss ned og lese eller pugge matematikk eller hva vi enn måtte være enige om er viktig.

Jeg har også lyst til å si at representanten Dagrun Eriksen og undertegnede brukte nok litt forskjellige ord, men vi er helt enige om målet. Vi har bare en litt annen oppskrift på hvordan vi skal komme fram til og oppnå det vi alle ønsker – barn og unge som er mer fysisk aktive. Så har vi innsett at når vi skal prioritere, og pengesekken er begrenset, er det – som Dagrun Eriksen har helt rett i – kanskje ikke én time med fysisk aktivitet hver dag som kan stå øverst på den prioriteringslisten.

Tor Bremer (A) [14:09:37]: Representanten Hanekamhaug hadde i starten av debatten i dag ei fysisk og verbal utblåsing av dimensjonar om tilstanden i norske skular. Ein skulle tru at det var ei beskriving av situasjonen i 2005, etter at høgresida, med Kristin Clemet i spissen, hadde herja med skulen i fleire år.

Me hugsar at det kom konfliktar med lærarar, det kom konfliktar med elevane, og det kom òg konfliktar med foreldra som resultat. Utblåsinga toppa seg med at regjeringspartia hadde stått for ei – for å sitera: «ideologisk slåmking» mellom politisk motiverte reformer de siste 30 årene». Vel, representanten kunne med fordel ha gått 100 år tilbake i skulehistoria. Ho ville ha funne tre raude trådar som går igjen i alle reformer som Arbeidarpartiet har stått for:

1. Tilgang til fri utdanning for alle, ikkje berre dei mest velstående, var eit tidleg krav som har gått igjen i heile historia.
2. Bättre kvalitet på utdanningane har heile tida vore eit mål med alle nye reformar, og
3. ei relevant utdanning som støttar samfunnet sitt behov.

Dette – nemleg at ein lykkast med desse tre grunnleggjande reformene, dei tre raude trådane som går igjen i alle reformer – er òg grunnen til at Noreg er i ein unik situasjon i dag. Men det er òg verdt å ha med seg at alle dei viktigaste reformene som har vore til debatt i denne sal, har stort sett høgresida vore ueinig i og aktivt stemt imot.

Mette Hanekamhaug (FrP) [14:11:32]: Vi ønsker jo selvfølgelig å si at vi er glade for den tverrpolitiske støtten til Fremskrittspartiets forslag som vi opplever, og vi ser at samtlige politiske partier her i salen tar til orde for nøyaktig det samme som vi ønsker, nemlig at vi skal stimulere til mer fysisk aktivitet. Det er gode ting å ta med seg videre, for det viser jo at dette faktisk er noe som kan bli en realitet framover.

På en måte er det veldig herlig å høre at samtlige partier bruker nøyaktig den samme argumentasjonen som vi i Fremskrittspartiet bygger vårt forslag på, når det gjelder viktigheten av økt fysisk aktivitet. Men da er det samtidig forunderlig og skuffende å se manglende handlingskraft og manglende vilje og evne til faktisk å gjennomføre det istedenfor bare å ha gode ord og uttale støtte til det vi ønsker å oppnå.

Samtlige tar opp det at det faktisk er mulig for skole-

ne allerede i dag å implementere fysisk aktivitet i skolen, og det er rett. Problemet er at langt fra nok gjør det, og da hjelper det ikke å velge ikke å innføre noen statlige tiltak, velge ikke å gjøre noe som stimulerer til økt fysisk aktivitet i skolen, og velge ikke å ta tak i dette, ved å vise til at det er mulig i dag, når langt fra nok gjør det.

Representanten Wickholm mente at jeg var litt for negativ i min skissering av skolen som den er i dag – det kan så være. Selvfølgelig er det viktig å snakke opp skolen, men samtidig må vi ikke være redde for faktisk å peke på de utfordringene vi har i dag, og de utfordringene vi må løse, for det er den eneste måten vi faktisk kan bringe det framover på.

Vi ser at utviklingen i folkehelseperspektivet – utviklingen i fysisk aktivitet – går feil vei. Stadig flere barn og ungdommer sitter stille, og det i langt større grad, og da må man se på hvilke tiltak som kan gjennomføres i dag. Vi kan jo håpe at regjeringa gjør som den varsler i dette forslaget, og kommer tilbake til dette om et halvt års tid.

Men det kan dessverre virke som om problemet med dette forslaget ikke er selve forslaget i seg selv, men heller forslagsstillerne bak det. Jeg håper at dette er noe som endrer seg når dette kommer opp til neste år.

Presidenten: Debatten i sak nr. 5 er dermed avsluttet.

Sak nr. 6 [14:14:18]

Interpellasjon fra representanten Elisabeth Aspaker til kunnskapsministeren:

«Betydningen av verdiformidling basert på de grunn-tanker og verdier som samler oss som samfunn, ble understreket da Stortinget i 2008 vedtok ny formålsparagraf for grunnskolen. Likevel opplever vi at skoler avstår fra markering av kristne høytider, dropper julegudstjenesten og avdekker stor usikkerhet om hvordan en ny og mer inkluderende formålsparagraf skal forstås. I komitéinnstillingen fra 2008 er det tydelig slått fast at en modernisert formålsparagraf må greie å ivareta to hensyn: behovet for en trygg verdiforankring for elevene, og utfordringene og mulighetene i dagens flerkulturelle samfunn. Samtidig understrekes viktigheten av at formålsparagrafen uttrykker et sett av verdier som flest mulig kan slutte opp om uavhengig av religiøs, kulturell eller nasjonal tilknytning.

Hva mener statsråden kan gjøres for at skolen skal bli tryggere i sin praktisering av ny formålsparagraf for grunnskolen?»

Elisabeth Aspaker (H) [14:15:47]: Det stunder mot jul, og i landets skoler planlegges nå hvordan den forestående høytiden skal kunne markeres. Av erfaring vet vi at det i Skole-Norge knytter seg noe usikkerhet til hvordan dette kan gjøres uten at man kommer i konflikt med ønsket om en inkluderende skole som tar hensyn til elever med tilknytning til ulike tros- og livssynssamfunn.

La meg skru klokken fire år tilbake, nærmere bestemt til 5. desember 2008, og debatten i Odelstinget om ny formålsparagraf for skolen. Daværende komitéleder Ine

Marie Eriksen Søreide var saksordfører og presenterte et forslag til ny formålsparagraf alle partier kunne stille seg fullt og helt bak, som saksordføreren uttrykte det. Jeg tillater meg å sitere litt fra innlegget til Eriksen Søreide den gang:

«I den nye formålsparagrafen er verdier som respekt for menneskeverdet og naturen, åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet sentrale. Det presiseres i den formålsparagrafen vi skal vedta i dag, at undervisningen i skolen skal bygge på verdier i kristen arv og tradisjon og humanistisk arv og tradisjon. Disse verdiene kommer også til uttrykk i ulike religioner og livssyn og i menneskerettighetene.

Vi legger i formålsparagrafen vekt på det som forener oss som samfunn. Formålsparagrafen skal ikke bare gi et øyeblikksbilde av dagens samfunn. Det er viktig å kjenne sin historie og sin kultur for å vite hvem man er. Jo tryggere man er på sin egen forankring, jo åpnere er man i møte med det som er nytt, annerledes og kanskje også av og til utfordrende for en selv.»

Saksordføreren la den gang videre vekt på at den nye formålsparagrafen Stortinget vedtok, var solid, og at den ville være relevant og praktikabel i skolens arbeid. Komiteen var dessuten enig om en tydeligere vektlegging av samarbeidet mellom hjem og skole og ønsket å synliggjøre foreldrene som en viktig aktør, en verdifull og nær samarbeidspartner til skolen.

I debatten i 2008 var Høyre opptatt av at kulturarven ikke er noen statisk størrelse. Den utvikles og forandres. Men en levende kulturarv er avhengig av å bygge på noe, bygge på de forestillinger, tanker og røtter som har formet den. Hvis ikke gir det ikke mening å snakke om kulturarv. Samtidig er det viktig at formålsparagrafen angir verdier som ikke er datostemplet, og som skal kunne stå seg like godt i nåtid som i fremtid.

I debatten om ny formålsparagraf understreket Høyre også viktigheten av å ta vare på den nasjonale kulturarven. En formålsparagraf må i dagens samfunn både ivareta behovet for en trygg verdiforankring for elevene og vektlegge de mulighetene og utfordringene vi har når det gjelder mangfold og pluralisme.

Det økte mangfoldet i samfunnet stiller nye krav til å leve i gjensidig respekt og toleranse. Det er nettopp i en sånn sammenheng det er viktig å kjenne sin historie.

Det er misforstått toleranse dersom man hele tiden arbeider for å nedtone sin kulturarv. Det skaper bare økt verdiforvirring i samfunnet. I et pluralistisk samfunn er det viktig å kjenne sin egen identitet og tilhørighet, fordi man da har langt bedre forutsetninger for å forholde seg til det nye.

Like sikkert som at det går mot jul, hører vi om skoler som er usikre på om det er forenlig med formålsparagrafen og en mangfoldig og flerkulturell elevflokk å videreføre tradisjonen med julegudstjeneste. Vi har sågar hørt om skoler som har byttet ut kirkebesøk og Jesus med nissefest og julenissen for å unngå å trække i salaten.

Det kan tyde på at det er et behov for å skape større trygghet og bevissthet rundt hva den nye formålsparagrafen faktisk gir rom for, men også for å tydeliggjøre gren-

sene for hva undervisningen i RLE-faget kan inneholde og ikke.

Jeg har med stor tilfredshet merket meg at Utdanningsdirektoratet på sine nettsider nå nylig har lagt ut informasjon som sier at skolen kan gjennomføre gudstjenester som en del av sin generelle kultur- og tradisjonsformidling, samtidig som det presiseres at dette ikke kan være en del av RLE-faget. Videre understrekes det at skoler som ønsker å arrangere eller delta på gudstjeneste, bør forankre dette hos foreldrene. Arrangementet må varsles, og skolen må tilby ikke-diskriminerende fritaksordninger gjennom likeverdige alternative tilbud.

Det er positivt at direktoratet er i forkant med informasjon. Behovet for slik informasjon er likevel et symptom på at den nye formålsparagrafen ikke er godt nok under huden på norsk skole. Jeg har prøvd å undersøke hva slags informasjon om den nye formålsparagrafen som er sendt ut til skolen, uten å finne noe særlig.

Den generelle delen av læreplanen legger vekt på at skolen skal utdanne til gangs mennesker. Høyre mener verdiformidling er en sentral del av dette oppdraget.

Betydningen av verdiformidling basert på de grunntanker og verdier som samler oss som samfunn, handler om hvordan vi skal ruste nye generasjoner til å gi et trygt og bevisst fundament for sitt liv og for sin rolle som medmenneske og samfunnsborger i Norge.

En skole som er utrygg i sin verdiformidling, og som i varsomhetens ånd legger bånd på seg, kan bli et uønsket hinder for at elevene utfordres og opplyses også om det religiøse og livssynsmessige mangfoldet i Norge.

Dessverre opplever vi i Norge tendenser til rasisme, trakassering og stigmatisering av mennesker på bakgrunn av religion. Vi får stadig nye eksempler på hvordan dette kommer til uttrykk når det gjelder jøder og muslimer. Dette er uakseptabelt og krever at vi som samfunn står opp og tar avstand. Undersøkelser i Norge har avdekket antisemittiske holdninger det kan være vanskelig å forestille seg, og derfor er det treårige prosjektet som er igangsatt for å bekjempe antisemittisme og rasisme, svært viktig. Vi må ta klart avstand fra holdninger og handlinger som rammer enkeltindivider og religiøse grupperinger i vårt land. Men prosjekter er prosjekter. Derfor er det så viktig at det daglige arbeidet i skolen er trygt fundamentert på de verdiene den nye formålsparagrafen bygger på.

Som fellesarena er skolen et viktig sted for brobygging og for å forebygge intoleranse som ofte kan forklares med manglende kjennskap til hverandres religioner, livssyn og kulturell bakgrunn. Dette er bakgrunnen for at Høyre mener skoleeiere, skoleledere og lærere må bli enda mer bevisst på den rollen skolen kan og bør spille for å skape innsikt, respekt og forståelse for hvordan ulike religioner og livssyn praktiseres i vårt samfunn. Slik kan skolen bidra til å legge grunnlaget for den enkelte elevs dannelse og ruste elevene med et positivt verdiset for livet.

I komitéinnstillingen fra 2008, da skolens nye formålsparagraf ble vedtatt, slo en samlet komité på den ene siden fast behovet for en trygg verdiforankring for elevene og på den andre siden utfordringene og mulighetene i dagens flerkulturelle samfunn. Samtidig understreket den davæ-

rende utdanningskomiteen viktigheten av at formålsparagrafen uttrykker et sett av verdier som flest mulig skal kunne slutte opp om, uavhengig av religiøs, kulturell eller nasjonal tilknytning.

Høyre anklager ikke skolen, men vi ønsker en bedre oppfølging av skolen på dette punkt. Vi tror at en mer kompetent skole, som tydeligere evner å identifisere verdier man kan slutte opp om, uavhengig av religiøs, kulturell eller nasjonal opprinnelse, vil bli en bedre skole for alle elever.

Høyre mener den nye formålsparagrafen for skolen er godt tilpasset et mer mangfoldig og flerkulturelt Norge. Skolen skal, slik Høyre ser det, også ha mulighet til å videreføre kristne tradisjoner i det norske samfunnet. Men da er det samtidig viktig å understreke at det betyr at den inkluderende skolen plikter å vie andre tros- og livssynshøytider og -merkedager lignende oppmerksomhet, når det faller naturlig.

Det kan ikke være tvil om Stortingets ambisjoner for den nye formålsparagrafen, og at det var en krevende vei den norske skolen skulle gå opp. Derfor er det også viktig at vi interesserer oss for om praksis i skolen er blitt slik som Stortinget har forutsatt, og vi må spørre om skolen har fått den nødvendige veiledning for å leve opp til Stortingets forventninger.

Høyre mener det er grunnlag for å si at skolen kan bli tryggere i sin praktisering av formålsparagrafen. På en rekke områder er det utarbeidet nyttige veiledere til støtte for lærere og skoleledere. Jeg vil derfor spørre statsråden om hun vil vurdere å utstyre norsk skole med en veileder for hvordan den moderniserte formålsparagrafen kan oppfylles og praktiseres på en best mulig måte.

Statsråd Kristin Halvorsen [14:24:59]: Det brede forliket i Stortinget da formålet med opplæringen ble vedtatt i 2008, understreker at formålet bygger på verdier som vi alle kan samles om som samfunn, på tvers av politiske standpunkter og interesser. Skolen og barnehagen er kanskje de viktigste arenaene for felles verdiformidling og læring av gjensidig respekt og forståelse. Gjennom arbeidet i skolen og barnehagen har vi derfor et viktig ansvar for å skape et samfunn med felles verdier, der alle kan leve sammen uten hensyn til kulturell bakgrunn, sosial bakgrunn og religiøs bakgrunn.

Ikke minst i vår tid blir vi minnet om hvor viktig dette er. Med jevne mellomrom blir vi konfrontert med ekstreme grupper som er i opposisjon til samfunnets verdier og vil bekjempe det vi som samfunn står sammen om. Å styrke skolen i dens arbeid med verdiformidling er derfor et bredt og forebyggende arbeid mot ekstremisme og hat og for det som vi som samfunn ønsker å stå for.

Representanten Aspaker peker på en viktig utfordring som skolen står i, og som den må finne gode løsninger på i det daglige arbeidet. Den skal både ta hensyn til elevenes behov for en trygg verdiforankring og samtidig peke på utfordringene og mulighetene i dagens flerkulturelle samfunn. Elevenes bakgrunn, foreldrene og nærmiljøet vil være med på å prege hvordan dette skal løses lokalt ved den enkelte skole.

I formålet er formuleringen om at opplæringen skal bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv, noe som kan begrunne skolens invitasjon til å delta i skolegudstjenester og markering av kristne høytider. Jeg vil også vise til hvordan dette er ivarettatt i RLE-faget, der kristendomskunnskap har en kvantitativ større andel, uten at faget gir rom for forkynnelse eller kvalitativ forskjellsbehandling.

Skolens verdier er konkretisert i generell del i Kunnskapsløftet, i prinsipper for opplæringen og i læreplanene for fagene. Her kommer det etter min vurdering svært godt fram hvor godt skolens verdigrunnlag er forankret. La meg som eksempel sitere, tilfeldig valgt fra læreplanen i norsk, formål med faget for å vise hvordan verdier og verdiformidling konkretiseres i læreplanene:

«Et hovedmål for opplæringen i norsk gjennom hele grunnopplæringen er språklig selvtilitt og trygghet i egen kultur som grunnlag for utvikling av identitet, respekt for andre kulturer, aktiv samfunnsdeltakelse og livslang læring. Norskfaget etablerer seg i spenningsfeltet mellom det historiske og det samtidige, det nasjonale og det globale. Å se norsk språk og kultur i et historisk og nasjonalt perspektiv kan gi elevene innsikt i og forståelse for det samfunnet de er en del av. Internasjonale perspektiver i norskfaget kan bidra til å utvikle kulturforståelse, toleranse og respekt for mennesker fra andre kulturer.»

Skolene og lærerne forholder seg til og bruker læreplanen som et viktig verktøy i det daglige arbeidet i skolen. Jeg ser det derfor slik at det fra nasjonalt nivå er gitt tydelige føringer for hvordan verdiene fra formålet med opplæringen skal formidles til elevene.

Likevel kan jeg forstå at representanten Aspaker kan være bekymret for om alle skoler er trygge i sin praktisering av formålet med opplæringen, som hun konkretiserer med å vise til skoler som velger ikke å markere kristne høytider, f.eks. ved ikke å delta ved julegudstjenester.

Jeg lurar på om de henvendelsene som representanten Aspaker har fått, kanskje er litt anekdotiske. Mitt inntrykk er, etter de veiledningene som ligger på Utdanningsdirektoratets hjemmesider, at skolene har funnet en god balanse med hensyn til hvordan man markerer dette, og at det er rimelig klart hva som skal være regelverket.

Utdanningsdirektoratet har de senere årene lagt ut informasjon. Det er ikke slik at det har skjedd bare det siste året. Dette er informasjon som har ligget ute, tror jeg, siden 2007, om på hvilket grunnlag skolene kan arrangere eller delta på gudstjenester og gi råd for gjennomføringen av dem. Informasjonen slår fast at skolen kan gjennomføre gudstjenester som en del av sin generelle kultur- og tradisjonsformidling. Om skoler velger å avstå fra slik deltakelse, kan det ha helt naturlige årsaker, som sammensetningen av elevgruppen, foreldrenes ønsker mv.

Vi har ingen undersøkelser som eksplisitt vurderer hvordan skolen praktiserer formålet med opplæringen. Vi har likevel noen indikasjoner på om det spørsmålet fra representanten Aspaker gjelder er et stort og gjennomgående problem i skolen. Den internasjonale ICCS-undersøkelsen kartlegger elevers demokratiforståelse, bl.a. om hvordan

de er forberedt på sin rolle som aktive medborgere. Undersøkelsen viser gode resultater for norsk skole. Norske elever har god demokratisk beredskap, de har gode kunnskaper om, ferdigheter i og holdninger til demokrati.

Noe som er av særlig interesse i spørsmålet om praktisering av formålsparagrafen, er at en svært høy andel elever sier at de opplever rettferdige, interesserte og lyttende lærere. Det indikerer at norske lærere generelt sett har høy tillit hos sine elever hva angår undervisningen om og formidlingen av verdispørsmål. Derfor er det grunn til å gi ros til mange norske lærere og skoler for deres innsats med demokratiopplæring og verdiformidling. Lærerutdanningen er viktig for at vi fortsatt skal ha lærere som er bevisst sin rolle som verdiformidlere. Temaet er godt ivarettatt i den nye grunnskolelærerutdanningen, der det i rammeplanen bl.a. står at kandidaten skal kunne «stimulere til demokratiforståelse, demokratisk deltakelse og evne til kritisk refleksjon tilpasset aktuelle klassetrinn».

La meg peke på noen tiltak som støtter skolene i deres arbeid med å virkeliggjøre formålet med opplæringen i den daglige undervisningen. Kunnskapsdepartementet støtter opp om Europarådets arbeid med opplæring i menneskerettigheter, demokratisk medborgerskap og interkulturell dialog. Norge har også sammen med Europarådet opprettet et europeisk senter for opplæring i demokratisk beredskap og interkulturell dialog, Det Europeiske Wergelandsenteret, som vi støtter med 6,5 mill. kr hvert år. Målgruppen for senterets arbeid er lærerutdannere, lærere og andre som er involvert i arbeidet på feltet. Det er også gitt midler til det såkalte Dembra-prosjektet, som skal styrke skolens arbeid mot rasisme og antisemittisme. Dette er en konkret oppfølging av rapporten Det kan skje igjen. Prosjektet drives av Holocaustsenteret, ILS ved Universitetet i Oslo og Det Europeiske Wergelandsenteret. Det blir spennende å se resultatene fra dette prosjektet.

Verdiformidling er et arbeid vi aldri blir ferdige med i skolen. Det må være en integrert del av skolens daglige arbeid, slik læreplanverket også uttrykker i generell del, i prinsipper for opplæringen og i læreplanene for fag. Derfor vil jeg hele tiden vurdere hvordan arbeidet med å styrke skolens arbeid med realiseringen av formålet med opplæringen skal skje. Jeg vil bl.a. se på hvordan dette kan bli et tema i den planlagte stortingsmeldingen om Kunnskapsløftet som regjeringen legger fram i 2013. Dette er tema der.

Jeg vil da også selvfølgelig vurdere det forslaget som representanten Aspaker nå tar opp, nemlig å lage en egen veiledning til skolene om hvordan dette arbeidet skal foregå. Men jeg vil gjerne ha muligheten til å se det opp mot andre temaer, som jeg også vet at det er interesse for å styrke fra Skole-Norges side.

D a g f i n n H ø y b r å t e n hadde her tatt over presidentplassen.

Elisabeth Aspaker (H) [14:33:27]: Jeg vil starte med å takke statsråden for svaret. Jeg tror vi skal være enige om, som også statsråden var inne på, at det er noen strømninger i samfunnet som man må ta på alvor, som gjør det

enda viktigere enn noensinne å ruste den kommende slekt med et verdigrunnlag og muligheten til refleksjon, og til å kunne stå opp og stå imot når andre behandles på en måte som er uakseptabel.

Det er viktig å forebygge hat og ekstremisme. Det er viktig å utvikle respekt og forståelse. Alt dette er skolen en viktig spiller for hvis vi ønsker å skape et godt og inkluderende samfunn i Norge.

Så selv om dette ikke er et område med store politiske motsetninger, snarere tvert imot, tenker jeg at det er viktig at Stortinget sender noen tydelige signaler ut om at dette er faktisk noe vi står helhjetet bak, fra ytterste høyre til ytterste venstre, og at vi er veldig tydelige på at vi ønsker at skolen i enda større grad skal ta dette arbeidet på det aller største alvor.

Så har jeg lyst til å gå tilbake til det komiteen var opptatt av da man vedtok den nye formålsparagrafen, nemlig foreldrenes plass. Jeg tror det er et stort potensial i å involvere norske foreldre på andre arenaer i skolen enn det som ofte foreldre blir involvert i, og som man kanskje synes er litt bagatellmessig. Dette er faktisk en debatt og en utfordring man kunne ta foreldrene med på, for på den måten i større grad å kunne skape et mer interessant skole-hjem-samarbeid. Og når vi vet hvor viktige rollemødeller foreldrene er for sine barn, er det av største viktighet at man greier å sende på de samme kanalene – skolen på den ene siden og foreldrene på den andre siden. Høyre og jeg har stor tro på at mer dialog også kan være med i den gode saks tjeneste.

Jeg er ikke urolig for RLE-undervisningen. Jeg tror den har funnet en form som er veldig tjenlig. Det er ro om den nå. Samtidig er det som sagt viktig at formålsparagrafen forstås på en slik måte at vi er i stand til å ta vare på det som er vår egen kulturarv og de tradisjonene som det norske samfunnet har med seg, og som vi ønsker å ta med oss inn i fremtiden.

Jeg er veldig tilfreds med at statsråden nå sier at hun og regjeringen vil vurdere om dette er et tema som kan bli behandlet i den stortingsmeldingen som kommer til våren.

Statsråd Kristin Halvorsen [14:36:35]: Det er jo egentlig grunn til å trekke pusten litt og tenke at det er en stor verdi i det norske samfunnet at det kan foregå en så rolig og så respektfull debatt om verdigrunnlaget for den norske skole og barnehagene, som det kan i det norske stortinget. Det burde ha stor verdi for dem som har hverdagen sin i skolen, enten det er lærere eller elever. Jeg tror det har stor verdi for foreldrene at det er ganske omforent hva slags verdigrunnlag skolen skal ivareta, og at det skal være rom for mangfold, men at man også er veldig tydelig på hva som er utgangspunktet og det historiske grunnlaget for dette. Det er ikke slik i alle land. Vi bør sette pris på at det er slik. Denne interpellasjonen gir nettopp en mulighet til å reflektere litt rundt hvordan man kan forsterke eierskapet til nettopp formålsparagrafen, som det er veldig viktig at man har rundt omkring på den enkelte skole. Jeg oppfatter at det er en viktig del av grunnlaget for denne interpellasjonen.

Jeg er helt enig med representanten Aspaker i at

skole-hjem-samarbeidet absolutt bør omhandle noe av det som er viktigst, nemlig det verdigrunnlaget som skolen skal basere seg på. Og det er absolutt viktig at foreldrene inviteres til å være med på å diskutere, reflektere over og ha oppfatninger om hvordan dette skal praktiseres.

Jeg tror at i mange områder av landet, hvor elevgruppene og foreldregruppene kan være ganske sammensatt, er dette diskusjoner og refleksjoner man må ta nesten hele tiden, fordi det dukker opp ulike religiøse høytider og ulike tradisjoner osv. Men der det kanskje er en mer ensformig sammensetning av elevgrunnlaget og foreldregrunnlaget, kan det være behov for å reflektere litt mer rundt det, for da kommer ikke nødvendigvis den slags utfordringer av seg selv, gjennom egne erfaringer i hverdagen.

Så er jeg veldig opptatt av at vi klarer å ta diskusjonen om rasisme og antisemittisme på alvor i skolen. Det er noen understrømninger som veldig lett kan leve litt i sine egne rom. Det kan være i egne diskusjonsklubber på Facebook eller på andre nettsider, som ikke alle har innsyn i. Noen ganger får vi oss noen skikkelige overraskelser over hva slags holdninger og uttrykk det går an å komme med, som er diskriminerende og krenkende overfor minoriteter. Jeg har fått noen sånne overraskelser når det gjelder antisemittisme, men også rasisme. Det kan være i grupperinger som vi ikke kan si bare er noen små og sære. De kan plutselig ha gjenklang i store deler av befolkningen. Dette er også et veldig viktig oppdrag for skolens verdiformidling.

Stine Renate Håheim (A) [14:39:59]: Tusen takk til interpellanten, representanten Aspaker, for muligheten til å diskutere et veldig viktig tema som vi vet engasjerer mange, særlig nå når det begynner å nærme seg jul. Jeg synes det er en styrke at det er bred enighet om verdigrunnlaget for skolen. Den debatten som har vært så langt, viser jo at her er vi ganske enige.

Det norske samfunnet har gjennomgått store endringer de siste tiårene. Fra å være en relativt homogen befolkning har vi gått til å bli et flerkulturelt samfunn. Det er et grunnleggende gode, det beriker oss som nasjon, men det gir også noen utfordringer.

Skolen har endret seg i takt med samfunnsendringen. Med overgangen til RLE-faget, som vi skal få god anledning til å diskutere i en interpellasjon senere i dag, har det blitt mer fokus på å bruke det faget som en brobygger mellom forskjellige religioner og livssyn. Det er bra. I Norge er det også bred enighet om at den norske fellesskolen skal være en inkluderende skole hvor ulike mennesker skal møtes. En sånn skole skal bidra til et godt samfunnsfellesskap, samtidig som vi anerkjenner og har forståelse for at vi er forskjellige. Den nye formålsparagrafen legger vekt på det som binder oss sammen, samtidig som den pålegger skolen å respektere mangfold i tro og tanke.

Som det har kommet tydelig fram i dag, er ikke den nye formålsparagrafen til hinder for å avholde julegudstjenester eller gå i kirken. Nøytralitetsprinsippet betyr ikke man skal holde avstand til alt som har med religion å gjøre, eller la stoff som er omstridt, ligge urørt. Formålsparagrafen slår fast at elevene skal gis innsikt og forståelse, og da kan det å gå i kirken, besøke en synagoge

eller besøke en moské være en naturlig del av det arbeidet.

Jeg tror mange ikke har noe vondt av å gå i kirken selv om man ikke er religiøs, men det skal heller aldri være opp til majoriteten å definere hva minoriteten skal føle seg komfortabel med eller ikke. Derfor er det en fritaksordning og et prinsipp om tilpasset opplæring også i den nye formålsparagrafen.

Som både interpellanten og statsråden viste til, har Utdanningsdirektoratet i flere år – senest på Twitter nå i sted – gitt råd om hvordan dette med skolegudstjenester skal gjennomføres. Her oppfordres det til – ganske klart og tydelig – at skolen skal samarbeide med foreldrene og sørge for god informasjon. Jeg tror det er viktig for å skape en forståelse av hva som skal skje. Gudstjenester skal ikke være en del av RLE-faget, men være en del av den generelle kultur- og tradisjonsformidlingen. Det handler også om å anerkjenne den historiske rollen kirken har hatt og fremdeles har i det norske samfunnet.

Som interpellanten var inne på, handler det å skape en god verdiformidling om mye mer enn debatten om skolegudstjenester. Det handler f.eks. om at skolen skal legge til rette for at elevene får innsikt i andre religioners høytidsdager og festdager. Jeg tror at religions- og kulturforståelse blir stadig viktigere i vårt samfunn. Jeg har stor tro på – også etter denne debatten og de svarene statsråden har kommet med – at det er mulig for skolen å finne gode løsninger på denne type ting. Men verdiformidling kan vi alltid bli bedre til. Det siste året, med mange av de debattene som går, særlig nettdebatter, viser hvor viktig det er at vi har en sterk verdiformidling i skolen. Jeg må si at jeg er veldig glad for at norske elever skårer så høyt på demokrati-forståelse og evne til å samarbeide. Det er kanskje ikke de testene som alltid får de største oppslagene i avisen, men det siste året har vist oss hvor viktig det er at norske elever har en sterk demokratisk rygggrad.

Dette er en debatt som allerede er i gang – og som også vil komme mye i tiden framover. Jeg gleder meg til at vi får rikelig anledning til å diskutere dette med verdiformidling og en inkluderende skole når stortingsmeldingen om Kunnskapsløftet legges fram. Jeg ser fram til den videre debatten.

Bente Thorsen (FrP) [14:44:38]: Først vil jeg takke representanten for å ha fremmet en interpellasjon om dette betydningsfulle temaet.

Vi har mye å være stolte av i Norge, ikke minst ved måten vi forholder oss til det å være norsk på. Alle har behov for en trygg verdiforankring, både som barn og som voksen. Alle vi som bor i Norge, bør få muligheten til å lære om viktige tradisjoner og verdier.

Det er fastsatt i opplæringsloven at opplæringen skal bidra til å utvide kjennskap til og forståelse av vår felles nasjonale kulturarv. Nordmenn har tradisjon for en større utadrettet stolthet og markering av egen identitet enn det mange andre har. 17. mai-toget er et utmerket eksempel på det. Her går alle barn – uavhengig av foreldrenes kulturbakgrunn – og feirer Norges frihet, Grunnloven og norske verdier. På samme måte fungerer markeringe-

ne av jule- og påskehøytiden på en åpen og inkluderende måte.

Det er når verdier og tradisjoner blir ekskluderende at de blir farlige. Jeg vil understreke at deltagelse på spesifikke religiøse markeringer, som f.eks. gudstjeneste, selv sagt skal være valgfritt for elevene, som flere andre har vært inne på her tidligere, men for Fremskrittspartiet er det viktig at de som vil, skal få lov til å delta på sånne arrangementer, og at det er en naturlig og kulturbærende del av den norske skolen.

Et viktig poeng for Fremskrittspartiet er at utdannelses-systemet må ta utgangspunkt i at det er foreldrene som har primæransvaret for utdannelsen til barna sine gjennom foreldreretten. Vi vil motsette oss en politikk som overkjører eller reduserer foreldreretten. Vi er dessverre kjent med tilfeller der skoler har nektet å gjennomføre julemarkeringer og julegudstjenester, uten å ha drøftet dette med foreldrene. Dessverre ser det også i økende grad ut til å være en stadig tilbakevendende utfordring at noen skoler vil droppe markeringen av kristne høytider og viktige norske kulturmarkører. Det siste jeg registrerte i skolesammenheng, var at et hefte som blir brukt til leseøving i skolen, der påsken var et tema, faktisk ikke inneholdt et eneste ord om hvorfor vi feirer påsken. I heftet het det seg at påsken er en tid da mange liker å være på fjellet og gå i naturen, eller male egg. Forlaget innrømmet først, ifølge Vårt Land den 25. oktober i år, at de syntes det var problematisk å skrive om en kristen høytid fordi elever i en klasse har ulike tro. Senere trakk de heldigvis dette tilbake og sa helt klart at de ville ta inn noe om kristendommens betydning i neste utgave.

Opplæringsloven sier at det skal være samarbeid mellom hjem og skole. Et godt foreldresamarbeid er en viktig ressurs for skolen for å styrke utviklingen av et godt læringsmiljø og for å skape gode læringsresultater. Samarbeid mellom hjem og skole er et sentralt prinsipp i grunnopplæringen som er lovfestet i opplæringsloven. Ofte ser vi at rektor eller lærere overkjører foreldrene og avlyser norske juletradisjoner i skolen.

For Fremskrittspartiet er verdien av kristendommen og de tradisjoner og aktiviteter som hører med til den, viktig å formidle til alle barn. Dannelse er en viktig del av skolen. Elevene skal utvikle sin personlighet, karakter og selvstendighet. Kulturell dannelse innebærer at elevene skal få kjennskap til norsk kultur, språk og historie, og i Norge står den kristne og humanistiske arven i en særstilling.

Skolelovgivningen slår fast at det skal gis en generell kultur- og tradisjonsformidling. Her må – etter Fremskrittspartiets syn – tradisjonelle, kristne markeringer også være med. For mange elever og foreldre er julegudstjenesten en viktig og god tros- og kulturmarkør. Fremskrittspartiet mener det er på tide at statsråden er noe tydeligere på at kristne markeringer kan skje i skoleregi, og at den norske julefeiringen med tilhørende tradisjoner er en del av skolens aktiviteter i desember. Jeg vil faktisk hilse disse aktivitetene velkommen og understreke betydningen av dem.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [14:49:48]: Gjeldende formålsparagraf for skolen har, som det har vært nevnt

før i dag, vært en del av opplæringsloven siden revideringen i 2008. En samlet komité gikk da inn for å oppdatere lovteksten sånn at skolens formål på en bedre måte skulle samsvare med foreldreretten og et mangfoldig, flerkulturelt samfunn. En formålsparagraf skal både ivareta behovet for en trygg verdiforankring for skolens virksomhet og ivareta de mulighetene og utfordringene som vi har i et mangfoldig og flerkulturelt samfunn.

Senterpartiet mener det er misforstått toleranse dersom svaret på mangfoldet og pluralismen er å arbeide for å nedtone vår kulturarv. Det vil kun skape økt verdiforvirring i samfunnet. I et mangfoldig samfunn er det viktig å kjenne sin egen identitet og tilhørighet – og la det være en plattform for å forholde seg til det nye.

Vi ønsker en verdiforankring som sikrer at vi som samfunn har noe som står fast, noe varig som gir trygghet. Det vil gi oss mot og trygghet til å stå oppreist i skiftende tider der vi kan oppleve sterk påvirkning. Vi trenger en forankring som plasserer oss inn i historien i tid og rom, men der noen verdier overlever oss – verdier som samler oss om noe som er større enn oss sjøl, og som gir livet mening. Formålsparagrafen sikrer skolen en sånn verdiforankring.

Det drar seg snart mot jul, som flere har påpekt, og som interpellanten tar opp, er det mange skoler som har lange tradisjoner for å avholde gudstjeneste for skolens elever og ansatte, før skolen tar julefri. Mange holder denne tradisjonen høyt og føler at den gir elevene en fin anledning til å bli kjent med julens innhold, salmer og kirkelige tradisjoner. Det synes jeg er bra. Skolen kan gjennomføre gudstjenester som en del av sin generelle kultur- og tradisjonsformidling. Men gudstjenesten kan ikke være en del av RLE-faget. RLE-faget skal kun være kunnskapsformidlende – ikke forkynnende. Ingen kan pålegges å delta i en julegudstjeneste – ei heller om den organiseres som en del av skoledagen – men opplæringsloven gir ikke noe spesifikt forbud mot arrangementer der det er religionsutøvelse. Jeg mener derfor at julegudstjeneste er en fin anledning til å gjøre ungene kjent med denne kulturtradisjonen.

Dommen i Den europeiske menneskerettsdomstolen mot KRL-faget i 2007 og uttalelsen med kritikk av KRL-faget fra FNs menneskerettskomité fra 2004 tar ikke opp spørsmålet knyttet til julegudstjenester direkte, men gir klare føringer for slike aktiviteter i en obligatorisk opplæring.

Gudstjenesten trenger ikke framstå som en semesteravslutning, for en avslutning skal være samlende for alle elever på skolen. Det mener jeg er selvsagt, og i tråd med hvordan dette praktiseres rundt omkring. Det mest vanlige er vel at hver klasse, hvert trinn eller hver skole har sine avslutningsarrangementer, som inkluderer alle elever – at det inviteres til å delta på gudstjeneste i for- eller etterkant bør være uproblematisk.

Å ta opp med foreldrene i forkant hva som er skolens praksis, og orientere om f.eks. gudstjenester en inviterer ungene til, må anses å være en grei praksis. Det er viktig å gi hjemmet god informasjon om arrangementer i god tid sånn at den enkelte familie kan ta stilling til arrangementet, og om barnet skal delta eller ei.

Jeg synes det er fint at representanten Aspaker tar opp

denne saken, nå når skolene snart går inn i adventstida. Det gir en mulighet til å gi støtte til de skolene som fortsatt mener at julegudstjeneste er en del av vår kulturelle arv, som alle i vårt flerkulturelle samfunn bør ha kjennskap til.

Dagrun Eriksen (KrF) [14:53:53]: Jeg vil også takke interpellanten for at hun tar opp et viktig tema.

Et av de viktigste arbeidene vi har gjort på skoleområdet de siste årene, er å enes om en ny formålsparagraf. Det stykke arbeid som ble gjort den gang – hvor alle partier, fra Kristelig Folkeparti til SV, klarte å enes om en retning på skolens verdigrunnlag – står det respekt av. Ved å enes om en tekst skapte vi ro rundt noe som hadde vært et betent tema i skolen.

Kristelig Folkeparti ønsker ikke at Norge skal være nøytralt når det gjelder sentrale elementer i vår kulturarv. En av skolens oppgaver er å forvalte en nasjonal kulturell arv som alle barn og unge skal få del i. Det dreier seg om å bygge opp og videreutvikle en felles kulturell identitet, samtidig som en viser åpenhet og toleranse overfor ulike kulturelle og religiøse grupper og individer. Skal skolen kunne forvalte den nasjonale kulturarven, er det viktig med en tydelig formålsparagraf. Utfordringen vi diskuterer i dag, er ikke å enes om et ja eller nei til en kristen formålsparagraf. Utfordringen i dag er hvordan skolene i sterkere grad skal kunne bruke det verktøyet som formålsparagrafen er. Og her har jeg savnet et større engasjement fra regjeringen om hvordan skolen virkelig skal ta i bruk denne formålsparagrafen.

Kristelig Folkeparti er opptatt av at formålsparagrafen, Kunnskapsløftets generelle del og Læringsplakatens elleve punkter ikke skal bli en slags glemt hustavle. Slik læreplanens fem grunnleggende ferdigheter skal inngå i alle fag og forplikte alle lærere, må vi i praksis – og på bredt plan – jobbe kontinuerlig med å aktualisere den kristne arv og tradisjon og formålsparagrafens fellesverdier i hverdagen. Vi må gjøre dem til den lokale skoles store og forpliktende fellesprosjekt – «respekt for menneskeverdet og naturen», «åndsfridom», «nestekjærlighet», «tilgjevning», «likeverd og solidaritet». Vi mener derfor at Kunnskapsløftet nå må støttes opp av et verdiløft – derfor vil jeg utfordre kunnskapsministeren til i langt sterkere grad å løfte opp viktigheten av skolens formålsparagraf.

Som flere har vært inne på i dag: Det er etter hvert blitt en liten årlig foreteelse i disse tider at det sås tvil om hvordan skolen skal kunne markere den forestående julehøytiden. Formålet og effekten med dette kan være å skape en utrygghet, og her har man dessverre lyktes i enkelte tilfeller. Det finnes eksempler på skoler som har nektet at det synges julesanger med kristent innhold. Andre har sterke debatter om det er greit å delta i julepill. Skrekkeeksemplet er vel skolen som av frykt for å støte noen, skiftet navn på juleballet – til skoleballet.

De som i størst grad lider under dette, er elevene med minoritetsbakgrunn. De skyves ofte fram som årsaken til at en må være forsiktig med å markere kristne høytider i skolen, men sannheten er at det i liten grad er dem som ser på dette som et problem. Kulturminister Hadia Tajik sa det slik i Vårt Land:

«Å holde barn unna norske kirker før jul kan føre til religiøs analfabetisme.»

Noen har hevdet at det ikke kan arrangeres skolegudstjenester på grunn av den nye formålsparagrafen. Jeg er glad for at statsråden og denne salen slår fast at det selvfølgelig ikke er noe hinder. Som en av deltakerne i forhandlingene den gang vi forhandlet fram denne formålsparagrafen, kan jeg slå fast at det er ingenting i den nye formålsparagrafen som gjør at det skulle være forbudt å arrangere skolegudstjenester. Tvert om – den endringen Stortinget gjorde, gir en god forankring for å fortsette med denne tradisjonen. Selv de ulike kunnskapsministrene fra SV har vært forbilledlig klare i dette spørsmålet. Solhjell uttalte bl.a.:

«Det er ingen ting i ny formålsparagraf som er til hinder for å fortsette med skolegudstjenester.»

Samtidig er det viktig at alle foreldre kjenner trygghet overfor skolen. Derfor var det viktig å få inn i formålet at skolen skal ha respekt for den enkeltes overbevisning – derfor er fritaksbestemmelsen i opplæringsloven klar. Ingen skal tvinges til å gå på gudstjeneste, og det skal lages gode alternativer for dem som ikke vil delta. Skolene kan være trygge på at tradisjonen ikke trenger å brytes, og foreldrene kan være trygge på å sende sine barn på skolen til noe de vet hva er.

Dette er nok et eksempel på at vi i våre offentlige debatter demonstrerer stor grad av usikkerhet i håndteringen av spørsmål om religionens plass i samfunnet. Jeg synes statsråden skal ha honnør for å klargjøre at det er lov – og til og med nesten litt hyggelig – å ha skolegudstjenester i forbindelse med julehøytiden, men at man også har en stor og god erklæring om at dette skal skilles ut fra RLE-faget, og at man har respekt for foreldres forskjellighet i denne saken.

Elisabeth Aspaker (H) [14:59:19]: Jeg vil takke for det jeg har opplevd som en veldig god debatt, og jeg understreker det jeg sa i mitt forrige innlegg – at jeg tror det er viktig at Stortinget er tydelig, og at det er en styrke at vi greier å være så enig på dette punktet. Jeg vil takke alle som har hatt ordet. Jeg synes at de hver på sin måte har underbygget at dette er et tema som man ikke må glemme, men som man bør ta fram – holde fanen høyt når det gjelder skolens viktighet som arena for å skape og bygge identitet og verdier for fremtidens Norge.

Det er liten tvil om at kristenhumanistiske verdier er kjerneverdier som står støtt i det norske samfunnet. Da må kirkebesøk før jul også være helt i tråd med intensjonen i den nye formålsparagrafen, slik den er utformet. Vi skal være stolte av den kristne kulturarven vår, og vi skal være med og bygge den videre, selv om også den norske hverdagen nå etter hvert preges av et større religiøst mangfold og livssynsmangfold.

Verdiforformidling og verdimobilisering har flere vært inne på. Da er det, som statsråden også var inne på, at Skole-Norge ser forskjellig ut alt etter hvor man befinner seg. Men det er ikke mindre viktig av den grunn å også tenke på at vi er samfunnsborgere og beveger oss rundt i det norske samfunnet, og det er viktig å ruste alle elever i møte med

et Norge som er mer mangfoldig og mer flerkulturelt enn det noen gang før har vært.

Jeg er opptatt av at vi i fortsettelsen også må bidra til å bygge en sterkere allianse mellom skolen og foreldrene. Det har også flere vært inne på her. Jeg tror det er et stort potensial der for at skolen kan skaffe seg enda bedre ryggdekning og enda bedre styrke i sin måte å bygge verdier og identitet på hos norske elever.

Så mener jeg at kunnskap gir innsikt, og at kunnskap kan avmystifisere det som virker fremmed. Derfor er det så viktig at skolen utfordrer elevene og sørger for å la dem få innsikt i hverandres kultur og religion. Jeg skulle derfor ønske at flere elever var mer nysgjerrige på hverandres forskjeller, og at færrest mulig elever ber om fritak, men deltar på hverandres arenaer for å bli bedre kjent med det den andre står for.

Bondevik II-regjeringen hadde et prosjekt i 2002–2005 som het Verdier i skolehverdagen. Det var et verdimobiliseringsprosjekt som jeg skulle ønske at statsråden ville se hen til når man lager stortingsmeldingen – se på om det kunne være en idé etter at man i 2008 fikk en ny formålsparagraf i grunnskolen. Det er behov for å sette dette på dagsordenen.

Statsråd Kristin Halvorsen [15:02:28]: Jeg vil også takke for en god og nyansert debatt, som er et uttrykk for en bred enighet om skolens formålsparagraf, at den kristne tro er en viktig del av vår historiske arv, og ønsket om at man er nysgjerrig og også har kunnskaper om andre menneskers tro.

Det får meg til å komme på en episode da jeg traff en muslimsk mor på trikken på Grünerløkka for noen år siden. Hun hadde fire barn, og de to eldste gikk på Kristelig Gymnasium. Hun satt der med hijab, vi snakket om ungene våre, og så sa jeg: «Går de på Kristelig Gymnasium?» «Ja, ja», sier hun, «vi er alle barn av Abraham.» Hun syntes det var interessant at de gikk på Kristelig Gymnasium, og dit skulle de to neste også.

Det synes jeg sier noe om at det finnes mange som har – hva skal jeg si – en toleranse, en interesse og kanskje også større trygghet overfor andre troende enn overfor et samfunn som de opplever som lite verdi- eller religiøst orientert. Det synes jeg er noen interessante dimensjoner å ta med seg videre.

Uansett mener jeg at alle hadde hatt veldig stor interesse og nytte av å se innsiden av en moské, se innsiden av en kirke, se innsiden av sikh-tempelet på Alna, eller et buddhistisk tempel, for den saks skyld. Det er mye en lærer når man ser hvordan andre utøver sin religiøse tro, og det er også mye en kan finne av felles eiendom. Jeg tror at jo mer både kjennskap og kunnskap man har, jo bedre er det.

Så er det i hvert fall mitt inntrykk at det er mye større klarhet i Skole-Norge nå enn det var for bare noen få år siden om hva som er rammene rundt det å holde en skolegudstjeneste. Det skal være opplyst for foreldrene, det skal være mulig å be seg fritatt, og det skal ikke være den felles avslutningen for alle barn på et skolesemester. Med noen helt tydelige og klare rammer er det nå veldig mange skoler som har et tilbud om en religiøs markering i en eller

annen form ved skoleslutt. Dette tror jeg nå etter hvert har begynt å falle på plass, slik at det er mye større sikkerhet og trygghet rundt det i skolen.

Presidenten: Dermed har Stortinget ferdigbehandlet sak nr. 6.

Sak nr. 7 [15:05:27]

Interpellasjon fra representanten Svein Harberg til kunnskapsministeren:

«De siste årene har en rekke saker på Stortinget, også flere lovendringer, tatt utgangspunkt i et stadig mer mangfoldig samfunn der flere kulturer og religioner skal ivaretas på en god måte. Et godt grunnlag for både kulturell og religiøs sameksistens er kunnskap. RLE-faget er nå ikke lenger obligatorisk i lærerutdanningen. Antallet lærerstudenter som velger RLE, har ved flere utdanningssteder gått kraftig ned. Andre vil tilby denne utdanningen, men tildeles ikke studieplasser til det. De endringer Stortinget har gjort, fordrer respekt og likebehandling for de forskjellige religioner og trossamfunn. For å sikre dette må nye generasjoner gjennom skolen få god religionskunnskap.

Hvordan arbeider statsråden for å sikre at denne kompetansen er tilgjengelig i grunnskolen, og vil statsråden se på tildelingene av studieplasser i religion og etikk og omprioritere plassene til de stedene der det er mange søknader?»

Svein Harberg (H) [15:06:04]: I dag vil jeg begynne med å peke på noen grunnleggende forutsetninger for denne debatten som jeg vet at statsråden og jeg deler fullt ut. Statsråden og undertegnede er fullt ut enige om at den viktigste enkeltfaktoren for å gi elevene i skolen best mulig læringsutbytte er læreren. Det er en god start. Vi er også fullt ut enige om at det mangfoldet av kultur, religion og livssyn som i dag finnes blant elevene og de ansatte i den norske skolen, er et spennende utgangspunkt for å lære av hverandre og om hverandre. Også i dette arbeidet er læreren en helt avgjørende ressurs. Dette er bakgrunnen for min interpellasjon i dag.

Som vi også diskuterte i forrige sak, har det skjedd store endringer i skolen når det gjelder undervisning i og om religion. Det gamle kristendomsfaget er borte og erstattet av et mer helhetlig fag – religion, livssyn og etikk. Dette var åpenbart et riktig grep, som åpnet for at alle religioner og livssyn skulle få en naturlig plass i undervisningen. Debatten om hvor stor andel de forskjellige religionene skal ha, og hvor stor andel vår kristne arv skal ha, hører ikke hjemme i denne saken – den har vi nettopp hatt – men min påstand er at for å få til forståelse og respekt på tvers av skillelinjene i religion og livssyn må vi i langt sterkere grad også ha kunnskap om vår egen identitet på området. RLE-faget er derfor særdeles viktig. Som pappa til barn i grunnskolen ser jeg at mangfold ofte faller naturlig for elevene og gir dem mulighet til å forstå andre elevers forhold til de tradisjoner og holdninger vi er vant med på mange måter. Jeg vil også legge til at det åpenbart er viktig og riktig å

bygge opp denne kunnskapen hos barna, for det må kunne sies at det er mange voksne som her går foran som dårlige eksempler.

Å håndtere dette faget godt i skolen krever trygge, kloke og kunnskapsrike lærere. RLE-faget har vært en del av lærerutdanningen nettopp for å ivareta dette behovet, men parallelt med at mangfoldet i skolen har økt og utfordringene omkring mangfoldet i samfunnet for øvrig har økt, er faget avskaffet som obligatorisk fag i lærerutdanningen. Følgene av dette viste seg også ganske fort. Ved lærerutdanningen i Finnmark er ikke RLE lenger et valg, og ved Høgskolen i Oslo og Akershus har antallet som tar RLE, blitt redusert fra 320 i 2010 til 80 i 2011. Nasjonalt fagråd for kristendomskunnskap og religionsvitenskap er sterkt bekymret for den utviklingen vi ser. Også de påpeker at det oppstår et misforhold mellom et samfunn som har behov for større kunnskap og forståelse omkring religion og livssyn enn noen gang, og det at det utdannes færre lærere med dybdekunnskap om dette.

Signalene er klare, og dersom det ikke gjøres tiltak for å rette på dette, vil vi gå inn i en periode med mangel-full kompetanse i skolen, som igjen vil resultere i mangel-full kompetanse, respekt og forståelse hos barna. Det er ikke vanskelig å tenke seg at dette kan skape store utfordringer, og det er uansett ikke en verdig oppfølging av den kompetansebygging vi vil ha for barna våre. Vi vil ha barn som ikke bare naturlig forholder seg til mangfold, men som forstår og respekterer det samme mangfoldet, og som er trygge på egen bakgrunn.

Det er viktig å lytte til nasjonalt fagråd, som advarer mot den negative rekrutteringen til faget. Både de og andre sentrale aktører ser samtidig muligheter og noen positive knagger som er viktige å ta med seg når regjeringen nå må gripe fatt i situasjonen. Mye tyder på at de som nå velger fordypning i RLE, har større interesse for faget de har valgt, og dermed naturlig nok har et veldig godt utgangspunkt for videre arbeid. Det er på bakgrunn av dette naturlig å spørre statsråden både hvordan departementet på en god måte vil stimulere til å velge denne fordypningen, og hvilken strategi statsråden har for å sikre slik utdanning i hele landet.

Også alternative utdanninger innen fagfeltet har opplevd økt oppmerksomhet. Det teologiske Menighetsfakultet har på bakgrunn av dette inngått et samarbeid med Høgskolen i Østfold om et lektorprogram i religion og samfunn og har ønsket å opprette 20 studieplasser. De har ikke vært tilgodesett med finansiering til dette, og siden institusjonen fra før har svært lav basisfinansiering fra staten, ser de seg ikke i stand til å videreutvikle tilbudet uten støtte for den delen som de utfører i samarbeid med Høgskolen i Østfold. Det er imidlertid ikke tvil om at utdanningen vil få søkere, og at dette retter seg nettopp mot den manglende kunnskapen vi nå diskuterer. Vil statsråden konkret følge opp med finansiering til nye tilbud, som kan gi oss faglig dyktige lærere i RLE-faget?

Vi har en god skole, vi har mange gode lærere, og vi har i denne perioden hatt stor oppmerksomhet omkring kvaliteten og læringsutbyttet i utdanningen. Det er et godt spor. Det er derfor naturlig for oss i Høyre å reise det spørsmålet

også omkring RLE-undervisningen. Dette viktige området fortjener regjeringens oppmerksomhet når det nå fra faglig hold kommer bekymringsmeldinger, og det er naturlig for Stortinget å utfordre statsråden på hvilke tiltak som kan gjøres for å rette opp den urovekkende utviklingen. Jeg ser derfor fram til å høre hva statsråden og departementet har tenkt, og til å høre hvilket engasjement de andre partiene på Stortinget har i denne saken.

Statsråd Kristin Halvorsen [15:13:13]: Representanten Harberg tar opp viktige elementer ved skolen: hvordan kunnskap er grunnlag for flerkulturell og flerreligiøs sameksistens, og behovet for at nye generasjoner gjennom skolen får god religionskunnskap. Her er jeg helt enig med Harberg. Betydningen av kunnskap og kompetanse for en inkluderende skole kan vanskelig overvurderes.

St.meld. nr. 11 for 2008–2009, Læreren – Rollen og utdanningen, understreker mangfoldet blant elevene. Det er nødvendig at alle lærere har kunnskaper, ferdigheter og holdninger for å møte dette mangfoldet i sin undervisning og i sine fag.

De nye grunnskolelærerutdanningene ble satt i gang i 2010. Planverket for disse utdanningene består av rammeplan og nasjonale retningslinjer. Her konkretiseres føringene fra St.meld. nr. 11. Planverket beskriver bl.a. det læringsutbyttet kandidatene skal ha for å møte en mangfoldig elevmasse i et flerkulturelt og flerspråklig samfunn.

I de nye grunnskolelærerutdanningene satser regjeringen, med bakgrunn i Stortingets vedtak, på større valgfrihet for studentene. Studentene får i langt større grad mulighet til å studere de fagene de er mest interessert i, og som de ønsker å undervise i. Dette skal bidra til å heve kvaliteten på undervisningen i skolen. Det er riktig at RLE ikke er et obligatorisk fag i de nye lærerutdanningene, men et valgfag som de fleste andre fag.

Det nye og utvidede pedagogikkfaget, Pedagogikk og elevkunnskap, PEL, er derimot obligatorisk. Det er på 60 studiepoeng, mens pedagogikk i allmennlærerutdanningen var på 30 studiepoeng. Faget har et svært skolerelevant og praksisnært innhold, nettopp for at lærerutdanningene i større grad enn før skal utdanne gode lærere for en inkluderende og mangfoldig skole.

PEL-faget omfatter temaer som

- mangfoldig elevmasse
- utvikling og læring i ulike sosiale, religiøse og kulturelle kontekster
- demokrati
- dannelsen
- utvikling av identitet
- gjensidig toleranse og respekt
- flerkulturell forståelse, osv.

Mange av disse temaene gjenspeiler generell del i læreplanen til Kunnskapsløftet. Hver student skal ha et læringsutbytte på alle disse områdene, og de ferdig utdannede grunnskolelærerne vil ha denne kompetansen med seg i bagasjen inn i lærergjerningen og inn i sin undervisning i alle fag.

Vi har satt i gang en egen følgegruppe for grunnskolelærerutdanningene som hjelper departementet med inn-

føringen av de nye lærerutdanningene. I år arbeider Følgegruppen spesielt med flerkulturelle perspektiv. Hvordan blir kravene i rammeplanen fulgt opp på institusjonene? De ser spesielt på PEL-fagets rolle i grunnskolelærerutdanningene.

Det er altså dette pedagogikkfaget, og ikke RLE-faget, som skal sørge for at lærerne har kompetanse til å møte og undervise mangfoldet av elever. Pedagogikkfaget skal ligge til grunn for utdanning og undervisning i alle de andre fagene. Jeg har tillit til at kandidatene fra grunnskolelærerutdanningene vil være bedre rustet til å møte dagens mangfoldige elevmasse enn det allmennlærerne var.

Kompetanse i RLE er dermed ikke avgjørende for om kandidatene fra de nye utdanningene blir gode lærere for en flerkulturell og mangfoldig elevmasse. RLE-faget må selvsagt, nå som før, ivareta den spesifikke kunnskapen om ulike religioner og livssyn. Det er viktig at vi har nok kandidater med kompetanse til å undervise i dette faget, som i alle andre fag, i skolen. RLE-faget er imidlertid et lite fag i grunnskolen, det utgjør bare 7,5 pst. av elevenes timer. Antallet lærere med RLE-kompetanse bør ses i forhold til dette.

Lærerstudentenes fagvalg de siste årene tyder ikke på at interessen for RLE-faget er dalende. Antallet lærerstudenter som vil gå ut med minst 30 studiepoeng i RLE, ser ut til å holde seg på omtrent samme nivå som før.

Spørsmålet om omfanget av RLE som valgfag i lærerutdanningene må ses i lys av kravene til lærernes kompetanse i skolen. For å medvirke til at lærere har relevant utdanning i alle fag de underviser i, vedtok Stortinget i juni 2012 endringer i opplæringsloven om å innføre krav om relevant kompetanse i undervisningsfag fra 1. januar 2014. Dette kommer som et tillegg til dagens kompetansekrav, som er knyttet til selve ansettelsen.

De konkrete kravene til kompetanse vil bli regulert i forskrift som først skal ut på høring. I lovproposisjonen er det imidlertid gitt signaler om innholdet i forslaget til forskrift. Innholdet i forskriftene som skal sendes på høring, er ikke endelig fastsatt. Spørsmålet om hvorvidt det skal kreves formell kompetanse – minst 30 studiepoeng – for å undervise i RLE-faget på ungdomstrinnet, er blant spørsmålene som vil bli reist i høringen, sammen med spørsmålet om det skal stilles kompetansekrav til en rekke andre fag.

Jeg vil også trekke fram arbeidsgivers ansvar for at skolen har nok kompetanse i f.eks. RLE, jf., opplæringsloven § 10-8. Skoleeier og skoleleder må synliggjøre skolens behov. De må etterspørre og rekruttere lærere med ønsket fagkompetanse. De har ansvaret for kompetanseutvikling av personale for å få ny kompetanse inn i skolen. Og de må jobbe for å beholde den kompetansen som allerede finnes.

Når det gjelder nye studieplasser, tildeles disse normalt enten som strategiske plasser der institusjonene selv prioriterer bruken, eller til utdanning og utdanningsområder. Verken Stortinget eller departementet detaljstyrer studieplasser til spesielle valgfag i f.eks. lærerutdanningene. Institusjonene bruker studieplassene slik de finner det hensiktsmessig innenfor de overordnede rammene Stortinget eller departementet fastsetter, og med hensyn til søkning

og egne faglige ressurser. Jeg ser ikke noe grunnlag for å endre på dette.

Svein Harberg (H) [15:19:58]: Jeg takker statsråden for svaret. Ja, det er mye spennende som skjer i de nye lærerutdanningene, og det skal bli spennende å se hvordan det virker. Jeg tror det blir veldig viktig å skille mellom det å ha pedagogisk grunnlag for og kunnskap for å undervise i et mangfoldig miljø – med et mangfold av kulturer og religioner – og det å undervise i RLE-faget, for det er to forskjellige ting.

En av intensjonene med å ta opp denne interpellasjonen er at når det oppstår en ny situasjon, så mener vi i Høyre at det er viktig at vi også, som den overordnede myndighet, sørger for at utdanningene justeres i samsvar med den nye situasjonen. Med hensyn til det statsråden nå svarer, er det viktig å peke på lærerutdanningslærerne, som også skal tilføre dette nye faget denne RLE-kunnskapen. Nasjonalt fagråd for kristendoms-kunnskap og religionsvitenskap har nemlig sett også på dette, og de er bekymret for innholdet i PEL-faget. Det blir mye tre bokstavers forkortelser her nå. Men de er bekymret for RLE-fagets plass i denne undervisningen og har gitt et signal om at de mener at pedagogikken har fått hovedfokus i det nye faget. Jeg synes det er viktig å ta med seg den bekymringen samtidig som jeg er glad for at statsråden viser til at dette følges, og at en skal evaluere det. Det er bra. Så skal det bli spennende å se hvilket resultat som kommer ut at det. Men den grunnleggende kunnskapen i RLE-fagene – både hos lærerne og hos lærerutdanningslærerne – må fortsatt ha fokus. Det er altså slik at søkere som vil ha fordypning, som vil ha grunnleggende kunnskap i det, bør tilgodeses med studieplasser.

Statsråd Kristin Halvorsen [15:22:27]: Jeg tror det er klokt å beholde den måten vi nå fordeler studieplasser på rundt omkring til institusjonene, og at vi ikke går inn på – verken fra Stortingets eller departementets side – å finstyre hvilke valgfagstilbud man skal ha. Jeg er også ganske sikker på at dette nye PEL-faget – altså faget Pedagogikk og elevkunnskap – inneholder mer av det lærere trenger for å kunne stå for gode holdninger og få til et flerkulturelt og flerreligiøst samarbeid rundt omkring i mange klasserom, som er en veldig viktig del av dette. Jeg skal gjerne bidra til at vi følger nøye med på at den kompetansen er grundig til stede i det faget, for RLE-faget skal jo være et fag med mer spisskompetanse på det flerreligiøse og livssynsmessige. Det er det som er innholdet i dette faget.

Den diskusjonen, som interpellasjonen fra representanten Svein Harberg er en del av, nemlig ønsket om å gjøre skolens verdigrunnlag litt tydeligere, er noe jeg har vært opptatt av lenge. Vi har noen verdier innenfor norsk skole som mange andre land ser til når det gjelder nettopp dette: en formålsparagraf som er inkluderende, men også et syn på at norsk skole har et samfunnsmandat som går langt ut over å forberede elever bare til arbeidslivet. Skolen skal forberede elever til selve livet – også det demokratiske og det vesentlige verdigrunnlaget som vårt samfunn har.

Jeg tar med meg de spørsmålene som er reist i denne

interpellasjonen. Vi har en følgegruppe som nå nøye går igjennom de erfaringene vi har med den nye grunnskolelærerutdanningen så langt. Vi har på høring spørsmål om kompetansekrav om 30 studiepoeng for å undervise i RLE på ungdomstrinnet. Det er en del av de tingene som vi kommer til å følge opp videre framover.

Stine Renate Håheim (A) [15:25:07]: Tusen takk til interpellanten for å ha reist nok en viktig debatt i Stortinget om religion, livssyn og etikk. Representanten Harberg peker på det som er selve kjernen i det å skape en inkluderende skole, nemlig kunnskap.

Forståelse av religion, livssyn og etikk blir stadig viktigere for å forstå samfunnet vårt og for å ha respekt for hverandres ulikheter. Så tror jeg vi er kommet en lang vei i norsk skole – i hvert fall siden jeg selv gikk på skolen – og mye er blitt mye bedre. Skolen er enormt viktig fordi den er med på å danne noen felles verdier og holdninger. Det er særlig viktig når vi ser hva som skjer rundt oss. Vi ser at konflikten, som nå utspiller seg i Midtøsten, også får debattene om religion her hjemme til å rase. Vi vet at det er ekstreme mennesker her hjemme som skyver religionen foran seg i sin kamp – både for sin egen religion og mot andre religioner. Hver eneste dag kan vi lese rasistiske og hatefulle kommentarer i debattspaltene på nettavisene. Mange av dem retter seg mot muslimer. I fjor sommer presenterte Oslo kommune en kartlegging som viser at også jødiske barn opplever langt mer hets enn andre barn i den norske skolen. Så vi er kommet en lang vei, mener jeg, i skolen, men vi har også en vei å gå. Derfor er jeg veldig glad for at representanten Harberg gir oss muligheten til å diskutere det i dag. Som samfunn skal vi ikke akseptere fordommer, rasisme eller hets på bakgrunn av religion eller etnisitet. Derfor er fellesskolen – som en felles møteplass – viktigere enn noen gang. Skolen er en viktig arena for å utvikle respekt og toleranse for ulikhetene samtidig som vi bygger opp under alt det som faktisk forener oss.

Arbeidet med å løse disse utfordringene må foregå på mange felt. Men det er ingen tvil om at skolen er en av de viktigste arenaene, og at lærerne dermed blir de viktigste aktørene i det arbeidet. Lærerne møter, hver eneste dag, både den gleden og de utfordringene det bringer med seg å ha en flerkulturell skole. Derfor trenger alle lærere religions- og livssynskunnskap, forståelse for det flerkulturelle og evne til å håndtere konkrete utfordringer. Dagens lærere møter en mangfoldig elevmasse, og religion og livssyn er jo ikke lenger noe som kun er et tema i RLE-faget. I f.eks. fag som kroppsøving, heimkunnskap, norskfag og samfunnsfag mener jeg det er viktig at læreren har religionsforståelse for å kunne gi en god, tilpasset undervisning. Derfor er det viktig at alle lærere har en basiskunnskap om religionsforståelse, sånn at de kan ivareta integrering i alle fag. Det er nettopp det som skjer med den nye grunnskolelærerutdanningen. Som statsråden også var inne på, skal det obligatoriske faget Pedagogikk og elevkunnskap også forberede alle lærere på å bidra til en inkluderende og mangfoldig skole. På bakgrunn av mye av det representanten Harberg sa, mener jeg at det også er grunn til å følge situasjonen med lærerstudenter, som velger å ta RLE-faget

som valgfag for å kunne undervise i det, nøye. Men jeg er også glad for at statsråden kan si her i dag at antall lærerstudenter som velger RLE-faget, ser ut til å holde seg stabilt. Jeg håper at stadig flere lærere ser hvor viktig religion og livssyn er – både i skolen og i samfunnet. For religion og livssyn er også temaer som det også til dels er knyttet sterke følelser og meninger til. I et flerkulturelt og mangfoldig land er det viktigere enn noen gang at vi kan ha dialog og diskusjoner om religion på en respektfull måte. Der tror jeg vi har en vei å gå. Det er viktig at lærerne er trygge på sin rolle i klasserommet, sånn at de ikke skygger unna viktige debatter.

For oss er det et mål at kunnskapsnivået om religioner og livssyn bør heves, at forståelsen for religioners og livssyns betydning – for både samfunn og enkeltindivid – må bedres. I tillegg må evnen til praktisk og respektfull dialog på tvers av religioner og livssyn styrkes. Jeg er derfor glad for at følgegruppa for grunnskoleopplæringen skal jobbe spesielt med det flerkulturelle perspektivet nå, og jeg gleder meg til å følge det arbeidet. Jeg mener det er bra at statsråden og departementet følger dette nøye. Vi kommer til å følge situasjonen og mener at dette er viktige debatter som vi må ta også framover.

Bente Thorsen (FrP) [15:30:18]: Jeg vil igjen begynne med å takke representanten for å ha tatt opp denne viktige saken.

Et godt grunnlag for både kulturell og religiøs sameksistens er faktisk kunnskap. RLE er et kunnskapsfag om religion, livssyn, etikk og filosofi, der undervisningen skal stimulere til allsidig dannelse og gi rom for undring og refleksjon om viktige religiøse, etiske og filosofiske/kulturelle spørsmål. RLE-faget er ikke lenger obligatorisk i lærerutdanningen, og antallet lærerstudenter som velger RLE, har ved flere utdanningsinstitusjoner gått kraftig ned.

Resultatet av et svekket RLE-fag er at mange som i dag underviser i fag som har med religion å gjøre, ikke har fordypning i faget, til tross for at forståelse av ulike religioner blir stadig viktigere i vårt flerreligiøse samfunn, noe ikke minst den demografiske utviklingen bidrar til.

Tempoet i innvandringen og tendensene til gettoer i Oslo, der enkelte skoler nesten ikke har elever med norsk som morsmål, gir store utfordringer. 71 pst. av befolkningsveksten i Norge er for tiden innvandringsdrevet. 27 pst. av Oslos befolkning på 587 000 personer, ca. 160 000, er innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre. De neste 20 årene forventes en fordobling av ikke-vestlige innvandrere i Oslo.

Det vil si at av 200 000 nye innbyggere, vil kun 40 000 være etnisk norske eller fra vestlig kulturkrets. Veksten i antall barn er så stor at det må bygges tusenvis av nye klasserom de neste årene i Oslo. Dette vil sette store krav til lærernes kunnskap i religion.

Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen har mottatt brev fra Nasjonalt fagråd for kristendomskunnskap og religionsvitenskap. Der vises det til at lærerstudenter velger bort RLE-faget. Dette vil medføre at det blir færre lærere som er godt nok rustet til å undervise i faget. Ifølge artikkel i Vårt Land den 21. juni 2011 var det ni klasser i RLE-

faget ved Høgskolen i Oslo i 2011. Ved skolestart høsten samme år starter det én klasse. Jeg kan ikke si at jeg synes at dette er veldig stabilt.

Hallgeir Elstad, leder for Nasjonalt fagråd for kristendomskunnskap og religionsvitenskap, har uttalt at han er bekymret for at svekket kompetanse blant lærerne vil føre til mindre kunnskap om ulike religioner og kulturer blant elevene, noe som er det motsatte av det vi trenger i dagens samfunn.

Jeg ber om at statsråden merker seg, selv om hun ikke er til stede nå, at det også gis melding om at det i faget pedagogikk og elevkunnskap stort sett ikke gis noen særlig undervisning i RLE. Med bakgrunn i at det blant elevene i grunnskolen er en mengde ulike trosretninger og ulike etiske verdier, er det av stor betydning at elevene får god kjennskap til og god kunnskap om ulike trossamfunn. Undervisningen som gir grunnleggende og god kunnskap til elevene på dette området, kan gi bedre inkludering, bedre kulturforståelse og motvirke antisemittiske og andre rasistiske holdninger blant elevene.

I et flerreligiøst samfunn, som en skoleklasse er i dag, må det kreves at læreren har kompetanse til å undervise i ulike livssyn. Lærernes kompetanse er den enkeltfaktoren i skolen som er aller viktigst for elevenes læring. Jeg må si at jeg ser tilbake med glede på min egen kristendoms- og religionsundervisning, der vi hadde faglig dyktige lærere som underviste og åpnet opp for spørsmål, debatt og dialog om de ulike trossamfunn, og gjorde at vi som elever ble engasjerte, og vi lærte å forstå både egen og andres tro. Målet må jo derfor være at lærere skal ha relevant utdanning i alle fag de underviser i. Skolen blir ikke bedre enn lærerne som underviser der. Det var en samlet opposisjon som tidligere krevde en gjeninnføring av RLE som obligatorisk fag i lærerutdanningen for 1.–7. klasse, og Fremskrittspartiet krever det samme i dag.

Dagrun Eriksen (KrF) [15:35:23]: Jeg vil også takke interpellanten for at han tar opp et viktig tema.

Da vi våren 2009 debatterte lærerutdanningen her i Stortinget, sto Kristelig Folkeparti dessverre alene om å stemme for et forslag om å be regjeringen innføre et obligatorisk RLE-fag både for grunnskolelærerutdanningen, 1.–7. trinn, og for 5.–10. trinn.

Det er sjelden en får anledning til å sitere seg selv, men det skal jeg gjøre nå. I debatten sa jeg følgende:

«Jeg er alvorlig bekymret for hvordan vi skal møte framtidens flerkulturelle samfunn med det opplegget som nå avtegner seg.»

Det har dessverre vist seg at det var stor grunn til bekymring. Antallet lærerstudenter som velger RLE, har ved flere utdanningssteder gått kraftig ned. Andre vil tilby denne utdanningen, men tildeles ikke studieplasser til det. De store fagmiljøene som fantes, forvitres.

Vi har tidligere i dag debattert den nye formålsparagrafen for skolen. Der heter det at opplæringen skal «vise respekt for den enskilde si overtredning». Nettopp denne formuleringen var et ønske om at norsk skole i større grad enn tidligere skal ta enkeltelevens egen livstolkning og bakgrunn på alvor.

Lærerne må kunne føre dialog og håndtere mulige konflikter på bakgrunn av kultur og religion. Selv om en fjerner religion fra lærerutdanningen, kommer religion og livssyn inn gjennom klasseromsdøren likevel, fordi den bæres av elevene selv.

Spørsmålet om tro og religiøs livstolkning rører ved mange av de mest grunnleggende sidene av menneskelivet.

Våre offentlige debatter demonstrerer ofte stor grad av usikkerhet i håndteringen av spørsmål om religionens plass i samfunnet, og en manglende innsikt i troens betydning for så vel enkeltmennesker som for fellesskapet. Derfor er det mange eksempler de senere år på at medier og politikere snubler i møtet med den religiøse virkeligheten.

Mange ønsker å flytte disse religionene fra det offentlige rom og inn i det private. Men i stedet for å rydde religionene bort fra det offentlige rom, burde vi anerkjenne deres samfunnsbyggende potensial, og i stedet for å betrakte religionen utelukkende som en kilde til konflikter, må vi se at nøkkelen til mye konfliktløsende arbeid også ligger i å inkludere religionene i samfunnet.

Uten en forståelse for troens betydning for enkeltmennesker og samfunnet, svekkes vår evne til å takle sosiale utfordringer, hvor nøkkelen nettopp ligger i en slik forståelse.

Det er velkjent at den som er trygg på sin egen identitet, også er den som er tryggest i møte med andre. Derfor er jeg opptatt av å sikre at alle barn, uansett hvilken religion eller livssynsretning de tilhører, har kunnskap om vår nasjonale kulturarv og om sin egen og andres bakgrunn. Derfor er både lærerutdanningens og skolens religions- og livssynsundervisning viktig.

Det er vanskelig å se hvordan skolen skal kunne bidra til mer toleranse, respekt og forståelse mellom ulike kulturer og religioner, når en svekker religionskunnskapen for lærerstudentene.

Statsråden har i dag pekt på det nye PEL-faget, som skal ta vare på dette i stedet for det obligatoriske RLE-faget vi hadde tidligere. Der tror jeg at det dessverre er stor avstand fra hva man i denne salen sier at PEL-faget skal inneholde av RLE-punkter, og det som faktisk skjer ute.

For moro skyld slo jeg opp på en pedagogikk og elevkunnskapsbeskrivelse for 5.–10. klasse på Universitetet i Nordland. PEL-faget skal klare å legge til rette for at de første året skal ha lærerens tilrettelegging for elevens læring og utvikling, andre året elevenes faglige, sosiale og personlige læring og utvikling, og tredje året utvikling av lærerens profesjonelle rolle og identitet.

PEL-faget er et kjempeviktig og spennende fag. Der skal man snakke om tilrettelagt undervisning, hvordan møte elever, man skal ha didaktikken inn, man skal ha pedagogikken inn. Det er ikke mye tid igjen til å ha en grunnleggende forståelse av religion og etikk i undervisningen.

Med det opplegget som vi nå legger opp for våre kommende lærere, kommer de til å være analfabeter i møte med nye religioner og mennesker med tro. Det kan bare føre til mer konflikter og mer avstand i et samfunn som trenger mer sammenheng og mer fellesskap, særlig i skolen.

Tor Bremer (A) [15:40:37]: Eg har berre eit par poeng. Eg sluttar meg naturlegvis til dei som vil gje honnør til interpellanten Svein Harberg for å løfta inn RLE-faget til debatt i denne salen.

Sjølv om RLE, og no PEL-faget, som det heiter, er eit lite fag i skulen – det utgjer berre 7,5 pst. av elevane sine timar – må lærarane naturlegvis ha den nødvendige kunnskap og kompetanse. Utviklinga bør absolutt følgjast nøye, som interpellanten peikar på.

Betydinga av kunnskap og kompetanse på dette området må heller ikkje undervurderast, kort og godt fordi kunnskap er eit godt grunnlag for kulturell og religiøs sameksistens.

Dei nye grunnskulelærerutdanningane som vart starta opp i 2010, er naturlegvis også innom dette området. Her blir dette temaet konkretisert i planverket, nemleg i rammeplanen og i dei nasjonale retningslinjene. Planverket beskriv m.a. det læringsutbyttet kandidatane skal ha for å møte eit samfunn som er prega av mangfald, som er fleirkulturelt, og som er fleirspråkleg.

RLE-faget er ikkje obligatorisk no, men eg er nøgd med statsråden si tilbagemelding om at ho vil ta med seg dette i den pågåande evalueringa av lærerutdanningane.

Når det gjeld nye studieplassar og eventuell fordeling av studieplassar, trur eg at dagens system, med ei rammefinansiering av institusjonane, over tid er det beste systemet, som lettast overlever, og som er mest i tråd med det som me ønskjer at institusjonane skal vera, nemleg at det er opp til institusjonane sjølve – der dei er etablerte – å definera kva som er samfunnets behov for kunnskap og kompetanse.

Når det gjeld representanten Thorsens beskriving av situasjonen i Oslo, vil eg via det litt merksemd. I mine øyro høyrdest det ut som ei beskriving av gettotilstandar i store delar av byen. Eg trur det er ei beskriving få kjenner seg igjen i. Eg vil òg seia at det i alle fall ikkje er i tråd med det som ånda til RLE-faget.

Svein Harberg (H) [15:43:26]: Det har vært en hyggelig debatt, dette også. Det er godt å merke at det er stor enighet. Jeg har bare et par presiseringer.

Statsråden viser til at det ville være unaturlig at Stortinget skulle gå inn og dirigere eller justere i forhold til valgfag. Det er jo heller ikke det vi har snakket om. Men det er altså noen som tilbyr, eller vil tilby, fordypning med studiepoeng i dette faget, og de trenger etter vår oppfatning å få hjelp til å komme i gang med det.

Vi i Høyre har vært tydelige på at vi vil ha krav til fordypning. Nå har statsråden sagt at man skal følge evalueringene og høringene nøye, og vurdere om man skal ha krav til fordypning. Hvis det dukker opp, er det jo viktig at ikke kompetansemiljøene som har opprettholdt RLE-utdanningene, forvitrer i mellomtiden. Derfor tror vi det er veldig viktig å stimulere dem, spesielt siden det er søkere hit.

Så er jeg litt forundret over statsrådens uttalelse om at tallet på dem som vil ta RLE, som vil velge det faget, er stabilt. Det kan godt være at det har stabilisert seg nå, men det var jo en formidabel nedgang før det ble stabilisert. Vi ser

også at deler av landet vårt mister den kompetansen fordi det ikke lenger er et tilbud.

Så er det sagt at mye er blitt bedre. Ja, det er det. Mye er blitt veldig mye bedre, både når det gjelder justering av fag og den utdanningen som var. Det er jo derfor det ropes et lite varsko om at vi ikke må miste det som var blitt veldig mye bedre.

Jeg takker for debatten. Det blir spennende å følge evalueringen som statsråden viser til. Men en liten oppfordring er at det er viktig å være i forkant. Da er det noen miljøer som har bedt om hjelp, det er noen miljøer som har ropt et varsko. Det tror jeg vi skal ta på alvor.

Statsråd Kristin Halvorsen [15:45:59]: Jeg tror det er klokt å fortsette tildelingen av studieplasser på den måten som vi nå gjør, enten strategisk eller at det er institusjonene selv som fordeler dem. Det er nemlig ikke bare i RLE-faget man har sterkt engasjement rundt omkring, det gjelder også de andre delene av lærerutdanningen som nå har blitt valgfrie. Det betyr at fra ymse hold kan det nok komme rop til et departement og til Stortinget om ulike deler av valgfag som man ønsker å forsterke. Det Stortinget og departementet da må bestemme seg for, er hvor mye man skal finstyre dette framover. Hvis det skulle bli veldig haltende og helt opplagt at vi manglet kompetanse på noen områder – det kan også være i estetiske fag, som mange er bekymret for, og som vi ser også endrer seg en del steder – får vi heller ta den diskusjonen opp på nytt. Men jeg synes at vi da er inne på en detaljstyring av utdanningsinstitusjonene som det skal mye til å overbevise meg om er klok.

Så synes jeg det er veldig sterkt å si at framtidens lærere kommer til å være analfabeter i forhold til elevenes ulike religioner, fordi RLE-faget ikke er et obligatorisk fag, for det pedagogikk- og elevkunnskapsfaget som vi nå har ved lærerutdanningene, har en mye større bredde også når det gjelder nettopp denne typen spørsmål, enn før. Så jeg tror at morgendagens lærere kommer til å være bedre rustet, med mer kjennskap til ulike religioner og det flerkulturelle og mangfoldige Norge.

Så vil jeg bare oppfordre de debattantene som bruker litt sterke ord, om å tenke seg om litt. Det er ingen områder i Norge som passer til definisjonen «gettoer». Det er ingen områder i Norge som er så ensidig sammensatt av noen etniske eller religiøse grupper at vi kan bruke den typen definisjon om det. Det er sånn at på de skolene som har store innslag av barn som har foreldre som kommer fra andre steder i verden, er norsk det felles språket.

Presidenten: Debatten i sak nr. 7 er dermed avsluttet.

Sak nr. 8 [15:48:37]

Interpellasjon fra representanten Karin Yrvin til kunnskapsministeren:

«IKT og moderne teknologi gir nye muligheter for å legge til rette for mer aktiv læring og tilpasset opplæring for elevene. Men det krever forankring av bruk hos alle til-

knyttet skolen, inkludert elever, lærere, skoleledere, skoleeiere og foreldre. Det krever også at lærerne er trygge og kompetente på teknologien, slik at de opplever den som et nyttig supplement, og at de er i stand til å reflektere sammen med stadig mer teknologikompetente elever. Det fylkeskommunalt eide NDLA, som utvikler nettbaserte læremidler for videregående skole, og det statlige Senter for IKT i utdanningen har delvis fått, delvis inn tatt sentrale roller i utvikling og kvalitetssikring av digitale læremidler.

Hvordan vil statsråden legge til rette for systematisk og kompetent bruk av IKT i skolen for å styrke elevenes læring?»

Karin Yrvin (A) [15:49:44]: Det finnes grovt sett tre tilnærminger til IKT. Det ene omhandler grunnleggende kunnskap om IKT. Det andre er kompetanse i bruk. Det tredje er bruk av IKT som virkemiddel og pedagogisk verktøy.

I det siste ligger framtiden. Det vil forandre skolen fullstendig de neste årene og vil gjøre tilpasset opplæring realiserbart. Det vil også snu opp ned på hva man bruker arbeidskraften i skolen på. Oppgaveløsningen blir interaktiv, slik at man kan se tilbakemeldinger umiddelbart. Lærere kan bruke tid på dem som trenger å bli sett, få ting bedre forklart, få støtte og hjelp.

Det handler om smarte skoler og Det omvendte klasserom. Det omvendte klasserom innebærer at læreren lager videoer av forelesningene og forklaringer som elevene kan studere hjemme, og at man på den måten kan få tid til å veilede elevene i klasserommet når de skal gjøre sine oppgaver. Leksene bringes inn i klasserommet, hvor lærerne veileder underveis, og forelesningene tas hjemme.

Variantene innenfor dette er mange, men har det til felles at de legger til rette for tilpasset opplæring.

IKT og moderne teknologi gir nye muligheter for å legge til rette for mer aktiv læring og tilpasset opplæring for elevene. Så hvordan står det til med IKT i skolen? Senter for IKT i utdanningen presenterte tidligere i år den femte IKT-monitoren for den norske grunnopplæringen. I videregående opplæring er situasjonen gjennomgående god. Det gjøres mye bra arbeid som et resultat av bevisst satsing gjennom de siste fire–fem årene. Det skal regjeringen ha mye skryt for.

I grunnskolen er situasjonen noe mer utfordrende. Det er riktignok mer tid som brukes foran datamaskinen nå enn før. Men kvalitet og tilgang på utstyr oppleves nok som dårligere enn i videregående skole. Jeg er bekymret over forskjeller mellom fagene når det gjelder bruk av IKT i undervisningen og læringen, selv om det skjer mye spennende innenfor IKT i undervisningen også i grunnskolen.

At det er viktig å satse på IKT i framtiden, er det ingen tvil om. Når en ikke kan bruke dette, faller en ut av en del av samfunnets daglige infrastruktur. Det å kunne bruke digitale verktøy handler om grunnleggende ferdigheter som er nødvendige i samfunnet. Derfor er det bra at det å kunne bruke digitale verktøy ble innført med Kunnskapsløftet i 2006 som en del av de fem grunnleggende ferdighetene. Norge var et foregangsland med dette.

Grunnleggende digitale ferdigheter er mye mer enn å

kunne trykke send på en e-post eller bruke en nettleser til å lese nyheter. Det er synliggjort gjennom rammeverket fra Utdanningsdirektoratet. Blant annet er digital dømmekraft trukket fram som ett av fire mestringsområder i en ny definisjon av hva som er digitale ferdigheter. Det er nasjonal testing av grunnleggende ferdigheter i lesing, skriving og regning. Det å framføre muntlig skjer jevnlig i norske klasserom, og testen kommer også i form av muntlige eksamener.

En må hele tiden ha et fokus på hvordan en tester digitale ferdigheter. Det er IKT-baserte nasjonale prøver, og det er et sterkt behov for å utvikle en prøve også i digitale ferdigheter.

Internasjonale undersøkelser som PISA og mange andre styringsdokumenter understreker de utfordringene vi har ved å kunne tilby elever en relevant, motiverende og utfordrende undervisning. Det gjør alltid at en må videreutvikle politikken på området. På andre områder skapes en nasjonal IKT-politikk, som i stortingsmeldingen om digital agenda. Dette er interessant og et arbeid som bør følges.

Når det gjelder IKT i skolen, spiller Senter for IKT i utdanningen en viktig rolle, og også skolen og læreren selv. For å utstyre dagens mediebrukere og morgendagens arbeidstakere med digital kompetanse og digital dømmekraft må det sikres tilstrekkelig lærerkompetanse. Det er ikke antallet maskiner som avgjør om ungene får gode digitale ferdigheter eller ikke. Det er bruken som er viktig.

Ser vi inn i norske klasserom, er bruk, tilgang, kompetanse, forståelse og prioritering av dette feltet ulik. Teknologien gir nye muligheter. Det må vi bruke aktivt også når det er skolen og lærerne som velger arbeidsmåter.

Den aller viktigste faktoren for å kunne gi alle elever digitale ferdigheter er digitalt kompetente lærere og ledere. Digital læring handler om mer enn å lære elevene å skrive i Word, putte tall i Excel eller være for eller kanskje imot Facebook. Det er når elevene får være kreative og skapende med digitale verktøy at pedagogiske læringsmål kan nås. Og det er når digitale verktøy benyttes til å tilpasse læringen til hver enkelt elev, at mestringsfølelsen blir større og effekten av læringsarbeidet blir synlig. Det vet de mange kreative lærerne rundt om i landet.

Det må være en systematisk satsing på lærerutdanning eller etter- og videreutdanning på dette området. Jeg ser fram til statsrådens tanker om hvordan denne rollen kan ivaretas. Det er mange gode eksempler en kan trekke på.

I Sverige har de noe som heter PIM – praktisk IT- og mediekompetanse. Det består av ulike nivåer i et titrinnss opplegg og er noe veldig mange lærere er med på. Det er nå slik at flere og flere kommuner stiller krav om at lærere skal ha nådd et visst nivå i PIM for å få jobb i skolen. Det gjelder bl.a. Ängelholm kommune. Slike prosjekter er viktige læringseksempler.

De digitale læremidlene er også viktige. Det benyttes egenprodusert materiale, gratis enkeltinnhold og kjøp av digitalt innhold. I tillegg er det for videregående opplæring etablert NDLA. Digitale læremidler er en forutsetning for god læringseffekt ved bruk av digitale verktøy. Det må derfor også utvikles digitale læremidler for alle fag på alle nivå. Digitale læremidler er avgjørende for at IKT

blir en integrert del av all læring. Her har staten et stort ansvar.

I 2006 ble det bevilget 50 mill. kr til digitale læremidler. Det var fylkeskommunene som kunne søke om midlene. Alle fylker bortsett fra Oslo gikk da sammen om å etablere en nasjonal digital læringsarena. I 2007 ble det bevilget i underkant av 400 mill. kr til å sikre gratis læremidler til elever i videregående skole. En del finansieres av fylkene selv.

Skal vi lykkes med IKT i utdanningen, og elevene faktisk få digitale ferdigheter, bør en vurdere å ha også læremiddelsatsing der skolene kan vurdere tilbud fra ulike tilbydere. I dag går majoriteten av alle midler fra fylkene til digitalsatsingen i NDLA.

I år trakk Akershus fylkeskommune seg ut av ordningen. Om det er flere fylker som trekker seg ut av ordningen, vet vi ikke per dags dato, men det er veldig viktig å følge med på denne utviklingen.

Infrastruktur i form av maskiner og nett må være på plass for at lærere og elever kan få full læringseffekt. En bør vurdere en felles innsats av stat, kommune og fylkeskommune. Relativt sett er utfordringen tilgang til utstyr i grunnskolen. I videregående skole eier eller leier elevene stort sett utstyret selv. Dette må vi være klar over i det videre arbeidet.

Innkjøps- og bestillerkompetansen bør styrkes, og det må alltid sikres at det er de pedagogiske formål som styrer innkjøpene til skolen. Det er viktig at Senter for IKT i utdanningen er aktivt med i utformingen av den videre politikk.

IKT og moderne teknologi gir nye muligheter for å legge til rette for mer aktiv læring og tilpasset opplæring for elevene. Men det krever forankring av bruk hos alle tilknyttet skolen, inkludert elever, lærere, skoleledere, skoleeiere og foreldre. Det krever også at lærerne er trygge på og kompetente når det gjelder teknologien, slik at de opplever den som et nyttig supplement, og at de er i stand til å reflektere sammen med stadig mer teknologikompetente elever.

Hvordan vil statsråden legge til rette for systematisk og kompetent bruk av IKT i skolen for å styrke elevenes læring?

Presidenten: Stortingsmøtet vil nå i henhold til Stortingets beslutning tidligere i dag bli avbrutt på grunn av avdukningen av maleriet «H. M. Kong Haralds edsavleggelse» i vandrehallen.

Møtet vil bli satt igjen kl. 18.

Møtet avbrutt kl. 15.58.

Stortinget gjenopptok sine forhandlinger kl. 18.

Øyvind Korsberg hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Stortinget fortsetter behandlingen av sak nr. 8 på dagsorden nr. 17.

Statsråd Kristin Halvorsen [18:00:47]: Jeg er glad for å få lov til å snakke til Stortinget om dette temaet, som engasjerer meg sterkt. Det er mye spennende innenfor IKT-undervisning, og noe av dette vil jeg dele med dere her i dag.

Å kunne bruke digitale verktøy ble innført som en av de fem grunnleggende ferdighetene med Kunnskapsløftet i 2006. Norge var det første landet i Europa med en læreplan som koblet digitale ferdigheter med faglige mål. Dette var et svært viktig grep, som vi også ser satte tydelige spor i opplæringen.

Kunnskapsløftet førte til en vekst i interessen for IKT i skolen. Tiden elevene brukte med datamaskin i faglig sammenheng, økte klart i grunnskolen i perioden 2005–2007, for deretter å flate ut. Investeringer i utstyr, etterutdanning for lærere i IKT, bruk av IKT i fagene og opplæring i trygg bruk av IKT ble prioritert. Andelen lærere som bruker datamaskin ukentlig eller oftere, er doblet i mange fag både i barneskolen, ungdomsskolen og videregående skole siden 2005. Vi vet at det er mange skoler og kommuner som systematisk har integrert IKT i fagene.

Vi har allerede fått de første heldigitale videregående skolene. Kanskje er det bare et spørsmål om tid før vi også får heldigitale ungdomsskoler. Det er imidlertid kvaliteten mer enn kvantiteten som er avgjørende for når jeg er fornøyd med hvor godt IKT kan bli integrert i opplæringen.

Innholdet i opplæringen i skolen styres gjennom kompetansemålene i læreplanverket. Det er lagt sterk vekt på at lærerne og skolene skal ha stor frihet når det gjelder metodevalg. Det er skolenes og lærernes profesjonelle ansvar å velge innhold og arbeidsmåter som de mener vil bidra på en best mulig måte til elevenes måloppnåelse. Teknologien gir muligheter for aktivisering, konkretisering, motivering, variasjon og relevans i fagene. Dette må vi utnytte enda bedre.

Senter for IKT i utdanningen er etablert og har fått viktige oppgaver av regjeringen. Det er fordi vi har ønsket å sikre at vi har en kunnskapsbasert politikk på IKT-området, og at vi skal nå ut til sektoren med politikken. Derfor har dette senteret en pådriverrolle innenfor sitt felt. Det må være praksisnært i sin tilnærming og utforske det pedagogiske potensialet i en ny teknologi.

Jeg er fornøyd med hva senteret har oppnådd i løpet av de tre årene det har virket. For eksempel har Senter for IKT i utdanningen utviklet rundt 80 nettbaserte verktøy, veiledere, rapporter og faktaark til bruk i skolesektoren.

Senteret har ansvaret for et sentralt tiltak i stortingsmeldingen om ungdomstrinnet – Den virtuelle matematikk-skolen – altså en matteskole på nett. I dette prosjektet er målet at innovative, interaktive og nye læringsformer vil stimulere elevene til å yte mer og få bedre resultater. Pro-

sjektet skal rette seg både mot elever som trenger større utfordringer enn de får i den ordinære opplæringen, og elever som sliter med matematikk. Den virtuelle matematikk-skolen skal være et supplement til den ordinære undervisningen og har som mål å øke motivasjonen til den enkelte eleven.

Jeg var senest i går ute og så på dette. Vi har et nettverk av elever som er med på å prøve ut denne nettbaserte matematikkutdanningen for de elevene som trenger større faglige utfordringer mens de går på ungdomsskolen. Det så meget lovende og interessant ut. Det var elever som diskuterte og reflekterte rundt matematikk på et veldig høyt nivå, med en lærer plassert et sted i landet og elevgrupper fire andre steder. Når vi får dette rullet ut som et tilbud over hele landet, kommer vi i praksis til å se at her finnes det noen muligheter som er mye større enn det mange tror i dag.

Det er utrolig mange skoler og lærere som er flinke og kreative i sin bruk av IKT. Senteret må jobbe både for de skolene og lærerne som er i tet, de som henger etter, og den store massen av skoler og lærere som er i midten. Spredning av erfaringer er et nøkkelord. Derfor deltar senteret både nasjonalt og internasjonalt for å prøve ut og spre erfaringer fra banebrytende måter å jobbe på, f.eks.:

- iTEC, Innovative Technologies for an Engaging Classroom, er et fireårig prosjekt for å prøve ut større og mindre IKT-baserte undervisningsopplegg i tusen europeiske klasserom.
- Nordisk prosjekt om interaktive tavler studerer hva som skjer med lærerrollen når interaktive tavler tas i bruk.
- Rom for læring er et moderne læringsrom som et eksempel på design av læringsarenaer med bruk av IKT, der barnehager, skoler og lærerutdanninger i samarbeid med senteret utvikler og prøver ut bruk av IKT i lek, læring og undervisning.

Vi har noen klare utfordringer. For det første er det fremdeles skoler og lærere som ikke har tatt godt nok inn over seg at digitale ferdigheter er nødvendig for at elevene våre skal lykkes i samfunns- og arbeidsliv. Det viser seg at de elevene som lykkes med å bruke IKT på gode måter i skolearbeidet, er de samme elevene som lykkes i skolearbeidet generelt, og de har i hovedsak samme sosiale bakgrunn. Det betyr at lærerne må ha mer oppmerksomhet på kvalitativt god bruk av IKT for å motvirke at det oppstår nye digitale skiller.

For det andre er det en utfordring at digitale medier kan distrahere elevene. Lærerne må være tydelige ledere og ha et bevisst forhold til når, hvordan og hvorfor IKT skal brukes.

Klasseledelse er et viktig element i to store satsinger som Utdanningsdirektoratet har fått ansvaret for:

- Ungdomstrinnsstrategien, som er en skolebasert kompetanseutvikling i lesing, regning og klasseledelse
- den femårige satsingen for Bedre læringsmiljø.

Klasseledelse i klasserom med mange datamaskiner er ikke vesentlig annerledes enn et klasserom i tradisjonell forstand. Det handler om støttende relasjoner, struktur, regler, læringskultur, motivasjon og forventninger.

Vi må hjelpe lærere som er usikre i møte med teknologi, gjennom å formidle gode eksempler og praktiske tips til hvordan de kan håndtere konkrete problemstillinger.

Jeg har derfor gitt Senter for IKT i utdanningen i oppdrag å utvikle nettbaserte ressurser med praktiske tips for gode regler og rutiner i klasserom med høy teknologitettethet.

Bruk av digitale verktøy kan ikke og må ikke ses isolert fra andre grunnleggende ferdigheter som lesing, skriving, regning og muntlige ferdigheter. Bruk av digitale verktøy er mer enn tekniske ferdigheter. Krittisk og reflektert bruk er helt sentralt. Det handler også om krittisk kildebruk og hvilke konsekvenser uansvarlig bruk kan medføre. Kort sagt: god digital dømmekraft.

Jeg står fast ved at læreplanverket og innføringen av digitale ferdigheter som en grunnleggende ferdighet er et av de sterkeste virkemidlene vi har for å sikre at elevene har den kunnskapen de har behov for etter endt skolegang. I kunnskapssamfunnet trenger den enkelte å være i stand til å se sammenhenger og videreutvikle sine kunnskaper og sin kompetanse. Digitale ferdigheter vil være avgjørende for å ruste hver enkelt for framtiden.

Vurdering og vurderingsformene må også bli påvirket av læreplanverkets innhold. Digital vurdering dreier seg både om vurdering med det digitale, og vurdering av det digitale. Skolen må utvikle god praksis i begge betydningene av digital vurdering, både underveis og når standpunkt skal settes.

Vi har allerede IKT-baserte nasjonale prøver, og Utdanningsdirektoratet arbeider sammen med Senter for IKT i utdanningen for å utvikle en prøve i digitale ferdigheter.

Økende bruk av Internett i undervisningen har også medført at flere og flere etterspør bruk av Internett til eksamen. Vi har derfor igangsatt et forsøk med Internett på eksamen. Tilbakemeldingene etter det første året er positive. Jeg er veldig spent på fortsettelsen av dette, bl.a. fordi tilsvarende forsøk i Danmark viser at det har vært en katalysator for fagenes utvikling og gitt undervisningen et kvalitetsløft. De har fått mer effektiv undervisning, bedre muligheter for å utnytte flere av elevenes læringsstiler og en større forståelse av fagenes bredde og dybde.

Læreren er svært viktig for elevenes læring, også når det gjelder digitale ferdigheter. Det betyr selvfølgelig at læreren også må ha digital kompetanse. Lærers evne og initiativ til å våge å prøve seg fram er et godt utgangspunkt for vellykkede undervisningsopplegg med IKT. Læreren må forstå og kjenne til de arenaene elevene opptre på, og de mulighetene som ligger i teknologien og i de digitale verktøyene. Fagmiljøene rundt lærerutdanningene representerer en krittisk faktor fordi de har ansvaret for grunnutdanningene og samtidig står overfor det meste av etter- og videreutdanningstilbudet. Det har derfor vært viktig for meg å framheve de områdene i den nye rammeplanen og de nasjonale retningslinjene for grunnskoleutdanningene.

Det er veldig mye spennende som skjer i forhold til bruk av IKT i utdanningen. Det er ikke bare knyttet til at teknologiutviklingen går i en rasende fart, men også til hvordan vi tenker i forhold til undervisning. På dette området er det mange eksempler, som interpellanten også var

inne på, på hvordan man ved hjelp av nye teknologier kan snu måten man jobber på i klasserommet.

Karin Yrvin (A) [18:11:11]: Tusen takk for orienteringen. Jeg synes innlegget viser på en fin måte det spennende og viktige som skjer i forhold til IKT i skolen. Blant annet er det viktig å få framhevet at Norge var først ute med en læreplan som følges av faglige mål, og at dette førte til en økt tidsbruk i faget fram til 2007, selv om den nå er flatet ut. Antall lærere som bruker det ukentlig er doblet, og det er bra, og det viser hvor riktig det grepet var den gang. Det er bra at Senter for IKT i utdanningen har utviklet rundt 80 nettbaserte verktøy i veiledninger, rapporter og fakta på at de arbeider med Den virtuelle matematikkskolen. Det tror jeg også er viktig.

Det er positivt med forsøk med Internett på eksamen og at lærernes rolle har fått en så sentral plass i redegjørelsen og i politikken.

Til slutt: Jeg synes det er veldig bra at dette behovet for å ha prøver på digitale ferdigheter anerkjennes, at dette blir ivarettatt. Jeg ser fram til hvordan dette kommer til å bli, for jeg skjønner nå at det er et utviklingsarbeid på gang. Takk for en grundig og god gjennomgang.

Statsråd Kristin Halvorsen [18:12:41]: Jeg takker for denne anledningen til nettopp å ta opp dette temaet i Stortinget også, for jeg mener vi har kommet et godt stykke på vei, men vi kommer ikke lenger uten utålmodighet, som bl.a. Karin Yrvin nå er med på å bidra til i Stortinget. På dette feltet finnes det veldig mange måter man kan utvikle måten å jobbe på i undervisningen. Da tenker jeg både på barne- og ungdomstrinnet og i videregående og også i høyere utdanning. Og ikke minst når det gjelder det som interpellanten var inne på innledningsvis, nemlig hvordan man kan tenke seg omvendte klasserom, der en student eller en elev opplever en forholdsvis passiv læringssituasjon, f.eks. en forelesning der man skal følge med på hva man blir fortalt, kan man veldig raskt se for seg at dette kan skje via nett eller med andre tekniske hjelpemidler hjemme, mens det som i dag er lekser, gjøres i kollokviegrupper sammen med lærere i en undervisningssituasjon. Og sånn utvikler man jo måten å jobbe på på mange undervisningssteder, og jeg tror vi kan bruke mye mer av den aktive tiden der man faktisk har tilgang på forelesere og lærere, på en måte der man sørger for at man – hva skal man si – utforsker de impulsene man har fått, i en mer ensrettet forelesningssituasjon.

Det ligger også enormt mange muligheter i den teknologien som spill på nett, pc-spill, har blitt utviklet på, f.eks. kan mange av de repetisjonene som en del av dem som strever med matematikk, trenger, utformes på ulike måter i ulike spill. Og ingen ting er jo bedre enn om det skulle være en eller annen elev som også ble ganske hekta på dette og kan dra oss videre. På mange av måtene som spillene er lagt opp på, er det jo nettopp sånn at du kommer til et stadium og så går du videre. Det vil likne på mye av den faglige progresjonen man kan se for seg i ulike fag. Så her har vi egentlig veldig mange muligheter. Når vi utvikler dem etter hvert, kan det godt tenkes at vi kommer opp i noen

problemstillinger også, f.eks. i forhold til personvern. Man kan utmerket godt tenke seg at lærere f.eks. kan overvåke hvordan en elev går fram i et spill – noen bruker lenger tid på en oppgave og noen bruker kortere tid på en oppgave – og får opp en slags læringsprofil av en elev. Hvordan noe slikt skal lagres og hvordan lærernes tidsbruk i forhold til dette kan lagres, gir oss noen perspektiver som vi antakelig ikke er godt nok forberedt på i dag. Men livet er fullt av utfordringer, og vi kaster oss begjærlig over dem.

Marianne Aasen (A) [18:15:54]: Hvorfor IKT i utdanningen? Jeg har lyst til å stille spørsmålet fordi jeg mener svaret rett og slett er som følger: Vi oppnår de målene vi har for norsk skole i større grad enn ellers, tror jeg. Målene, bare for å minne om det, er at vi skal sikre grunnleggende ferdigheter hos alle elever, vi skal gi dem det, alle skal oppleve mestring, og vi vil hindre frafall. Derfor er det fint å lese det som Senter for IKT i utdanningen skriver på førstesiden av sin brosjyre:

«Vi arbeider for bedre læring med smart bruk av IKT.»

De jobber ikke for IKT i skolen, de jobber for bedre læring med smart bruk av IKT. Bruk av ny teknologi kan ikke være bare et mål i seg selv. Jeg mener skolen kommer til å bli langt bedre med ny teknologi, og med bruk av IKT, og en aktiv og gjennomtenkt bruk av IKT. Hvorfor det? Det er tre ulike grunner til det. Den første er at jeg tror at vi endelig kan finne en litt mer stabil og varig løsning egentlig på noe som kanskje er ganske vanskelig i skolen, og det er tilpasset opplæring til alle. Smarte hjelpemidler og smarte læremidler gjør at vi kan tilpasse oppgavene mye lettere enten til dem som tar ting faglig veldig lett, ligger langt foran klassen, eller til dem som sliter med et eller annet, og trenger mer tid. Det kan man lære å håndtere i samme klasserom på en mye enklere måte gjennom bedre læremidler som er interaktive. Det er nettopp det som er poenget.

Det andre punktet er at interaktiv læringsprosess, som egentlig er det som statsråd Kristin Halvorsen snakker om når hun viser til dataspill, er det som trigger. Det er mye mer spennende å få en respons med en gang, og det kan man normalt få når man sitter og snakker med et menneske og diskuterer et eller annet, eller har en samtale. Men med en bok kan man ikke gjøre det, for da har du en passiv ting foran deg, men gjennom data vil du kunne få svar med en gang. Når den reaksjonen er der, blir det mye mer spennende. Det er jo et paradoks. Vi kjenner alle til de urolige barna, de fryktelig urolige barna, som så sitter veldig rolig foran en datamaskin. Hvorfor gjør de det? Det er fordi det skjer noe i den datamaskinen som trigger dem. Det må vi jo spille på i skolen i stedet for å hysje på dem og si at de må sitte rolig og høre på læreren som står og messer kanskje noe som er veldig passivt, og som ikke er en interaksjon i det hele tatt. Der ligger den andre grunnen.

Den tredje grunnen er at vi endelig også, tror jeg, kan klare å kutte drastisk i byråkratiet for lærerne. Veldig mange av disse nye læreverktoylene gjør retting til noe helt annet enn det det har vært – noe helt annet! Vi kan også se til det omvendte klasserommet, som også statsråden var inne på, nemlig at man kan ha de gode foreleserne på film,

man kan ha forelesning i opptak som alle kan sitte og høre på, for så å bruke lærerressursene i klassen til å jobbe med å gi tilbakemeldinger til hver enkelt. For det er der det trengs flere lærere – opp mot den enkelte, den nære relasjonen, det å bli sett, altså at hver eneste elev opplever å bli sett og få tilbakemelding på akkurat det du selv gjør, av et annet menneske. Vi kan ikke erstatte det med maskiner. Det tror jeg er noe av det viktigste for å hindre frafall, og vi kan frigjøre masse arbeidskraft ved å gjøre det i stedet. For det er det vi egentlig har gjort med den teknologiske revolusjonen som vi lever midt oppe i nå, og som man ser i enhver bedrift og i mange offentlige etater, og rundt omkring i hele verden – arbeidskraften kan brukes på en helt annen måte enn før for teknologien gjør det mulig.

Men så er det en del utfordringer som jeg mener vi bør diskutere mer systematisk enn vi har gjort til nå, og det er ikke noen kritikk mot noen i det hele tatt. Norge har ligget langt foran på dette feltet lenge, men det er mye nytt som skjer, og ting skjer raskt. Jeg mener at vi må ha en diskusjon om når hjelpemidlet skal brukes, og når det ikke skal brukes, hvordan håndtere dette med uro i klassen, når skal vi legge vekk alle disse hjelpemidlene, og hvordan skal vi regulere det å være på Internett hele tiden. Vi må ha forskning på dette, vi må utdanne alle lærerstudentene som går på utdanningsinstitusjonene, og vi må ha etter- og videreutdanning. Personvern er nevnt. Utstyr og læremidler må oppdateres kontinuerlig, det holder ikke at når vi har kjøpt pc-er til alle, er vi i mål. Det gjelder ikke.

Så må vi ha en diskusjon rundt rollefordeling. Hva skal sentrale myndigheter gjøre, hva skal den enkelte skole bestemme, og hvilken rolle skal læremiddelprodusentene, forlagene, produktutviklerne ha? Det må også opp til diskusjon.

Mette Hanekamhaug (FrP) [18:21:12]: Først av alt ønsker jeg å takke representanten Yrvin for å velge å ta opp dette temaet i Stortinget. Digital kompetanse er en av de grunnleggende ferdighetene som vi må sørge for at dagens skoleelever får god opplæring i og kunnskap om. Norge er et av de landene i verden som bruker mest IKT i hverdagen, og da sier det seg selv at kompetanse på dette området er avgjørende for at også alle skal kunne fungere i den hverdagen.

Vi er nok alle enig i alle de positive effektene man kan få av bruken av dette i skolen og alle de fordelene dette gir i læringsmiljøet, særlig med tanke på muligheten for å tilpasse opplæringen til både de svake elevene som kan få ekstra hjelp, og de faglig sterke elevene som kan gjøre framskritt raskere, uten at det går ut over undervisningen for de andre.

Jeg ønsker også å benytte anledningen til å ta opp tre utfordringer ved bruk av IKT i hverdagen, som jeg håper vi kan drøfte videre, som statsråden kan ta med seg videre i behandlingen av dette, og som ikke har vært oppe tidligere. Det første er utfordringen i forhold til dagens oppfatning av begrepet «klasserom». Det er ikke noe negativt, men det at du mister den sosiale samhandlingen mellom elevene, er en effekt vi ikke kan ignorere. Vi vet at læring ikke bare foregår i konsentrerte og organiserte former, men læring

foregår også uoffisielt, på uorganiserte læringsplattformer. Vi ser jo f.eks. i prosjektet med Oslo Cancer Cluster viktigheten av å etablere læringsplattformer der både den formelle og den uformelle læringen kan finne sted. Utfordringen med økt bruk av digitale læremidler kan være at man mister litt av den plattformen. Hvordan skal man fortsette å ha denne samtidig som man implementerer økt bruk av digital kompetanse og digitale virkemidler i utdanningen?

Et annet moment jeg vil understreke, er behovet for ytterligere kompetanse på dette området. Vi vet at gjennomsnittsalderen på dagens lærere er ganske høy, og veldig mange av dem tok lærerutdanningen sin på den tiden da digital kompetanse, IKT og bruk av disse virkemidlene faktisk ikke var en del av lærerutdanningen i det hele tatt. Det er av avgjørende betydning at lærernes kompetanse på dette området heves fordi man i dag har flere eksempler på at elevene faktisk kan mer om bruken av disse verktøyene enn det læreren kan. Det er litt alvorlig, og det er noe man må ta med seg videre med tanke på å satse på videre- og etterutdanning av de lærerne som faktisk skal bruke dette i undervisningen. Da er det viktig å ha fokus på det at selve målet ikke er økt bruk av digitale virkemidler, men hvordan dette kan gi bedre læring for elevene.

Det siste jeg ønsker å ta opp, som en særlig appell til statsråden, er et problem knyttet til dette som ikke er tatt opp, og som gjelder lov om universell utforming. Universell utforming av digitale læringsplattformer i skolen er unntatt fra loven fordi det er et område som ikke har allmenn tilgang. Det gjør at f.eks. blinde og svaksynte elever eller deres foresatte ikke har tilgang til, eller klarer å benytte seg av, læringsplattformer som itslearning eller Fronter eller andre, og dermed blir utestengt fra en stor del av disse digitale læringsplattformene og læringshverdagen. Så dette er et moment jeg håper statsråden kan ta med seg videre framover på den måten at man kanskje legger det inn som bestillingskriterium for læringsplattformer til skolen, at det skal være et kriterium at også universell utforming skal gjelde disse områdene.

Elisabeth Aspaker (H) [18:25:19]: Takk til interpellanten for å ta opp et aktuelt tema om hvordan norsk skole best mulig skal ruste elevene i møte med et snart gjennomdigitalisert samfunn, og hvordan vi skal få til god og bedre læring.

På utgangsdøren på Flytoget står advarselen «Mind the gap». Jeg tror at vi kan sette opp den samme advarselen på dette området – «Mind the gap» – for IKT Monitor 2012 er en ny påminnelse om at kunnskapene på det digitale området er til dels sterkt varierende i norsk skole, og det samme er bruken av digitale verktøy i skolen. Vi observerer et digitalt skille i elevflokkene, og vi observerer et digitalt skille i lærerbefolkningen – det ene er kanskje et produkt av det andre.

IKT-Norge har pekt på at Norge, i motsetning til Danmark, mangler en nasjonal strategi for IKT i skolen. En slikt strategi har Høyre faktisk etterlyst flere ganger, for vi mener at det er noe som er politikk her, selv om Senter for IKT i utdanningen har en viktig oppgave i å være gjennomfører på dette området. La det være helt klart: Norske

lærere har utvilsomt et behov for kompetanseheving. Om ambisjonen er at skolen skal bidra til å utviske digitale forskjeller, kommer vi ikke utenom at vi må satse på lærerne. Vi kan ikke lenger basere oss på ildsjeler på den enkelte skole. Dette er en type basiskompetanse alle lærere må besitte, for digital kompetanse og digitale ferdigheter skal jo gjennomføres alle fag i skolen.

Som interpellanten understreker, er digitale ferdigheter grunnleggende ferdigheter på linje med bl.a. lesing, skriving og regning. Her har Norge gjennom Kunnskapsløftet faktisk vært et foregangsland. Men det holder ikke med kompetansemål om digitale ferdigheter. Spørsmålet er jo hvordan kompetansemålene realiseres i klasserommet. Elevene skal tilegne seg, behandle, produsere og bearbeide digitalt materiale, og like viktig: Elevene skal utvikle digital dømmekraft som gjør det mulig å kommunisere digitalt på en god og trygg måte.

Skolen har utvilsomt et stort potensial for bedre tilpasset opplæring. På dette området kan nettopp IKT og digitale verktøy spille en nøkkelrolle for å motivere elever til større arbeidsinnsats, og for å tilpasse opplæringen bedre til den enkelte elevs forutsetninger. Et eksempel på dette kan være norskutviklede Kikora matematikkprogram som tilbyr nivåddifferensierte oppgaver, som gir elevene fortløpende tilbakemeldinger og faktisk hint underveis der de regner feil sånn at de kan komme tilbake på rett spor. Det krever jo at vi har digitalt kompetente lærere som kan følge elevene i sånne læringsprosesser og sørge for at vi får til god undervisning.

Jeg har også hatt gleden av å besøke teknologilinjen ved Hundsund ungdomsskole, og jeg har sett hvordan elever som jobber med Ny GIV, har tatt ny teknologi i bruk. I begge tilfeller har vi opplevd elever som får tett faglig oppfølging og tilbakemelding digitalt, noe elevene selv opplever som både positivt og meningsfylt.

Tromsø kommune har nå en plan klar for hvordan digitale ferdigheter og digital kompetanse skal undervises i Tromsø-skolen fra 1.–10. årstrinn. Denne felles planen for Tromsø-skolen tas i bruk fra nyttår, og det betyr at uansett hvilken Tromsø-skole en elev starter på, vil opplæringen i digitale ferdigheter være den samme. Kommunen har også sikret Feide-pålogging for alle sine elever og lærere, og kjøper lisenser til skolen på kommunenivå, sånn at IKT-satsingen blir en fellesnevner tvers igjennom kommunen.

For å unngå en forsøksskole på IKT-området mener Høyre at det er behov for en nasjonal strategi. Vi trenger en nasjonal strategi for hvordan vi skal bygge tilstrekkelig digital kompetanse i lærerkorpset. Vi trenger en nasjonal strategi for hva slags IKT-infrastruktur skolen bør ha. Vi trenger en IKT-strategi for hvordan vi kan sikre effektiv og sikker pålogging for elever og lærere. Vi trenger en nasjonal strategi for hvordan vi skal videreutvikle pedagogikken i klasserommet og skolen sånn at vi får effekt av de digitale verktøyene vi nå tar i bruk, og vi trenger en nasjonal politikk for å stimulere til økt bruk av digitale læringsressurser. Her kan jeg vise til at f. eks. Oslo kommune nå har pålagt skolene sine at en viss prosentandel av de læremidler man kjøper, skal være digitale læremidler, nettopp for å sikre at skolen tar det i bruk, og at lærerne lærer seg å bruke det.

Jeg vil utfordre regjeringen til å tenke igjennom dette på nytt, om det ikke er slik at det faktisk er behov også for en overordnet nasjonal politikk på dette området for å sikre at vi får en skole som går mest mulig i takt når det gjelder dette.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [18:30:39]: Digital kompetanse er, som mange har sagt, en av fem grunnleggende ferdigheter i grunnskolen og videregående opplæring. Skolens læreplaner stiller derfor også krav om at IKT skal brukes i alle fag på alle trinn, og dermed av alle lærere. Men for at disse målsettingene skal manifestere seg i faktisk kunnskap hos elevene, er det, som interpellanten tar opp, nødvendig at bruk av IKT ikke bare er forankret hos elever og lærere, men også hos skoleledere, skoleeiere og foreldre.

For noen år siden, da bruk av «data» skulle introduseres i undervisningen, var det særlig investeringer i utstyr og antall elever per maskin som var temaet. Fortsatt er dekningsgrad og oppgradering av maskinvare et tema dersom vi skal nå målene våre.

Senter for IKT i utdanningen utfører, som mange har vært inne på, Monitor-kartleggingen for å undersøke den «digitale tilstanden» i skolen. Undersøkelsen er landsdekkende og baserer seg på et utvalg av skoleledere, lærere og elever på 7. trinn, 9. trinn og videregående skole trinn 2, altså Vg2.

Blant skolelederne viser det seg at IKT har høy faglig prioritet, men at det likevel ikke satses nok på oppdatert utstyr, særlig i grunnskolen. Monitor viser at halvparten av skolelederne i grunnskolen mener at skolen har tilgang til nok IKT-ressurser, mens det samme tallet for skoleledere på videregående trinn er 78 pst.

De videregående skolene prioriterer i større grad ressurser til digitale læremidler sammenlignet med skoleledere i grunnskolen og synes å ha en mer helhetlig og omfattende satsing på IKT hvis vi sammenligner.

Lærerne er positive til å bruke datamaskiner i undervisningen, men undersøkelsen viser store variasjoner mellom skoleslagene og fagene når det gjelder lærernes datamaskinbruk. Lærerne på videregående skole svarer at de bruker datamaskin på skolen i vesentlig større grad enn grunnskolelærerne. Undersøkelsen sier derimot ikke noe om læringsutbyttet eller læringseffekten av bruk av IKT i de ulike fagene.

Elevene på de utvalgte trinnene i undersøkelsen bruker i stor grad datamaskiner i læringsarbeidet, men det er som sagt store forskjeller mellom grunnskole og videregående skole.

Det er også forskjeller mellom fagene når det gjelder bruk av datamaskin. En stor andel elever på videregående skole bruker data ukentlig eller oftere i fagene norsk, engelsk og samfunnsfag, mens det er en lavere andel elever på 7. og 9. trinn som bruker datamaskin ukentlig eller oftere i disse tre fagene.

Elever og lærere opplever at kvaliteten på skolens datamaskiner ikke er egnet til alle typer fag og oppgaver. Maskinene fungerer bra til mindre maskinkrevende aktiviteter som skriving, men er ofte for trege når det kommer til programvare med film og bilder, bilderedigering og bruk av Internett.

Dersom bruken av IKT skal gi en merverdi utover det mer tradisjonelle læremidler representerer, er det absolutt et poeng at utstyr og programvare er oppdatert og tilgjengelig. Det samme gjelder oppdatering av lærere som skal bruke IKT som et effektivt verktøy. I dag hører vi ulike historier om hvordan IKT fungerer i undervisningssituasjonen. Det gir store muligheter, slik som kunnskapsministeren viste eksempler på, men jeg er neppe den eneste som har fått tilbakemeldinger på bruk av sosiale medier i undervisningssituasjonen og at det kan forstyrre undervisningen. Sosiale media og tilgjengelighet til enhver tid krever at læreren har god kompetanse og evne til å bruke IKT som verktøy når hun skal, ta den ut av bruk når det passer, og også ta i bruk sosiale medier som verktøy i undervisningssituasjonen når det passer.

Bruk av IKT i undervisningen er kommet for å bli. Det er derfor viktig at vi har godt utstyr tilgjengelig, og at lærerne har god kompetanse for å nyttiggjøre seg effektene av dette verktøyet og utvikle mulighetene videre.

Senterpartiet har tidligere tatt til orde for å se på effektene av læringsutbyttet knyttet til bruk av IKT i skolen. Jeg mener vi fortsatt ikke har god nok oversikt over dette. Hva fungerer bra, og hva er det som ikke fungerer så bra? Jeg håper Senter for IKT i utdanningen vil gå nærmere inn i disse problemstillingene i tida framover, slik at vi får best mulig bruk av IKT, med de utrolige mulighetene det gir for elevene.

Så blir det spennende å følge med på hvordan universitets- og høyskolesektoren vil følge opp denne bølgen som vil komme nedenfra, fra grunnskolen. Senest i dag tidlig kunne vi høre på radio at NTNU nå legger ut sine forelesninger på nett, men de understreker at dette muligens fører til større behov for diskusjon i grupper i etterkant. Hvordan de bruker tida i høyskolesektoren, kan endre seg fra slik det er i dag.

Aksel Hagen (SV) [18:35:48]: Jeg er IKT-frelst og fikk plutselig beskjed om å si det fra denne talerstol, sjøl om jeg ikke tilhører den riktige komiteen. Slik sett syns jeg også det er veldig flott det som her blir sagt av både statsråd og komitémedlemmer.

For det første legger komiteen veldig stor vekt på at dette er en grunnleggende ferdighet og har vært det lenge, og slik sett er det viktig å utvikle det og foredle det. For det andre er denne satsinga her også for meg et typisk eksempel på det skolen også skal være god på, nemlig læring for livet, for framtida. Den er kommunikativ, og det kommunikative er så til de grader elektronisk. Så dette er ikke bare et bidrag til å foredle og legge vekt på dette med en grunnleggende ferdighet, men det er absolutt å ta vare på skolens samfunnsmandat, læring for livet.

Tilleggs poeng som har vært framme i debatten her, er at det gir en genuin mulighet til å bli bedre på tilpasset undervisning. Det gir også en veldig god mulighet til å bryte ned skiller mellom fag. Noen av oss var på Andøya, på romforsknings-senteret der, og der fikk vi gode eksempler på hvordan en mikser rock og realfag og det kunstneriske på en veldig god og spennende måte. Dermed vil en også bidra til å få til en bedre kobling mellom skole og samfunn,

for samfunnet er mer og mer digitalt. Da må skolen også følge med på den utviklinga, og jeg tror at det er lettere å møtes nettopp ved at en har utviklet denne teknologien.

Et tilleggspoeng som ikke minst er viktig i skolefylket Oppland – og jeg tror Oppland har vært for dårlig på det området så langt – er å se på om ikke den nye teknologien kan bidra til at vi kan opprettholde en mer desentralisert skolestruktur enn det vi klarer på den ordinære måten, for å si det slik. Hvis vi ser på livslang læring og voksnes læring, ser en mer og mer at en bygger opp en infrastruktur som spiller på at folk kan få undervisning der de bor, og der de jobber rundt omkring i landet vårt. Kanskje vi i noe større grad kunne tenke på den måten også innenfor grunnskolen, og ikke minst videregående skole, slik at vi kunne opprettholde en desentralisert struktur med i utgangspunktet små enheter, men som allikevel fungerer på en slik måte at både eleven og læreren kan føle at en tilhører et større fellesskap, noe det også er store positive verdier knyttet til. For små elevmiljøer og for små læremiljøer er ikke bra, og vil mer og mer bli en negativ faktor framover, tror jeg. Men nettopp her er det lettere å bygge opp større miljøer.

Så slik sett, ære være den som setter dette på dagsordenen. Det er ikke enkelt, for det er veldig lett å skjønne at særlig lærere fort kan føle at en ikke er kompetent nok til å gjøre en god jobb inn i denne nye tida. Men da får en gjøre noe med det.

Karin Yrvin (A) [18:39:27]: Først til Elisabeth Aspaer, som tegner et bilde av at en er litt bekymret over tilstanden i skolen. Man skal alltid diskutere det som man kan gjøre noe med, men man må også ha som utgangspunkt at det gjøres utrolig mye bra. Hun henviser til Monitor-undersøkelser på IKT, som viser at situasjonen er gjennomgående god i videregående skoler. Man har tilnærmet 1:1-utstyr, og man har gode lærere. Dette skyldes en bevisst satsing fra statsråden og regjeringen de siste fire–fem årene, så det må jo være utgangspunktet for debatten.

Jeg synes det Aksel Hagen tar opp om koblingen mellom skolen og samfunnet, er utrolig interessant. Man kan jo tenke seg hvor unaturlig det egentlig er for barn i dag å begynne på skolen, komme til et skolesystem når du har hatt IKT rundt deg under hele oppveksten: lydbøker, spill, interaktivitet, sosialt samvær med andre barn med datamaskiner og tv. Egentlig handler det om at skolen skal henge med på det som barna allerede er en del av.

Til Mette Hanekamhaug: Jeg tror ikke at det at man får IKT og vender klasserommet fører til mindre sosialt samvær. Jeg tror det kommer til å føre til mer, fordi det kommer til å være såpass interessante forelesninger, såpass mye interessant å se og såpass mye man kan gjøre sammen at det ikke vil være naturlig å sitte alene og oppleve det omvendte klasserom. Du vil heller ikke sitte alene og finne løsningene i det omvendte klasserom. Du vil også kunne ha evalueringen og det du lærer, og når du kommer tilbake til skolen, vil du fortsatt kunne jobbe sammen. Så jeg ser egentlig bare mulighetene ved det, og man kan se til f.eks. spillverdenen for å se hvordan det kan løses.

Marianne Aasen tok opp hvor viktig det er å ha IKT for læringens skyld, og det er jeg helt enig i.

Det med ytterligere kompetanse hos lærerne har også blitt tatt opp. Jeg har også tro på de eldre lærerne. Selv om de ikke har vokst opp i det digitale samfunnet, er det utrolig mange nysgjerrige mennesker, som med påfyll kan gjøre en like god jobb som dem som har vokst opp i dataalderen eller IKT-verdenen.

Jeg synes statsråden bør høre på det som sies om universell utforming, for det er faktisk et veldig godt poeng fra Hanekamhaug, at noen skal være unntatt og andre skal være en del av det.

Tingelstad Wøien tok opp bl.a. den viktige rollen til skoleledere i grunnskolen. Det er det også viktig å ta med seg, sammen med det andre hun tok opp for best mulig bruk av IKT.

Statsråd Kristin Halvorsen [18:42:26]: Jeg tror at altfor mange tilnærmer seg denne debatten som om IKT bare er en annen måte å bruke bøker, penn og papir på, og ikke ser de mulighetene som ligger der for å jobbe helt annerledes på mange områder. Hvis man f.eks. frykter at et omvendt klasserom betyr at man treffes mindre og har mindre kontakt med foreleserne sine og andre studenter, mener jeg at man har misforstått helt. Å tenke det omvendte klasserom, den måten å lære på, er jo de store auditoriene med mange hundre studenter som ikke snakker sammen, men som opplever det samme. De kan for så vidt godt sitte hver for seg og oppleve akkurat det, men så kan de bruke ressursene og møteplassene i fellesskap, gjennom aktivt å gå gjennom noe av det stoffet man har fått tilgang til.

Når det gjelder interaktiv læring, spill osv., tror jeg også at vi kan se for oss noen muligheter som går langt utover bruken av IKT med den tilnærming at det bare erstatter noen av bøkene, skriveplatene og blyantene vi allerede bruker.

Vi skal ikke avskrive mennesker over 50 år. Min erfaring, både fra Twitter og Facebook, er at der er det 50-åring i hopetall, med stor grad av nysgjerrighet. De er langt mer sosiale etter Twitter og Facebook enn de var før, hvis de, selvfølgelig, bruker det med måte.

Vi skal – som representanten Yrvin var inne på – være godt fornøyd med hvor godt rustet vi er på videregående nivå, men vi skal være mye mer ambisiøse når det gjelder barneskolen og ungdomstrinnet. En veldig viktig del av den opprustningen vi gjør av ungdomstrinnet nå, måter å arbeide på, må nettopp dreie seg om å utvide horisonten for å ta i bruk mer IKT. Den måten vi nå legger opp til, f.eks. i matematikk, går nettopp på det poenget som Aksel Hagen var inne på – nemlig at elever som trenger noen spesielle faglige utfordringer, kan få dem der de er, i det miljøet de er, og ikke trenger å bevege seg fysisk fra en ungdomsskole til en videregående skole. Det gir kjempemuligheter.

De ambisjonene vi har når det gjelder barn med minoritetsbakgrunn, som kanskje har et morsmål som ikke veldig mange har, kan oppfylles ved at det gis muligheter til å holde det ved like eller utvikle det over Internett. Det gir også muligheter til å samle elever fra mange steder i landet, som da kan beholde og utvikle kompetansen sin, f.eks. i språk. Her finnes det enormt mange muligheter.

Det viktigste er at vi alle sammen tar ansvar der vi er. Lærerne må ta ansvar, lærerutdannerne må ta ansvar, IKT-

senteret har ansvar, regjeringen har ansvar, Stortinget har et ansvar, og på alle disse feltene må vi bare sørge for at vi får samarbeidet godt videre.

Presidenten: Dermed er sak nr. 8 ferdigbehandlet.

Sak nr. 9 [18:45:41]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om barn på flukt (Innst. 57 S (2012–2013), jf. Meld. St. 27 (2011–2012))

Presidenten: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten foreslå at debatten begrenses til 1 time og 10 minutter og at taletiden fordeles slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 25 minutter, Fremskrittspartiet 15 minutter, Høyre 10 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter og Venstre 5 minutter.

I tillegg foreslås det en taletid på inntil 5 minutter til hvert medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra hovedtalerne fra hver partigruppe og fire replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talarlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Lise Christoffersen (A) [18:46:51] (ordfører for saken): Barn på flukt spiller en dypt urettferdig verden. Når mennesker flykter, rammes barn hardere enn voksne. En samlet komité hilser regjeringens initiativ til en bred gjennomgang av situasjonen for disse barna velkommen.

Meldingen handler først og fremst om barn som søker beskyttelse i Norge, alene eller sammen med voksne. Men den handler også om å forebygge at barn uten beskyttelsesbehov reiser eller sendes på en farefull ferd mot Europa og Norge. Meldingen beskriver det internasjonale bildet og omfanget av barn på flukt. Den beskriver overgrep underveis, at noen bare forsvinner, kyniske menneskesmuglere og menneskehandlere, Norges internasjonale arbeid for barn behandles også, herunder å forbedre forholdene i land barn flykter fra, og vår støtte til organisasjoner som arbeider for barns beskyttelse globalt. Et eget kapittel vies barn i flyktningleirer.

Det er de barna som kommer til Norge og søker beskyttelse, som engasjerer mest i den offentlige debatten her hjemme. Internasjonale konvensjoner og avtaler fordeles ansvaret for å gi beskyttelse. Vi har tidligere behandlet en melding om migrasjon i et europeisk perspektiv. Et samlet storting ønsket da en harmonisering av regelverk og felles minstestandarder for behandling av asylsøknader og asylsøkere. Det er viktig, ikke minst for barnas del.

Cirka 10 000 mennesker søker asyl i Norge hvert år,

men tallet har variert mye, med en foreløpig topp i 2009 på litt over 17 000 søkere. I fjor kom det 9 053. Likevel er andelen barn ganske stabil på rundt 30 pst. Flere barn kommer sammen med voksne enn alene. Rundt 70 pst. av de enslige barna får opphold. For medfølgende barn er andelen omtrent halvparten av dette.

Barn med behov for beskyttelse får status som flyktninger og opphold i Norge. Men mange kommer også uten beskyttelsesbehov, i håp om å skaffe seg en bedre framtid. Noen av dem får opphold på grunnlag av sterke menneskelige hensyn, men det er relativt få. Den offentlige debatten om barn på flukt dreier seg ofte om de barna som verken har krav på beskyttelse og heller ikke får opphold på humanitært grunnlag.

Komiteen arrangerte høring i saken, som ledd i sin behandling av meldingen. Tolv instanser meldte seg – først og fremst frivillige organisasjoner som jobber med barn, men også andre. Vi fikk mange innspill og konkrete forslag, som er listet opp og kommentert i vår innstilling. Her, som i de øvrige merknadene fra komiteen, går det fram at det er relativt bred enighet i Stortinget om regjeringens politikk på området, men at det er noen nyanser som spenner fra ønsket om en litt strammere linje til ønsket om en tydeliggjøring og en viss oppmykning av regelverket i form av forskriftsendringer. Noe av dette er konkretisert i form av sju mindretallsforslag, ett fra Høyre og seks fra Kristelig Folkeparti. Jeg forutsetter at de selv tar opp og begrunner sine forslag.

På ti minutter blir det ikke tid til å ta opp alle temaene i meldingen og fra høringen, men andre talere vil gå nærmere inn på noen av dem.

Jeg vil bruke litt tid på temaet lengeværende barn, som altså er sterkt framme i den offentlige debatten. Det er saker der barn og/eller foreldre ikke får beskyttelse etter internasjonale konvensjoner. Da gjøres en ny vurdering av om de likevel får bli på grunn av sterke menneskelige hensyn. Barnets beste veies da mot innvandringsregulerende hensyn, og noen flere får bli. Barnets beste, som ett av flere grunnleggende hensyn, blir da utslagsgivende. Når også denne avveiningen gir avslag, kan problemet lengeværende barn oppstå, men ikke alltid. Noen retter seg etter vedtaket og returnerer frivillig innen fristen. De har tilgang til relativt gode returprogrammer, som i meldingen også foreslås styrket med 10 000 kr per barn. I fjor returnerte over 300 barn frivillig, nesten alle i følge med voksne. Omtrent det dobbelte antallet ble tvangsreturnert – ca. en fjerdedel av dem var enslige mindreårige. De fleste av dem ble returnert til et annet europeisk land.

Både barn og voksne plikter å dra når endelig avslag foreligger. Noen ytterst få kan ikke returnere frivillig, men de får bli. Andre, som ikke reiser frivillig, skal i utgangspunktet uttransporteres, men det er ofte vanskelig. Det kan være kapasitetsproblemer i politiet, noen land nekter å ta imot egne borgere på tvangsretur, noen søkere unndrar seg retur, går i skjul eller nekter å samarbeide om å klarlegge sin identitet.

Resultatet er at noen barn blir boende lenge i Norge, uten oppholdstillatelse. Noen er født i Norge etter at foreldrene kom hit. Dette er de lengeværende barna. De er,

eller blir, norske i sinn og skinn. Antallet anslås til rundt 450, alt etter hva en regner som lengeværende.

I 2007 innførte regjeringen en bestemmelse, § 8-5 i utlendingsforskriften, om at barns tilknytning til Norge skal tillegges særlig vekt ved vurderingen av når oppholdstillatelse bør gis på grunnlag av sterke menneskelige hensyn. I Stortingets behandling av ny utlendingslov, som trådte i kraft 1. januar 2010, understreket flertallet at jo større betydning avgjørelsen har for barnet, desto mer skal det til for å legge vekt på innvandringspolitiske hensyn, og hensynet til barnets beste vil i visse sammenhenger være så tungtveiende at det ikke er adgang til å legge avgjørende vekt på andre hensyn. I 2011 vedtok regjeringen nok en endring i utlendingsforskriften, som presiserer at hensyn som gjelder barn, skal framgå særskilt av vedtakene.

I Stortingets høring mente flere av organisasjonene at det var vanskelig å se av vedtakene hvordan barnets beste var veid mot andre hensyn. Komiteen har derfor valgt å understreke betydningen av at vedtakene utformes på en måte som gjør beslutningene etterprøvbare. Organisasjonene ba også om en tydeligere presisering av hvilke faktorer som skal inngå i barnets beste-vurderingene, og at en tydeliggjøring av forventet praksis, ifølge dem, bør skje i form av en forskriftsbestemmelse som sier hvordan barnets beste skal vurderes, og hvilken vekt dette hensynet skal tillegges.

Komiteens flertall mener, som regjeringen, at gjeldende regelverk egentlig er bra nok, men at det på bakgrunn av praksis er behov for en presisering. I meldingen slås det fast at senere tids praksis i UNE tyder på at det i en del saker legges mer vekt på innvandringsregulerende hensyn enn hva som er forutsatt i regelverket. Samtidig framstår praksis som lite entydig. Alle saker skal vurderes individuelt, men det skal ses hen til om barnet har gått i barnehage/skole, om barnet snakker norsk, deltar i fritidsaktiviteter, er særlig tilknyttet det norske samfunnet, bl.a. gjennom fritidsaktiviteter, språk og venner. Oppholdstid som asylsøker teller med. Det skal også oppholdstid etter endelig vedtak gjøre. UNE velger i dag å se bort fra dette siste. Oversatt frist er mindre tungtveiende enn aktiv motarbeidelse av retur, brudd på straffeloven m.m. Det presiseres imidlertid at på et tidspunkt vil hensynet til barnets beste uansett måtte gå foran andre hensyn. Helseproblemer, behandlingsmuligheter i hjemlandet, barns behov for stabilitet og ro, omsorgssituasjonen ved retur, menneskehandel og fare for kjønnslemlestelse er også momenter som nevnes, og som skal med i vurderingene.

Meldingen og Stortingets behandling er å betrakte som et etterarbeid til den nye utlendingsloven, der lovgivers intensjoner klargjøres og presiseres. Det forutsettes at utlendingsmyndighetene retter seg etter det. Praksis skal heretter gjennomgås med jevne mellomrom. Den første gjennomgangen får vi sommeren 2013.

Men det viktigste – uansett – må likevel være å hindre at barn havner i et slikt vakuum, som mange av de lengeværende barna gjør. Det gjør vi best gjennom raskere saksbehandling, herunder har jeg lyst til å nevne den nye 15 måneders saksbehandlingsfristen i UNE, som nå har vært på høring, samt raskere retur. Alle disse tiltakene får vi også muligheten til å diskutere videre i forbindelse med behand-

lingen av budsjettet for 2013, for regjeringen følger altså opp det som står i meldingen, med konkrete handlinger og bevilgninger.

Presidenten: Det blir åpnet for replikkordskifte.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [18:56:25]: Når det gjelder lengeboende barn, ønsker regjeringen gjennom denne meldingen å sende noen signaler til UNE som handler om at praksisen er blitt tolket for strengt, og at forvaltningen har lagt seg på en praksis som ikke er i henhold til det Stortinget vedtok i 2007.

Mitt spørsmål til representanten Lise Christoffersen er: Er det forvaltningen som har styrt norsk politikk siden 2007? Er det ikke en fallitterklæring fra politikken side, hvis det er slik at regjeringen virkelig mener at forvaltningen nærmest lever sitt eget liv og skaper sin egen politikk? Mener virkelig representanten Lise Christoffersen at det er dette som er tilfellet?

Lise Christoffersen (A) [18:57:27]: Nå er det jo sånn at Stortinget har ansvaret for å gi lover og regler. Vi er ikke utøvende. Den utøvende myndighet har regjeringen. Forvaltningen er satt til å ivareta dette, og det er jo sånn med alle lover og regler at det ligger inne et visst rom for skjønn og fortolkning. Det rommet for skjønn og fortolkning ivaretas av forvaltningen eller av domstolene. Hvis vi ser – som i dette tilfellet – at praksis ikke ligger der vi har forutsatt, er det vår rolle som lovgiver å presisere hvor vi ønsker at praksis skal ligge. Som jeg sa i innlegget mitt, er denne meldingen og denne debatten å anse som et etterarbeid. Det betyr jo at vi som politikere tar igjen det rommet. Norge styres av folkevalgte, og det er vår plikt å si fra hvis praksis ikke ligger der vi har forutsatt at den skal ligge.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [18:58:38]: Som representanten nevnte i sitt innlegg, er det en del enslige mindreårige som legger ut på en reise fra fremmede land, gjennom Europa og til Norge. Det er viktig at vi prøver å hindre at de legger ut på en sånn reise, for vi vet at det kan skje mye med mindreårige på en så lang tur.

Hva mener representanten er den beste motivasjonen for å hindre at mindreårige legger ut på en slik reise?

Lise Christoffersen (A) [18:59:13]: Det mener undertegnede er at vi fører en human, rettssikker og konsekvent asylpolitikk. Det illustreres veldig tydelig gjennom det som skjedde etter innstrammingene i 2009. I 2009 kom det 2 500 enslige mindreårige asylsøkere til Norge. I fjor kom det – hvis jeg husker rett – 853, så det er tydelig at de signalene er mottatt. Norge er ikke like attraktivt å reise til, og vi ser at innvilgelsesprosenten går opp. Det tyder på at det er en del som ikke har behov for beskyttelse, som nå ikke kommer til Norge.

På den annen side vet vi ikke så veldig mye om det fører til at de heller reiser til andre europeiske land. Derfor har vi i merknadene også bedt om å få tall som viser utviklingen i Europa som helhet.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [19:00:37]: Jeg vil først takke saksordføreren for en god faktabeskrivelse av saken. Som også saksordføreren var inne på, er det forholdsvis stor enighet rundt de fleste prinsipper når det gjelder meldingen Barn på flukt.

Vi er alle enige om at barn er en særlig sårbar gruppe, og spesielt barn som er i en fluktsituasjon. Det er også interessant å stille seg spørsmålet i denne sammenheng: Hva er et barn egentlig? Barn blir ofte definert til å være enhver som er under 18 år. Dette innebærer da tenåringer, eller – rettere sagt – ungdom som omtales som barn. De fleste ungdommer jeg kjenner, ville bli mektig provosert om jeg tiltalte dem som barn – selv om de langt fra er å betrakte som voksne.

Alder kan være mye, og vitenskapen opererer med flere aldre enn den rent kronologiske alder, dvs. hvor mange år vi har levd. Mental alder indikerer modenhetsnivå, og fysisk alder sier noe om menneskets fysiske utviklingsnivå.

Mange av dem som omtales som barn i innvandringspolitisk sammenheng, viser en fysisk og mental modenhet som skulle tilsi voksen alder. En annen utfordring vi har, er asylsøkernes reelle alder i forhold til det som opplyses av vedkommende selv. Dette er forhold som en må ta i betraktning når Barn på flukt skal debatteres.

I Meld. St. 27 for 2011–2012 deles barn på flukt inn i to hovedgrupper. Den ene gruppen er barn som følger med voksne som søker asyl i Norge. For meg er det naturlig at barn følger med voksne. Dermed vil ikke familier splittes uansett utfallet av en asylsøknad. Akkurat dette er i liten grad omstridt, men noen mener at lang oppholdstid i Norge burde gi rett til oppholdstillatelse, noe som er en oppfatning som undertegnede ikke deler.

Det er alltid en grunn til at behandlingen av en asylsøknad tar lang tid. Den vanligste årsaken er at det er gitt uklare eller feil opplysninger som det kan ta lang tid å finne ut av. Jeg ser ingen grunn til at dette skal premieres. Det er derfor viktig at tiltak for å redusere saksbehandlingstiden iverksettes. Ingen, verken asylsøkere eller det norske samfunnet, er tjent med lang saksbehandlingstid. Blir de værende, selv om de blir værende ulovlig, opparbeider de seg tilknytning, som igjen brukes som argument i nye begjæringer. Dette mener undertegnede blir feil. Jeg ser heller ingen grunn til at det skal premieres at en ikke vil rette seg etter lovlig fattede vedtak fra de riktige instanser, og at en istedenfor å returnere til hjemlandet som forutsatt, velger å trenere vedtaket ved å inngi stadig nye begjæringer om omgjøring.

Den andre gruppen er de enslige mindreårige asylsøkerne. Jeg har litt liten tro på at alle enslige mindreårige asylsøkere faktisk er enslige. Dette tror jeg kun er et forsvinnende lite mindretall. Tvert imot demonstrerer vel så vel det faktum at de har reist til Norge, og det faktum at de søker om asyl, nettopp at de har et sosialt nettverk.

I Meld. St. 27 er det ikke publisert noen statistikk over opphavsland til de enslige mindreårige asylsøkerne, men land som Afghanistan er nevnt, likeledes Irak. Det refereres også til Afrikas Horn – som vel må være en omskri-

ving for Somalia. Noe som kjennetegner disse tre landene, er et relativt lavt lønnsnivå i tillegg til stor arbeidsledighet. Det er lite sannsynlig at en ung asylsøker fra noen av disse landene selv har klart å finansiere reisen til Norge. Det betyr at noen andre enn asylsøkeren selv har betalt reisen for denne ungdommen eller dette barnet. Dette viser også at asylsøkeren har et nettverk, i hvert fall i hjemlandet, og i mange tilfeller også i Norge. Men det viser også at noen prøver å utnytte situasjonen til mindreårige asylsøkere eller mindreårige fra land som ikke har det så godt som vi har i Norge. Det er altså noen som tjener penger på å utnytte barn i dette tilfellet også. Ut fra det er det ikke helt overensstemmende med de faktiske forhold når asylsøkeren betegnes som enslig. Nettverket er der, selv om det da er et kriminelt nettverk.

I mange tilfeller er det tvil om både alder og identitet. Begge disse forhold taler i asylsøkerens disfavør. Det er berettiget å stille spørsmål om hva som er de reelle grunnene til at asylsøkeren ikke ønsker å framstå med sin rette identitet. Det gjelder voksne asylsøkere, men det gjelder selvfølgelig også mindreårige.

Jeg har registrert at det har kommet kritikk mot fysisk testing av alder, men mye tyder på at de røntgenundersøkelser som i dag foretas av tenner og håndledd, er gode nok. Jeg merker meg at antallet asylsøknader fra enslige mindreårige gikk påfallende mye ned etter at tester konsekvent ble gjennomført. Jeg vil konkludere med at grundige tester for å avdekke alder må opprettholdes, samtidig som søknader fra gruppen enslige mindreårige asylsøkere må prioriteres, og de må prioriteres høyt.

Det er viktig at de som får avslag, returneres raskest mulig. En bosituasjon, en oppholdssituasjon, i et asylmottak er ikke bra – og i hvert fall ikke for ungdom. Samtidig må en ha streng praksis når det gjelder innvilgelse av eller avslag på asylsøknader. Det som er minst like viktig, er at når en asylsøknad er innvilget, må en få komme raskt ut i en normal bosituasjon i en kommune.

Jeg har forståelse for at kommuner vegrer seg for å ta imot asylsøkere – eller rettere sagt tidligere asylsøkere som har fått opphold – når en ser hvordan økonomien for disse kommunene er, og hva slags økonomi som følger med dem som har fått oppholdstillatelse. Det er viktig spesielt, som jeg sa, for barn å komme i en normal bosituasjon, men det er også viktig at de får en bosituasjon som er så god som overhodet mulig i de kommunene de kommer til.

Det har også vært mye prat om barns beste og hva som er barns beste i en situasjon for asylsøkere. Det er noen som bruker argumentet om at barns beste alltid vil være å få innvilget sin søknad. Det kan sikkert være riktig. Når en tar i betraktning hvilke land de kommer fra, vil det alltid være bedre i Norge enn i det landet de kommer fra. Men etter min mening er barns beste å få være nær sin egen familie, være nær sine foreldre, så fremt disse ikke misbruker barna. Det er alltid barns beste, og derfor bør en også søke å nå det målet om at foreldre og barn i størst mulig grad skal være sammen, slik at en ikke skiller dem.

Som sagt vil det alltid være best i Norge. Men jeg tror at barn alltid vil ha det best sammen med sine foreldre, og

jeg tror at en må legge det til grunn når det gjelder både innvilgelse og avslag av asylsøknader der barn er involvert.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Lise Christoffersen (A) [19:08:26]: Nå har vi nettopp hørt et innlegg av Venstres foretrukne samarbeidspartner i asyl- og flyktningpolitikken.

Jeg må si at jeg kjente Fremskrittspartiet bedre igjen i det innlegget jeg hørte nå, enn f.eks. i et oppslag i Kommunal Rapport 7. mars i år, da Fremskrittspartiets Morten Ørsal Johansen sa at de 450 lengeværende barna må få sin asylsøknad behandlet på nytt. To måneder senere gikk representanten Ketil Solvik-Olsen ut og åpnet for å vurdere amnesti til personer uten lovlig opphold og til barnefamilier der barna har vokst opp i Norge.

Jeg lurar på om representanten Ørsal Johansen kan gi en forklaring på det spriket i oppfatninger. Er det sann at Fremskrittspartiet bevisst velger å si én ting i offentligheten og gjøre noe annet i denne salen?

Morten Ørsal Johansen (FrP) [19:09:24]: Jeg registrerte også oppslaget i de forskjellige medier i så måte, der jeg uttrykte til vedkommende journalist – jeg husker ikke hvilket medium det var – at for en del av de barna som har fått sin søknad avslått, har det oppstått en del nye situasjoner – en del nye momenter er kommet inn – og disse bør få behandlet sin søknad på nytt. Jeg har aldri uttrykt noe ønske om at alle 450 barna skulle få sin søknad behandlet på nytt.

Lars Egeland (SV) [19:10:07]: Det er jo sann at unger, akkurat som voksne, har forskjellig mental modenhet – og for så vidt fysisk modenhet. Sann er det med norske unger og norske voksne, og sann vil det sikkert være med utenlandske. Det er selvfølgelig. Likevel opererer man med en aldersgrense for når man definerer at man går over fra å være barn til voksen.

Representanten Ørsal Johansen brukte mye tid på mindreårige asylsøkeres modenhet i sitt innlegg. Jeg ble litt overrasket over det og lurar på hva formålet var. Tenker han seg at vi skal operere med andre definisjoner for når utenlandske barn er voksne, enn det vi gjør for norske barn?

Morten Ørsal Johansen (FrP) [19:10:58]: Nei.

Heidi Greni (Sp) [19:11:12]: Representanten sier det er stor enighet om de fleste prinsippene her. Der det kan skje er minst enighet, er innad i Fremskrittspartiet og i de avisoppslagene som representanten selv har. I Klassekampen 16. januar står det at Fremskrittspartiet mener barn med tilknytning i riket må få bli, underforstått: Vi har en for streng asylpolitikk. Representanten støtter at en returnekter må få bli. Det er Adrian Xhela som omtales.

Den 1. juni sier Fremskrittspartiet at regjeringen belønner dem som skyver ungene framfor seg, loven er til for å følges. Ergo har vi en innvandringspolitikk som er for liberal.

Hva mener Fremskrittspartiet og representanten Morten Ørsal Johansen i dag? Kan vi forvente at det standpunktet de har i dag, vil stå seg framover, eller er det slik at en eventuell liberalisering bare skal gjelde den omtalte Adrian Xhela, og i tilfelle hvorfor?

Morten Ørsal Johansen (FrP) [19:12:20]: Nå vet jeg ikke hvem representanten refererte til. Fremskrittspartiet har en fastlagt asyl-, innvandrings- og integreringspolitikk. Vi har også personer i vårt parti som har forskjellige oppfatninger om politikken, på samme måte som det er i Senterpartiet, i Arbeiderpartiet og til dels også i SV. Vi har vår fastlagte politikk. Den vil vi fortsatt stå på. Det er ingen tvil om hvor vi står i asylpolitikken. Vi vil ha en streng og rettferdig asylpolitikk, men vi vil også ha en faktabasert asyl- og innvandringspolitikk.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Trond Helleland (H) [19:13:22]: Først takk til saksordfører Lise Christoffersen, som på vanlig vis har gjort en svært grundig jobb.

Årsakene til at barn forlater hjemlandet for å søke om beskyttelse, er flere. Noen barn og barnefamilier forlater hjemlandet av økonomiske og sosiale årsaker, uten et reelt behov for beskyttelse etter internasjonale konvensjoner. De skal i utgangspunktet ha avslag på sin søknad om opphold i Norge og returnere, men sterke menneskelige hensyn kan likevel tale for at de får bli. Samtidig må det være et mål at praksis ikke inviterer til at andre – og særlig barn – uten beskyttelsesbehov legger ut på en farefull ferd til Norge.

I vedtak fattet i perioden 2005–2011 fikk ca. 60 pst. av barna innvilget opphold i Norge. Andelen innvilgelser var henholdsvis 50 pst. for medfølgende barn og 82 pst. for enslige mindreårige. Etter at ny utlendingslov trådte i kraft 1. januar 2010, har innvilgelsesprosenten for medfølgende barn vært om lag 34 pst. og mellom 70 og 75 pst. for enslige mindreårige. Stortingsmeldingen viser at andelen innvilgede oppholdstillatelser er høyest for enslige barn og høyere for voksne med barn enn voksne uten barn. Slike tall kan skyldes at terskelen for opphold ut fra sterke menneskelige hensyn er lavere for barn enn for voksne, og at hensynet til barnets beste har fått gjennomslag i en del saker, selv om det i utgangspunktet ikke foreligger et behov for beskyttelse etter internasjonale regler. Samtidig indikerer den høye andelen enslige mindreårige som innvilges beskyttelse, at barnespesifikke forhold tillegges vekt i beskyttelsesvurderingen.

I perioden 2005–2011 ble det i samarbeid med International Organization for Migration, IOM, gjennomført 944 frivillige returer av barn, der nesten alle var medfølgende barn. I perioden 2009–2011 er 1 780 barn blitt uttransportert av Politiets utlendingsenhet, hvorav 1 460 var medfølgende barn. 319 av de uttransporterte hadde oppgitt å være enslige mindreårige ved ankomst til Norge. Et flertall av de sistnevnte ble returnert i henhold til Dublin II-forordningen, og hovedtyngden av dem var registrert som over 18 år i det europeiske landet de ble returnert til. I 2010

ble fem enslige mindreårige tvangsreturnert til hjemlandet etter realitetsbehandling av asylsaken i Norge.

Høyre verdsetter det brede engasjementet for barn som ikke får innvilget opphold i Norge, som vi har sett fra enkeltpersoner og frivillige organisasjoner. Dette er viktige bidrag i den løpende vurderingen av om norsk regelverk og praksis er i samsvar med nasjonale mål og internasjonale forpliktelser når det gjelder barns rettigheter.

Barn på flukt er et omfattende tema. Meldingen omfatter alle barn som søker beskyttelse i Norge, ikke bare flyktninger i rettslig forstand. Den drøfter forhold fram til søknad om beskyttelse, barnas situasjon mens søknaden behandles, regelverk, praksis og situasjonen for dem som får avslag. Med unntak av foreldres rett til familiegjenforening med barn i Norge og situasjonen for barn med begrenset oppholdstillatelse drøfter meldingen ikke tema knyttet til bosetting og integrering. Men nå har jo Stortinget fått integreringsmeldingen til behandling, og der vil disses situasjon også bli behørig belyst.

Stortingets har også tidligere behandlet saker som går på dette, bl.a. Meld. St. nr. 9 for 2009–2010 om norsk flyktning- og migrasjonspolitikk i et europeisk perspektiv. Vi understreket da at norsk flyktning- og migrasjonspolitikk bestemmes av norske politiske myndigheter i overensstemmelse med Norges internasjonale forpliktelser og avtaler, at det for å nå regjeringens overordnede mål om en human, solidarisk og rettssikker asyl- og flyktningpolitikk er nødvendig med et tettere samarbeid med andre europeiske land gjennom harmonisering av lover og regler, men at dette ikke begrenser vår frihet til å vedta nasjonale standarder.

I den offentlige debatten om barn på flukt er det særlig situasjonen for lengeværende barn som har vært i fokus. Et viktig element i denne debatten har vært hvordan den forpliktelsen Norge har etter FNs barnekonvensjon om at barns beste skal være et grunnleggende hensyn i alle typer saker som omhandler barn, bør forstås og praktiseres i behandlingen av asylsøknader som omfatter barn. Denne problemstillingen er særlig aktuell i forbindelse med omgjøringsbegjæring.

Ved framleggelse av stortingsmeldingen om barn på flukt ble det påpekt at lovgivers hensikt ikke fullt ut ivaretas gjennom dagens praksis. Komiteen har ved sitt arbeid tydeliggjort forventninger til UNEs behandling av disse vanskelige sakene.

Høyre viser imidlertid til at det er ulike oppfatninger av om dagens forskrifter ivaretar barns beste på en tilstrekkelig god måte. Vi deler regjeringens oppfatning om at det først og fremst er behov for en tydeliggjøring. Vi vil imidlertid peke på at det i spesielle tilfeller kan være behov for raskt å endre kurs. Derfor har regjeringen en adgang til gjennom instruks å be UDI endre praksis i prinsipielle spørsmål.

Vi ønsker derfor å fremme forslag om at også UNE kan instrueres av regjeringen. Dette har vi også tatt opp før.

Høyre ønsker en streng, men rettferdig asylpolitikk. Derfor støtter vi opp om regjeringens linje i forbindelse med stortingsmeldingen om barn på flukt.

Jeg tar opp Høyres forslag.

Presidenten: Representanten Trond Helleland har tatt opp det forslaget han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Ingalill Olsen (A) [19:18:40]: Regjeringen er for en human, solidarisk og rettssikker asyl- og flyktningpolitikk og en styrt innvandringspolitikk. De tre partiene Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, som har ambisjoner om å styre sammen, spriker på dette området. Det er stor tilslutning fra Høyre til hovedtrekkene i meldingen, noe som gjenspeiles i merknadene som også Helleland var inne på i sitt innlegg.

Fremskrittspartiet ønsker å stramme inn asyl- og innvandringspolitikken, jf. Ørsal Johansens innlegg. Kristelig Folkeparti viser gjennom sine merknader at de ønsker en kraftig liberalisering på dette feltet. Det vil derfor være interessant å få vite hva slags asylpolitikk representanten Helleland mener det blir av så ulike syn ved et eventuelt regjeringsskifte. Blir asylpolitikken liberalisert? Vil det bli innstramming i asylpolitikken, eller vil politikken bli omtrent som den den rød-grønne regjeringen fører?

Trond Helleland (H) [19:19:39]: I mitt innlegg redegjorde jeg for Høyres syn, og Høyres syn er sammenfallende med regjeringens syn. Vi er godt fornøyd med den kursen regjeringen har lagt seg på i asyl- og innvandringspolitikken – en streng, men rettferdig asylpolitikk.

Så er det sånn at ulike partier har ulike primærstandpunkt. Det litt spesielle i denne situasjonen er jo at det partiet som ofte har gått høyest på banen i de paneldebattene jeg har deltatt i, og særlig da komitélederen het Heikki Holmås, er SV. SV har ved gjentatte anledninger lagt opp til at Stortingsmeldingen om barn på flukt skulle medføre en kraftig liberalisering, at den skulle gi opphold for lengeværende barn, osv. Praksis eller resultatet ser vi i dag: Regjeringen står fast på en streng, men rettferdig asylpolitikk, og jeg er ganske overbevist om at hvis det blir et regjeringsskifte, vil også de partiene som inngår i en ny regjering, uten at vi vet hvem det er i dag, kunne enes om en slik politikk.

Ingalill Olsen (A) [19:20:46]: Helleland har gått gjennom hva vi kommer til å få – hvis vi får en ny regjering – og de mulige kompromiss som kommer på dette området. Men mener representanten Helleland at det vil bli vanskelig å samle dette synet? Vil det bare bli en ren videreføring av den rød-grønne regjeringens politikk, eller er det nødvendig med en ny politikk på dette området? Det høres jo ikke sånn ut.

Trond Helleland (H) [19:21:20]: Verden er i stadig endring, så hva en eventuelt ny regjering skal utforme av politikk, er jo avhengig av omgivelsene rundt oss. Det kan skje store endringer i verden – krig, elendighet, flukt, osv., men jeg tror hovedlinjene i norsk asylpolitikk vil ligge fast. Begrunnelsen for det er jo at hvis en ser seg rundt i denne salen, ser en at 80–90 pst. av Stortinget slutter opp om den politikken som nå er lagt til grunn. Men jeg er ikke noe bekymret for at dette skal bli et vanskelig tema, for når jeg ser

at SV og Arbeiderpartiet, som egentlig er motpoler i dette spørsmålet, så greit er blitt enige – jeg regner med at det ikke har vært noe diskusjon på kammeret heller, man er faktisk enig om dette – så regner jeg med at det skal gå an å få til det også i en borgerlig regjering.

Aksel Hagen (SV) [19:22:17]: Ros og et spørsmål. Rosen går på dette: Representanten åpnet med at det er viktig å ha en praksis som ikke inviterer til at folk legger ut på flukt, eller at unger legger ut på flukt. Da er det fint at Høyre har sluttet seg til merknaden om at vi faktisk ikke vet om det fungerer på den måten – det står på side 15, øverst i første spalte. Jeg regner med at Høyre står fast ved det fortsatt.

Spørsmålet mitt er: Hvilke tanker gjør Høyre sentralt seg om det store lokalpolitiske engasjementet som ikke minst mange Høyre-ordførere har i ulike saker rundt omkring, bl.a. ordføreren i Bergen? I en tidligere boligdebatt i dag la Høyre veldig vekt på at vettet stort sett befant seg på kommunenivå og ikke på nasjonalt nivå.

Trond Helleland (H) [19:23:05]: Det er vel litt forskjell på reguleringssaker og det som avgjøres lokalt, og en nasjonal politikk som angår asyl- og innvandringspolitikk. Det er tross alt et av de kjerneområdene som Høyre alltid har ment skal tilligge staten, nemlig politimyndighet og justismyndighet.

Når det er sagt, er jeg veldig glad for at det er et stort engasjement hos våre folkevalgte – det sa jeg også i mitt innlegg – at det er et stort engasjement hos enkeltpersoner, organisasjoner og for så vidt også i alle politiske partier. Jeg tror også at jeg kan regne opp noen SV-ere som har gått i bresjen for standpunkter som går på tvers av det regjeringen inntar når det gjelder asylpolitikken. Det er helt greit å leve med, men det er tross alt Stortinget som har det endelige ordet i denne saken, og Stortinget må ha en konsekvent linje. Det er veldig lett å la seg rive med av enkeltskjebner, det gjør alle, også jeg. Men hvis en allikevel skal veie for og imot, må en finne en balansegang, og den balansegangen mener jeg at vi har funnet godt med denne stortingsmeldingen, noe også Aksel Hagen er enig i.

Presidenten: Dermed er replikkordskiftet omme.

Aksel Hagen (SV) [19:24:35] (komiteens leder): Takk til saksordføreren for svært solid arbeid, til storfraksjonen for krevende og viktige debatter og til komiteen for en ryddig prosess. Det er altså Meld. St. 27 for 2011–2012, Barn på flukt, vi diskuterer i dag. For oss i SV er dette faktisk en merkedag, for meldinga tar opp veldig sentrale problemstillinger knyttet til barn på flukt og slår fast at det er behov for endringer.

Hovedbudskapet i meldinga er at hensynet til barnas beste skal tillegges større vekt. Å sikre barn grunnleggende rettigheter i Norge er et viktig politisk mål for regjeringa, og det er i tråd med Norges internasjonale forpliktelser, som bl.a. følger av Barnekonvensjonen. Det er også – og det er godt å legge merke til – helt i tråd med hovedbudskapet fra samtlige høringsinstanser. Jeg vil benyt-

te anledningen til å trekke fram særlig seks viktige poeng i meldinga.

For det første slår meldinga uttrykkelig fast at hensynet til barnas beste skal være et grunnleggende hensyn i utlendingsforvaltningas vurderinger av om det skal gis opphold på humanitært grunnlag. Barns tilknytning til Norge skal særlig vektlegges i den vurderinga, står det på side 51, og kapittel 6 inneholder vurderinger, refleksjoner eller betraktninger omkring hva dette skal innebære og bety i praksis.

For det andre påpekes det i meldinga at Utlendingsnemndas – dvs. UNEs – praksis har blitt gradvis strengere, og regjeringa slår fast at UNE i en del saker har lagt for mye vekt på innvandringsregulerende hensyn.

Dette er etter min mening stortingsmelding på sitt beste. En setter søkelys på praksis og konkluderer med at praksis må bedres, og den peker på hvordan den skal bedres.

For det tredje stadfester meldinga at ulovlig opphold er et mindre tungtveiende innvandringsregulerende hensyn. Dette betyr at det er mindre rom fra nå av for å avslå søknader på bakgrunn av ulovlig opphold i saker der barna har sterk tilknytning til riket, og det er til barnas beste å bli i Norge.

Et fjerde viktig tiltak fra regjeringa er at det skal sikres god, barnefaglig kompetanse i alle ledd i utlendingsforvaltninga. Dette er viktig når vi ser det i sammenheng med ambisjonene i regelverket og i denne stortingsmeldinga: Vi skal ta mer og ikke minst bedre hensyn til barnas beste, for vi ønsker jo en bedre og klokere barnefaglig skjønnsutøvelse. Det forutsetter kapasitet i alle ledd, men ikke minst kompetanse, både i barnefaglige temaer og ikke minst i hvordan en skal få unger til å kunne delta i slike innflokkeprosesser som vi her prater om.

Det femte jeg vil trekke fram, er at levekårene til barn i mottak skal kartlegges og evalueres jevnlig. Det var jo mange av oss som la merke til at Fremskrittspartiets Christian Tybring-Gjedde hevdet i NRK Ytring for noen uker siden at på disse mottakene var liksom alt såre vel og ukepengene svært så rause. Heldigvis fikk han ikke så mye støtte på det. Tvert imot er det mange som har meldt inn motsatt oppfatning og motsatt mistanke – fint at vi nå skal få en gjennomgang.

Til slutt understreker meldinga – jeg har allerede vært inne på det – at ungers rett til å bli hørt skal være en viktig del av asylprosessen – det er å høre unger direkte, ikke bare indirekte gjennom at noen representerer dem. Dette dreier seg om å ta vare på en demokratisk grunnleggende rettighet, som jeg tror vi setter mer og mer pris på i alle sammenhenger i samfunnet vårt, men ikke minst er det et bidrag for å få mer kvalitet inn i saksbehandlingen – altså få riktige vedtak enn vi kanskje har i dag. Så her er det et tydelig budskap. Jeg vil understreke og setter pris på at Lise Christoffersen, saksordføreren, opererer med et veldig presist og viktig begrep om lovens etterarbeid. Det er nettopp det det dreier seg om her. Det er ikke nødvendig å endre et lovverk og en forskrift, men det er nødvendig – gjennom lovens etterarbeid – å utarbeide et etterarbeid til loven nettopp for å klargjøre hva som er intensjonen i lovverket.

Så tror jeg ikke vi skal overdramatisere at vi har hatt en praksisutvikling som har gått i feil retning. Det er ikke lett for en forvaltning å styre etter politiske signaler, og det er ikke noe nederlag nødvendigvis for den forvaltninga. Men desto viktigere og riktigere må det være – både for den forvaltninga vi her prater om, og ikke minst for oss som står ansvarlige for de politiske signaler som skal gis – at vi nettopp får til den oppryddinga som vi her gjør, og gir en klar retning framover for hvordan forvaltninga heretter skal fungere.

Slik sett vil jeg oppfordre alle de ungene som nå har fått endelig avslag – vel 500 stykker – og som har bodd lenge i norske asylmottak, til å fremme omgjøringsanmodning, slik at vi får ryddet opp i dette.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [19:29:56]: Som representanten Hagen sier, tar meldingen opp en del sentrale problemstillinger og setter søkelyset på en del utfordringer vi har i innvandrings- og integreringspolitikken i Norge. Hagen nevnte også en del positive ting ved meldingen.

I meldingen er det ramset opp en del tiltak som regjeringen vil sette i gang, bl.a. tvungen retur. Der står det: «Regjeringen vil styrke arbeidet med nye returavtaler.» Er representanten Hagen fornøyd med at vi nå skal styrke arbeidet med nye returavtaler? Og er han fornøyd med de returavtalene som vi har inngått, f.eks. med Somalia?

Dagfinn Høybråten hadde her overtatt presidentplassen.

Aksel Hagen (SV) [19:30:39]: Så lenge en er for at noen ikke skal bli her, men skal returneres, må en sjølsagt være for at det må skje på en ordentlig måte, og at det må skje gjennom returavtaler med de landene det gjelder. Men da er det viktig at en får på plass returavtaler som er gode, som nettopp har i seg en trygghet for at de landene som skal ta tilbake unger og ungdom som har dratt ut på flukt, sørger for at de kommer tilbake til omsorgspersoner og kan leve et liv som er akseptabelt også ut fra våre standarder.

Michael Tetzschner (H) [19:31:26]: Jeg satt og lyttet til Aksel Hagens innlegg og ble slått av at det må være rettet mot folk som ikke har anledning til å følge politikk på nært hold. For SV har jo opptrådt meget idealistisk utenfor denne sal ved at de sier at barnas beste alltid skal ha forkjørsrett – de har sagt at det er en absolutt verdi. Men så viser det seg at de er med på å skrive under på en melding i en regjering som de deltar i, som sier at barnas beste er en relativ verdi – det skal avveies mot andre hensyn, hvorav innvandringspolitiske hensyn er det viktigste. Da er mitt spørsmål til Hagen: Hvordan føles det å delta i en regjering som har fremlagt en melding uten at det er forandret en paragraf i et eneste rundskriv, en eneste forskrift eller en eneste lov? Er det slik at taburettene er viktigere enn barna?

Aksel Hagen (SV) [19:32:19]: Det tyder på at Michael Tetzschner i hvert fall ikke har fulgt med på alle debatter og alle de leserinnlegg jeg har hatt gjennom denne prosessen etter at meldinga kom.

Vi har sagt at det er store muligheter med utgangspunkt i eksisterende lovverk til å forbedre praksis. Det sa vi da meldinga kom, og jeg har fått enda mer tro på at det er riktig gjennom de debatter jeg har deltatt i. Vi foretok en oppstramming i regelverket vårt bl.a. i 2007. Så det er jo på mange måter på plass. Vi har sagt at vi skal følge FNs barnekonvensjon, det er også lagt inn i regelverket vårt.

Vi tror at det nettopp gjelder å få en bedre praksis, og det får vi ikke minst ved å forbedre kompetansen til alle som skal sitte og utøve praksisen. Slik sett er vi i SV veldig fornøyd med meldinga og overbevist om at den vil ta situasjonen for de unge her, i riktig retning.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [19:33:34]: Jeg skal ikke konfrontere Aksel Hagen med spørsmål jeg vet at vi er enige om, men jeg vil ta opp en annen stor utfordring. Det er alle de asylsøkerne som nå bor på asylmottak over lang, lang tid, deriblant mange barn, som har fått opphold, men som ikke blir bosatt i kommunene. Det er en kjempestor utfordring fordi det fører til en passivitet som gjør at integrering senere går saktere og er vanskelig. Kristelig Folkeparti har bl.a. foreslått å øke det statlige bidraget til flyktningboliger i kommunene fra 20 til 40 pst. som ett tiltak blant flere. Men hva vil SV gjøre med dette?

Aksel Hagen (SV) [19:34:24]: Jeg tror det er en dårlig skjult hemmelighet at irritasjonen over denne situasjonen øker i hele kommunalkomiteen og ikke minst på den rød-grønne sida. Nå vet vi samtidig at det er en veldig tett kontakt mellom KS og departementet i denne saka. Vi vet at KS fortsatt vil ha en mulighet for å finne en minnelig ordning, slik at Kommune-Norge sjøl klarer å gjennomføre en bedre bosetting. Vi har lyst til å bruke noe mer tid og se om ikke dette kan løses, før vi eventuelt går inn med hardere virkemidler. Det er noe spørsmål om penger, men det er også noe spørsmål om å se på denne gruppa som en stor ressurs for den kommunen som de bosetter seg i.

Presidenten: Dermed er replikkordskiftet omme.

Heidi Greni (Sp) [19:35:42]: Asylpolitikk er et komplisert politikkområde, med vanskelige dilemmaer mellom hensynet til enkeltmennesker i sårbare situasjoner og hensynet til en konsekvent, helhetlig og rettferdig politikk. Ekstra vanskelig blir disse avveiningene når det gjelder barn, enten de kommer for seg selv eller sammen med familie. Uansett bakgrunn vil barnemigranter være i en særlig sårbar situasjon, og derfor skal det tas ekstra hensyn i disse sakene. Det gjelder helt fra søkeprosessen og til barnet eventuelt har fått opphold og skal bli integrert i det norske samfunn. Det må også tas ekstra hensyn til barn i de tilfellene de blir omfattet av et avslag, og skal returnere enten for seg selv eller sammen med familie eller andre omsorgspersoner.

I de senere årene har andelen barn som søker beskyttel-

se i Norge, utgjort i underkant av 30 pst. av det totale tallet på asylsøkere. Av ulike årsaker har mange av disse barna og deres familier vært altfor lenge i en situasjon de opplever som uavklart. Selv om dette i mange tilfeller skyldes at de selv ikke har returnert etter endelig avslag, vil det uansett være en belastning for barn å få sin barndom satt på vent. Et asylmottak er ikke noen god ramme for et barns oppvekst. Det er bra at vi nå har fått en stortingsmelding som gjelder spesifikt denne gruppen, og som bidrar til en helhetlig tilnærming til både regelverk, praksis og politikk.

Menneskeverd, humanistiske tradisjoner og Norges internasjonale arbeid for å hjelpe mennesker som er forfulgt, ligger til grunn for Senterpartiets asyl- og flyktningpolitikk. Vi skal føre en human, solidarisk og rettsikker asyl- og flyktningpolitikk overfor dem som søker beskyttelse i Norge. Samtidig må vi, slik en samlet komité gjør, erkjenne at økende migrasjon ikke kan løse problemene som en urettferdig fordeling av verdens ressurser skaper. Den internasjonale innsatsen for å hjelpe flest mulig i nærheten av der de bor, må derfor styrkes. Komiteen er samlet om at det er en prioritert oppgave å forebygge at enslige barn uten beskyttelsesbehov legger ut på farefulle reiser, der de ofte er prisgitt organiserte kriminelle grupper som smugler mennesker for økonomisk fortjeneste.

Barn på flukt er et omfattende tema, der det er nødvendig med en helhetlig tilnærming. Jeg vil oppsummere tiltakene og prioriteringene i tre hovedpunkter: De skal forebygge at barn uten beskyttelsesbehov reiser fra hjemlandet, de skal beskytte sårbare barn i Norge, og de skal hindre at barn blir værende lenge i en situasjon som oppleves som uavklart.

Uavhengig av oppholdsstatus er det viktig at barn og ungdom har tilbud om meningsfylte aktiviteter. For enslige mindreårige med tidsbegrensede tillatelser og for dem som har fått endelig avslag og venter på retur, bør tilbudet være innrettet mot kunnskap de kan få direkte nytte av ved retur til opprinnelseslandet. Det kan f.eks. dreie seg om språkkunnskaper eller praktiske ferdigheter.

I den offentlige debatten om barn på flukt er det særlig situasjonen for lengeværende barn som har vært i fokus. Tolkningen av FNs barnekonvensjon om at barns beste skal være et grunnleggende hensyn i alle typer saker som handler om barn, er sentral og har vært omdiskutert.

I meldingen vurderer regjeringen det slik at senere tids praksis i Utlendingsnemndas behandling av klagesaker tyder på at det i en del saker legges mer vekt på innvandringspolitiske hensyn enn det som var forutsatt da regelverket ble vedtatt. Meldingen vi behandler i dag, tydeliggjør vektleggingen av sentrale momenter i den vurderingen som skal gjøres av barns beste.

Av momenter som skal vurderes, nevnes i meldingen alder, samlet oppholdstid i Norge, om barnet har gått på skole eller i barnehage, om det snakker norsk, om det deltar i fritidsaktiviteter, eller om det ellers er særlig knyttet til det norske samfunn.

Framfor alt er det viktig å forebygge at barn kommer i en slik situasjon at de blir værende lenge i mottak. Meldingen fokuserer på kortere saksbehandlingstid, raskere retur og raskere bosetting av dem som får opphold.

Den rød-grønne regjeringen har styrket barns rettigheter i utlendingslovgivningen og styrker barns stilling ytterligere gjennom den meldingen som nå er til behandling. Likevel vil det fortsatt være slik at noen, også barnefamilier, ikke får innvilget asyl i Norge. I så fall er det fordi norske utlendingsmyndigheter i flere instanser har vurdert det som trygt for dem å reise tilbake, og det heller ikke foreligger sterke menneskelige hensyn som tilsier at de får bli. I andre tilfeller vil hensynet til barnets beste være så tungtveiende at barnet får bli i Norge, selv om det kan være trygt å reise tilbake. Meldingen tydeliggjør hvordan bestemmelsen skal forstås.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [19:41:08]: Jeg har lyst å begynne med et sitat:

«Den veien jeg går på er bare frem til jeg blir 18, etterpå vet jeg ikke. Da har jeg ikke noe vei.»

Dette sa en enslig mindreårig asylsøker på 16 år til Redd Barna da de reiste rundt for å høre hvordan barn hadde det på asylmottak. 149 enslige mindreårige asylsøkere sitter akkurat nå rundt om i landet og gruer seg til de blir 18 år, for også de enslige mindreårige asylsøkerne får en bursdagsgave på 18-årsdagen. Gaven er fra verdens beste land å bo i, men er verken førerkort, bil eller en stor slått feiring. Gaven er et brev, der det med en enkelt setning står svart på hvitt at de nå må forlate landet. Forlate verdens beste land. Forlate venner. Forlate et liv i sikkerhet og tre inn i et liv alene, bestående av usikkerhet og frykt.

Dette er resultatet av at regjeringen høsten 2008 innførte en rekke innstramningstiltak i asylpolitikken. Blant disse tiltakene var innføringen av det de kalte begrensede tillatelser uten rett til fornyelse for enslige mindreårige asylsøkere over 16 år, en ordning som gjør at barn mellom 16 og 18 år kun får opphold fram til de blir 18 år, for så å bli kastet ut av landet – alt for å spare penger. Dette er en praksis som gjør at disse ungdommene må leve i uforutsigbarhet, med livet på vent. Norge behandler disse ungdommene på en måte som går ut over bl.a. deres skolegang, sosiale liv og psykiske helse – alt for å spare penger.

Studier viser at mange av disse ungdommene lever med store psykiske lidelser, ikke bare på grunn av tidligere traumer i hjemlandet og opplevelser under flukten, men også på grunn av den vanskelige livssituasjonen det er å leve med begrensede tillatelser i Norge. Dette skjer med tidenes rikeste regjering, som skal spare penger.

Kristelig Folkeparti mener at vi rett og slett ikke kan opprettholde en ordning som har påført mange unge mennesker unødige og alvorlige lidelser. Derfor foreslår Kristelig Folkeparti i dag at det ikke lenger skal gis begrensede oppholdstillatelser. Jeg håper at regjeringen, om de ikke støtter det i dag, allikevel vil lytte.

Jeg vil også si noe om meldingens behandling av lengeboende asylbarn. Regjeringen sier at innvandringspolitikken ikke praktiseres etter hensikten. Barnas beste settes ikke framfor innvandringsregulerende hensyn, slik intensjonen var. Spørsmålet som melder seg, blir da følgende: Kjenner ikke regjeringen til konsekvensene av egen politikk, har de ikke kontroll på forvaltningen, eller vil de nå

ikke vedkjenne seg konsekvensene av den politikken de har ført?

Regjeringen svarer med ansvarsfraskrivelse og lempet ansvaret over på utlendingsforvaltningen. Regjeringen skylder på at forvaltningen ikke følger regjeringens intensjoner. Utlendingsforvaltningen slår på sin side fast at dersom regjeringen ønsker endring, må regjeringen komme med en forskrift. Da slår det meg som underlig at regjeringen ikke følger forvaltningens råd, for en gang for alle å få saken ut av verden. Regjeringen selv hevder at de ønsker endring. Hvorfor gjør de da ikke det som kreves for å få til den endringen? En får jo et inntrykk av at regjeringen er handlingslammet.

Jeg har behov for å adressere nok et løftebrudd fra den sittende regjeringen: Både Soria Moria I og Soria Moria II slår fast at omsorgsansvaret for enslige mindreårige asylsøkere mellom 15 og 18 år skulle overføres til barnevernet. Dette er et tiltak som er uvurderlig viktig for å motvirke forsvinninger av enslige mindreårige asylsøkere, samtidig som det gir et bedre og mer helhetlig tilbud for denne gruppen. Dette er også anbefalt og påpekt av FNs barnekomité. Det er derfor skuffende at dette fremdeles står ugjort, og at barn ikke får det tilbudet de er lovet. Løftene står der svart på hvitt, men de er ikke mer verdt enn et luftslott – et Soria Moria.

Jeg skulle gjerne ha snakket lenger, men kommer heller tilbake senere i debatten, for meldingen tar opp mange viktige temaer. Den ros skal regjeringen ha: Meldingen handler ikke bare om lengeboende asylbarn eller midlertidig opphold, men tar også opp veldig mange andre viktige temaer som det er viktig at vi fokuserer på.

Enn så lenge nøyer jeg meg med å ta opp de forslagene som Kristelig Folkeparti har fremmet i denne innstillingen. Jeg vil også anbefale min gruppe å støtte Venstres forslag nr. 8 og nr. 13. De andre forslagene mener jeg er ivarettatt i de forslagene Kristelig Folkeparti har fremmet i denne saken.

Presidenten: Representanten Geir Jørgen Bekkevold har tatt opp de forslagene han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Håkon Haugli (A) [19:46:36]: Apropos ansvarsfraskrivelse, løftebrudd og handlingslammelse: Vi er i en situasjon der 3 500 personer sitter i asylmottak – mange av dem barn – og venter på bosetting i en norsk kommune. I mange kommuner sier Kristelig Folkeparti nei til å motta det antallet som IMDi ber om. Slik er det her i Oslo, Ski, Lindesnes, Bodø, Klepp og Askim, for å nevne noen.

Hva er representanten Bekkevolds budskap til sine partikolleger i disse kommunene?

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [19:47:06]: Jeg tok jo nettopp opp det spørsmålet – i min replikk til representanten Aksel Hagen – og pekte bl.a. på hva Kristelig Folkeparti ønsker å bidra med for å gjøre kommuner mer i stand til å kunne ta imot flyktninger som trenger bosetting. Jeg pekte bl.a. på det som vårt sentralstyre har sagt – og kommet med som et forslag – nemlig å øke det statlige bidraget

til boliger for flyktninger som skal bosettes, fra 20 pst. til 40 pst., som ett av flere tiltak. Dette mener jeg vi ikke bare kan overlate ansvaret for til våre dyktige kommunepolitikere – helt uavhengig av hva slags parti de tilhører – her må vi også fra statlig hold komme med våre bidrag.

Håkon Haugli (A) [19:48:01]: Jeg oppfatter at Kristelig Folkeparti mener at kommunene skal få mer penger, men la meg bare forstå dette riktig: Når Kristelig Folkeparti stemmer mot forslag fra f.eks. Arbeiderpartiet og SV om bosetting av flere flyktninger, da handler det altså om penger?

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [19:48:18]: Ja, jeg håper ikke Håkon Haugli antyder noe annet. Veldig ofte – det er i hvert fall de tilbakemeldingene jeg får fra våre dyktige kommunepolitikere – handler det nettopp om at boligsituasjonen er slik at det er vanskelig å få bosatt flere. Fra vår side prøver vi å hjelpe kommunene ved å foreslå flere statlige bidrag, ikke bare når det gjelder tilskudd til boliger, men også når det gjelder integreringstilskuddet, som etter Kristelig Folkepartis oppfatning er underfinansiert. Dette vil være et veldig viktig bidrag, som kan sette kommuner i stand til å motta flere flyktninger.

Alf Egil Holmelid (SV) [19:49:13]: Det er altså pengene som avgjør til slutt når det gjeld kommunepolitikarane frå Kristeleg Folkeparti.

Men det er ikkje det som er mitt hovudspørsmål. Representanten Bekkevold heldt eit svært engasjert innlegg mot midlertidig opphald, som eg syntest var svært, svært godt, og svært engasjert og kjenslsladd. Betyr det at representanten Bekkevold kan garantere at viss det skulle bli ei borgerleg regjering, så vil Kristeleg Folkeparti forlange – som eit absolutt krav – at midlertidig opphald sluttar?

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [19:49:47]: Min oppgave her i dag – slik det er SVs og alle andre partiers oppgave – er å fortelle om vår egen politikk, og jeg har nå gitt uttrykk for hva Kristelig Folkeparti mener i denne saken, også når det gjelder midlertidig opphold. Det skal vi konfrontere både Høyre og Venstre – og kanskje også Fremskrittspartiet – med, men vi endrer ikke politikken på dette området selv om vi har sagt at vi vil snakke sammen med alle de ikke-sosialistiske partiene. Vår politikk står fast, og det er den jeg gir uttrykk for her i dag.

Presidenten: Dermed er replikkordskiftet omme.

Trine Skei Grande (V) [19:50:51]: Jeg tror det er mange rundt omkring i landet som hører på denne debatten i dag. Det er mange som, etter noens benevnelser, sikkert nå kan la seg rive med av å høre på enkeltskjebner – en sport som er veldig edel i denne salen når vi diskuterer f.eks. helse- og sosialytelser i Norge eller andre urettferdigheter som opptrer, men som da ikke er så edel når vi snakker om asylbarn. Da bør vi nok være litt mer følelseskalde.

I mars gjennomførte Respons Analyse en meningsmå-

ling som viste at det som er flertallet i denne salen, er ganske langt unna det som folk flest mener er rettferdig. 50 pst. mener at man bør ha en treårsregel, noe som også er mye mer liberalt enn det som Venstre står for i denne saken. Ja, også blant et stort flertall av regjeringas velgere var det klart at man ønsket å ha en slik regel.

I mars foreslo Venstre at man skulle sette alle disse sakene på pause, fordi vi skulle vente på denne meldinga. Det fikk vi ikke flertall for, og vi skjønner jo hvorfor. For det vi fikk, var ikke en stortingsmelding som endret politikk, men en – ja, som gammel samfunnsfaglærer må jeg si at dette var en sabla god drøftingsoppgave, med argumenter for og imot og fakta og alt dette.

Knut Storberget sa en gang at to-tre år er et hav av tid i et barns liv, mens dagens justisminister sier at når ting er vurdert og du har fått et nei, så er det et nei, og endring av lov er uaktuelt.

Jeg innrømmer gjerne at veldig mange av disse sakene er vanskelige. Det er viktig å ha likebehandling. I vår fikk vi se de 444 som på det tidspunktet hadde bodd mer enn tre år på asylmottak. For mange av dem har saksbehandlingen tatt urimelig lang tid, og veldig mange av dem blir et offer for å statuere et eksempel, et eksempel på at det ikke lønner seg å være lenger enn det som lovverket har vedtatt. Hvis disse eksemplene skulle fungere, så skulle det jo ikke være noen igjen i Norge som brøt de reglene som regjeringa har satt opp her. Men sakene er vanskelige. Heller ikke Venstre mener at alle skal bli uansett, men vi mener at når det gjelder de som har vært her lenge, må det være en verdi at barns opphold, barns kontakt og tilknytning til riket veier mer enn det voksnes valg har påvirket deres muligheter.

Asylmottak er et dårlig sted for barn å vokse opp. Vi mener at man burde hatt en stor opprydding, der man setter en strek i folks liv – der man enten sier at du skal returneres, eller du får bli – og ikke sette folks liv på vent. Jeg kan nevne et eksempel: Akkurat nå er det en familie i Follo med tre barn. Sju år har de vært i Norge – også i kirkeasyl. Yngstejenta i den familien, på åtte år, husker bare Norge. Men hun husker også lillebroren som ligger gravlagt her i landet. Far fikk jobbe så lenge han fikk lov til det, inntil man trakk tilbake alle arbeidstillatelsene. Nå lever familien i en helt annen hverdag, med angst, desperasjon og depresjoner, uten å se den framtida som en familie med sånne muligheter kunne hatt på et sted som Follo. Jeg mener at man må være uten empatiske evner for ikke forstå hvilken vanskelig situasjon slike familier faktisk er i.

Vi har lagt fram en rekke forslag i dag, som jeg herved fremmer på vegne av Venstre. Jeg mener at disse forslagene handler om å konkretisere de grensene vi bør ha i lovverket, vi bør ha en forpliktende lovtekst. Det er det vi er her for, som storting, vi skal vedta regler ut fra det vi ønsker, og ikke sende svake signaler gjennom drøftingsoppgaver til Stortinget.

I Høyesterett ligger det nå noen saker som gjelder asylbarn. Jeg håper at Høyesterett har et større hjertebarn enn det regjeringa har i denne meldinga. Jeg håper også at Barnekonvensjonen kommer styrket ut av denne behandlingen, så et rettsvern for barn.

Så vil jeg til slutt komme med en stemmeforkla-

ring – det heter vel det når jeg bare skal forklare hvordan jeg selv stemmer, og ikke oppfordre en gruppe! Vi kommer til å stemme for Høyres forslag nr. 1. Vi er såpassause at vi stemmer for alle Kristelig Folkepartis forslag, unntatt nr. 2, som vi mener er et budsjettforslag, og som vi foreslår i vårt alternative budsjett.

Presidenten: Da har representanten Trine Skei Grande tatt opp de forslag hun refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Hilde Magnusson (A) [19:56:22]: Venstre er jo et lite parti som ofte bruker store ord, og i dag har vi hørt Venstres leder redusere behandlingen av stortingsmeldingen til «en drøftingsoppgave», og at «meldingen inneholder lite nytt». Så da tenker jeg at det er betimelig å spørre Venstres leder om hun har satt seg inn i gjeldende rett. For tre av de seks forslagene Venstre har fremmet i dag, er gjeldende rett, eller er drøftet i meldingen, så da representerer vel heller ikke de noe nytt?

Trine Skei Grande (V) [19:56:56]: Det er mulig at Arbeiderpartiet da er et stort parti som er preget av små ord, men det er det jo god grunn til med den politikken man står for i denne saken.

Vi er godt informert om hva som er gjeldende rett, men det vi f.eks. gjør med våre forslag, er at vi ber om at man faktisk definerer hva gjeldende rett skal være, at man ikke lager ord som er uklare fra lovgivers side, som regjeringa nekter å definere. Vi har foreslått at man skal lage klare definisjoner på hva dette regelverket vårt faktisk inneholder, og det er noen av de definisjonene vi etterlyser i våre forslag.

Aksel Hagen (SV) [19:57:44]: Jeg tror også det er veldig riktig som Trine Skei Grande sier, at det er mange som hører på oss i dag. Da undrer jeg meg veldig over Venstres tilnærming til dette. Jeg aksepterer en uenighet som går på at vi, på den ene siden, som vi hevder, har en forskrift fra 2007, som i utgangspunktet er god nok, og så er det spørsmål om å få bedre praksis på ulike måter og tydeliggjøre praksis. Det andre er å gjøre en del forskriftsendringer, slik som Venstre foreslår. Jeg aksepterer disse to tilnærmingerne, men jeg undrer meg virkelig over at Venstre har behov for her i dag nærmest å latterliggjøre en stortingsmelding og si at den ikke har i seg noe håp, når meldinga sjøl sier, side opp og side ned – og når så mange i debatter, ikke minst fagfolk, jurister, har sagt til meg – at her er det gode muligheter gjennom en praksisendring mer i samsvar med intensjonen i loven. Jeg syns Venstre skal legge det partipolitiske spillet litt bak seg og bidra til at vi nå får en bedre praksis, som er mer i tråd med Venstres primærstandpunkt.

Trine Skei Grande (V) [19:58:45]: Jeg er ikke opptatt av spillet i det hele tatt, jeg er bare opptatt av disse ungene. Da vi var med å lage utlendingsloven, fremmet vi forslag om dette. Vi sa at dette kom til å skje. Vi ble nedstemt. Nå sier regjeringa at man har endret dette med å sende signaler. Vi tror heller ikke at det kommer til å skje

nå. NOAS skriver en artikkel i Aftenposten i dag, og jeg siterer:

«NOAS har sett på seks UNE-vedtak i saker om lengeværende barn. Alle vedtak har kommet etter at regjeringen la frem Barn på flukt-meldingen i juni. Ut fra disse vedtakene er det umulig å se noen ny entydig praksis. Tvert imot ser vi at UNE fortsatt legger større vekt på at familien har oversittet utreisefrist enn at barn har bodd i Norge i inntil ti år.»

Dét er praksis basert på det, og jeg syns ikke man skal tåkelegge noe som er såpass klart. Vi sa det sist vi behandlet loven, og vi kommer til å si det igjen, for vi mener at politikere må gi klare signaler gjennom vedtak, og ikke diffuse signaler gjennom meldinger.

Heidi Greni (Sp) [19:59:54]: I forslag nr. 8 foreslår Venstre at utlendingsforskriften skal endres og presiseres, slik at barn anses for å ha særlig tilknytning til riket dersom de har oppholdt seg i Norge i mer enn tre år. Da skal de få oppholdstillatelse.

Mitt spørsmål er: Tror dere at noen i det hele tatt vil returnere frivillig, hvis det blir slik at det å unndra seg retur og klare å være her i tre år premieres med en varig oppholdstillatelse? Er det da noen som vil returnere frivillig, og vil det i tilfelle være rettfærdig mot dem som returnerer frivillig, at de som klarer å unndra seg retur i tre år, i premie får varig oppholdstillatelse i Norge?

Trine Skei Grande (V) [20:00:42]: Når jeg hører tonen til Senterpartiet, skjønner jeg hva SV har hatt å slite med i denne regjeringa.

Det er ikke det vi foreslår. Vi foreslår bare at vi skal lage et vippepunkt for når barns beste faktisk skal veie tyngre. Vi sier ikke at alle som har oppholdt seg i Norge i mer enn tre år, skal få lov til å bli, men vi ønsker en skjerping av regelverket med faktisk å lage et vippepunkt der barns tilknytning til riket faktisk er mer verd enn innvandringsregulerende hensyn.

Presidenten: Replikskiftet er omme.

Statsråd Grete Faremo [20:01:28]: Det er i dag millioner av mennesker som er på flukt eller fordrevet i verden. Svært mange av disse er barn som har forlatt sitt hjemland, enten sammen med familien eller alene. Mange har Europa som mål.

Dette er en meget risikofylt reise. Noen når fram til Europas asylsystemer, mens et ukjent antall blir sittende fast i uverdige levekår eller mister livet underveis.

Vi må derfor på en og samme tid sikre beskyttelse til de barna som har behov for det, og føre en politikk som ikke oppmuntrer andre til å legge ut på en farefull reise mot Europa. Hensynet til barnets beste er sentralt.

Meldingen synliggjør hvilke områder regjeringen ønsker å prioritere, og framhever tiltak med flere formål: De skal forebygge at barn uten beskyttelsesbehov reiser fra hjemlandet, beskytte sårbare barn i Norge og hindre at barn blir værende lenge i en situasjon som oppleves som uavklart.

Barn som kommer til Norge alene, er særlig sårbare. Det har i den senere tid vært en offentlig diskusjon rundt enslige mindreårige som får midlertidige tillatelser i påvente av retur. Barns beskyttelsesbehov anerkjennes, men vi må ta inn over oss at mange enslig mindreårige asylsøkere ikke har forlatt sine hjemland fordi de er forfulgt. Samtidig er retur av enslige mindreårige svært krevende, da omsorgspersoner vanskelig lar seg oppspore uten at barnet eller barnets familie medvirker. Av hensyn til barna må vi føre en politikk som ikke gir foreldre et incitament til å sende barna sine til Europa. Etter mitt syn er det et viktig tiltak å gi ungdom over 16 år en midlertidig tillatelse i påvente av retur ved fylte 18 år, når de ikke har noe annet grunnlag for opphold i Norge enn det at vi ikke kjenner omsorgstilbudet deres i hjemlandet.

I denne perioden må vi imidlertid sørge for at disse ungdommene blir tatt godt vare på. I samsvar med anbefaling fra FNs barnekomité om å utstyre barna med kompetanse og ferdigheter som de vil få behov for dersom de returnerer til hjemlandet, har vi laget et eget opplæringsprogram for denne gruppen.

Det er i dag mange barn som har bodd lenge i Norge, uten at verken de eller familiene deres har fått en oppholdstillatelse. Disse sakene reiser vanskelige dilemmaer, især knyttet til avveiningen mot innvandringsregulerende hensyn.

Vi vil initiere en ekstern evaluering av hvordan barns situasjon blir belyst i klagesaksbehandlingen. Jeg har merket meg at komiteen ønsker at også informasjon om familieinnvandringsregelverket til personer som er innvilget beskyttelse, inntas i denne evalueringen. Jeg slutter meg til at dette er et viktig forhold å vurdere, og mener at dette kan gjøres mer formålstjenlig dersom det holdes adskilt fra denne evalueringen.

Det er viktig å gi barn i mottak en meningsfull hverdag. Jeg har derfor invitert ansvarlige sektormyndigheter og humanitære organisasjoner til å bidra til dette.

For å sikre at barn ikke blir værende lenge i Norge uten oppholdstillatelse, er det avgjørende at asylsøknader behandles raskt, samt at retur skjer raskt etter avslag. Regjeringen har derfor iverksatt tiltak for å sikre raskere saksbehandling for barnefamilier, og vi har styrket returarbeidet. Samtidig har regjeringen tydeliggjort gjeldende bestemmelse om opphold på grunn av barns tilknytning til Norge. Jeg legger til grunn at dette er klargjørende for utlendingsmyndighetenes arbeid, også på en måte som kan komme enkeltindivider til gode.

Mitt ønske med meldingen har vært å bidra til en kunnskapsbasert debatt om de store dilemmaene som barn på flukt stiller oss overfor. Jeg er dermed glad for at meldingen har vakt interesse også i FNs høykommissariat for flyktninger. Jeg møtte selv nylig UNHCRs Norden-representant, og jeg registrerer at også i Genève sies det at Norge med meldingen har tatt et viktig initiativ for å få søkelyset på de urovekkende forhold vi ser i tilknytning til dagens internasjonale barnemigrasjon.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [20:06:14]: I dag foreslår altså Kristelig Folkeparti å endre utlendingsforskriften § 8-8, slik at det ikke lenger blir anledning til å gi begrensede oppholdstillatelser til enslige mindreårige asylsøkere. Jeg har forstått salen dit hen at vi kommer til å bli nedstemt i dag. Men mitt spørsmål til statsråden er: Vil hun allikevel ta et initiativ til en evaluering av denne ordningen, slik at vi kan få fram alle sider, alle konsekvenser, som denne forskriften fører til for denne gruppen?

Statsråd Grete Faremo [20:06:53]: Det vil jeg ikke utelukke. Og det som er viktig, er hele tiden også å spørre hva som er alternativet. Jeg forsvarer dagens ordning, for den typen tillatelse skaper også en klarhet i en situasjon som er svært krevende for dem det gjelder. De får et svar på noe av det de kanskje lurte aller mest på, samtidig som vi også har et grunnlag for å gi et tilbud som også gjør en retur til hjemlandet når den tid kommer, enklere.

Men å returnere en person under 18 år uten at vi har avklart hvem som er omsorgspersoner, og dermed gitt et forsvarlig omsorgstilbud, det mener jeg ikke er mulig å gjøre under noen omstendigheter.

Trine Skei Grande (V) [20:08:24]: Jeg vil prøve å få en presisering ut av statsråden, for statsråden mener tydeligvis at det må gå noen grenser til eller annet sted med hensyn til barn som kanskje kunne ha vært her opptil 18 år – til de er myndige. Maria Amelie, f.eks., kom til Norge da hun var barn. Hun var riktignok ikke et lite barn, men hun var et barn på under 18 år, ifølge Barnekonvensjonen.

Hvordan ville reglene vært hvis hun hadde vært 8 år da hun kom til Norge, eller om hun hadde vært 2 år da hun kom til Norge? Mener statsråden at det er rimelig å la innvandringspolitiske hensyn overkjøre levetida som barnet har hatt i Norge, uansett, eller mener hun at det fins et eller annet punkt der det vipper mellom barnets rettigheter og vårt behov for innvandringsregulerende hensyn?

Statsråd Grete Faremo [20:09:22]: Barns beste er et grunnleggende hensyn. Uten å diskutere enkeltsaker ligger det i norsk utlendingslovgivning at vi har satt grenser, og at det kan være viktige innvandringspolitiske hensyn som skal balanseres opp mot det grunnleggende hensynet og den plikten vi har til å ta vare på barns beste. Det kan i noen saker gi avslag på opphold. Da er det viktig at disse sakene likevel ikke innebærer et brudd på Barnekonvensjonen med hensyn til det enkelte barnet det gjelder.

Det er denne konkrete vurderingen som må gjøres av utlendingsmyndighetene. Det er ikke enkeltsaker som behandles i denne sal. Det har vi et system for – som byr den enkelte gode rettssikkerhetsgarantier.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [20:10:36]: Tilbake til mitt første spørsmål: Jeg tolket statsråden dit hen at hun ikke ville avvise å ta initiativ til en evaluering av den ordningen som har med begrenset oppholdstillatelse å gjøre.

Samtidig forsvarer hun ordningen, og jeg har selvfølgelig respekt for det. Men det betyr at den første delen av svaret kan gi et visst håp om at regjeringen i hvert fall ikke er redd for de svarene en slik evaluering vil gi. Vi har jo noen studier som forteller om hvordan disse barna har det. Det betyr at regjeringen ikke er redd for de svarene en slik evaluering vil gi – i og med at hun gir en viss åpning for at vi får en slik evaluering.

Statsråd Grete Faremo [20:11:30]: Vi har en utlendingslovgivning som også må tåle et kritisk søkelys. Den brede gjennomgangen vi har i meldingen om barn på flukt, inneholder også informasjon om at vi vil evaluere UNEs håndtering av de sakene som er relevante. I og med at vi har enslige mindreårige asylsøkere som i denne sammenheng også er barn, vil jeg ikke utelukke dette. Men om det er hensiktsmessig å gjøre en arrondering av den evalueringen, slik at også deler av denne problemstillingen blir med i vurderingen, holder jeg altså åpent.

Trine Skei Grande (V) [20:12:38]: Jeg konstaterer at jeg ikke får ut av statsråden om hun har en aldersgrense for når det er rimelig.

I replikkordvekslinga mi med SV refererte jeg til en artikkel som NOAS har på trykk i Aftenposten i dag, der de har gått igjennom en rekke saker. SV har jo solgt denne stortingsmeldinga som at nå kommer vi til å få en dramatisk endring av praksis. Det har vi ikke sett ennå. Er statsråden bekymret over at det ikke er mulig å se endring av praksis? For i hvert fall noen innebar denne meldinga en stor endring av praksis. Er statsråden bekymret over at dette tydeligvis ikke har nådd fram til dem som sitter og fatter vedtakene?

Statsråd Grete Faremo [20:13:25]: Dette er en viktig melding, en melding som tydeliggjør hvordan utlendingsforskriften § 8-5 skal praktiseres. Det er et viktig dokument for å sikre en praksis slik Stortinget har ment den skal være.

Jeg vet ikke om jeg har hørt enkeltrepresentanter fra SV kalle de endringene som meldingen har omtalt, som dramatiske. Men å være tydelig på et område som er så krevende som det norsk utlendingsforvaltning er, tror jeg er viktig av hensyn til barn, av hensyn til familier, av hensyn til asylsøkere som har krav på beskyttelse, som har krav på å få sine saker behandlet. Er det ikke grunnlag for asyl eller opphold på humanitært grunnlag, mener jeg det er viktig at vi hele veien har vært tydelige i tilknytning til det.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Ingalill Olsen (A) [20:14:53]: Stortingsmeldingen om barn på flukt har fått mye oppmerksomhet og er ivrig debattert. Det er naturlig, all den tid dette gjelder barn. Mange kommer sammen med sin familie, andre er enslige mindreårige som kommer alene til Norge. Flere enslige mindreårige har fortalt at de har bak seg en svært farefull ferd til Norge. Rapporter viser at for mange er ofre for et kynisk spill.

Vurdering av hver enkelt asylsøknad vil være avgjørende for om barn, enten sammen med sin familie eller som enkeltpersoner, får opphold i Norge. Noen får ikke opphold og må forlate landet. Stadig flere returnerer frivillig, og der det ikke skjer frivillig retur, gjennomfører politiet tvangsreturer.

Meldingen peker på at det er viktig for barn at det er forutsigbarhet og stabilitet, og at den tiden som tilbringes i usikkerhet mellom vedtak og utreise, bør være kortest mulig. Det bør derfor legges vekt på at vedtak som berører barn, skal gjennomføres uten unødig opphold. Like viktig er det å sikre rask bosetting ute i kommunene for de barnefamiliene eller de enslige mindreårige som har fått oppholdstillatelse.

Alle som har fått avslag på sine søknader om beskyttelse, plikter å forlate landet. Som hovedregel gjelder fristen mellom 7 og 30 dager, men fristen kan forlenges ved individuelle vurderinger. For enslige mindreårige og barnefamilier som ikke har fått opphold, oppfordres det til frivillig retur, og det gis tilbud om hjelp til å gjennomføre reisen.

Det er viktig at barn som søker beskyttelse i Norge, får nødvendig informasjon om de forhold som gjelder barnas eller familiens situasjon, knyttet til søknaden og eventuelle avslag.

På oppdrag fra Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring, NOVA, ble det i 2010 gitt en studie om hva som motiverer barnefamilier med avslag, til å returnere hjem. Rapporten understreker familienes behov for forutsigbarhet, og det anbefales at barnefamilier som ikke returnerer frivillig, bør tvangsreturneres raskt. Ytterligere studier av motivasjon for retur gjøres av forskningsstiftelsen Fafo og vil kunne gi oss flere punkter for å styrke denne politikken.

Regjeringen ønsker å styrke returarbeidet rettet mot enslige mindreårige. Regjeringen vil legge til rette for at enslige mindreårige med avslag eller begrenset opphold kan returnere hjem på en slik måte at det gis mulighet for å etablere seg på nytt i hjemlandet.

Det er ulike grunner til at enslige mindreårige legger ut på sin lange reise som ender i Norge, eller i et annet europeisk land. Men UNHCRs studie av afghanske enslige mindreårige viser at mange føler at de reiser til Europa på oppdrag fra familien. Det kan derfor være slik at det er familien i hjemlandet som sitter med nøkkelen til å muliggjøre retur for dem som har fått avslag. Majoriteten av enslige mindreårige som kommer fra Afghanistan og Irak, er gutter over 15 år.

Regjeringen ønsker, som sagt, å styrke og forbedre returarbeidet for enslige mindreårige. Et ledd i dette er å opprette omsorgstilbud i opprinnelseslandet, i første omgang i Afghanistan og Irak. Dette omsorgstilbudet betegnes som ungdomshjem og skal ikke kun være et tilbud til returnerte enslige mindreårige, men også et tilbud til lokal ungdom. Hensikten er at dette skal gi et helhetlig reintegreringstilbud i form av bofellesskap/internat, døgnbemannet omsorg, yrkesopplæring eller utdanning samt bistand til oppsporing av familie og til eventuell hjemreise.

Dette arbeidet pågår, og det har fra norske myndigheters side vært viktig å ha en god dialog med myndighetene i henholdsvis Afghanistan og Irak. Senteret i Kabul tar sikte på å inneholde 100 plasser, hvorav 25 avsettes til lokal ungdom. Antallet ankomster av enslige mindreårige fra Irak har gått vesentlig ned, men det er likevel mulig at det opprettes et omsorgstilbud i byen Erbil i Nord-Irak. Disse tiltakene vil gi ungdom en ny mulighet i deres eget land.

Det er svært forunderlig at Kristelig Folkeparti i sitt forslag ber regjeringen avslutte det planlagte arbeidet med omsorgssentre. Regjeringen tar ansvar også for dem som har fått avslag på sin søknad om beskyttelse. Det burde også Kristelig Folkeparti være med på.

Michael Tetzschner (H) [20:20:01]: Jeg synes vi fikk en interessant avklaring når det gjelder SV i et tidligere replikkordskifte. Da fikk vi sannelig Aksel Hagens ord for at meldingen kanskje ikke inneholder det nye. Aksel Hagen var fornøyd med de oppryddinger, jeg tror det var det uttrykket han brukte, som fant sted i 2007. De var gode nok for SV. Så satte han sin lit til at det i denne meldingen er sagt noe om kompetanse på saksbehandlernivå. Vi kan alle slutte oss til at det er bedre at det er dyktige saksbehandlere enn at det er middelmådige saksbehandlere eller dårlige saksbehandlere. Så det skal vi være med på.

Men det interessante er jo at etter denne debatten i dag, endres det ikke et eneste komma i et eneste rundskriv, ikke en paragraf i en eneste forskrift eller lov. Det er faktisk også slik, hvis man skal være litt formell, at vi vedlegger denne meldingen protokollen. Det rangerer ikke som rettskilde engang for dem som håper på en annen forvaltningspraksis. Da kunne det ligge et lite håp hvis man støttet Høyres forslag, fordi da ville man kunnet åpne for, i generelle saker, en veiledning av skjønnet for UNE, men da er det altså ikke Stortinget som lovgiver som er inne. Da er det fordi man har åpnet for at departementet og forvaltningssystemet ellers kan treffe fornuftige beslutninger innenfor de regler som Aksel Hagen var fornøyd med allerede i 2007.

Som et eksempel har også Maria Amelie så vidt vært diskutert i dag. Jeg husker at jeg den gang faktisk var uenig i de vedtak som var gjort, og mente at Maria Amelie kunne bli. Da mente SV at vi måtte forandre reglene, mens jeg mente det var godt hold for å si at det var dårlig skjønn – at hun kunne vært etter de reglene som var den gangen, og som nå SV er fornøyd med er som de er. Så i dag er vi altså enige om at reglene er gode nok. Det gir en veldig bred og fin koalisjon i denne salen når også Høyre og SV støtter opp om meldingen.

Så til representanten Bekkevold. Han argumenterte mot midlertidige tillatelser, altså det forhold at 16–17-åringer kan være her, men må reise hjem når de ikke lenger er barn. Da må vi jo spørre oss selv: Hva er alternativet for Bekkevold? Er det det at de blir kastet ut med en gang? Men det er jo ikke mulig, for man kjenner ikke nok til deres omsorgsforhold i hjemlandet. Da må alternativet antakelig være at de får en automatisk innslusing, uten å vente til de

blir 18 år. Men det ville jo føre til at vi reelt sett hadde åpnet en dør for en spesiell gruppe som da kunne påberopt seg at deres returforhold var ukjente. Det ville jo være et merkelig grunnlag for å favorisere en gruppe som søker om asyl.

Da må jeg også si: Ettersom jeg kjenner til at representanten Bekkevold er teolog, er han sikkert vel kjent med forskjellen mellom konsekvensetikk og sinnelagsetikk. Sinnelagsetikk vil si at man har en idealistisk holdning, og det kan man gjerne som privatperson møte sine medmennesker med, invitere alle man treffer som ikke har tak over hodet til å bo hos seg inntil plassen ikke strekker til.

Men som lovgiver må vi ha konsekvensetikk. Da måtte vi eventuelt båret virkningene av et slikt misforstått forslag, som Bekkevold har argumentert for, nemlig at vi ville fått flere midlertidige asylsøkere, som kom til å oppfylle våre asylmottak i en helt annen grad. Vi ville antakelig mangedoblet befolkningen på våre asylmottak hvis vi var så idealistiske at vi fulgte rådet fra representanten Bekkevold.

Til slutt vil jeg også si noe som ligger meg på hjertet, siden vi har vært inne på at forvaltningen skal være dyktigere. Jeg er opptatt av den rettssikkerheten som vi tilbyr dem som søker systemet om fair behandling, for vi har en fair utlendingspolitikk. De skal også være sikre på at de har god advokathjelp. Jeg har merket meg at UDI har latt utføre, gjennom Oxford Research, en undersøkelse om det er slik at advokatene ikke alltid lever opp til de krav som man må forvente. Jeg vil også be statsråden overveie om man i sterkere grad kan artikulere et uttrykk for hva man forventer av advokatene i deres bistand av svake grupper.

Statsråd Inga Marte Thorkildsen [20:25:19]: I dag er det 23 år siden Barnekonvensjonen ble vedtatt i FN. Jeg har brukt dagen i dag til å diskutere med fagfolk, forskere, ledere og barnevernsbarn hvordan vi kan styrke barns medvirkning, deltakelse og rett til å bli hørt i den sektoren som jeg har ansvaret for, nemlig barnevernet.

Retten til å bli hørt er hjemlet i Barnekonvensjonens artikkel 12. Den er en av «gullartiklene» i konvensjonen. Retten til å bli hørt og få si sin mening i saker som angår en sjøl, er veldig viktig. Den er viktig for voksne, og den er viktig for barn, spesielt for de mest utsatte barna. Det stiller seg ikke noe annerledes for asylbarna, for som vi vet: Asylbarn er først og fremst barn. Å sikre at barn blir hørt og respektert er en stor og viktig oppgave. Med denne meldinga sender vi et tydelig signal til forvaltninga: Barna skal ha større fokus.

Regjeringa og stortingsflertallet sier: Vi vil sikre barnefaglig kompetanse i alle ledd i utlendingsforvaltninga. Vi vil stille som krav at det tas hensyn til forvaltningsorganets barnefaglige kompetanse ved ansettelse. Landinfo skal skaffe til veie brei dokumentasjon om barns livssituasjon i konfliktland. Vi skal iverksette en ekstern evaluering av hvordan barns situasjon blir belyst i saksbehandlinga i UNE. Prosjektet skal også vurdere bruken av og behovet for muntlig høring av barn.

Vi skal sikre at situasjonen til barn i mottak kartlegges og evalueres med jevne mellomrom. Her vil jeg legge til at barnas stemme også her må komme tydelig fram. Og: I saker hvor det har gått lang tid siden saken ble utredet i UDI eller hvor vurderingstemaet er et annet enn ved forrige behandling, slår vi fast at det er særlig viktig å vurdere behovet for ytterligere opplysninger og høring av barn, herunder vurdere behovet for muntlig høring. Dette kan særlig gjøre seg gjeldende ved behandling av anmodninger om omgjøring begrunnet i barns tilknytning til Norge.

Det er i dag mange barn som har bodd lenge i Norge, uten at verken de eller familiene deres har fått oppholdstillatelse. Dette kan ramme barn og unge særlig hardt. Det er viktig for oss å unngå at barn blir værende lenge i en slik situasjon. Regjeringa innførte i 2007 en bestemmelse om at barns tilknytning til Norge skal tillegges særlig vekt. Så ser vi at praksis i UNE tyder på at det i en del saker legges mer vekt på innvandringsregulerende hensyn enn hva som ble forutsatt da regelverket ble vedtatt, samtidig som praksis framstår som lite entydig. Regjeringa mener derfor det er behov for å tydeliggjøre hvordan bestemmelsen skal forstås. På denne måten vil vi sikre likebehandling og en praksis som ivaretar hensynet til barnets beste i tråd med det som var Stortingets hensikt. Det må foretas en individuell, grundig og helhetlig vurdering av hva som er til det enkelte barnets beste.

Regjeringa vil også arbeide for at ikke flere barn blir værende uforholdsmessig lenge i Norge uten oppholdstillatelse. Vi vil derfor iverksette tiltak for rask saksbehandling og rask retur for dem som får avslag.

Hensynet til barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i alle vedtak som berører barn. Jeg vil understreke et sentralt poeng fra stortingsmeldinga: Når forvaltninga skal vurdere barns tilknytning til Norge, skal både lovlig og ulovlig oppholdstid telle med. For barn spiller det ingen rolle om det var mens de var her ulovlig at de fikk venner, lærte seg norsk og gikk i barnehage eller på skole.

Jeg vil også si at sjøl om det er slik at innvandringsregulerende hensyn kan få avgjørende betydning fortsatt, også i saker som gjelder barn, så slår vi i denne meldinga fast:

«På et tidspunkt vil likevel hensynet til barnets beste måtte gå foran andre hensyn».

Til slutt: Enslige mindreårige asylsøkeres situasjon er gjenstand for mye debatt. Det mener jeg, SV og regjeringa er bra. Vi må diskutere både hvordan vi kan gjøre verden tryggere for barn, hvordan vi kan sikre at hensynet til barn blir bedre ivaretatt, hvordan krig og konflikt rammer barn, hvilke problemer som rammer gutter spesielt, og hvilke som særlig rammer jenter. Vi må diskutere hvordan vi kan legge til rette for en asylprosess som tar utgangspunkt i det vi vet om barn, om barns erfaringer og om tabubelagte temaer som vold, seksuelle overgrep og andre vanskelige forhold som berører mange av disse barna. Og vi må ha bedre kunnskap om traumer og tilby flere barn behandling.

Mitt ansvar som barneminister er å sikre at vi ivaretar barn. Mitt konstitusjonelle ansvar som barneminister handler om barnevernet og om bosetting. Barn under 15 år

er under barnevernets omsorg, og dermed mitt konstitusjonelle ansvar. BLD skal nå evaluere hvordan omsorgssentrene har fungert. Her vil sjølsagt barnas egne synspunkter være viktige. Dette vil gi oss et bedre grunnlag til å vurdere hvordan vi kan bedre oppfølginga av de barna som er over 15 år.

I tillegg vil jeg jobbe for rask bosetting. Det prøves nå ut et prosjekt med direkteplassering av enslige mindreårige flyktninger. Ordninga skal testes i to år. Barna plasseres direkte fra transittmottak, og vi unngår lange motaksopphold. Prosjektet følgeevalueres, og vi vil vurdere hvordan erfaringene fra prosjektet kan brukes i det videre bosettingsarbeidet.

Bosettingstakten må dessuten øke. Regjeringa jobber for å få til et samarbeid med kommunesektoren, som vil innebære at kommunene i større grad må forplikte seg til å bosette flyktninger.

Dag Terje Andersen hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [20:30:40]: I meldingen er man opptatt av barn og barns rettigheter – og ikke minst barns beste. Men så har vi situasjoner der familier får avslag og skal returnere. Mange blir værende – de søker omgjøringsbegjæring – og barna blir værende i mottak, i en situasjon som ikke er til barnets beste.

Hva mener statsråden er den beste motivasjonen for å få dem som har fått avslag, til å returnere?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen [20:31:17]: Svaret på det vil være avhengig av det konkrete tilfellet. For noen kan det være at man gir bedre bistand, f.eks. at man øker bidraget ved hjemreise. For andre kan det være at man foretar en rask tvangsretur, men jeg vil legge til at da skal det være barnefaglig kompetanse ved returen, og man skal ta hensyn til ungene. For andre igjen kan det være at man har en god samtale og motiverer. For noen er det ikke mulig å motivere godt til retur, for de er rett og slett overbevist om at hvis de returnerer, vil de bli utsatt for ting – noe som vi også ville ha forholdt oss til på en sånn måte at vi ville kviet oss for å reise tilbake.

Så svaret på det vil være forskjellig.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [20:32:20]: Jeg vil aller første takke statsråden for at hun har sagt ja til å være med i denne debatten. Jeg synes det også er viktig å høre barneministerens stemme når vi snakker om et så viktig tema som barn på flukt. Så jeg vil begynne med å si takk for at du ville delta i denne viktige debatten.

Både i Soria Moria I og i Soria Moria II slår regjeringen fast at omsorgsansvar for enslige mindreårige asylsøkere mellom 15 og 18 år skal overføres til barnevernet. Dette er ennå ikke gjennomført. Denne regjeringen har nå styrt i syv år. Jeg begynner å bli ganske utålmodig, og jeg lurer på om statsråden har noen tidsplan for når denne ordningen kommer på plass.

Statsråd Inga Marte Thorkildsen [20:33:10]: La meg starte med å takke for rosen. Det var usedvanlig hyggelig. Jeg synes det er viktig at barneministeren er til stede i en sånn debatt, spesielt fordi undertegnede har vært med på å forhandle fram deler av meldingsteksten, men aller mest fordi asylbarn først og fremst er barn. Jeg har ansvar for deler av det området som gjelder disse barna, bl.a. det som representanten nå tar opp.

Neste år skal vi evaluere hvordan omsorgssentrene har fungert. Da vil vi ha et bedre grunnlag for å vurdere hvordan vi skal håndtere barn over 15 år. Det er ikke sikkert at det er omsorgssentre som vil være svaret for dem. Det kan være andre ting som er mer hensiktsmessige. Men jeg er opptatt av at vi for det første må ha barnevernsvedtak, det har vi, vi bruker ca. 1,1 mrd. kr på barnevernsvedtak i kommunene på denne gruppa, men også at vi må sikre at de har bedre forhold i mottakene enn det mange opplever i dag. Det har vi fått mange tilbakemeldinger på fra folk som har utredet dette, folk som jobber med disse barna og fra barna sjøl, og det må vi ta på alvor.

Trine Skei Grande (V) [20:34:18]: Jeg skal også være grei og ikke spørre om meldinga, for jeg tror egentlig Venstre og SV er enige om mye av politikken på dette området. Men jeg har lyst til å fortelle en historie fra et asylmottak som jeg har vært på, og som – rent barnefaglig – viser barns kvaliteter.

Jeg møtte mor og sønn, der sønn har bodd i Norge hele livet. Han er ni år, snakker flytende norsk og har gått i norsk barnehage og norsk skole. Mor har funnet tilbake til sønnen sin de siste par årene, men har fått avslag. Det betyr at hun ikke får norskundervisning. Jeg satt sammen med en niåring som snakket flytende norsk, men som ikke kunne kommunisere med mammaen sin. Mammaen var helt fortvilet, og det skjønner jeg veldig godt. De er i en veldig vanskelig situasjon når de bor på et asylmottak – det er en veldig uavklart situasjon. I denne situasjonen opplever hun å ha en niåring som hun ikke kan snakke med.

Syns barneministeren at det høres ut som en ideell situasjon?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen [20:35:17]: Det ville jo vært oppsiktsvekkende hvis barneministeren sa det var en ideell situasjon. Nei, sjølsagt er det ikke en ideell situasjon.

Det første vi gjorde da overtok i regjering i 2005, var å gjeninnføre norskopplæring i mottak. Det var ikke uten grunn.

Så vet jeg ikke mer om denne konkrete enkeltsaken, men det gjør antagelig representanten Trine Skei Grande og kan stille prinsipielle spørsmål ut fra det, om hva det er vi kan gå videre med for å rette på situasjonen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Trine Skei Grande (V): Jeg kan godt ta en replikk til.

Presidenten: Hvis det er sånn at representanten Skei Grande ønsker den siste replikken, så er det anledning til det – vær så god.

Trine Skei Grande (V) [20:35:54]: Ja, for da får jeg anledning til å utdype dette litt mer.

Grunnen til at mor mister norskundervisningen, er at hun har fått et avslag. Når man får avslag, mister man norskundervisningen. Det synes jeg er logisk i de aller fleste tilfeller, men jeg mener det må være unntak i de tilfellene der det faktisk er sånn at barnevernet burde gripe inn fordi man ikke klarer å kommunisere.

Så mitt spørsmål til statsråden er om hun kan se på regelverket – at moren ut fra en barnefaglig vurdering burde ha fått den norskundervisninga hun trengte for å kommunisere med sitt barn. Det er en ganske enkel regelendring. Dette kom fram da man tok bort norskundervisninga for dem som hadde fått avslag.

Statsråd Inga Marte Thorkildsen [20:36:37]: Jeg vil alltid være interessert i å se på hvordan regelverket slår ut for barn – også regelverk som jeg sjøl ikke har ansvar for. Men det er klart at det stiller seg noe annerledes når jeg ikke har det konstitusjonelle ansvaret for regelverket. Da er det ikke noe jeg bare kan ordne opp i, men det er allikevel sånn at vi kan ha en dialog om det.

Når det gjelder spørsmålet om barnevernets involvering i en sånn situasjon, der man ikke kan kommunisere med hverandre, er jo det et tema som vi kan ta opp. Vi er interessert i å vite hvordan barnevernet forholder seg til barn i mottak. Vi får signaler om at det er variabelt. Noen steder er man god på å ta godt hensyn til disse barna – andre steder ikke. Det kommer vi til å følge nærmere opp.

Presidenten: Dermed er replikkordskiftet omme.

Eirik Sivertsen (A) [20:37:45]: Fra 2007 og fram til utgangen av 2009 var det en kraftig økning i antall asylsøkere som oppga å være enslig mindreårig, noe som medførte at Norge i 2009 var det landet i Europa som mottok nest flest enslige mindreårige asylsøkere. Vi gikk fra 403 asylsøkere i 2007. Vi hadde 1 374 i 2008, og i 2009 nådde vi en topp på 2 500 enslige mindreårige asylsøkere. Det var ingen holdbar situasjon.

Økningen i ankomster medførte store kostnader til mottak, saksbehandling, m.v. I 2009 brukte Norge over 1,3 mrd. kr bare på mottak og omsorgssentre til enslige mindreårige asylsøkere. I tillegg kom utfordringen med å håndtere bosettingen av dem som fikk opphold. Dette reiser spørsmål om Norge i et bredere flyktningpolitisk perspektiv bruker uforholdsmessig mye ressurser på å bistå en begrenset gruppe som vanligvis ikke kommer fra de mest ressursvake familiene i opprinnelseslandet, og hvorav mange forlot hjemlandet av andre grunner enn at de har et reelt beskyttelsesbehov.

Vi mener det vil være uansvarlig ikke å legge vekt på den kunnskapen som etter hvert er opparbeidet om hvilke farer enslige mindreårige asylsøkere utsettes for på reisen til Norge. Det viser seg også at andre grunner enn behov for beskyttelse kan ligge til grunn for at foreldre sender barna sine alene ut på en reise til vestlige land. Muligheten for varig opphold i Norge kan medføre at flere barn

som ikke har behov for beskyttelse, sendes vekk fra familie og nettverk for å reise til Norge. I den sammenhengen vises det også til at hensynet til å beskytte barn mot å havne i en belastende og alvorlig situasjon er blant de hensynene som i henhold til Høyesterett kan legitimere begrensninger i barns rettigheter i utenlandsrettslig sammenheng.

Ut fra et totalbilde av situasjonen fant norske myndigheter det nødvendig å innføre innstrammende tiltak som retter seg mot denne gruppen av mindreårige, som er nær myndighetsalder, og som ikke blir funnet å ha et reelt beskyttelsesbehov. De nye reglene som ble innført, betyr at enslige mindreårige asylsøkere som har fylt 16 år på vedtakstidspunktet, kan gis en begrenset oppholdstillatelse fram til fylte 18 år dersom det ikke er andre grunner for opphold enn at norske myndigheter mener at barnet er uten forsvarlig omsorg ved retur.

Det blir alltid gjort en konkret og individuell vurdering av om enslige mindreårige asylsøkere risikerer forfølgelse ved retur til hjemlandet, eller om vilkårene for opphold på humanitært grunnlag er oppfylt, i tråd med regelverket i utlendingsloven og de internasjonale reglene som Norge er bundet av, bl.a. Barnekonvensjonen. Jeg vil understreke at alle enslige mindreårige som har behov for beskyttelse, skal få oppholdstillatelse i Norge.

Uten at det er mulig å konstatere hvilken direkte sammenheng det er mellom innstrammings tiltakene som er satt i verk og utviklingen i ankomsttall, viser statistikken at antallet enslige mindreårige asylsøkere ble kraftig redusert i 2010. Det totale antallet i 2011 er på omtrent samme nivå som i 2010. I alt 30 mindreårige mellom 16 og 18 år ble gitt slik begrenset tillatelse i 2011 av UDI. I 2010 ble det gitt 41 sånne tillatelser, og 33 mindreårige fikk slik tillatelse i 2009.

Når det gis begrenset tillatelse i stedet for avslag, kan det skape forventning om videre opphold, slik at det ikke nødvendigvis motiverer til frivillig retur etter at tillatsen utløper. Det kan derfor være av betydning at barna mottar et tilbud under det midlertidige oppholdet, som er reelt kvalifiserende med tanke på retur til hjemlandet etter fylte 18 år. Et godt tilbud vil også kunne motvirke andre negative effekter av midlertidig opphold.

Kristelig Folkeparti har et forslag hvor en vil fjerne adgangen til begrensede tillatelser, og jeg vil slutte meg til de betraktningene som representanten Tetzschner hadde, knyttet til det. Jeg vil kanskje formulere meg litt annerledes, men det reelle innholdet tror jeg vi deler syn på. Det foreligger to alternativer hvis vi tar bort denne muligheten. Det ene er at alle skal få opphold. Det vil få en enorm såkalt pull-effekt ved at vi utsteder en blankofullmakt. Det kan vi ikke akseptere – det vil ikke være håndterbart. Det andre alternativet er å returnere barn – å returnere barn uten at vi vet at det er noen som kan ta godt imot dem. Denne problemstillingen er full av dilemmaer, og i avveiningen mellom de ulike hensynene som vi har drøftet i dag, og som meldingen belyser, mener vi at ordningen med begrenset tillatelse er bedre enn alternativene. Det er en ordning jeg, i likhet med statsråden, vil holde fast ved og forsvare. Vi er ikke blinde for at det ikke er udelte positivt, men som

sagt, i mangel av bedre alternativer mener vi at dette er det beste.

Bendiks H. Arnesen (A) [20:42:51]: Jeg er glad for at regjeringen har satt denne saken på dagsordenen og for at vi nå har en omfattende debatt om situasjonen for de barna som er på flukt, og som oppholder seg i Norge. Det gjør at vi kan få rett på det som ikke er godt nok for disse ungene. Dette opptar meg i sterk grad. Jeg er enig med dem som sier at alt vi skal foreta oss i denne saken, først og fremst må ha som mål å være til barnas beste.

Det aller verste vi kan gjøre mot disse barna, er å skille dem fra sine foreldre og søsken. For dem som har mistet sine foreldre, betyr et trygt lokalsamfunn, gode venner og en framtid som føles trygg, alt for å kunne komme videre. Disse barna ser ofte ikke noen mening med livet når de rives opp fra et miljø hvor de endelig har funnet trygghet.

Jeg bor selv i en kommune med få innbyggere, men hvor vi har et stort asylmottak. De som bor på dette asylmottaket, er en naturlig og viktig del av bygdebildet. Særlig har barna glidd godt inn i lokalmiljøet. Dette er barn som ofte har bodd hele sitt liv i et asylmottak. Disse barna har ikke noe annet hjemland, og de har ikke annet lokalsamfunn – eller andre venner – enn det de finner i dette lokalmiljøet.

Vi må også se på foreldrenes situasjon. Det er gode grunner til å anta at foreldrenes evne til å klare omsorgen for sine barn er nært knyttet til det de har vært utsatt for i forbindelse med opplevelser i sitt hjemland, og på reisen hit til Norge. Dette er mennesker som generelt sett er slitne, men det endrer seg ofte når de har falt til ro i et asylmottak, og når de føler trygghet i et lokalsamfunn. Jeg har snakket med folk som jobber på asylmottak, og som gjør en fantastisk jobb hver eneste dag. De forteller at foreldrene igjen føler motløshet og blir slitne når de begynner å frykte at utsendelse står for dør.

Barnas framtid er selvfølgelig det som gjør foreldrene aller mest bekymret. Ansatte i asylmottaket på mitt hjemsted sier at mottaket har et svært godt forhold til skoleverket. Stort sett med det samme familier med barn i skolealder ankommer mottaket, er skolen i stand til å tilby et godt pedagogisk tilbud. Ungene inkluderes også på kort tid i de sosiale tilstelningene som finner sted i klassen. Det samme gjelder barnehagen. Det poengteres at barn med nedsatt funksjonsevne får en svært god utvikling når de begynner i barnehage – det er jeg veldig glad for å høre.

Jeg kjenner også folk i Oslo som har bodd her i årevis, men som fortsatt ikke vet om de kan bli her på permanent basis. Dette er folk som har glidd inn i et lokalsamfunn, som har jobb, som betaler sin skatt – som alle oss andre. Dette er folk som har barn som er født i Norge, som går i barnehage og skole, og som er norske – like mye som oss andre. Jeg forstår godt at disse barna er veldig redd for å måtte forlate Norge. Dette er som å sende ut en hvilken som helst annen norsk innbygger fra sitt fødeland, eller sitt hjemland. Dette er en usikkerhet som ingen barn i vårt land skal måtte leve med over lang tid.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Håkon Haugli (A) [20:47:17]: I fjor kom det 2 359 asylsøkere under 18 år til Norge. De utgjorde nesten 30 pst. av det totale antallet asylsøkere. I løpet av de siste årene har mange tusen barn søkt om beskyttelse i Norge. Uansett om de flykter alene eller sammen med omsorgspersoner, er barn sårbare. Det reiser en rekke vanskelige spørsmål. Hvordan ivaretar vi interessene til barn på flukt? Hvordan unngår vi at de utnyttes og settes i fare? Hva er barns beste? Er det som på kort sikt virker fornuftig, også klokt på lengre sikt? Skaper det som er en god løsning for noen, urett og urettferdighet for andre?

Siden ingen andre har gjort det, vil jeg forsøke å gi en kort oppsummering av de tiltakene som ligger i meldingen.

Rask saksbehandling er viktig. Regjeringen vil styrke UDI og UNE slik at saker kan behandles enda raskere enn i dag. Det foreslås en bestemmelse som sikrer at asylsøkere med barn, som ikke har fått sin klagesak avgjort av UNE innen 15 måneder, kan innvilges opphold.

Regjeringen vil også styrke dagens vergeordning og etablere en ny representantordning. Det vil styrke rettssikkerheten til enslige mindreårige asylsøkere.

I meldingen klargjøres det også hvordan utlendingsforskriften § 8-5 skal forstås. Formålet er å sikre en praktisering av barnets beste som er i tråd med det som har vært Stortingets hensikt.

Å sikre god barnefaglig kompetanse i alle ledd av utlendingsforvaltningen er et annet tiltak.

Regjeringen er opptatt av at alle barn i asylmottak skal ha et godt og tilrettelagt aktivitetstilbud – det er bra.

I tillegg skal arbeidet med identifisering av sårbare barn i mottak styrkes. Det kan handle om barn med funksjonsnedsettelser, om barn som utsettes for vold, om barn som har opplevd krig og konflikt, eller om barn som har vært utsatt for overgrep.

Regjeringen la i desember 2010 fram en ny handlingsplan mot menneskehandel. Flere av tiltakene der er rettet direkte mot barn.

Også i returpolitikken varsles det nye tiltak, bl.a. blir returstøtten for barn økt med kr 10 000 per barn. Barn skal også få bistand i sitt hjemland, bl.a. for å sikre at enslige mindreårige som ikke har beskyttelsesbehov, får en ny start.

Til slutt vil jeg nevne raskere bosetting som et viktig område. Barn er prioritert i bosettingsarbeidet. Målet er at 90 pst. skal være bosatt tre måneder etter vedtak om opphold.

Den som ikke ser at tiltakene i denne meldingen styrker rettssikkerheten og livskvaliteten til barn på flukt, kan ikke ha lest den.

Lars Egeland (SV) [20:50:07]: Mennesker på flukt er i en sårbar situasjon, og de mest sårbare av dem er barna. Det har flere sagt her i dag. Det å si dette må ikke bare være talemåter.

Det er noen som har større tro enn meg på signaleffekten av å behandle barn dårlig – at ryktene da sprer seg

over hele verden om at Norge ikke er et sted man bør dra til, i hvert fall ikke hvis man tror at dette gjør at de blir i hjemlandet, og at det er den beste løsningen. Jeg er først og fremst opptatt av at barna skal behandles skikkelig av Norge og når de er i Norge – for barnas skyld og for vårt eget menneskeverds skyld.

Hvis barnet eller familien oppfyller kravet til beskyttelse, får de opphold i Norge. Så vet vi alle at det er mange tilfeller der utlendingsmyndighetene mener at barnet eller familien ikke har rett til beskyttelse. Da skal det vurderes om barnet får bli ut fra sterke menneskelige hensyn. Dette er en forpliktelse Norge har etter FNs barnekonvensjon. Barns beste skal være et grunnleggende hensyn i alle saker som omfatter barn.

Hva er barnets beste? Er det utsending? Det kan det være, men det er vel forholdsvis sjelden. I hvert fall mener regjeringa og komiteen at det har vært en praksis fra utlendingsmyndighetene som i for liten grad har vurdert at det er til barnets beste å få bli i landet. Regjeringa og komiteen mener at denne praksisen må endres og bli mer i tråd med hva lovgiverne forutsatte da utlendingsloven ble vedtatt.

Og enda mer: Meldinga varsler tiltak for å styrke barnets stilling. Regjeringa har varslet en styrking av vergeordninga, bedre barnefaglig kompetanse i alle ledd og en evaluering av hvordan barnas situasjon blir belyst av UNE. Regjeringa har også varslet at den vil gå inn i barns levekår på mottak, bl.a. hvordan helse og barnevern ivaretar barna. Det er bra. Med barnefaglig kompetanse menes god kunnskap om barns utvikling både fysisk og psykisk. En person med barnefaglig kompetanse kan sørge for at barns utviklingsmessige behov oppfylles, og at barn med særskilte behov oppdages, og fungerer som barnas talsmann.

Mange mindreårige asylsøkere som kommer til Norge, har ikke omsorgspersoner i hjemlandet og er ofte traumatiserte. Å vente på en utsending når man er 18 år, fratar barnet det framtidshåpet som norske barn har rett til. I slike tilfeller vil det være i tråd med barnets beste at de får bli i landet.

Folk i Norge har stor omsorgsevne og stor evne til innlevelse i andre menneskers situasjon. Den praksisendringa som det nå legges opp til, er en praksisendring som folk støtter. Det er et stort engasjement i mange frivillige organisasjoner og i mange lokalsamfunn for at barns beste skal tillegges mer vekt.

Hilde Magnusson (A) [20:53:14]: Det vises i meldingen til at barn er særlig utsatt for å bli ofre for menneskehandel i forbindelse med migrasjon. Barn kan komme i et avhengighetsforhold til menneskesmuglere eller andre voksne som kan gi grunnlag for utnyttning i menneskehandel. Vi vet også at enkelte barn blir utnyttet av sine omsorgspersoner.

Regjeringen har et bredt perspektiv i kampen mot menneskehandel, og den er nedfelt i regjeringens handlingsplaner. Barn er viet et eget kapittel i regjeringens handlingsplan mot menneskehandel for 2011–2014 fordi denne gruppen ofre er særlig sårbare og har et spesielt behov for beskyttelse. Det er særlig fokusert på barn som påtreffes i

rus- og kriminelle miljø, og barn som forsvinner fra barnevernets omsorgssentre eller asylmottak. Norge gjør en god jobb på dette området og står i spissen for en bred internasjonal innsats.

Arbeidet mot menneskehandel er ytterligere styrket ved Europarådets konvensjon mot menneskehandel, som Norge ratifiserte i 2008. Den inneholder en rekke bestemmelser som knytter seg til barn. Ofre som antas å være barn, skal være omfattet av særskilte beskyttelsestiltak inntil offerets alder er brakt på det rene, og barnet skal få oppnevnt en representant til å ivareta dets interesser. Staten plikter videre å sørge for nødvendige tiltak for identifisering av barnet og gjøre sitt ytterste for å oppspore barnets familie når dette er til beste for barnet. Ofre som er barn, skal ikke tilbakeføres til en stat dersom en risiko- og sikkerhetsvurdering indikerer at en slik tilbakeføring ikke vil være til barnets beste.

Ofte er det politi, asylmottak, helsetjenester eller oppsøkende virksomheter som først kommer i kontakt med barn som kan være utsatt for menneskehandel. Disse har plikt til å melde fra til det lokale barnevernet dersom det er grunn til å tro at barnet blir mishandlet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt. I Bergen jobber politiet godt med dette feltet og disse sakene, og i sommer ble seks rumenere dømt til til sammen 14 år og 10 måneder for grov menneskehandel med rombarn som var mellom 13 og 17 år. Dette viser at arbeidet nytter, men det må ha et fokus, og det må jobbes målrettet mot menneskehandel.

Stortinget har nylig besluttet å innføre et særskilt hjemmelsgrunnlag i barneloven for å beskytte mindreårige ofre for menneskehandel. Endringen innebærer at det kan iverksettes beskyttelsestiltak uten samtykke. For å ivareta barnas rettssikkerhet settes det derfor klare og strenge vilkår for tiltakene. Regjeringen har bevilget 17 mill. kr til å bygge opp et tilrettelagt institusjonstilbud til denne gruppen utsatte barn.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [20:56:23]: Kristelig Folkeparti har et utrettelig engasjement for at innvandringspolitikken skal være rettferdig, rettssikker og human. Rettferdigheten sikrer politikken legitimitet. De som ikke har behov for beskyttelse i Norge, skal heller ikke få det, men dem som har rett til eller behov for å bo i Norge, har vi en plikt til å stille opp for. Rettssikkerheten skal sikre at alle får den oppfølgingen de skal ha, den informasjonen de skal ha, og de rettighetene de skal ha. Humaniteten skal sikre at menneskene bak tallene, søknadene og statistikkene blir sett som det de er, nemlig mennesker som du og jeg, med det samme ukrenkelige menneskeverdet. For Kristelig Folkeparti har nettopp menneskeverdet stått i sentrum i vår behandling av denne meldingen. Vi ønsker en innvandringspolitikk som i større grad tar hensyn til enkeltmenneskets egenverdi, familienes fellesskap og i særdeleshet barnas rettigheter.

Denne meldingen har gode virkelighetsbeskrivelser, men er uten virkemidler. Regjeringen forstår altså hva som er utfordringen, men de fremmer ikke ett tiltak for å gjøre noe med det.

Kristelig Folkeparti og regjeringen har felles mål på mange områder i innvandringspolitikken. Vi vil ha en rettferdig, rettssikker og human innvandringspolitikk. Derfor er det så frustrerende og uforståelig at regjeringen ikke tar de grepene som trengs for å trekke innvandringen i den retning de selv har staket ut.

Kristelig Folkeparti fremmer i dag de forslag som kreves for å få til de endringene som regjeringen har lovet. Kristelig Folkeparti har åtte forslag som ville gitt en bedre innvandringspolitikk i Norge, i tråd med de målene som regjeringen har. Likevel vil regjeringspartiene stemme imot disse forslagene. Likevel vil SV, regjeringens ivrigste forkjemper for en mer rettferdig og human innvandringspolitikk, stemme ned hvert eneste forslag. SV, som tidligere kjempet asylsøkernes sak, lukker nå øynene og stemmer ned de forslagene som kunne innfridd SVs egen politikk. SV og de andre regjeringspartiene stemmer i dag for retursentrene i Afghanistan og Irak, til tross for påpakning fra FNs barnekomité, for begrenset oppholdstillatelse, til tross for at det påfører barn unødvendige lidelser, mot at barnevernet skal få omsorg for enslige mindreårige asylsøkere – til tross for at dette er nedfelt i Soria Moria-erklæringen og påpekt av FNs barnekomité.

Dette er fullstendig uforståelig og kan ikke tolkes på annen måte enn at de rød-grønne stemmer imot sin egen politikk.

Kjersti Toppe (Sp) [20:59:34]: Barn på flukt er ei sårbar gruppe. Spesielt sårbare er dei einslege mindreårige asylsøkjarene. Det er umogleg ikkje å la seg engasjera og involvera i debatten om asylbarn, og spesielt i debatten om dei såkalla lengeverande barna.

Det er viktig at Stortinget no behandlar den spesielle situasjonen for barn på flukt, både for å belysa om vi handlar i samsvar med internasjonale konvensjonar som vi er forplikta av, og for å drøfta det sosiale og moralske ansvaret vi har for desse barna. Få er i ein vanskelegare situasjon enn dei 2 000–3 000 asylbarna som kvart år legg si framtid i våre hender, uavhengig av om dei kjem hit som eit resultat av foreldra sitt val eller eigne val.

Det er klart at det å bu mange år i Noreg utan opphaldsløyve kan ramma barn og unge sterkt. Komiteen viser i si innstilling til at det særleg er situasjonen for lengeverande barn utan lovleg opphald i Noreg som er vanskeleg. FNs barnekonvensjon seier at barnas beste skal vera eit grunnleggjande omsyn i saker som handlar om barn. Spørsmålet er korleis denne avgjerda skal praktiseras i behandlinga av asylsøknader som omfattar barn. Eg er glad for at regjeringa og komiteens fleirtal presiserer at barnet sitt beste skal bli gitt forrang når det gjeld innvandringsregulerande omsyn. Eg konstaterer også at regjeringa erkjenner at dette omsynet ikkje fullt ut er teke vare på gjennom dagens praksis i utlendingsforvaltninga.

Fleirtalet sluttar seg til regjeringas sentrale formulering i meldinga om at

«i visse sammenhenger vil hensynet til barnets beste være så tungtveiende at det ikke vil være adgang til å legge avgjørende vekt på innvandringsregulerende hensyn».

Debatten etter framlegginga av stortingsmeldinga om barn på flukt har i stor grad handla om denne formuleringa er eit godt nok grunnlag for å sikra ei praksisendring i UNE si behandling av klagesaker. UNEs dåverande direktør gav sjølv grobottn for denne tvilen ved å uttala at UNE berre kunne instruerast gjennom lov og forskrift.

Eg meiner at ein skal vera svært formalistisk og i tillegg svært vrang for ikkje å forstå regjeringas og Stortinget sitt klare bodskap om å korrigera behandlingspraksis i saker der omsynet til barns beste og innvandringsregulerande omsyn står mot kvarandre.

Når nokon likevel seier at det er tvil om at det vil følgja ei praksisendring med det som er nedfelt i meldinga, og som Stortinget no gir si støtte til, er eg glad for at regjeringa vil ta initiativ til ei ekstern evaluering av korleis barnas situasjon blir belyst i UNE si saksbehandling.

Det må ikkje herska tvil om at vi frå Stortinget si side vil følgja nøye med, for å sikra oss at ønskt praksisendring blir ein realitet.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [21:02:43]: I et par innlegg her har noen avlagt meg en liten visitt.

Michael Tetzschner utfordret teologen Bekkevold til å gjøre seg noen etiske refleksjoner. Jeg følte nok kanskje ikke at det først og fremst var teologien og etikken som møttes, men at det mer var teologen og juristen.

Videre vil jeg nok anbefale Eirik Sivertsen ikke bare å forholde seg til statistikk som tall. Han bør prøve å gå bak statistikken, da oppdager man menneskene bak tallene. En fin måte å gjøre det på er f.eks. å unne seg å se Margreth Olins film *De andre*, som nettopp handler om den gruppen mennesker som har fått midlertidig opphold.

Et av de foregående innleggene handlet om menneskehandel, og jeg er veldig glad for at representanten tok opp dette med menneskehandel. Redd Barna har nettopp kommet med en urovekkende rapport som heter *Menneskehandel med barn*. I rapporten kan Redd Barna fortelle om store mangler i behandlinga av asylsøknader til enslige mindreårige asylsøkere som er identifisert som mulige ofre for menneskehandel eller slaveri, som jo er et mer treffende begrep.

Redd Barna kan videre fortelle at disse enslige mindreårige asylsøkerne skal ha blitt returnert til andre europeiske land uten at det har blitt foretatt noen vurdering av risiko for re-trafikkering, og dette blir gjort helt uten at verken verge eller barnevernstjeneste blir varslet – eventuelt ble det varslet for sent eller til og med i etterkant av utsendelsen. En slik praksis er fullstendig i strid med forpliktelser Norge har etter internasjonale konvensjoner som omhandler bistand til ofre for menneskehandel.

Frykten for å bli returnert til re-trafikkering gjør at en del mindreårige ofre anser det som tryggest å rømme fra mottak og gjemme seg for dem som egentlig er til for å hjelpe, og bare i perioden fra 2002 til 2012 har det forsvunnet så mange som 453 barn fra norske mottak. Disse barna er igjen svært utsatt for bl.a. organisert kriminalitet og menneskehandel.

Kristelig Folkeparti har kommet med flere forslag til tiltak for å få bukt med menneskehandel, menneskehan-

del med barn spesielt, og vi har ønsket en egen handlingsplan spesielt rettet mot barn som er ofre for menneskehandel. Regjeringen har, rosverdig nok, kommet med en handlingsplan mot menneskehandel, som de skal ha honnør for, men har ennå ikke adressert utfordringer knyttet til menneskehandel med barn spesielt. Nå, mer enn noen gang, er det behov for nettopp en slik plan, og jeg håper at justisministeren vil ta imot den utfordringen fra Kristelig Folkeparti.

Aksel Hagen (SV) [21:05:42]: En slik debatt kan ha flere innganger. En inngang er å overhøre og mistolke innlegg, melding og innstilling, slik Michael Tetzschner velger å gjøre. Ja, jeg sa meg fornøyd med at vi i 2007 gjorde et vedtak der vi innførte at barns tilknytning til Norge skal tillegges særlig vekt. Så sa jeg videre – men det passet ikke inn i Tetzschners innlegg eller tilnærming – at det SV liker med denne meldinga, og som gjør at denne meldinga er så viktig og så god, er at den for det første registrerer at det har vært en uheldig praksisutvikling, og ikke minst at den vil endre praksisen tilbake til det som var utgangspunktet i 2007. Vi skal ha flere og bedre barnefaglige vurderinger, og vi skal ha klarere vektlegging av barnas beste. For å få dette til må en inn med bedre barnefaglig kompetanse, og ikke minst skal barn høres på en skikkelig måte. Den praksisen som vi har hatt, og som vi skal ha videre framover, skal meldes til oss, og den skal evalueres – altså skal vi politikere tettere på enn vi har vært så langt.

Høykommissæren – og det syns jeg er interessant – har i direkte samtale både med oss i komiteen og med statsråden sagt at Høykommissæren vil bli med på dette arbeidet. Det er veldig fint, for det er et tilbud som Høykommissæren gir – og er i ferd med å gi – også til andre europeiske land.

Når det gjelder alle de der ute som følger med på dette, er det klart at det er mange av dem som nå er aktive, som ønsker at det er flere som skal få bli. Det har vi fått klare meldinger om, og det er ikke tvil om at SV tilhører dem som håper at så vil skje. Men det de i tillegg sier, er at de ikke minst ønsker en noe bedre kvalitet over den behandlingen som de blir utsatt for – for å si det på den måten. Nettopp det at vi får på plass en kvalitetsmessig bedre forvaltningspraksis, bør være i alle i denne salens interesse. Det forventer de ungene og de ungdommene som blir direkte utsatt for dette, og det forventer ikke minst alle naboer, venner, pårørende og aktivister som er engasjert i denne saken. Slik sett skjønner jeg ikke at det er hensiktsmessig av representanter å gjøre narr av en melding som nettopp har det som ett av hovedpoengene sine.

Så får vi, som sagt, ha litt ulike oppfatninger om hva som vil bli resultatet av en bedre forvaltningspraksis, men det er et poeng i seg sjøl å heve kvaliteten og få inn det barnefaglige, og det bør vi samle oss om. Og som sagt: Som SV-er både ønsker og tror jeg at da vil noen flere få opphold, nettopp som en konsekvens av at vi legger ned kvalitet i jobbinga vår.

Lise Christoffersen (A) [21:09:01]: Det har vært en lang og også, synes jeg, en til dels god og ikke minst vik-

tig debatt. Det er noen temaer som jeg synes fortsatt henger litt igjen. Jeg skal prøve å rekke over i hvert fall noen av dem.

Det var Geir Jørgen Bekkevold som i sitt innlegg tok opp problemene med bosetting. Nå var jo barnestatsråden inne på prosjektet med direkte bosetting av enslige mindreårige asylsøkere, men det er klart at vi har en utfordring ved at det nå etter hvert sitter både barn og voksne – snart 3 500 i tallet – og venter på å komme ut i en kommune. Det er inngått et treårig samarbeidsprosjekt med KS, men det er helt åpenbart at en kan ikke vente i tre år på at et slikt prosjekt skal gi resultater. Det bør kunne vises til resultater forholdsvis fort. Jeg skal selv på et møte i rådmannsutvalget i mitt eget fylke på fredag. Der står bosetting på dagsorden, og det skal bli litt spennende å høre den diskusjonen. Men vi vet jo allerede at bolig oppfattes som den største hindringen ute i kommunene, så det er klart at det temaet faktisk også må adresseres i boligmeldingen.

Venstres Trine Skei Grande mente at regjeringen og stortingsflertallet er veldig uklare, når vi prøver å gi våre definisjoner og presiseringer av hvordan vi mener lovverket skal forstås. Men jeg synes at Trine Skei Grande går litt i sin egen felle, når hun sier at Venstre ikke mener at alle skal bli. Da er mitt spørsmål: Hvem er det Venstre da mener ikke skal bli? Og jeg regner med at Venstre får akkurat de samme utfordringene med å definere tette grenser rundt en kategori som egentlig er belagt med skjønn, når alle saker skal vurderes individuelt. Det blir ikke noe enklere for Venstre å definere hvem som ikke skal bli, vil jeg tro.

Så ble det også sagt her at NOAS har påvist at i seks UNE-vedtak – etter at meldingen kom – er det ikke mulig å spore noen endring. Men vi har sagt at vi skal følge praksis nøye, og jeg forventer faktisk at alle som jobber i UNE, har lest både meldingen og innstillingen og kanskje til og med følger debatten her i dag. Jeg har merket meg noen enkeltuttalelser fra representanter for UNE. De mer enn antyder at de som har uttalt seg, har et litt spesielt forhold til maktfordelingen i samfunnet. Så sent som i ettermiddag kom det på lokalradioen noen meget spesielle uttalelser fra en nemndleder i UNE som sto fram under fullt navn: Politikere – særlig med teologisk bakgrunn, men også de som representerer flertallet – ble ikke levnet mye ære i sin evne til å forstå hvordan regelverk var å fortolke.

Statsråd Grete Faremo [21:12:24]: Det er flere som har uttrykt sitt syn på meldingen. Jeg er glad for de mange positive meldinger som har kommet om stortingsmeldingen, som er blitt det den var ment å være, nemlig en grundig gjennomgang av et meget krevende saksfelt. Vi gjør også en grundig drøfting av dagens regelverk. Hensynet til barns beste er og skal være et grunnleggende hensyn i alle vedtak som berører barn. Det er også bakgrunnen for at regjeringen har vært opptatt av å tydeliggjøre hvordan bestemmelsene i utlendingsforskriften § 8-5 skal forstås. Det er helt grunnleggende at vi sikrer likebehandling og hensynet til barns beste, i tråd med det som var og er lovgivers

hensikt. Derfor er jeg direkte uenig med representanten Tetzschner, som prøver å snakke ned meldingens betydning som rettskilde. I form av det etterarbeidet den utgjør, vil den være en riktig og viktig rettskilde.

Han stilte også spørsmål om advokatordningen, og vi har selvsagt en viktig oppgave i å sørge for god rettssikkerhet for enslige mindreårige asylsøkere. Denne gruppen har utvidet rett til fri rettshjelp ved at de får rett til fri rettshjelp også under behandlingen av søknaden i første instans – i motsetning til andre, som får den rettigheten først ved anke til UNE.

La meg nevne at vi har fått en rapport som heter Evaluering av advokatordningen for asylsøkere. Den ble publisert den 29. oktober i år, og her er det flere anbefalinger til justeringer av ordningen. Dette er forslag som vil bli vurdert både i UDI og departementet, med sikte på oppfølging senere.

Jeg er, som representanten Bekkevold, også opptatt av situasjonen for mindreårige ofre for menneskehandel. Dette er virkelig en meget sårbar gruppe. Her følger vi selvsagt opp nye bestemmelser, som trådte i kraft den 1. august i år, når det gjelder regler i barnevernloven. Den bestemmelsen hjemler faktisk også tvangstiltak overfor ofre som motsetter seg beskyttelse og oppfølging. Vi er opptatt av å sikre disse barna så godt som mulig. Asylmottak skal også melde om et barn er savnet, til nærmeste politimyndighet innen 24 timer.

Heidi Greni (Sp) [21:15:42]: Det er mulig at det er jeg som er tungnem, men når representanten Ørsal Johanssens forklaring på spørsmålet mitt var at forskjellige representanter i Fremskrittspartiet har forskjellige syn, falt jeg aldeles av lasset. Begge avisinnleggene jeg refererte til i replikkspørsmålet mitt, er nemlig intervju med samme representant. Og ikke nok med det – det er intervju med representanten Morten Ørsal Johansen.

I Klassekampen den 16. januar i år omtales saken til Adrian. Jeg siterer:

«Jeg har hatt kontakt med Adrian i noen år. Rådgiveren min og jeg har gått igjennom saken hans, og vi mener han kvalifiserer til opphold. Hvis utlendingsmyndighetene bare hadde brukt det skjønnet de skal bruke innenfor det regelverket som er, sier Morten Ø. Johansen til Klassekampen.»

Han ble presentert som Fremskrittspartiets nye innvandringspolitiske talsmann.

Jeg siterer videre. Journalisten spør:

«Xhela fikk endelig avslag for to år siden. Du støtter en returne som oppholder seg ulovlig i Norge?

– Ja, nå er han her egentlig ulovlig. Han skulle ha returnert. En del nekter å returnere, fordi de synes det er mer bekvemt å være i Norge. Men denne gutten har et beskyttelsesbehov. Han er rett og slett livredd, sier Johansen.»

For meg harmonerer ikke dette helt med det Fremskrittspartiet har sagt i salen her i dag. Det kan muligens være noen i denne salen som mener at kompetansen i utlendingsforvaltningen er mangelfull. Men jeg betviler at det er mange som mener at stortingsrepresentan-

ter, hver for seg, har bedre kompetanse til å fatte vedtak i enkeltsaker enn Utlendingsnemnda. Selv med god bistand fra rådgiver mener jeg at det slett ikke tilligger noen av oss å behandle enkeltsaker – heldigvis, vil jeg si.

Mener virkelig Fremskrittspartiet at UNE ikke utnytter handlingsrommet i regelverket og er altfor streng, eller mener Fremskrittspartiet at asylpolitikken er for liberal? Det kan i alle fall ikke være slik at asylsøkere med avslag skal få bli fordi de tilfeldigvis kjenner en stortingsrepresentant som er villig til å tale deres sak.

Trine Skei Grande (V) [21:18:30]: Jeg vet ikke om Aksel Hagen henviste til meg, men jeg vil i hvert fall avise at jeg har gjort narr av meldinga. Jeg sa jo at det var en god drøftingsoppgave. Jeg er bare uenig i det som står i meldinga. Jeg tror ikke at dette vil føre til en endring, på samme måte som vi ikke trodde det kom til å føre til denne praksisen, da vi behandlet loven. For da hadde vi også forslag, men ikke om at barns beste skulle gjelde. Vi foreslo at barns beste skulle tillegges vekt. Sjøl det ble nedstemt i denne salen – da vi behandlet utlendingsloven.

Så jeg tror ikke på at dette kommer til å føre til endringer, og grunnen til at jeg blir litt betenkt, er: Man mener at noe bør endres, og man mener at forvaltningen som forvalter et regelverk, gjør det feil, men man vil ikke endre lovverket. Hvorfor er det så viktig ikke å endre lovverket, hvis man mener at forvaltningen gjør noe feil? Er det en egen grunn i seg sjøl, eller er man kanskje fornøyd med den forvaltninga man har?

Venstre mener ikke at alle skal få bli, uansett. Men vi er imot at stortingsrepresentanter skal behandle saker – én og én. Vi mener at man skulle hatt en mye kjappere saksbehandling. Derfor bevilger vi i vårt alternative budsjett mye mer penger til saksbehandling, for vi mener at rask saksbehandling hadde vært med på å gjøre mange av disse sakene enklere.

Vi mener, sånn som statsråden sier, at det må bli et tydeligere regelverk. Derfor syns jeg det er kjemperart at ikke regjeringa tar opp i seg noen av forslagene våre, der vi sier at man må definere tydelig hva de begrepene vi bruker, egentlig betyr.

Venstre er ikke for et generelt amnesti, men vi er for at man av og til må sette noen streker. Det gjør man i de fleste andre europeiske land. Av og til setter man en strek og sier at nå har noen vært her lenge nok. Det har man gjort sjøl i land som ledes av høyrepulister. Men det skal man ikke gjøre i Norge, her skal man tvære ut og tvære ut. Sjøl om det ødelegger folk, sjøl om det fortærer folk bit for bit, og sjøl om vi vet at unger lider under det, så er det prinsippet vårt så viktig at vi aldri skal sette en strek, at vi aldri skal si at nok er nok, at vi aldri skal si at disse ungene i seg sjøl har en egenkraft til å få lov til å fortsette å bo i Norge.

Det er det jeg er uenig i. Jeg håner ikke meldinga, jeg gjør ikke narr av den, men jeg er grunnleggende uenig i at man ikke tør å ta grep, for jeg tror at dette hadde vært en sjanse til å være i tråd med de sakene som vi ser.

Statsråd Inga Marte Thorkildsen [21:21:41]: Det er en ærlig sak å være uenig i at det ikke er behov for en lovendring, men jeg vil likevel be representanten Skei Grande om ikke å snakke ned det som er et sentralt poeng her, og som også statsråd Faremo har vært inne på, nemlig at det som står i denne meldinga, er å betrakte som etterarbeider. Det skal vektlegges i UNEs forvaltning, i deres praksis.

I juni neste år skal vi gå igjennom hvordan praksisen har utviklet seg, og det er særlig med tanke på spørsmålet om vekting av ulovlig opphold i en tilknytningsvurdering.

Det jeg er spesielt opptatt av som barneminister, er den barnefaglige kompetansen og det å sikre at også barns perspektiver og meninger tas med. Det jobber vi mye med innenfor barnevernet. Det handler om å få god kvalitet i det arbeidet vi gjør, det handler om å ha respekt for FNs barnekonvensjon artikkel 12, det handler om å sikre at vi får god nok informasjon til å fatte riktige beslutninger. Jeg mener at vi den senere tida har fått eksempler på hvor viktig det er å sikre at man også har god kompetanse på de forhold som råder for barn i mange av de landene som enslige mindreårige flyktninger reiser fra. Det kan f.eks. dreie seg om familieforhold som er helt uakseptable, og som gjør at ingen her ville mene at det er til barnets beste å være sammen med sin egen familie. Det kan dreie seg om seksuelle overgrep, om vold, om traumer som vi har særskilt behov for å ha kompetanse på. Vi sier også at Landinfo skal skaffe seg informasjon og kompetanse om hvordan krig og konflikt særlig rammer barn.

Det følger jo logisk av at vi har jobbet veldig mye med å heve kompetansen også når det gjelder spørsmål som særlig angår kvinner, fordi utgangspunktet var at mange av de konvensjonene som vi har lagt til grunn, ikke har tatt hensyn til det man kan kalle kvinners særlige behov. Hvis man ikke vet noe om hvordan ulike forhold i land slår ut for kvinner, hvordan kvinners politiske aktivitet arter seg, hvordan kvinner er særlig utsatt for vold, seksuelle overgrep, menneskehandel – f.eks. – klarer man heller ikke å fatte riktige beslutninger. Så dette går hånd i hånd.

Det er viktig at denne salen også er opptatt av å få god kompetanse inn i systemene som skal forvalte dette. Det er komplisert, og det er ikke lett å følge med på hvordan folk har det i de landene som er berørt, men det er en desto viktigere oppgave for oss. Spesielt når det gjelder barn, har vi en forpliktelse, vi har inkorporert FNs barnekonvensjon, og vi må påse at våre systemer er innrettet sånn at vi faktisk tar hensyn til barnets beste.

Presidenten: Representanten Aksel Hagen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Aksel Hagen (SV) [21:24:52]: Trine Skei Grande har en interessant refleksjon omkring forholdet mellom forskrift og praksis. Da er altså regjeringa, storfraksjonen og SVs posisjon her i kveld at vi har 2007-regelverket og FNs barnekonvensjon som et utgangspunkt. Så gjør vi tre ting i kveld: Vi leverer en melding og en innstilling som presiserer innholdet her, så fyller vi på med kompetanse, og

så innfører vi i enda større grad en rett for unger til å bli direkte hørt i den typen saker. Det skal alt i alt gjøre at vi kommer ut med en annen praksis – det er vi overbevist om – enn det er i dag. Hva slags utslag det vil gi i forhold til hvor mange som får bli og ikke bli, får vi følge med på. Men først og fremst vil det gi kvalitet, og det er vi ute etter.

Lise Christoffersen (A) [21:26:12]: Jeg vil gjerne svare på spørsmålet fra Trine Skei Grande om hvorfor ikke endre lovverket, for da får jeg også muligheten til å avslutte det resonnementet som jeg ikke rakk å bli ferdig med i sted.

Jeg vil svare på spørsmålet fra Trine Skei Grande med å henvise til en omtale i meldingen på side 38, hvor det står:

«Departementet vedtok den 20.06.2011 en endring i utlendingsforskriften som innebærer en presisering av at hensyn som gjelder barn skal fremgå særskilt av vedtakene.»

Og det står at begrunnelsesplikten tydeliggjøres. I høringen møtte vi – som jeg nevnte – organisasjoner som sa at sånn er det ikke, vi leser hundrevis av sånne vedtak og det er ikke sånn. Da mener jeg at den største utfordringen er at det regelverket vi har, praktiseres på en måte som vi har tenkt. Da tror jeg ikke det nytter bare å vedta nye forskriftsendringer, når utfordringen er å få det regelverket, det lovverket og de forskriftene vi har, til å fungere sånn som vi har tenkt.

Da vender jeg tilbake igjen til den nemndlederen som hadde sine spesielle oppfatninger av oss politikere, og så velger jeg å tro at han er en enkeltperson. Men samtidig kan jeg ikke la være å stille spørsmål om en representant for en kultur synes det er vanskelig, når vi som politikere presiserer her i stortingssalen, i meldingen og i merknadene våre at ulovlig opphold nå skal telle med, det skal skje endringer, at vi er nødt til – i den offentlige debatten – å forsvare oss mot innlegg som sier at ja, men UNE sier jo at det ikke blir noe av. Da er verden snudd på hodet for meg. Det har vært snakk om kultur i andre typer etater også den senere tiden. Vi skal heller ikke se bort fra at det kan gjelde deler av utlendingsforvaltningen.

Det er ikke mitt ærend her i dag å sette spørsmålsteget ved en hel forvaltning, men jeg synes at de signalene vi får om at ting ikke er helt sånn som vi ønsker, er vi nødt til å ta på alvor. Da kan det hende, når vi går igjennom praksis, at vi ser at den fortsatt ikke har endret seg. Det bør egentlig kunne gå veldig raskt å endre en praksis som er såpass enkel som å telle antall år et barn har vært i Norge. Når vi sier at den delen av oppholdet som tidligere ikke har vært med, nå skal være med, burde det kunne vise seg endringer ganske raskt. Gjør det ikke det, kan det hende vi har med dypere kulturer å gjøre, som vi også er nødt til å se på. Det skal vi få rikelig anledning til. Det kommer både en ekstern og en intern evaluering av saksbehandlingen i UNE.

Jeg har lyst til å avslutte debatten med å understreke at det vi som flertall sier at vi mener, det mener vi, og sånn skal det bli.

Presidenten: Representanten Trine Skei Grande har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Trine Skei Grande (V) [21:29:28]: Jeg syns i og for seg innlegget fra Lise Christoffersen var interessant, men jeg syns også det var ganske oppsiktsvekkende. Hvis det er sånn at man har en etat som ikke gjennomfører det statsråden vil, syns jeg kanskje statsråden må svare på om hun deler de bemerkningene som representanten Christoffersen fra hennes parti har hatt i dag, om at vi her har en hel enhet som ikke bryr seg om stortingsvedtak, og som går på tvers av de styringsinstruksene vi kommer med. I så fall bør justisministeren virkelig ta tak og gjøre noe, for sånn kan vi ikke ha det – hvis det også er justisministerens mening det som Lise Christoffersen her framførte.

Statsråd Grete Faremo [21:30:25]: Jeg kan forsikre om at det er ingen andre motiver bak denne meldingen, heller ikke gjennomgangen av praksisen og ønsket om tydeliggjøring, enn det som er omtalt og grundig beskrevet – hvor det også inngår en rekke tiltak for å bygge barnefaglig kompetanse, slik det grundig har blitt referert til fra denne talerstolen tidligere i dag.

Vi har en god utlendingsforvaltning, både i Utlendingsdirektoratet og i nemnda, men vi har et samlet ønske om å bygge inn enda sterkere barnefaglig kompetanse for å sikre at de ulike og svært krevende hensyn er grundig vurdert og balansert, og at vi får så gode og riktige beslutninger som mulig. Her er det grunnleggende hensynet til barns beste helt sentralt, og det skal veies opp mot noe så vanskelig som innvandringsregulerende hensyn. Den oppgaven kommer ikke utlendingsmyndighetene fra, og vi skylder forvaltningen å gi så presise anvisninger som mulig.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 9.

Sak nr. 10 [21:31:51]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Morten Ørsal Johansen, Gjermund Hagesæter og Åge Starheim om å begrense mulighetene for gjenopptakelse av utlendingssaker (Innst. 48 S (2012–2013), jf. Dokument 8:127 S (2011–2012))

Presidenten: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver gruppe og 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til tre replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre vil presidenten foreslå at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [21:32:43] (ordfører for saken): Det er sent på kvelden, så jeg skal ikke holde noe langt innlegg.

I den saken vi nå skal debattere, legges det fram forslag om at regjeringen skal legge fram nødvendige forslag for å begrense muligheten for gjenopptakelse av utlendingssaker, slik at et endelig vedtak er endelig og ikke kan gjenopptas, og at regjeringen skal legge fram de nødvendige forslag som muliggjør opprettelse av en forvaltningsdomstol som behandler bl.a. klager i utlendingssaker.

Det er en felles oppfatning i komiteen at det høye antallet omgjøringsanmodninger er en alvorlig utfordring. Komiteen deler forslagsstillernes oppfatning om at det er viktig å ha en reell mulighet til klagesaksbehandling og beholde prinsippet om at saker skal behandles i to instanser for å ivareta rettssikkerheten til den enkelte, men like viktig er det å ivareta en forsvarlig og fornuftig saksbehandling.

Forvaltningen har i mange tilfeller en plikt etter internasjonale konvensjoner til å vurdere nye bevis eller andre nye opplysninger før utsendelse finner sted. Også norske regler, som f.eks. utlendingsforskriftens bestemmelse om den særlige betydningen av barns tilknytning, kan gi en plikt til å vurdere omgjøringsanmodninger.

I sin vurdering av saken oppgir statsråden å være oppført at å finne tiltak som kan begrense dagens ressursbruk og hindre at omgjøringsanmodninger kan forsinke arbeidet med returer. Flertallet – alle utenom Fremskrittspartiet – imøteser statsrådets forslag om hvordan klagesaksutvalgets innstilling skal følges opp, og anmoder om at dette skjer i inneværende periode.

Jeg anbefaler komiteens tilråding, som er at saken vedlegges protokollen.

Lise Christoffersen (A) [21:35:00]: Jeg har startet mange debatter om utlendingssaker med å si at det går et hovedskille i flyktning- og asylpolitikken mellom Fremskrittspartiet på den ene siden og de øvrige politiske partiene på den andre siden, og så også i denne saken.

På vegne av Arbeiderpartiet stiller jeg meg fullt og helt bak det som saksordføreren sa.

Alle er enige om at antall omgjøringsanmodninger er høyt, og at det er en alvorlig utfordring, men bare Fremskrittspartiet er villig til å sette internasjonale konvensjoner og folks rettssikkerhet til side for å få antallet omgjøringsbegjæringer ned. De andre partiene ser etter løsninger innenfor det internasjonale regelverket som vi er forpliktet av. Statsråden skriver også i sitt svar at det høye antallet omgjøringsbegjæringer var en del av grunnlaget for at det såkalte klagesaksutvalget i sin tid ble nedsatt for å se på organiseringen av klagesaksbehandlingen og organiseringen av selve klageorganet.

Fremskrittspartiet vil ha et totalforbud mot omgjøringsbegjæringer generelt. Det lar seg selvsagt ikke gjøre og må ses på som et forholdsvis populistisk utspill. Fremskrittspartiet hevder også relativt bastant at antall omgjøringsbegjæringer er et symptom på sendretktighet i utlendingsforvaltningen. Jeg mener at sånne uttrykk går det egentlig ikke an å bruke, og det finnes neppe belegg for det heller.

Ved endelig avslag får folk normalt et sted mellom sju og tretti dager på seg til å reise ut. Målet er selvsagt at flest mulig skal reise innen den fristen, og fortrinnsvis frivillig.

Regjeringen har gjort mye for å effektivisere utlendingsforvaltningen. Det er bevilget mer ressurser til saksbehandling. EFFEKT-programmet har fått store bevilgninger gjennom flere år, slik at saksbehandlingen kan skje digitalt. Det har igjen åpnet for en mer effektiv innhenting av informasjon fra andre offentlige etater og en større sikkerhet for at opplysningene i sakene er korrekte og oppdaterte når vedtak fattes. Politiets utlendingsenhet styrkes med økte ressurser til uttransportering. Men det viktigste av alt er kanskje gode returavtaler, som gir folk muligheten til en ny start i opprinnelseslandet.

På den annen side er det et problem at noen land ikke tar imot egne borgere ved tvangsretur. Regjeringen har nettopp derfor intensivert arbeidet med å inngå returavtaler med opprinnelseslandene. Fra 5 slike avtaler i 2005 har vi nå nesten 30.

Så er det selvfølgelig også et problem dersom vedkommende ikke samarbeider om å sannsynliggjøre sin identitet. Derfor er det bygd opp et nasjonalt ID-senter som skal styrke arbeidet med å finne ut av hvem folk er eller ikke er. Det er et viktig arbeid, for hvor skal en sende folk hvis identiteten deres er ukjent?

Når det gjelder problemstillingen med et høyt antall omgjøringsbegjæringer, finnes det ingen kjappe og enkle løsninger. I stedet må en jobbe, slik regjeringen gjør, systematisk og langsiktig for å redusere saksbehandlingstidene både i førsteinstansen og i andreinstansen og for å sikre raske returer. Jo kortere tid det tar fra avslag til retur, jo mindre sannsynlig er det at nye momenter kommer inn i sakene. Løsningen er absolutt ikke å svekke folks rettsikkerhet ved å bryte Norges internasjonale forpliktelser. I dag er Norge en seriøs samarbeidspartner i et europeisk samarbeid om asylspørsmål. Det vil vi ikke fortsette å være hvis vi gjennomfører ensidige tiltak som bryter med de internasjonale forpliktelsene vi har.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [21:38:51]: Fremskrittpartiet er ikke interessert i at vi skal bryte internasjonale forpliktelser og konvensjoner. Vi ønsker at vi skal være i tråd med dem, men det går an å gjøre som andre land har gjort, å bruke de konvensjonene og de avtalene til å få en raskere behandling og mindre muligheter for omgjøringsbegjæringer.

De som søker asyl i Norge, har krav på rettssikkerhet. Det skulle bare mangle. Men det har blitt slik at klager og omgjøringsbegjæringer nærmest har blitt regelen i stedet for unntaket. Det er lett å klage, og utrolig mange gjør det. Så kan en da stille spørsmålet om de klager fordi de virkelig mener at de er urettferdig behandlet, fordi de ikke kjenner norsk lov og regelverk, eller fordi vi har advokater som også skal ha et levebrød. Jeg skal ikke gi noe entydig svar, men jeg tror det kan være en kombinasjon av disse forholdene som er det riktige svaret.

Det er, som det har blitt sagt tidligere, en utfordring for hele forvaltningen at man har så mange muligheter for å

klage og sende omgjøringsbegjæringer. Dette brukes det utrolig mye tid og ressurser på, tid og penger som kunne ha vært brukt på en mye bedre måte, til raskere og bedre behandling av ordnede søknader og ikke minst til å integrere dem som får innvilget sine søknader, på en god måte.

Faktum er at mange blir veldig lenge i landet etter at de har fått avslag. Noe kommer av at det er vanskelige returforhold, at det er liten vilje til å returnere og at det er gode klagemuligheter – eller en kombinasjon av dette.

Jeg er glad for at regjeringen og komiteen ser at det er utfordringer rundt klagebehandlingen og det at vi har forholdsvis lang saksbehandlingstid. Jeg er glad for at komiteen og regjeringen ønsker å gjøre noe med dette.

Jeg ser fram til at regjeringen legger fram en melding der den kommer med gode, konkrete forslag om å begrense muligheten til gjenopptakelse, og at vi da får redusert behandlingstiden, slik at vi kan bruke ressursene på en god og fornuftig måte, bl.a. til integrering.

Jeg tar opp de forslagene som Fremskrittspartiet har i saken.

Presidenten: Representanten Morten Ørsal Johansen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Trond Helleland (H) [21:41:22]: Det synes å være bred enighet om at omgjøringsbegjæringer, som ikke er begrenset i antall, er et problem. Det har blitt utarbeidet en NOU om en ny klageordning for utlendingssaker, ledet av det såkalte Mæland-utvalget.

Med det siste innlegget fra Ørsal Johansen er det et samstemt storting som ber om at denne saken nå blir fulgt opp. Det store flertall i komiteen sier at dette må legges fram i inneværende periode.

I stedet for å ta en replikk til statsråden, spør jeg allerede nå: Når har statsråden tenkt å levere oppfølgingen av Mæland-utvalgets innstilling? Vi vet at det der ligger mange forslag som en venter på å få til behandling. Jeg har stor forståelse for at Justisdepartementet har hatt det veldig travelt med mange andre saker det siste året. Men hvis Stortinget nå enstemmig ber om at dette kommer til behandling i inneværende periode, kan statsråden da garantere det? Da vil Høyre være fornøyd, for da får vi satt denne viktige saken på dagsordenen. Da blir dette Dokument 8-forslaget på en måte oppfylt ved at en får det til behandling.

Heidi Greni (Sp) [21:43:09]: Senterpartiet er enig med forslagsstillerne i at det høye antallet omgjøringsanmodninger er en alvorlig utfordring. Det er viktig å ha en reell mulighet til klagesaksbehandling og beholde prinsippet om at saker skal behandles i to instanser for å ivareta rettssikkerheten til den enkelte, men det er også viktig å ivareta en forsvarlig og fornuftig saksbehandling. Når bortimot alle negative vedtak blir begjært omgjort, er det grunn til å ta en kritisk gjennomgang. Det kan synes som veldig lite fornuftig ressursbruk å la alle enkeltsaker behandles et ubegrenset antall ganger.

Mange tror at det å levere en omgjøringsanmodning

betyr at vedkommende får bli i Norge til saken er behandlet en gang til. Slik er det heldigvis ikke. Utreiseplikten ved avslag opprettholdes med mindre saken inneholder vesentlige nye opplysninger. Det er heller ikke til hinder for at tvangsretur kan gjennomføres.

Problemet med altfor mange omgjøringsanmodninger var en del av mandatet til Klagesaksutvalget, som ble nedsett i 2009, og departementet jobber nå med oppfølging av innstillingen.

Det bør etter min mening vurderes om det er mulig innenfor de internasjonale avtalene å sette vilkår om at det må gå en viss tid fra endelig avslag til man får mulighet til å komme med en omgjøringsanmodning, f.eks. ett år. Muligheten for at det dukker opp nye momenter i saken vil være større dess lengre tid det går. Det kan f.eks. være endrede forhold i hjemlandet. Man bør også drøfte om det er mulig å sette et tak på antallet. Noen har levert omgjøringsbegjæring hele ti ganger. Dette er så vidt jeg vet den eneste typen saker der det aldri settes et endelig punktum. Samtidig er det et faktum at forvaltningen i mange tilfeller har en plikt etter internasjonale konvensjoner til å vurdere nye bevis eller andre nye opplysninger før utsendelse finner sted. Også norske regler, som f.eks. utlendingsforskriftens bestemmelse om den særlige betydningen av barns tilknytning, kan gi en plikt til å vurdere omgjøringsanmodninger.

Regjeringen har et klart mål om raskere saksbehandling og raskere retur av personer med endelig avslag. Raskere retur vil forhåpentligvis redusere antallet omgjøringsanmodninger, da sjansen for at forhold har endret seg vil være veldig liten hvis søkeren returneres umiddelbart etter avslaget.

Senterpartiet er glad for at statsråden i sitt svarbrev er opptatt av å finne tiltak som kan begrense ressursbruken og hindre at omgjøringsanmodninger kan forsinke arbeidet med returer. Jeg imøteser statsrådets forslag til hvordan Klagesaksutvalgets innstilling skal følges opp og håper at det skjer så snart som mulig.

Statsråd Grete Faremo [21:46:30]: Jeg er enig i at det er en viktig oppgave å redusere ressursbruken ved behandling av omgjøringsanmodninger.

Før jeg går nærmere inn på dette, vil jeg likevel understreke at det viktigste tiltaket for å redusere antallet omgjøringsanmodninger er, som flere har nevnt, å få til raske returer av personer som har fått endelig avslag. Returarbeidet er et prioritert satsingsområde for regjeringen.

Jeg har merket meg at forslagsstillerne har argumentert med at omgjøringsanmodninger «ikke må tillates.» Dette er etter min mening å gå for langt.

Det ville være uakseptabelt å sende noen tilbake til forfølgelse eller overgrep. Regjeringens politikk er å gi beskyttelse til dem med beskyttelsesbehov. Norge er dessuten forpliktet etter flyktningkonvensjonen og Den europeiske menneskerettskonvensjonen til ikke å sende noen tilbake til forfølgelse eller overgrep dersom vedkommende har rett til beskyttelse etter de nevnte konvensjonene. I tillegg krever Barnekonvensjonen at vi må vurdere hensynet til barnets beste i saker som berører barn. Der-

som utlendingsmyndighetene ikke vurderer nye bevis eller andre opplysninger som kommer inn før retur finner sted, risikerer vi å sende noen tilbake til forfølgelse eller overgrep og derved også bryte konvensjonsforpliktelsene.

De første årene etter at UNE ble opprettet, gjaldt det en regel om at nemndleder kunne beslutte å avvise opplysninger, dokumenter eller andre bevismidler som kunne ha vært gitt eller framlagt under den tidligere behandlingen av saken.

I 2005 ble denne bestemmelsen opphevet etter forslag fra Bondevik II-regjeringen. Dette hadde bakgrunn i at UNE fant det mer hensiktsmessig å behandle grunnløse omgjøringsanmodninger med et kort svar om at det ikke var grunnlag for omgjøring. Bestemmelsen hadde dermed vist seg ikke å ha praktisk betydning.

Etter forslag fra Bondevik II-regjeringen ble det i stedet innført en bestemmelse om at omgjøringsanmodninger bare skulle tas til følge dersom utlendingen hadde behov for beskyttelse, eller dersom det forelå «særlig sterke menneskelige hensyn».

Denne bestemmelsen førte ikke til noen reduksjon i antallet omgjøringsanmodninger, og den hadde heller ikke noen særlig effekt på antallet omgjøring. Vilkåret om at det måtte foreligge «særlig sterke menneskelige hensyn» for omgjøring ble opphevet i 2007.

Klagesaksutvalget har nå foreslått at UNE ikke selv skal kunne omgjøre sine egne vedtak, men at UDI skal avgjøre om saken skal gjenåpnes. Et vilkår for gjenåpning skal være at det er framlagt nye opplysninger eller bevis om faktiske forhold som ikke tidligere har vært vurdert, samt at det må være mer enn 50 pst. sannsynlig at de nye momentene vil føre til omgjøring. Dersom saken først blir gjenåpnet, men UDI avslår omgjøring, skal saken i henhold til forslaget kunne påklages til UNE på nytt.

I høringsrunden har UNE og UDI gitt uttrykk for at utvalgets forslag kan føre til økt snarere enn redusert ressursbruk. UDI stiller seg videre kritisk til utvalgets antakelse om at ordningen vil føre til færre omgjøringsanmodninger, og UNE mener at ordningen kan føre til et høyere antall rettssaker. UNE har også en rekke andre innvendinger mot forslaget.

Når begge de berørte fagorganene vurderer utvalgets forslag på denne måten, krever det også en kritisk vurdering fra departementets side. Det er dessuten nødvendig også å vurdere alternative ordninger. Et av de spørsmål departementet nå utreder, er om det kan gis en særskilt hjemmel for å avvise omgjøringsanmodninger når UNE mener det ikke foreligger vesentlige nye opplysninger.

Forslagsstillerne ønsker å utrede opprettelse av en forvaltningsdomstol. Jeg vil på dette punktet vise til de erfaringene man har fra Sverige, hvor ansvaret for klagebehandling er overført til domstolene. Heller ikke i Sverige kommer man unna utfordringene med omgjøringsanmodninger. I fjor behandlet Migrationsverket 11 653 henveltelser i saker som allerede var avgjort. Migrationsverket har beregnet at de i 2011 brukte 45 årsverk på behandling av slike omgjøringssaker.

Som jeg opplyste om i stad, arbeider mitt departement nå med oppfølgingen av Klagesaksutvalgets utredning. Jeg kan opplyse både til representanten Helleland og øvrige at i løpet av første halvår 2013 vil jeg derfor komme tilbake til Stortinget bl.a. med spørsmålet om behandlingen av omgjøringsanmodninger.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [21:51:42]: Dette er et veldig kort innlegg, og det dreier seg om matematikk. Pluss og minus kan være utrolig vanskelig, og det har blitt en regnefeil. Det har kommet feil tall i våre merknader i saken, da vi har tatt antall personer som har fått opphold og plusset på antall personer som har fått opphold på grunn av beskyttelsesbehov – og ikke lagt sammen personer som får flyktningstatus og personer som har hatt beskyttelsesbehov. Så det tallet som står i første avsnitt av vår merknad på 6 140, skal være 3 385. Jeg tror det er veldig greit å få presisert det, for det er stor forskjell på de tallene.

Presidenten: Da noterer vi oss det.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 10.

Sak nr. 11 [21:52:34]

Stortingets vedtak til lov om endringer i statsborgerloven (Lovvedtak 5 (2012–2013), jf. Innst. 42 L (2012–2013) og Prop. 132 L (2011–2012))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Det ser da ut til at vi er klar til å gå til votering.

Votering i sak nr. 1

Komiteen hadde innstilt:

Meld. St. 32 (2011–2012) – Datatilsynets og Personvernemndas årsmeldinger for 2011 – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstilt:

Meld. St. 35 (2011–2012) – om Sametingets virksomhet 2011 – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde innstilt:

I

I statsbudsjettet for 2012 blir det gjort følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
Utgifter			
2412	90	Husbanken Lån frå Husbanken, overslagsløyving, blir auka med frå kr 16 132 000 000 til kr 16 382 000 000	250 000 000
Inntekter			
5312	90	Husbanken Avdrag, blir auka med frå kr 9 714 000 000 til kr 9 715 000 000	1 000 000
5615	80	Husbanken Renter, blir auka med frå kr 3 862 000 000 til kr 3 863 000 000	1 000 000

II

Stortinget samtykkjer i at Husbanken i 2012 kan gje tilsegn om lån for 20 mrd. kroner. Låna vil bli utbetalt i 2012 og seinare år.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt sju forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Gjermund Hagesæter på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti
 - forslagene nr. 2–6, fra Gjermund Hagesæter på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre
 - forslag nr. 7, fra Michael Tetzschner på vegne av Høyre
- Det voteres først over forslag nr. 7, fra Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å oppheve forbudet mot lavinnskuddsborettslag.»

Votering:

Forslaget fra Høyre ble med 83 mot 18 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 22.01.58)

Presidenten: Det voteres så over forslagene nr. 2–4, fra Fremskrittspartiet og Høyre.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige forslag til endringer i plan- og bygningsloven slik at berørt statlig og regionalt organ kan fremme innsigelse til forslag til kommuneplanens arealdel og reguleringsplan kun i spørsmål som er av nasjonal eller vesentlig regional betydning, og ikke i spørsmål som av andre grunner er av vesentlig betydning for vedkommende organs saksområde.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en fullstendig gjennomgang av alle innsigelser fremmet av statlige organer med innsigelseskompetanse for å fastslå om disse organer har definert hvilke spørsmål av nasjonal eller vesentlig regional betydning som har foranlediget innsigelse i kommunale plan- og arealsaker.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om tiltak for å begrense innsigelsesadgangen for statlige myndigheter som virker hemmende på boligbygging og lokal handlefrihet.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 60 mot 41 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 22.02.15)

Presidenten: Det voteres så over forslagene nr. 5 og 6, fra Fremskrittspartiet og Høyre.

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en sak om etablering av et avtaleverk mellom kommune og stat for samarbeid om infrastrukturutbygging etter Nasjonal transportplan.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om etablering av en ordning der de som bygger arbeidsbygg, utelukkende forholder seg til kommunen.»

Venstre har varslet at de vil støtte forslagene.

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 58 mot 43 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 22.02.37)

Presidenten: Det voteres så over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gi kommunene anledning til å innvilge ansvarlig søker midlertidig brukstillatelse og opprettholde én ukes frist for kommunen til å gi ferdigattest.»

Venstre har varslet at de vil støtte forslaget.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti ble med 54 mot 46 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 22.02.57)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:72 S (2011–2012) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Michael Tetzschner, Trond Helleland, Ingjerd Schou og André Oktay Dahl om tiltak for økt boligbygging – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 5

Presidenten: Under debatten har Mette Hanekamhaug satt fram et forslag på vegne av Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige forslag om fra høsten 2014 å innføre én time fysisk aktivitet hver dag for elever i grunnskolen, med en tilsvarende økning av rammetimetallet.»

Det voteses alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:118 S (2011–2012) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Mette Hanekamhaug, Øyvind Korsberg, Tord Lien og Bente Thorsen om mer fysisk aktivitet i grunnskolen – vedlegges protokollen.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet ble innstillingen bifalt med 77 mot 23 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 22.03.55)

Presidenten: I sakene nr. 6, 7 og 8 foreligger det ikke noe voteringstema.

Votering i sak nr. 9

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt 13 forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Trond Helleland på vegne av Høyre
- forslagene nr. 2–7, fra Geir Jørgen Bekkevold på vegne av Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 8–13, fra Trine Skei Grande på vegne av Venstre

Forslagene nr. 1–7 er tatt inn i innstillingen på side 49, mens forslagene nr. 8–13 er omdelt på representantenes plasser i salen.

Det voteses først over forslagene nr. 9–12, fra Venstre.

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen endre utlendingsforskriften slik at det tydelig kommer frem at jo viktigere avgjørelsen er for barnet, desto mer skal det til for å la innvandringsregulerende hensyn få forrang.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen endre utlendingsforskriften slik at det tydelig kommer frem at et avslag på bakgrunn av innvandringsregulerende hensyn må være forsvarlig i et barnerettslig perspektiv.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen endre utlendingsforskriften slik at det tydelig kommer frem at botid i riket

er et viktig hensyn når utlendingsmyndighetene skal avgjøre om det foreligger sterke menneskelige hensyn eller særlig tilknytning til riket.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen konkretisere hva som faller under begrepet «innvandringsregulerende hensyn».»

Votering:

Forslagene fra Venstre ble med 99 mot 2 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 22.04.41)

Presidenten: Det voteses så over forslag nr. 2, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen øke antallet kvote-flyktninger fra 1 200 til 2 000.»

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 95 mot 5 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 22.05.02)

Presidenten: Det voteses så over forslagene nr. 8 og 13, på vegne av Venstre:

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen endre utlendingsforskriften slik at det presiseres at barn anses for å ha særlig tilknytning til riket dersom de har oppholdt seg i Norge i mer enn tre år. Det samme gjelder foreldre uten arbeids- og oppholdstillatelse med daglig omsorg for slikt barn.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen endre forskrift om fastlegeordning i kommunene slik at alle barn som er bosatt i en norsk kommune får rett til å stå på liste hos fastlege.»

Kristelig Folkeparti har varslet at de vil støtte forslagene fra Venstre.

Votering:

Forslagene fra Venstre ble med 95 mot 6 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 22.05.24)

Presidenten: Det voteses så over forslagene nr. 3–7, på vegne av Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en forskrift som klargjør hvordan vurderingen av barnets beste skal foretas, og som tydeliggjør at hensynet til barnets beste må vektlegges i større grad når det gjelder inn-

vandringsregulerende hensyn, i samsvar med Norges menneskerettslige forpliktelser og for øvrig i tråd med utlendingslovens intensjoner.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen understreke overfor utlendingsmyndighetene at barnets beste-vurderingen fremgår av enkeltvedtaket og at begrunnelsen for vektlegging av de ulike hensyn tydeliggjøres i vedtakene.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en redegjørelse for det nærmere innholdet i barnets beste-vurderingen basert på internasjonale og nasjonale rettskilder.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen endre utlendingsforskriften § 8-8 slik at det ikke lenger blir anledning til å gi begrensede tillatelser til enslige mindreårige asylsøkere.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen avslutte det planlagte arbeidet med å etablere omsorgssentre for enslige mindreårige i Afghanistan.»

Venstre har varslet at de vil støtte forslagene.

Votering:

Forslagene fra Kristelig Folkeparti ble med 94 mot 6 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 22.05.42)

Presidenten: Det votes så over forslag nr. 1, på vegne av Høyre.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med forslag til nødvendige lovendringer for å etablere en instruksjonsmyndighet for regjeringen overfor UNE i prinsippsspørsmål, tilsvarende ordningen som eksisterer overfor UDI.»

Venstre har varslet at de støtter forslaget fra Høyre.

Votering:

Forslaget fra Høyre ble med 82 mot 19 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 22.06.00)

Komiteen hadde innstilt:

Meld. St. 27 (2011–2012) – om barn på flukt – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 10

Presidenten: Under debatten er det satt fram to forslag.

Det er

- forslag nr. 1, fra Morten Ørsal Johansen på vegne av Fremskrittspartiet
- forslag nr. 2, fra Morten Ørsal Johansen på vegne av Fremskrittspartiet

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem nødvendige forslag for å begrense muligheten for gjenopptakelse av utlendingssaker slik at et endelig vedtak er endelig og ikke kan gjenopptas.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem de nødvendige forslag som muliggjør opprettelse av en forvaltningsdomstol som behandler blant annet klager i utlendingssaker.»

Det votes alternativt mellom disse forslagene og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:127 S (2011–2012) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Morten Ørsal Johansen, Gjermund Hagesæter og Åge Starheim om å begrense mulighetene for gjenopptakelse av utlendingssaker – vedlegges protokollen.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Fremskrittspartiet ble innstillingen bifalt med 79 mot 22 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 22.06.53)

Votering i sak nr. 11

Presidenten: Det foreligger ingen forslag til anmerking, og Stortingets lovvedtak er dermed bifalt ved andre gangs behandling og blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 12 [22:07:22]

Referat

1. (72) Statsministerens kontor melder at
 1. lov om lønnsnemndbehandling av arbeidstvisten mellom LO/Fagforbundet og NHO/NHO Service (private sykehjem) ved tariffoppgjøret 2012 – er sanksjonert under 16. november 2012
Enst.: Vedlegges protokollen.
2. (73) Endringer i statsbudsjettet 2012 under Arbeidsdepartementet (Prop. 29 S (2012–2013))

3. (74) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Robert Eriksson, Vigdis Giltun og Laila Marie Reiertsen om endringer i arbeidsmiljøloven som gir arbeidstakere mulighet til å stå i arbeid til fylte 75 år (Dokument 8:16 S (2012–2013))
Enst.: Nr. 2 og 3 sendes arbeids- og sosialkomiteen.
 4. (75) Representantforslag fra representantene Siri A. Meling, Henning Skumsvoll, Kjell Ingolf Ropstad og Borghild Tenden om brukerrepresentasjon i Statnetts organer, en nasjonal plan for kraftlinjer og kostnadsfordeling i sentralnettet (Dokument 8:17 S (2012–2013))
 5. (76) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Siri A. Meling, Henning Skumsvoll og Borghild Tenden om en fremtidsrettet nettstruktur (Dokument 8:18 S (2012–2013))
 6. (77) Endringer i statsbudsjettet 2012 under Miljøverndepartementet (Prop. 24 S (2012–2013))
Enst.: Nr. 4–6 sendes energi- og miljøkomiteen.
 7. (78) Endringer i statsbudsjettet 2012 under Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (Prop. 25 S (2012–2013))
Enst.: Sendes familie- og kulturkomiteen unntatt kap. 820, 821, 822, 3821 og 3822 som sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.
 8. (79) Endringer i statsbudsjettet 2012 under Kulturdepartementet (Prop. 35 S (2012–2013))
Enst.: Sendes familie- og kulturkomiteen.
 9. (80) Endringer i statsbudsjettet 2012 under Helse- og omsorgsdepartementet (Prop. 22 S (2012–2013))
Enst.: Sendes helse- og omsorgskomiteen.
 10. (81) Endringer i statsbudsjettet 2012 under Justis- og beredskapsdepartementet (Prop. 23 S (2012–2013))
Enst.: Sendes justiskomiteen unntatt kap. 490, 491 og 3490 som sendes kommunal- og forvaltningskomiteen og kap. 456 og 3456 som sendes transport- og kommunikasjonskomiteen.
 11. (82) Endringer i statsbudsjettet 2012 under Fiskeri- og kystdepartementet (Prop. 32 S (2012–2013))
Enst.: Sendes kirke-, utdannings- og forskningskomiteen unntatt kap. 2540 som sendes arbeids- og sosialkomiteen og kap. 5575 og romertall II som sendes næringskomiteen.
 12. (83) Endringer i statsbudsjettet 2012 under Kunnskapsdepartementet (Prop. 37 S (2012–2013))
Enst.: Sendes kirke-, utdannings- og forskningskomiteen unntatt kap. 231 som sendes familie- og kulturkomiteen.
 13. (84) Endringer i statsbudsjettet 2012 under Kommunal- og regionaldepartementet (Prop. 31 S (2012–2013))
 14. (85) Endringer i statsbudsjettet 2012 under Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet (Prop. 34 S (2012–2013))
Enst.: Nr. 13 og 14 sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.
 15. (86) Endringer i statsbudsjettet 2012 under Landbruks- og matdepartementet (Prop. 21 S (2012–2013))
Enst.: Sendes næringskomiteen.
 16. (87) Endringer i statsbudsjettet 2012 under Nærings- og handelsdepartementet (Prop. 26 S (2012–2013))
Enst.: Sendes næringskomiteen unntatt kap. 5613 som sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.
 17. (88) SAS AB – deltagelse i trekkfasilitet (Prop. 38 S (2012–2013))
Enst.: Sendes næringskomiteen.
 18. (89) Samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 163/2011 av 19. desember 2011 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EF) nr. 216/2008 om felles regler for sivil luftfart og om opprettelse av et europeisk byrå for flysikkerhet (EASA) (Prop. 27 S (2012–2013))
Enst.: Sendes transport- og kommunikasjonskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for utenriks- og forsvarskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
 19. (90) Endringer i statsbudsjettet 2012 under Samferdselsdepartementet (Prop. 36 S (2012–2013))
Enst.: Sendes transport- og kommunikasjonskomiteen.
 20. (91) Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2011, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid (Meld. St. 8 (2012–2013))
 21. (92) Endringer i statsbudsjettet 2012 under Forsvarsdepartementet (Prop. 28 S (2012–2013))
 22. (93) Endringer i statsbudsjettet 2012 under Utanriksdepartementet (Prop. 30 S (2012–2013))
Enst.: Nr. 20–22 sendes utenriks- og forsvarskomiteen.
- Presidenten:** Dermed er dagens kart ferdigbehandlet.
- Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 22.10.